

**לאומי | דין וחשבון של הדירקטוריון
והנהלה**

2022

בנק לאומי לישראל בע"מ וחברות מוחזקות שלו
דוח כספי שנתי 2022
תוכן העניינים

עמוד

5

דבר יו"ר הדירקטוריון

דין וחשבון של הדירקטוריון והנהלה

א. סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה

7

תיאור עסקי קבוצת לאומי

9

מגמות מרכזיות בסביבת הפעילות

12

מידע כספי תמציתי ומדדי ביצוע עיקריים

15

מידע צופה פני עתיד בדוח הדירקטוריון והנהלה

15

סיכונים עיקריים הגלומים בפעילות הבנק

ב. הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי

16

מגמות, תופעות, התפתחויות ושינויים מהותיים

19

סיכונים מובילים ומתפתחים בסביבת הפעילות

20

שינויים עיקריים בשנה החולפת

23

שינויים מהותיים בסעיפים בדוחות הכספיים

25

התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברווח כולל אחר

32

המבנה וההתפתחות של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון

47

מגזרי פעילות - גישת הנהלה

50

מגזרי פעילות פיקוחיים

55

חברות מוחזקות עיקריות

ג. סקירת הסיכונים

58

החשיפה לסיכונים ודרכי ניהולם

60

סיכוני אשראי

85

סיכוני שוק

90

סיכון נזילות ומימון

95

סיכונים תפעוליים

98

סיכון אקלים וסביבה

100

סיכונים אחרים

ד. מדיניות ואומדנים חשבונאיים קריטיים, בקרות ונהלים

106

מדיניות חשבונאית ואומדנים בנושאים קריטיים

112

בקרות ונהלים לגבי הגילוי בדוח הכספי

113

דירקטוריון

114	Certification הצהרה
117	דוח הדירקטוריון והנהלה בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי
118	דוח רואי החשבון המבקרים המשותפים - לבעלי המניות בדבר הבקרה הפנימית על דיווח כספי

דוחות כספיים

119	דוח רואי החשבון המבקרים המשותפים לבעלי המניות - דוחות כספיים שנתיים
123	דוח רווח והפסד מאוחד
124	דוח מאוחד על הרווח הכולל
125	מאזן מאוחד
126	דוח על השינויים בהון מאוחד
128	דוח על תזרימי מזומנים מאוחד
131	פירוט הביאורים

ממשל תאגידי, פרטים נוספים ונספחים

א. ממשל תאגידי

306	חברי דירקטוריון הבנק
308	שינויים בדירקטוריון
309	חברי הנהלת הבנק ותפקידיהם
310	מבקרת פנימית
313	שכר רואי חשבון המבקרים
314	מדיניות תגמול נושאי משרה
315	שכר נושאי משרה בכירה

ב. פרטים נוספים

318	תרשים חברות מוחזקות עיקריות והשקעות של הבנק
319	השליטה בבנק
319	רכוש קבוע ומתקנים
320	נכסים לא מוחשיים
321	משאבי אנוש
325	מבנה ארגוני
328	הליכים משפטיים
328	הסכמים מהותיים
329	חקיקה ורגולציה הנוגעת למערכת הבנקאית
337	מיסוי
337	דירוג האשראי
338	מגזרי פעילות עיקריים לפי גישת הנהלה - פרטים נוספים

ג. נספחים

344	שיעורי הכנסות והוצאות וניתוח השינויים בהכנסות והוצאות ריבית
348	דוח רווח והפסד מאוחד לרבעון - מידע רב רבעוני
351	מאזן מאוחד לסוף רבעון - מידע רב רבעוני
352	דוח רווח והפסד מאוחד - מידע רב שנתי
353	מאזן מאוחד - מידע רב שנתי
354	מילון מונחים
365	אינדקס

דבר יו"ר הדירקטוריון

זהו אולי אקסימורון, אבל דומה שהדבר הקבוע היחיד בתחומי הכלכלה והבנקאות הוא השינוי! שנת 2022, כשנים שקדמו לה, התאפיינה בתמורות משמעותיות, בקצבים מהירים, ובזירות פעילות רבות בארץ ובעולם. שינויים כרוכים לעתים בסיכונים, אך הם גם יוצרים הזדמנויות. דרכו של בנק לאומי היא לצפות פני עתיד: אנו נערכים לתרחישים מגוונים כדי לנהל את הסיכונים ולזהות את ההזדמנויות מבעוד מועד. אכן, השינויים של 2022 בסביבה העסקית של הבנק חייבו התאמות באסטרטגיה ובמדיניות, וכן בניהול המעשי. צעדים אלה אפשרו לבנק לחזק את מעמדו המקומי והבינלאומי, לשדרג את השירות ללקוחות, לטייב את התרבות הארגונית, להעצים את המשאב האנושי, לצמוח במגזרי הפעילות והשת"פים העסקיים, ולהבטיח את האיתנות ההונית ואת הנזילות.

אשתקד המשיך לאומי לקדם מהלכים פורצי דרך ביצירת שיתופי פעולה בינלאומיים. כיושב ראש לאומי קיבלתי את פניהם של חברי משלחות מהמזרח התיכון ומהעולם הרחב, והשתתפתי בוועידות אזוריות ובינלאומיות. ניתנה לי הזכות יוצאת הדופן לשאת דברים בוועידת 'יוזמת השקעות העתיד' (FII) - הוועידה הבינלאומית המשמעותית ביותר במזרח התיכון, שהתקיימה בריאד שבסעודיה. מדובר בביקור היסטורי, ראשון מסוגו, של בכיר בקהילה העסקית הישראלית במדינה זו. כמו כן, הוזמנתי לשאת דברי פתיחה בכנס הראשון של 'השבוע הפיננסי באבו דאבי'. ועוד: זכיתי לייצג את הבנק בוועידת האקלים העולמית COP27 בשארם א-שייח', מצרים, בפורום הכלכלי העולמי (WEF) בדאבוס, שווייץ, ובכנס ה-IMF and World Bank בווינגטון, ארה"ב. אנו משמרים, מחזקים, ויוזמים קשרים פוריים עם בכירי הבנקאות, הכלכלה והממשלים המדיניים, כולל במדינות באזורנו שמחוץ להסכמי אברהם. נמשיך לעשות זאת בשנים הקרובות לטובת לאומי, ולמען שגשוגם של הכלכלות, העמים והמדינות בסביבתנו ומעבר לה.

לאומי הגדיר את היבטי האחריות הסביבתית-חברתית-תאגידית (ESG) כעוגן מרכזי באסטרטגיית הבנק. במסגרת עשייתנו להגשמת מטרה זו הצבנו יעדים כמותיים למתן אשראי ירוק, והגדלנו את יתרת האשראי הירוק לסך של כ-18 מיליארד ש"ח. פעלנו לצמצום טביעת הרגל הפחמנית, ולהידוק כללי מימון לא ירוק. הנפקנו לראשונה אג"ח ירוק בסך חצי מיליארד דולר, ואף חתמנו עם בנק ההשקעות האירופי (EIB) על הסכם שיעודד מימון ירוק בתנאים אטרקטיביים. כמו כן, כחלק מהמדיניות החברתית שלנו 'מדור לדור', העמקנו את השותפות האסטרטגית עם ארגון 'אחריי', ועם עמותות ושותפויות חברתיות אחרות; זאת כדי להרחיב את השתלכותם של צעירים ומבוגרים מכל קצות המדינה בחיי החברה והכלכלה, ולקדם הסברה פיננסית, אוריינות דיגיטלית ומניעת הונאות סייבר. בשנה הנסקרת התנדבו כ-4,400 עובדים של לאומי במסגרות שונות, ובחשבון כולל תרמנו כ-32,000 שעות התנדבות לקהילה ולחברה. ההשקעה הכספית בקהילה של קבוצת לאומי עמדה על 38 מיליון ש"ח. ניתן למצוא את המידע הרלוונטי והמקיף בדוח האחריות התאגידית של לאומי, אשר מתפרסם לצד הדוח הפיננסי. אנו רואים בשני הדוחות חלקים של שלם אחד.

אנחנו ממשיכים להוביל ולקדם בנקאות יוזמת, חדשנית, ואחראית בעבור הלקוחות שלנו, תוך שימת דגש על שיפור מתן השירות. אנו משדרגים את המערכות הטכנולוגיות של הבנק, כשעם היוזמות לטובת הלקוח נמנות השבחה של עשרות סניפים, התקנת כספומטים מתקדמים, טיוב האפליקציה, הנגשת יעוץ היברידי בנייד ובסניף, ואף מתן משכנתא ושירותים נוספים ללא צורך בהגעה לסניף. לאומי מוסיף למנף בנקאות פתוחה לצורך ניהול פיננסי מושכל על ידי משקי בית. זהו הבנק הראשון בארץ שהשיק ללקוחותיו שירות שמאפשר להם לרכז ולנתח מידע פיננסי מחשבונות חיצוניים, כולל מחברות כרטיסי האשראי. במקביל, הבנק העמיק את שיתופי הפעולה עם פינטקים באמצעות השקת Finteka. לאומי הוא הבנק הראשון בארץ שהכריז על השקת שירות המאפשר ללקוחותיו לסחור בקריפטו. TheGarage - קרן הון ייעודית של לאומי להשקעות בפינטקים עוד בשלבים מוקדמים - כבר השקיעה בכמה סטרטאפים מוצלחים. במישור הבינלאומי השלמנו את עסקת המיזוג של לאומי ארה"ב עם ולתוך Valley Bank, תוך חיזוק השת"פ איתנו בהעמדת אשראי באמריקה. כמו כן, במטרה לצמצם סיכונים ובו בזמן להתמקד ולהתמקצע באשראי בסגמנטים בהם יש ללאומי ניסיון ויכולות מוכחות, לאומי בריטניה השלים תהליך שבמסגרתו הפעילות שבוצעה בעבר באמצעות תאגיד בעל רישיון בנקאי, מבוצעת כיום באמצעות חברה להעמדת אשראי, תוך כדי החזרת הרישיון הבנקאי האחרון של לאומי מחוץ לישראל.

חיזוק חוויית העובד הינו תהליך שהבנק מתמיד להשקיע בו - בהעצמתו המקצועית, בצמיחתו הניהולית, ובשדרוג החוויה היומיומית. קורסים במגוון תחומים, בארץ ובארה"ב, מונגשים לעובדים, ומסלולי התפתחות בקריירה מנוהלים בקפידה. רוב מועסקי הבנק עובדים מהבית יום בשבוע, באפקטיביות מוכחת. ברבעון השלישי של 2023 יחל השלב האחרון של העברת העובדים לקמפוס לאומי בלוד, שמספק סביבת עבודה מודרנית. אציין כי 20% מהעובדים שנקלטו ב-2022 נמנים עם אוכלוסיות בגיוון חברתי. כ-60% מעובדי לאומי הן נשים, ושיעורן היחסי בהנהלה הבכירה הינו 53%.

במרצת 2022, לאומי הוביל שתי הנפקות מוצלחות של מניות ואגרות חוב בשווקים הגלובליים - בתמורה כוללת של 2.75 מיליארד ש"ח ו-496.7 מיליון דולר, בהתאמה, וכן הנפקת אג"ח ירוק בפתח 2023. הדבר מקבל משנה-חשיבות על רקע מצבם המתגבר, אז וכיום, של השווקים הבינלאומיים. הצלחת גיוסי ההון משקפת אמון חד-משמעי מצד המשקיעים הישראלים והעולמיים בלאומי ובמהלכים שאנו מקדמים.

ההנפקות אותן הזכרתי הגדילו את ההון הרגולטורי ואפשרו את המשך אסטרטגיית הצמיחה והשאת הערך לבעלי המניות. כיום, הלימות ההון רובד 1 וההון הכולל של הבנק הינה 11.46% ו-14.29% (לעומת 10.21% ו-13.50% של הסף הרגולטורי), בהתאמה, והנזילות עומדת על 131% (לעומת 100% של הסף הרגולטורי). הרווח הנקי לשנת 2022 צמח בכ-28% לכדי 7,709 מיליון ש"ח, והוא משקף תשואה של 17% על ההון. עיקר ההכנסות והרווחיות נובע מפעילות בעסקי הליבה, מפיתוח מנועי צמיחה חדשים במסגרת עסקים אלה, וממינוף החוזקות וההזדמנויות לצמיחה בריאה במגזרי פעילות נבחרים. חיזוק המשאב האנושי והטכנולוגי מיצב את לאומי כאחד הבנקים היעילים בעולם, עם יחס יעילות של כ-37.5%. עם פרסום דוח כספי זה לשנת 2022, אנו מכריזים על דיבידנד של 698 מיליון ש"ח, נוסף על חלוקת דיבידנד בסכום כולל של כ-1,077 מיליון ש"ח בגין רווחי שלושת הרבעונים הראשונים של 2022. לאחר תקופת הדוח החלו אירועים ציבוריים - חקיקתיים וחברתיים, אשר קיימת אי-וודאות רבה לגבי אופן התפתחותם ומידת השפעתם על הכלכלה הישראלית בטווח הבינוני והארוך, וכנגזרת מכך על תוצאות הבנק. כולי תקווה להכלת המצב, ושכולנו נצא מחוזקים ממנו.

בנימה אישית, אני מבקש להודות בחום למשקיעים, לדירקטוריון, להנהלה, לעובדים, ללקוחות ולכלל בעלי העניין. תודה לכולכם על השותפות האיתנה, ועל שנה נוספת של תמיכה והבעת אמון בי ובלאומי. אני מצוין זאת על רקע כובד האחריות וגודל הזכות שאני חש במילוי תפקידי. בזכותכם, ויחד אתכם, לאומי - הבנק הוותיק במדינה - ביסס את מעמדו כבנק הגדול והמוביל בישראל. בטוחני שבזכות מנהלינו ועובדינו המקצועיים והמסורים, התרבות הארגונית של שאיפה למצוינות ולקיימת אחריות, ההשקעות בטכנולוגיה ובחדשנות, היזמות של השותפים והספקים, האמון של הלקוחות והמשקיעים, המחויבות לפעילות הסביבתית, החברתית והממשל התאגידי, וכמובן הכרת הייעוד והשליחות של הדירקטוריון - בזכות כל אלה לאומי ימשיך להוביל.

בברכה,

ד"ר סאמר חאג' יחיא
יושב ראש הדירקטוריון

13 במרס 2023

דין וחשבון של הדירקטוריון והנהלה סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה תיאור עסקי קבוצת לאומי

הבנק הינו "תאגיד בנקאי" הפועל מכח חוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981. את פעילותו של הבנק מסדירים חוקים, צווים ותקנות, ובנוסף גם, כללים, הנחיות ועמדות של הרגולטורים.

החזון של לאומי

"להוביל בנקאות יזמת, חדשנית ואחראית עבור הלקוחות ולצמוח בצורה מואצת עם הלקוחות שבמיקוד"

לאומי מתחייב להיות הבנק הנוח והמוביל בישראל ובכוונתו להמשיך ולהעניק לכלל לקוחותיו שבמיקוד, שירות מיטבי - המבוסס על הרצון להתאים את השירות לכל לקוח לפי מידותיו.

בבסיס החזון המשלב הובלה ונוחות גם יחד, עומדת השאיפה לייצר סביבה עסקית דינמית, המיוסדת על ערכים של שקיפות, אחריות והוגנות, זאת לצד חדשנות ויצירתיות. סביבה זו שואפת להוות את המענה הטוב והמתאים ביותר לצרכיהם הפיננסיים של לקוחותיו. זאת לצד שמירה על יציבות הבנק, השגת רווחיות נאותה, עמידה בציפיות בעלי המניות וכן שמירת האינטרסים של עובדיו.

קבוצה הפיננסית המובילה בישראל ובעלת השפעה משמעותית על הציבור כולו, לאומי בוחן את המגמות והשינויים בסביבה העסקית בה הוא פועל, ומגבש אסטרטגיה המתמודדת עם שינויים אלו. בנוסף, ומתוך הבנה של השפעת הקבוצה על התרבות העסקית והציבורית, לאומי רואה גם במחויבותו לקהילה עוגן חברתי וערכי שאותו ימשיך לטפח.

היעדים והאסטרטגיה העסקית

לאומי אימץ אסטרטגיה של צמיחה מואצת בסגמנטים נבחרים. בהתאם לכך נקבע סט של פרמטרים עסקיים ארוך טווח שעל בסיסו עוקב דירקטוריון הבנק אחר יישום האסטרטגיה. על מנת לממש את חזונו ואת האסטרטגיה, בשנת 2021 הוקמה חטיבת אסטרטגיה, דיגיטל, דאטה ופרויקטים רחביים - אשר אמונה על הובלת תהליכי גיבוש ויישום אסטרטגיה בקבוצת לאומי, הובלת פרויקטים אסטרטגיים עד מעבר לטיפול בקו העסקים הרלוונטי, **Product management** ושיפור חווית לקוח בדיגיטל, ניהול הדאטה ושירותי אנליזה ליחידות הבנק ובניית מודלים לשירות ומכירות. כחלק מפעילות החטיבה, היא מתמקדת, בין היתר, בנושאים הבאים:

חיזוק השירות הדיגיטלי

העמקה של מתן הרוב המכריע של המוצרים והשירותים הבנקאיים באמצעים דיגיטליים, תוך פישוט מתמיד של השימוש בכלים הדיגיטליים, באופן שמאפשר ללקוחות זמינות תמידית של השירותים וחווית שירות נוחה המתאמת להעדפותיהם. לצד זאת, הבנק ממשיך במתן שירות מקצועי ואיכותי לכל סוגי הלקוחות שבמיקוד בהתאם לצרכיהם והעדפותיהם, תוך שאיפה למעבר של יותר ויותר לקוחות להעדפת השירותים בדיגיטל. כחלק מחיזוק המוצרים והשירותים הדיגיטליים, חוזקו ושוכללו יכולות החיתום האוטומטי להעמדת אשראי קמעונאי ועסקי.

מינוף יכולות הדאטה - יישום האסטרטגיה התומכת בבנקאות מבוססת דאטה ומודלים מתקדמים, הן בשיווק המוצרים הבנקאיים, הן בתמחורם והן בפעילות השירות והתפעול, והנגשת שירותים ויכולות אלו באמצעות כלים דיגיטליים מתקדמים.

לאומי מאפשר למשתמשים, להינות מחוויית לקוח פרסונלית, איכותית ומתקדמת במוצרים ובערוצים בהם מוגשים שירותים חדשים, כזו המושתתת על מענה לצרכי הלקוחות, באופן ידידותי, הוגן ומותאם אישית. בשנת 2022 המשיך לאומי בפיתוחים של שירותים ופעולות באפליקציית לאומי ללקוחות פרטיים. בנוסף, המשיך לאומי לפעול במגוון רחב נוסף של מישורים על מנת לאפשר הענקת מוצרים ושירותים מתקדמים ללקוחותיו:

- א. **VIDEA** - בשנת 2018 קבוצת לאומי הקימה את חברת **VIDEA** שהנה חברה לניהול תיקים דיגיטלי. **VIDEA** מנהלת את כספי הלקוחות באמצעות אלגוריתם חדשני. מדובר בניהול תיקים דיגיטלי, שקוף ופשוט עבור הלקוח.
 - ב. משכנתא ב-**Zoom** - לאומי השיק בצעד חדשני וייחודי, שירות המאפשר ללקוחות כל הבנקים לקיים פגישת ייעוץ אישית ב-**Zoom** עם בנקאי משכנתאות, ולקדם את נטילת המשכנתא אף ללא הגעה לסניף לצורך החתימה על המסמכים.
 - ג. הלוואות רכב - שירות המאפשר ללקוחות לאומי וללקוחות פוטנציאליים לקבל הצעה לקבלת הלוואה לרכישת רכב באופן דיגיטלי בסוכנות עימה התקשר הבנק.
 - ד. הזמנת כרטיס אשראי חליפי מסיבת פגום.
- בנוסף שיפר לאומי את אופן הצגת תנועות כרטיסי האשראי בחלוקה לקטגוריות, ומתן אפשרות הצטרפות ל-**google PAY** דרך אפליקציית לאומי.

לאומי שיפר את חווית הלקוח - הצגת תובנות מתקדמות המסייעות ללקוח לנהל את פעילותו הפיננסית, הצעה לפיקדון מותאם למאפייני הלקוח, הוספת יכולות חיפוש מתקדמות ומתן אפשרות לקטין לפתוח חשבון בדיגיטל (גילאי 18-16).

ה. ניווד בין בנקים - שירות חדש באתר המאובטח המאפשר ללקוחות להגיש בקשה להעביר את פעילותם הפיננסית מבנק אחר לבנק לאומי. השירות שולב גם בתהליך פתיחת חשבון באפליקציה, כך שכל לקוח הפותח חשבון, מקבל קישור לתהליך ויכול להעביר את הפעילות.

ו. Pepper, המעניק את חווית הבנקאות הדיגיטלית המלאה הראשונה בישראל

Pepper, המספק שירותי בנקאות קמעונאיים החל משלב פתיחת חשבון וכלה בביצוע מגוון פעולות בנקאיות שכיחות כגון הלוואות, פיקדונות, כרטיסי אשראי והשקעה בניירות ערך, באמצעות הדיגיטל בלבד. Pepper משתמש בטכנולוגיה מתקדמת ובשיתופי פעולה כאמצעי בידול מרכזי אל מול התחרות, וזאת לצורך הרחבת הצעת הערך המוצרית שלו ללקוחות. ב-Pepper, כל המוצרים הבנקאיים, לרבות מוצרי אשראי, חסכונות, העברות, כרטיסי חיוב ועוד, מוצעים ללקוח בכל מקום וזמן דרך הטלפון הנייד, באופן דיגיטלי ועצמאי. מוצרים אלו מונגשים באמצעות ממשק נוח וידידותי, מותאמים לצרכים הפרסונליים של כל לקוח והכל בשפה פשוטה ובגובה העיניים.

ז. פיתוחים נוספים בדיגיטל - במטרה לשפר את חווית הלקוח, השיק לאומי פלטפורמה חדשה המותאמת לצרכי הלקוחות העסקיים.

ח. FINTEKA - בשנת 2022, לאומי הקים חברה שתחבר בין הבנק לחברות פינטק, החברה החדשה - פינטקה - מאפשרת לסטארט אפים פיננסיים שיקבלו רישיון מתאים גישה למערכות הבנק, בתמורה לתשלום או לשותפות עסקית. בנוסף, לאומי יציע ללקוחותיו את האפשרות להשתמש בשירותים של חברות הפינטק, במידה ויבשילו.

שיתופי פעולה נוספים עם פינטקים - על מנת לקדם חדשנות ולהבטיח חווית שירות מתקדמת ללקוחות, לאומי מקדם שיתופי פעולה עם חברות פינטק חדשניות, וזאת גם כחלק מיישום מודל הבנקאות הפתוחה. בהקשר זה ניתן לציין מספר סוגי שיתופי פעולה:

א. שיתוף פעולה עסקי טכנולוגי, לדוגמה שיתוף פעולה של Pepper עם חברת EcoBill לתשלום של חשבונות משקי הבית ישירות מהאפליקציה עם תובנות ותשלום חכם ומהיר של החשבון.

ב. שיתוף פעולה טכנולוגי, לדוגמה שיתוף פעולה עם חברת טריא פינטק בע"מ העוסק בפיתוח מערכת משכנתאות מתקדמת. לאומי רואה ברפורמת הבנקאות הפתוחה הזדמנות להרחיב את הצעת הערך שלו ללקוחותיו, כך שיוכל לאפשר ביצוע פעילות פיננסית בערוצים דיגיטליים תוך אימוץ מהיר של טכנולוגיות חדשות בכלל, ושל טכנולוגיות פיננסיות בפרט.

בנוסף, וכחלק מאסטרטגיית החדשנות, לאומי השקיע בתחילת שנת 2022 במיזם חדשני בשיתוף עם יזמי הייטק מובילים בישראל. במסגרת זו, השקיע לאומי בקרן הון סיכון חדשה - Garage Ventures, שתקים ותלווה סטארט-אפים בתחומי הפינטק, הסייבר (Fin-Sec), הדאטה ו-AI.

הקרן מכוונת להשקעה ביוזמות המכוונות למציאת פתרונות טכנולוגיים חדשניים לכשלים וקשיים בעולם הפיננסי ותשקיע הן בחברות הנמצאות בשלבים מוקדמים שכבר פיתחו שירות או מוצר והן בחברות בתחילת דרכן.

ESG - האסטרטגיה של לאומי כוללת הבנה שתחום מתפתח זה יוצר, לצד הסיכונים, גם סט נרחב של הזדמנויות עסקיות. לכן, הבנק פועל ליישום יוזמות שונות שנובעות מהמציאות המשתנה בתחום המודעות לסיכונים הסביבה ולחשיבות ההקפדה על פעילות שעומדת בכללי ה-ESG.

חזון ואסטרטגיית ה-ESG של הבנק נגזרים מחזון ואסטרטגיית הבנק ובבסיסם, מובילות בתחום ה-ESG, באמצעות שלושה עוגנים מרכזיים: קביעת יעדים אסטרטגיים, סטנדרטיזציה של פרקטיקות מיטביות ומסמכי מדיניות, ושיתופי פעולה עם גורמים בינלאומיים ומקומיים.

להרחבה ראה להלן בפרק [מנחות מרכזיות בסביבת הפעילות](#).

דרכי מימוש האסטרטגיה

על מנת לאפשר את מימוש החזון והאסטרטגיה, הבנק מחולק לארבעה קווי עסקים מרכזיים, המתמחים במתן שירותים בנקאיים ופיננסיים למגזר לקוחות מסוים:

1. **הבנקאות הקמעונאית** - מתמקדת במתן שירותים בנקאיים בעיקר למשקי בית (כולל משכנתאות), ללקוחות עתירי נכסים (Private Banking) וללקוחות מיקרו-עסקים ועסקים קטנים. הבנקאות הקמעונאית מבקשת להתאים את השירות באופן אישי לצרכי הלקוחות בשלל ערוצים במקביל, כגון: אפליקציה, אינטרנט, מרכז בנקאות, סניפים, מרכזי שירות, מסופים, עמדות מידע וכספומטים.

2. **משכנתאות** - כחלק מיישום האסטרטגיה של צמיחה מואצת בסגמנט פעילות זה, הוקמה ב-1 בינואר 2022 חטיבה ייעודית לנושא המשכנתאות על מנת להבטיח את תשומת הלב הניהולית, התפעולית והשירותית לתמיכה מיטבית ביישום האסטרטגיה בתחום זה.

3. **הבנקאות העסקית** - מתמקדת במתן שירותים לתאגידים ישראליים ובינלאומיים בהיקפי פעילות שונים ובמגוון תחומי עיסוק. הבנקאות העסקית מבקשת לשרת את מגוון הלקוחות האמורים תוך השאת ערך ובחינת אמצעים להגדלת מגוון המוצרים והשירותים המוצעים ללקוחות.

4. **בנקאות שוקי הון וניהול פיננסי** - עוסקת בניהול הנוסטר, הנכסים וההתחייבויות (ALM) של הבנק ובנוסף מסדירה את הפעלת כלל חדרי העסקאות בבנק במטרה לתת שירות ללקוחות הפועלים בשוק ההון, לרבות הלקוחות המוסדיים. ניהול ההשקעות הראיאליות מתבצע בעיקר באמצעות חברת לאומי פרטנרס.

במקביל לקווי העסקים המנוהלים באופן ישיר בבנק, קבוצת לאומי פועלת גם באמצעות חברות הבנות שלה בארץ ובחו"ל:

פעילות חברות הבנות בארץ - פעילות ההשקעות הראיאליות, החיתום ובנקאות ההשקעות מבוצעת בעיקרה באמצעות חברת הבת, לאומי פרטנרס. בנוסף פועלת חברת הבת, לאומי שירותי שוק ההון, אשר הינה הגוף המוביל בישראל למתן שירותי תפעול מקיפים לגופים פיננסיים.

פעילות חברות הבנות בחו"ל - מבוצעת כיום בבריטניה. פעילות זו החלה בשנת 1902, כאשר בשנת 1959 הוקם בנק לאומי בריטניה פי. אל. סי. (BLUK).

ביום 8 במרס 2022 אישר דירקטוריון הבנק את המלצת דירקטוריון BLUK ליישום מהלך, הכולל את החזרת הרישיון הבנקאי הרגולטורי של BLUK, כך שלאחר השלמת המהלך BLUK תהא חברה למתן אשראי. לשם כך, פעילותה של BLUK תמוזג לתוך LBL, חברת בת של BLUK (להלן: "Leumi UK Group").

Leumi UK Group עוסקת במתן אשראי בעיקר בתחומים הנדל"ן, מלוונאות ו-ABL, וזאת ללקוחות מסחריים בלבד בבריטניה ובאירופה, לרבות לקוחות ישראלים הפועלים באזורים אלה, ובכלל זה השקעות ופיתוח של נדל"ן למגורים ומימון נדל"ן מסחרי (בתי אבות ומעונות סטודנטים). המימון ניתן הן ללקוחות בבריטניה והן מחוץ לבריטניה (בעיקר ישראליים).

למידע נוסף ראה פרק [חברות מחזקות עיקריות](#).

בתכנון אסטרטגי קיימת מידה לא מעטה של אי וודאות, כאשר הגשמת תכניות אסטרטגיות ארוכות טווח תלויה בגורמים משתנים רבים, ובהם: מצב השווקים בישראל ובחו"ל, המצב הביטחוני, וכן השפעות מתמשכות של השינויים הרגולטוריים, אשר עדיין לא ניתן לומר בוודאות מה יהיה היקפם ומיקודם בטווח של שנים.

המידע המובא בפרק זה הינו "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה ראה פרק [מידע צופה פני עתיד](#).

מגמות מרכזיות בסביבת הפעילות

האסטרטגיה שאומצה על ידי לאומי, המפורטת לעיל, מבוססת ומתחשבת, בין היתר, במגמות הבאות:

א. מאקרו/גיאופוליטיות

1. אי יציבות גיאופוליטית, בדגש על מלחמה מתמשכת באוקראינה, אשר הובילה לעליית מחירים גלובאלית, לצד מתיחות מתמשכת בין ארה"ב לסין.
2. סביבה מאקרו כלכלית אינפלציונית שמובילה לעלויות ריבית, ירידות ותנודתיות גבוהה בשווקים הפיננסיים, והתחזקות הדולר, עלולה להוביל להאטה גלובאלית ואף מיתון - שישיפע בצורה שלילית על רווחי הבנקים. מצד שני, לעליית הריבית ישנן השפעות חיוביות על הבנקים, לדוגמא: עלייה מהכנסות מריבית.
3. רגולציה עולמית - נמשכה מגמת חקיקה המעודדת תחרות בשוק האשראי, בדגש על תחום האשראי הקמעונאי ותחום התשלומים, בין היתר, באמצעות עידוד החדשנות. תחום המטבעות הדיגיטליים מצוי גם הוא במוקד תשומת הלב הרגולטורית בארה"ב ובאיחוד האירופי, ולאחר הנפילות בערכם של מטבעות הקריפטו בשנת 2022 - ביתר שאת.
4. בנוסף, מתחזקת ההכרה במשבר האקלים, במדינות שונות בעולם מתגבשות תכניות פעולה להתמודדות עם הנושא. הרגולטורים משתלבים בתכניות אלה בעיקר בדרישה לשילוב של סיכונים האקלים בתחומים הבאים: תהליכי ניהול סיכונים, מדיניות האשראי ומדיניות ההשקעה של המוסדות הפיננסיים.
4. הרגולציה בישראל ממשיכה לקדם את התחרות ובוחנת יוזמות כגון הפרדת חברת כאל מדיסקונט, במקביל לשינוי מתווה צמצום מסגרות האשראי בכרטיס האשראי ללקוחות פרטיים.

ב. תחרות/סביבת הצרכן

1. סביבת התחרות ממשיכה להתרחב מצד neo banks וגופים טכנולוגים אחרים המציעים חווית לקוח פרסונלית וישירה. בתחום הפינטק ישנה ירידה מהותית בגיוסי הון לאור מצב השווקים. הבנקאות הפתוחה מתקדמת ומחזקת את השליטה של הלקוח במידע אודותיו ומגבירה את התחרות בתחום השירותים הפיננסיים.
2. חלק מהדרך שבה פינטקים/neo banks מושכים לקוחות הנה באמצעות תשלומים. זהו תחום מהותי עבור הבנקים, חשוב בעיקר לפיתוח הקשר עם הלקוח, זהו גם אחד התחומים הכי פגיעים. בכל הנוגע למטבעות קריפטו - בתחילת השנה נצפתה עלייה בנכונות של עסקים לקבלם, אך יתכן והיא נפגעה לאור הירידות בשווקים והתרסקות בורסת FTX. שוק הקריפטו מחק בשנה למעלה מ-2 טריליון דולר משוויו במהלך שנת 2022.
3. בבנקאות הקמעונאית, משבר הקורונה האיץ את קצב אימוץ הבנקאות הדיגיטלית. בפועל, קיים פער בין מוכנות הלקוחות לבצע פעולות בדיגיטל לבין היכולת של הבנקים לספק חווית True Digital. הבנקים המנצחים יהיו אלה שידעו לספק חווית דיגיטל מלאה ונוחה מקצה לקצה. חשוב לציין כי המעבר לדיגיטציה יוצר אתגר אמיתי עבור הבנקים מבחינת השירות - שכן ללקוחות הדיגיטלים ישנה ציפייה להיות מסוגלים לעשות כמעט הכל בדיגיטל, וכאשר הם אינם מצליחים - ישנו תסכול רב.

הרחבה בנושא התחרות:

בנקים מקומיים

- התחרות בין הבנקים המקומיים ממשיכה להתמקד במשקי הבית ובמגזרי העסקים הקטנים והבינוניים. בנק דיגיטלי חדש עלה לאויר בשנת 2022 ובנק חדש נוסף קיבל לאחרונה רישיון מבנק ישראל. כלל הבנקים במערכת מפרסמים ומשיקים הצעות ערך ללקוחות המתבססות על חדשנות טכנולוגית ודיגיטלית, ביסוס מועדוני לקוחות והוצאת מוצרים מובילים ייחודיים (משכנתאות, ייעוץ בהשקעות ועוד).

מתחרים חוץ בנקאיים

- הלוואות המועמדות על ידי גופים מוסדיים - בשנים האחרונות ניכרת מגמה ברורה של גידול באשראי שניתן על ידי גופים מוסדיים למגזר העסקי והמסחרי, לרבות מתן מימון לפרויקטים תשתיתיים וכן לנכסים מניבים ואף בליווי ההקמה של פרויקטים למגורים. גופים אלה נכנסים בהדרגה גם לעולם האשראי הפרטי. בצד ההשקעות, גופים אלה משיקים גם מוצרים המתחרים במוצרי הבנקאות המסורתית כגון: קופת גמל להשקעה או פוליסת חסכון.
- בנוסף, לאור השינויים הרגולטוריים בשנים האחרונות, המעודדים פעילות בתחום האשראי הצרכני והמסחרי על ידי גופים פיננסיים שאינם בנקים, גדלה באופן עקבי הפעילות של גופים חוץ בנקאיים. ראוי לציין כי האשראי העסקי הניתן על ידי הבנקים בישראל מהווה כיום פחות ממחצית מסך האשראי העסקי במשק.
- פתרונות מבוססי טכנולוגיה (FinTech ו-BigTech) המתחרים בתחומי פעילות בנקאיים ספציפיים - בשנים האחרונות, עם התרחבות השימוש בטכנולוגיה מתקדמת (בעיקר במכשירי סמארטפון וטאבלט) על ידי הצרכנים, הולכים ומתרחבים היצע ואיכות המיזמים/פיתוחים חדשניים המציעים שירותים פיננסיים מבוססי טכנולוגיה מתקדמת. המיזמים הללו מאיצים את החדשנות בתעשייה הפיננסית, ובעוד שמרביתם אינם מהווים תחרות כוללת אל מול הבנקים המסורתיים, הם מאיימים להקטין את חלקם של הבנקים בתחומי פעילות מסוימים.
- ענקיות הטכנולוגיה (BigTech) מציעות לכל הפחות חלק מהשירותים הבנקאיים הקלאסיים (למשל בעולם התשלומים) זאת מבלי שהן כפופות לרגולציה הבנקאית המחמירה.
- שוק התשלומים: אפל וגוגל מספקות שירותי תשלום בנייד (ארנק דיגיטלי) בישראל. לקוחות לאומי יכולים להשתמש בכרטיס הבנקאי שלהם כדי ליהנות מהשירותים הללו. מדובר במישור תחרות נוסף.

בנקאות פתוחה

- הבנקאות הפתוחה היא יוזמה רגולטורית המעודדת שימוש בטכנולוגיות חדשניות ומאובטחות, ומטרתה לעודד פיתוח של מוצרים ושירותים פיננסיים חדשניים עבור לקוחות הבנקים. היוזמה בנויה בשלבים המאפשרים ללקוחות הבנקים וחברות כרטיסי האשראי לשתף צדדים שלישיים במידע הפיננסי שלהם, זאת במטרה לקבל הצעות ערך מתחרות מגופים נוספים. במהלך 2022 המשיכו השלבים של יישום היוזמה כאשר בשלב זה המידע שחברת הפינטק תוכל להיחשף אליו הוא על חשבון העו"ש והשימוש בכרטיסי אשראי, ההלוואות והחסכונות.
- לאומי פועל על מנת למקסם את יוזמת הבנקאות הפתוחה עבור לקוחותיו, בין היתר על ידי הנגשה של המוצרים והשירותים המתקדמים ביותר.

היבטי סביבה, חברה וממשל (ESG)

- נושא הקיימות הולך ומתגבר בעולם ובארץ בקרב הציבור, המשקיעים, התקשורת והרגולציה - בעוד שטרם חלה רגולציה מחייבת המחילה יעדים קונקרטיים כמותיים, הרי שחברות וגופים עסקיים (כולל בנקים) מתאימים את עצמם להלך הרוח והמגמות העולמיות.
- מדובר במידע צופה פני עתיד, שהתממשותו אינה ודאית ואינה בשליטתו של הבנק בלבד, בשים לב לכך שמדובר בתחום "מתפתח".
- כחלק מפעילות לאומי לחיזוק התרומה להיבטי סביבה, חברה וממשל, גובשה על ידי הבנק אסטרטגיה לניהול ההיבטים הסביבתיים אשר אושרה על ידי ההנהלה והדירקטוריון. במסגרת אישור האסטרטגיה, התקבלה בלאומי החלטה להעמיק ולהרחיב את שילובם של היבטי ESG בפעילות העסקית של הבנק, בין היתר, באמצעות הגדלת המימון וההשקעות בפרויקטים המקדמים סביבה ירוקה ופיתוח מוצרים פיננסיים ירוקים, אשר התממשותם תלויה גם בהתפתחויות רגולטוריות, טכנולוגיות וחברתיות.
- כחלק ממימוש האסטרטגיה, הבנק פועל לזיהוי וקידום הזדמנויות עסקיות, מעודד ביצוע יוזמות ירוקות, פועל על מנת לפתח את הכלים והמומחיות לפיתוח מוצרים למימון פעילות ירוקה ולהשקיע במערכות חכמות לטובת שמירה ופיתוח הקיים.

הזדמנויות אלה כוללות, בין היתר:

- מתן אשראי עסקי למימון מיזמים ירוקים וחברות ירוקות
 - השקעות ירוקות בנוסטרו
 - השקעות בחברות ופרויקטים ירוקים באמצעות חברת הבת לאומי פרטנרס
 - פיתוח פעילות המסחר בחוזים המשקפים פעילות ירוקה
- הבנק שואף לכך שבשנת 2030 הסכום הכולל של יוזמות אלה יהיה כ-35 מיליארד ש"ח.
בתוך כך, יתרת האשראי הירוק לשנת 2022 הסתכמה בסך של כ-18 מיליארד ש"ח.

נציין כי במהלך הרבעון הראשון לשנת 2023, הבנק ביצע הנפקת אג"ח ירוק בסך של 500 מיליון דולר, וכן התקשר עם בנק ההשקעות האירופי (EIB - The European Investment Bank) בהסכם לשיתוף פעולה אסטרטגי, שבמסגרתו ה-EIB יעניק ללאומי קו מימון בהיקף של חצי מיליארד אירו, אשר ישמש להעמדת אשראי בתנאים מועדפים לעסקים קטנים ובינוניים בישראל למימון פרויקטים ירוקים וסביבתיים.

בנוסף, הבנק עוסק בפיתוח מוצרים ירוקים והצעות ערך ירוקות עבור לקוחות קמעונאים ובוחן כיצד לסייע ללקוחותיו העסקיים במעבר לירוק.

הבנק נמצא בתהליך של צמצום הפליטות שנובעות מפעולותיו העצמיות (צמצום שטחים, צמצום תביעת רגל פחמנית, מעבר לתחבורה היברידית וחשמלית).

חלק מהמידע המובא לעיל הינו "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה והתוצאות הנובעות ממשמעות זו ראה פרק [מידע צופה פני עתיד](#).

השינויים בסביבה הרגולטורית

- הסביבה הרגולטורית אינה חלה באופן זהה על הגופים השונים הפועלים במערכת, כך בעוד שהרגולציה הבנקאית מתגברת והולכת, הרי שאין התפתחות דומה בכל הקשור לרגולציה החלה על גופים שאינם תאגידיים בנקאיים. עובדה זו יוצרת שוני מהותי ופערים גדולים בין השחקנים השונים.
- כאמור, השפעת הרגולציה על ענף הבנקאות ממשיכה להתעצם. ריבוי הרגולציה ומורכבותה מגבילים את מקורות ההכנסה, מביאים לגידול בהוצאות הנדרשות לשם עמידה בהוראות הרגולציה ומחייבים שיפור מתמיד ברמת השירות והחדשנות.
- מגמת ריבוי הרגולציה משתקפת בהוראות הנוגעות (לפי האמור בהן) לנושאים תחרותיים. כך למשל, גובשו יוזמות חקיקה שונות, שנועדו להקל על כניסתם לשוק של שחקנים חדשים; זאת, בין היתר, באמצעות הגדלת המקורות שיעמדו לרשותם, קביעת מדרגות רגולטוריות מקלות, מתן הקלה בהתחברות למערכות התשלומים והסליקה וכן העברה ושיתוף של המידע המצוי בבנקים. במסגרת זו ניתן למנות, בין היתר, את רפורמת הבנקאות הפתוחה, הרפורמה לעניין הפרדת חברות כרטיסי האשראי מהבנקים הגדולים ושורה של "הגנות ינוקא" והקלות שניתנות להן במסגרת רפורמה זו, רפורמת מעבר בין בנקים, העלאת רמת השירות הנדרשת מהבנקים וכן יוזמות והוראות הנוגעות להפחתה בעמלות הבנקים.
- לצד התגברות והידוק הרגולציה, מתמודד הבנק גם עם דרישות ציות מוקפדות, וכן דרישות מתחום ניהול הסיכונים.
- הרגולציה הינה, אם כן, נושא המשפיע באופן מיידי על שורה של החלטות עסקיות ואסטרטגיות של הבנק, לרבות בעניין תחומי פעילותו ועיסוקו השונים של הבנק.

למידע נוסף בנוגע לסביבה הרגולטורית והשלכות היוזמות המרכזיות ראה פרק [חקיקה ורגולציה הנוגעת למערכת הבנקאית](#).

מידע כספי תמציתי ומדדי ביצוע עיקריים

להלן מדדי ביצוע עיקריים (ב-%)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
2018	2019	2020	2021	2022	
9.5 ⁽¹⁾	9.8 ⁽¹⁾	5.7	15.0	17.0	תשואת הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק להון ⁽¹⁾
0.7	0.8	0.4	1.0	1.2	תשואת הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק לנכסים ממוצעים ⁽¹⁾
3.05	3.02	2.55	2.70	2.72	יחס הכנסות ⁽²⁾ לנכסים ממוצעים ⁽¹⁾
60.6 ⁽ⁿ⁾	56.8 ⁽ⁿ⁾	53.8	46.8	37.5	יחס יעילות
1.97	1.92	1.70	1.76	1.97	יחס הכנסות ריבית, נטו לנכסים ממוצעים ⁽¹⁾
0.91	0.70	0.64	0.60	0.53	יחס עמלות לנכסים ממוצעים ⁽¹⁾
33.0	33.9	38.8	35.4	32.7	שיעור הפרשה למס מהרווח לפני מיסים
2.19	2.14	1.90	1.95	2.21	הכנסות ריבית נטו, ליתרה ממוצעת של נכסים נושאי ריבית (NIM)
0.94	0.91	0.81	0.83	0.89	סך כל ההכנסות לסך כל הנכסים הממוצעים בניהול הקבוצה ⁽²⁾⁽³⁾
0.57	0.52	0.44	0.39	0.33	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות לסך כל הנכסים הממוצעים בניהול הקבוצה ⁽³⁾

ליום 31 בדצמבר					
2018	2019	2020	2021	2022	
11.07	11.88	11.87	11.50	11.46	יחס הון עצמי רובד 1 ⁽¹⁾
14.54	15.67	15.58	14.21	14.29	ההון הכולל לרכיבי סיכון ^{(א)(ב)}
7.05	7.35	6.57	6.06	6.36	יחס מינוף ^(ה)
121	123	137	124	131	יחס כיסוי נזילות ^(ה)
			131	128	יחס מימון יציב נטו (NSFR) ^(ט)
7.7	7.6	6.8	6.3	7.1	הון המיוחס לבעלי מניות הבנק למאזן

להלן מדדי איכות אשראי עיקריים (ב-%)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
2018	2019	2020	2021	2022	
0.19 ⁽¹⁾	0.22	0.88	(0.25)	0.13	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי מתוך היתרה הממוצעת של האשראי לציבור ^(א)
1.21 ⁽¹⁾	1.16	1.76	1.30	1.28	שיעורי יתרת הפרשה להפסדי אשראי בגין האשראי לציבור מיתרת האשראי לציבור
1.25 ⁽¹⁾	1.09	1.42	1.02	0.51	שיעור האשראי לציבור לא צובר ⁽¹⁾ או בפגור של 90 ימים או יותר מיתרת האשראי לציבור
0.09 ⁽¹⁾	0.24	0.18	(0.03)	0.07	שיעור מחיקות חשבונאיות נטו מאשראי ממוצע לציבור

[ראה הערות בעמוד הבא.](#)

(א) הון - בתוספת זכויות שאינן מקנות שליטה והתאמות שונות.
 (ב) סך כל ההכנסות - הכנסות ריבית נטו והכנסות שאינן מריבית.
 (ג) כולל פעילות חוץ מאזנית.
 (ד) הנכסים הממוצעים הינם סך הנכסים המאזניים המניבים והאחרים. למידע נוסף ראה נספח 1 - [שיעורי הכנסות והוצאות וניתוח השינויים בהכנסות והוצאות ריבית](#).

(ה) למידע נוסף בנוגע ליחס המינוף ראה פרק המבנה וההתפתחות של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימון ההון, סעיף [ההון והלימות ההון](#). ולמידע נוסף בנוגע ליחס כיסוי נזילות ראה פרק [חשיפה לסיכונים ודרכי ניהולם](#).
 (ו) כולל יתרות שסווגו כנכסים והתחייבויות מוחזקים למכירה. למידע נוסף בנוגע לפעילות המוחזקת למכירה ראה פרק [שינויים עיקריים בשנה החולפת וכיאר 136 בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018](#).

(ז) החל מיום 1 בינואר 2022 מיישם הבנק לראשונה את הוראות הדיווח לציבור בנושא הפסדי אשראי צפויים, למידע נוסף ראה [כיאר 1.כד.1](#), במועד היישום לראשונה נרשמה ההשפעה המצטברת בנטו ממס לעודפים ללא תיקון מספרי השוואה.
 (ח) יחס היעילות לשנת 2019 ולשנת 2018 בנטרול השפעת לאומי קארד עמד על שיעור של 58.1%-60.5%, בהתאמה.
 (ט) יחס מימון יציב נטו (NSFR) מחושב החל מהדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2021. למידע נוסף ראה פרק [סיכון נזילות ומימון](#).

(י) למידע נוסף אודות עדכון המדיניות החשבונאית החל מיום 1 בינואר 2022 בנושא זיהוי וסיווג של חובות לא צוברים (חלף חובות פגומים) ראה [כיאר 1.כד.1](#).

(יא) החל מיום 1 בינואר 2022 מיישם הבנק לראשונה את הוראות הדיווח לציבור בנושא הפסדי אשראי צפויים, למידע נוסף ראה [כיאר 1.כד.1](#), במועד היישום לראשונה נרשמה ההשפעה המצטברת בנטו ממס לעודפים ללא תיקון מספרי השוואה.
 (יב) לפרטים נוספים, לרבות שינויים רגולטוריים צפויים בנוגע למדידת הלימות ההון, ראה פרק [הון והלימות ההון](#).
 (יג) תשואת הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק להון לשנת 2022 בנטרול הרווח מעסקת המיזוג עם Valley הנה 15.6%.

מדדי סביבה, חברה וממשל (ESG) עיקריים

	2021	2022
E	אשראי ירוק	18 מיליארד ש"ח ^(א)
	טביעת הרגל הפחמנית	ירדה ב-2.4% (לעומת שנת 2021)
	צריכת האנרגיה של הבנק	ירדה בכ-7.15% (לעומת שנת 2021)
S	רכש ירוק	17.8 מיליון ש"ח (מזה: 11.3 מיליון ש"ח בגין עלות ליסינג רכב ירוק)
	אשראי חברתי	35.7 מיליארד ש"ח (מזה: 22 מיליארד ש"ח לדיור בר השגה אשר מדווח לראשונה) ^{(א)(ב)}
	שוויין מגדרי	נשים מהוות כ-61.1% מכלל העובדים, כ-53% מההנהלה הבכירה וכ-45% ממנהלי הסניפים
G	למידה והדרכת עובדים	כ-300,000 שעות
	שעות התנדבות בקהילה	כ-32,000 שעות
	נשים בדירקטוריון	30% ⁽¹⁾

(א) בשנת 2022 בוצע עדכון מתודולוגיה והקטגוריות לסיווג ביחס לשנים קודמות. נתוני האשראי הירוק והחברתי מוצגים כסך יתרות האשראי ליום 31 בדצמבר 2022.
 (ב) סיווג אשראי חברתי כולל החל משנת 2022 קטגוריות שלא נכללו בשנים קודמות. פגרים מהותיים בין הנתונים הינם בהתאם לעדכון המתודולוגיה.
 (ג) בוצע עדכון לאופן חישוב עלות הליסינג השנתית של כלל הרכבים הירוקים, חלף הצגה בשנת 2021, בה הוצגה העלות הכוללת לכל תקופת הסכם הליסינג ביחס לרכבים חדשים בלבד, בשנה זו.
 (ד) נכון למועד פרסום הדוח הכספי.

להלן נתונים עיקריים מדוח רווח והפסד לשנת הדיווח

2018	2019	2020	2021	2022	
במיליוני ש"ח					
3,257	3,522	2,102	6,028	7,709	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי
8,890	8,841	8,723	10,346	13,211	הכנסות ריבית, נטו
519	609	2,552	(812)	498	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
4,871	5,081	4,366	5,511	5,018	הכנסות שאינן מריבית
4,121	3,225	3,281	3,506	3,535	מזה: עמלות
8,337	7,908	7,046	7,428	6,835	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות
4,544	4,325	3,742	4,242	3,935	מזה: משכורות והוצאות נלוות
					רווח נקי למניה המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי (בשקלים חדשים):
2.15	2.37	1.44	4.15	5.14	רווח נקי בסיסי
2.15	2.37	1.44	4.15	5.14	רווח נקי מדולל

להלן נתונים עיקריים מהמאזן, לסוף שנת הדיווח

2018	2019	2020	2021	2022	
במיליוני ש"ח					
460,560	468,781	556,035	656,454	699,166	סך כל הנכסים
80,113	76,213	136,194	197,402	186,569	מזה: מזומנים ופיקדונות בבנקים
74,571	84,949	92,297	86,927	82,950	ניירות ערך
272,602	282,478	295,341	342,879	384,782	אשראי לציבור, נטו
424,399	432,907	517,940	614,402	649,723	סך כל ההתחייבויות
364,714	373,644	447,031	537,269	557,084	מזה: פיקדונות הציבור
5,210	6,176	15,143	25,370	22,306	פיקדונות מבנקים
17,798	19,958	16,303	15,428	27,805	אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים
35,305	35,406	37,664	41,610	49,438	הון עצמי המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי
					נתונים נוספים:
22.6	25.1	18.9	33.5	29.3	מחיר למניה (בשקלים חדשים)
90.62	93.48	20.29	137.48	111.52	דיבידנד למניה (באגורות) ^(א)
11,208	9,621	9,080	8,664	8,173	מספר משרות ממוצע

(א) על פי מועד ההכרזה.

מידע צופה פני עתיד בדוח הדיסקטוריון וההנהלה

דוח הדיסקטוריון וההנהלה כולל, בנוסף לנתונים המתייחסים לעבר, גם מידע והערכות המתייחסים לעתיד, המוגדרים בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968 (להלן - החוק) כ"מידע צופה פני עתיד". מידע צופה פני עתיד מתייחס לאירוע או לעניין עתידיים שהתממשותם אינה ודאית ואינה בשליטתו של הבנק בלבד.

מידע צופה פני עתיד מנוסח בדרך כלל באמצעות מילים או ביטויים כגון "הבנק מאמין", "הבנק צופה", "הבנק מצפה", "הבנק מתכוון", "הבנק מתכנן", "הבנק מעריך", "מדיניות הבנק", "תכניות הבנק", "תחזית הבנק", "צפוי", "אסטרטגיה", "יעדים", "עלול להשפיע", "אומדן", "תרחיש", "עשוי", "יכול", "יהיה", "אופטימי", "פסימי" וביטויים נוספים המעידים על כך שמדובר בתחזית לעתיד ולא בעובדות עבר.

מידע צופה פני עתיד הנכלל בדוח הדיסקטוריון וההנהלה נסמך, בין השאר, על תחזיות לעתיד בנושאים שונים הקשורים להתפתחות הכלכלית בארץ ובעולם ובמיוחד לשוקי המטבע ושוקי ההון, לחקיקה, להוראות גורמי פיקוח, להתנהגות המתחרים, להתפתחויות טכנולוגיות ולנושאי כח אדם.

כתוצאה מאי היכולת לחזות בוודאות את התממשותן של תחזיות אלה ומכך שבפועל האירועים יכולים להיות שונים מאלו שנחזו, קוראי הדוח צריכים להתייחס בזהירות למידע המוגדר כ"צופה פני עתיד", שכן הסתמכות על מידע כאמור כרוכה בסיכונים ובאי ודאות והתוצאות הכספיות והעסקיות העתידיות של קבוצת לאומי עשויות להיות שונות באופן מהותי.

הבנק אינו מתחייב לפרסם עדכון למידע צופה פני עתיד הכלול בדוחות אלה. האמור אינו גורע מחובות הדיווח של הבנק על פי כל דין.

סיכונים עיקריים הגלומים בפעילות הבנק

סיכון האשראי - הינו סיכון של הבנק להפסד כתוצאה מהאפשרות שצד נגדי לא יעמוד בהתחייבויותיו כלפי התאגיד הבנקאי, כפי שסוכמו.

סיכון זה גלום בעסקי הליבה של הקבוצה ובא לידי ביטוי בפעילות מול לקוחות עסקיים, מסחריים וקמעונאיים וגם בפעילות הנוסטרו. הבנק מיישם מדיניות כוללת לניהול סיכון האשראי, בהתאם לנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311, ניהול בנקאי תקין מספר 311A בנושא ניהול אשראי צרכני ובהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 314 בנושא הערכה נאותה של סיכונים אשראי ומדידה נאותה של חובות, ובכלל זה האחריות של ההנהלה והדיסקטוריון. כמו כן, הבנק מקפיד על ניהול הסיכון בהתאם להנחיות ודרישות נוספות שנכללות בהוראות הפיקוח על הבנקים.

למידע נוסף בנוגע לסיכון האשראי וניהולו ראה פרק [סיכונים אשראי](#).

סיכון שוק וסיכון נזילות - סיכון שוק הינו הסיכון להפסד הנובע משינוי בשווי הנכסים וההתחייבויות בשל שינוי ברמת מחירים בשווקים, שינוי בשיעורי הריבית, שער חליפין, אינפלציה ומחירי מניות. סיכון הנזילות הינו הסיכון הנוצר בשל אי הוודאות ביחס לאפשרות לגיוס מקורות ו/או למימוש נכסים, באופן בלתי צפוי ותוך פרק זמן קצר, מבלי שיגרם הפסד מהותי. הניהול השוטף של סיכונים השוק נועד לתמוך בהשגת היעדים העסקיים, תוך הערכת הרווח החזוי לצד הנזקים העלולים לנבוע מהחשיפה לסיכונים אלה. החשיפות לסיכונים שוק מנוהלות באופן דינאמי במסגרת מערכת מגבלות שנקבעה על ידי הדיסקטוריון וועדות הסיכונים ברמות השונות, אשר תוחמת את השפעת חשיפות השוק על השווי ההוגן, הרווח החשבונאי, קרן ההון ומצב הנזילות.

למידע נוסף בנוגע לסיכון השוק וניהולו ראה פרק [סיכונים שוק](#). למידע נוסף בנוגע לסיכון הנזילות וניהולו ראה פרק [סיכון נזילות ומימן](#).

בפעילות הבנק כמתווך פיננסי קיימים סיכונים תפעוליים הכוללים, בין היתר, סיכונים אבטחת מידע וסייבר, סיכונים טכנולוגיה וחדשנות, סיכונים מעילות והונאות, סיכונים המשכיות עסקית, סיכונים משפטיים וסיכונים ציות.

סיכון תפעולי - הינו הסיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או מכשל של תהליכים פנימיים, אנשים ומערכות, או כתוצאה מאירועים חיצוניים.

סיכונים אבטחת מידע וסייבר - פוטנציאל לנזק מהותי הנובע מאירוע סייבר אשר תוצאותיו עשויות לבוא לידי ביטוי בגניבת מידע, בגניבת נכסים פיננסיים ו/או פגיעה ברציפות התפקודית (על ידי שיבוש מידע ו/או פגיעה בזמינות).

בנוסף, בפעילות הבנק קיימים סיכונים נוספים הכוללים, בין היתר, סיכון מאקרו כלכלי, סיכון רגולציה, סיכון אסטרטגי, סיכון מודל, סיכון הבנקאות ההוגנת, סיכון אקלים וסייבה וסיכון מוניטין.

הבנק מיישם מדיניות כוללת לניהול הסיכון, בהתאם לנדרש בהוראות ובכלל זה בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 350, תוך יישום תהליכי זהיו והערכת הסיכונים, מנגנוני בקרה, ניטור ודיווח.

למידע נוסף בנוגע לסיכון התפעולי וניהולו ראה פרק [סיכונים תפעוליים](#).

מגמות, תופעות, התפתחויות ושינויים מהותיים התפתחויות עיקריות במשק¹

המשק העולמי

ב-31 בינואר 2023, עדכנה קרן המטבע הבינלאומית (IMF), את אומדניה לפעילות הכלכלית בשנת 2022 ואת תחזיותיה לשנת 2023. ביחס להערכה הקודמת מחודש אוקטובר 2022, אומדני הצמיחה העולמית לשנת 2022 עודכנו כלפי מעלה, ובפרט נרשם עדכון כלפי מעלה לצמיחת המשק האמריקאי, מדינות אזור האירו ומדינות נוספות. לפי האומדן הנוכחי, תוצר המשק העולמי התרחב בכ-3.4% בשנת 2022 לעומת עלייה בתוצר של 6.2% בשנת 2021. באשר למשקים המערביים הגדולים בעולם, תוצר המשק האמריקאי, גדל בכ-2.0%, לעומת 1.6% בהערכה הקודמת. תחזית הצמיחה של קרן המטבע לשנת 2023 עודכנה גם כן כלפי מעלה ביחס לתחזית קודמת, אך היא עדיין חוזה האטה בקצב התרחבות הפעילות העולמית. התחזית להאטת הצמיחה ב-2023 משקפת את ההשפעה הממתנת על הצמיחה של תהליך העלאת הריבית בקרב מרבית הבנקים המרכזיים ברחבי העולם, שעשו זאת במטרה להתמודד עם האצת האינפלציה, כמו גם המשך השפעות שליליות של המלחמה בין רוסיה לאוקראינה. מנגד, ההסרה של הגבלות הקורונה בסין צפויה לתמוך בצמיחה הגלובלית. לפי תחזיות הצמיחה הנוכחיות, תוצר המשק העולמי צפוי להתרחב בכ-2.9% בשנת 2023. עוד במסגרת ההערכות העדכניות של קרן המטבע, ישנה התייחסות להגעת האינפלציה לשיאה במדינות רבות, ולתחילתה של ירידה בה בתקופה שבסמוך למועד פרוסום הדוח.

צמיחה עולמית/שיעור שינוי ריאלי

מקור: IMF - World economic outlook / January 2023

2022	2023	
3.4%	2.9%	עולם
2.0%	1.4%	ארה"ב
3.5%	0.7%	אזור האירו
1.4%	1.8%	יפן
4.1%	(0.6)%	בריטניה
3.0%	5.2%	סין

עליית האינפלציה בשנת 2022 במדינות רבות, לשיעורים שלא נצפו שנים ארוכות, מוסברת בחלקה בעודף בביקוש המצרפי, על רקע התאוששות הפעילות הכלכלית בעקבות מגפת הקורונה ובתמיכת הממשלות, בדגש על שוק העבודה ולאור המגבלות אשר החריפו, כאמור, על צד ההיצע, בהן השפעות משמעותיות של המלחמה בין רוסיה ואוקראינה על מחירי הסחורות. לשם המחשה, בארה"ב קצב עליית המחירים השנתי הגיע בדצמבר 2022 לכ-6.5%, ולשיא של 9.1% בחודש יוני, והקצב הבסיסי של האינפלציה עמד בסוף 2022 על 5.7%. בגוש האירו ובריטניה האינפלציה הגיעה לשיא של 10.6% ו-11.1% בחודש אוקטובר 2022, בהתאמה.

על רקע זה, פעלו בנקים מרכזיים רבים ובראשם הבנק המרכזי של ארה"ב והחלו בהעלאה של שיעור הריבית. ועדת השוק הפתוח של הבנק המרכזי של ארה"ב החליטה החל בחודש מרס 2022, ובכל הישיבות מאז, על העלאת הריבית לטווח קצר, כאשר בהחלטה האחרונה של 2022 היא הועלתה לטווח 4.50%-4.25%, ובהחלטת הריבית הראשונה של 2023 (מה-1 בפברואר 2023) הריבית הועלתה לטווח 4.75%-4.50%. גם הבנק המרכזי של אנגליה, המשיך בתהליך אשר החל בהעלאת הריבית בחודש דצמבר 2021 והיא עמדה בסוף 2022 על 3.50% (עם קצב עליית מחירים שנתי של 10.5%), ובהחלטת הריבית הראשונה של 2023 (מה-2 בפברואר 2023) הריבית הועלתה ל-4.00%. כמוהם עשו בנקים מרכזיים רבים, כולל בנק ישראל, אשר החל בהעלאת הריבית בחודש אפריל 2022.

בסוף חודש פברואר 2022, פרצה מלחמה בין רוסיה לאוקראינה ובעת הנוכחית היא נמשכת. נראה שלאור מאפייני קשרי הסחר בין מדינות אלה לבין ישראל, הרי שתתכן השפעה ישירה על המשק הישראלי רק בענפים בודדים, שיש להם תהליכי ייצור באוקראינה וברוסיה ו/או שיש להם לקוחות עיקריים במדינות אלו. ההשפעות העקיפות המתמשות כבר כעת כתוצאה מתהליכים גלובליים, הינן ההשלכות של פגיעה בצמיחה העולמית, כפי שחוזה קרן המטבע הבינלאומית גם לשנת 2023, לצד השפעות של העלייה החדה במחירי הסחורות המיובאות לישראל (לדוגמא, בתחום המזון) והעלייה החדה במחירי האנרגיה בעולם המשפיעות על המחירים בארץ. מעבר לכך, אי הוודאות הגוברת המשפיעה לרעה על השווקים הפיננסיים בעולם בישראל, משפיעה על שווי הנכסים וכפועל יוצא גם על מצבם של משקי בית ועסקים בישראל.

¹ מקורות הנתונים: פרסומי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, בנק ישראל, משרד האוצר, הבורסה לניירות ערך, IMF.

הצמיחה במשק הישראלי

המשק הישראלי צמח בשיעור ריאלי של כ-6.4% בשנת 2022, זאת לאחר צמיחה של כ-8.6% בשנת 2021. התרומה העיקרית לצמיחה המהירה הייתה לצריכה הפרטית, תוך תרומה פחותה יותר ליצוא הסחורות והשירותים וההשקעות. ברבעון הרביעי של השנה קצב הצמיחה, מול הרבעון השלישי, הסתכם בכ-5.6%, במונחים שנתיים. יש לציין שהצמיחה ברבעון זה נתמכה בהיקף שיא של רכישות כלי רכב, זאת עקב הקדמת רכישות בטרם עדכון נוסחת המיסוי הירוק, שנכנס לתוקף בתחילת 2023 והביא להתייקרות מחירים של דגמי כלי רכב רבים. בנטרול רכיב זה, הצמיחה של הצריכה הפרטית וההשקעות הייתה מתונה יותר.

שוק העבודה המשיך לשקף פעילות כלכלית איתנה, ועל פי הערכת בנק ישראל מצוי בסביבת תעסוקה מלאה. שיעור האבטלה בהגדרה הרגילה (בלתי מועסקים) עמד בשנת 2022 על 3.8% (בממוצע שנתי), שיעור נמוך מזה שהיה בשנים 2020-2021, אך דומה לזה של שנת 2019, לפני פרוץ משבר הקורונה. כמו כן, תוספת האבטלה שנוצרה ברובה בעקבות המשבר (הכוללת עובדים הנעדרים זמנית מהעבודה מסיבות כלכליות, עובדים אשר לא משתתפים בכח העבודה ופוטרו ממרס 2020 והמתאישים מחיפוש עבודה) נשחקה בחלקה הגדול בשנת 2022, אשר במהלכה שוק העבודה התאושש ממרבית השפעות המשבר. אולם, נתון הקצה של שנת 2022 (דצמבר), הצביע על עלייה בשיעור האבטלה לרמה של 4.2% (נתון מנוכה עונתיות).

חומרת גורמי הסיכון במשק

לאחר תקופת הדוח, החלו אירועים ציבוריים - חקיקתיים וחברתיים, אשר קיימת אי וודאות רבה לגבי אופן התפתחותם ומידת השפעתם על הכלכלה הישראלית בטווח הבינוני והארוך, וכנגזרת מכך על תוצאות הבנק. לאירועים כאמור עלולה להיות השפעה שלילית על המשק הישראלי וכפועל יוצא מכך על ביצועיו של הבנק. לעת עתה, ניכרים שינויים בשווקים הפיננסיים של ישראל והתמחר של נכסים פיננסיים ישראליים בשוקי העולם, לרבות החלשות בשער החליפין של השקל למול סל המטבעות, הדולר והאירו, עלייה במכשירי ה-CDS (Credit default swap) של מדינת ישראל הנסחרים בעולם ותנודתיות רבה במדדים המובילים בבורסה בת"א.

תקציב המדינה ומימונו

שנת 2022 הסתכמה בעודף של כ-9.8 מיליארד ש"ח (כ-0.6% תוצר) בתקציב המדינה לעומת גירעון של כ-69.2 מיליארד ש"ח (כ-4.4% תוצר) בשנת 2021, כאשר על פי התקציב המקורי לשנת 2022 כולה תוכנן גרעון של כ-3.9% תוצר. השיפור המשמעותי, כאמור, מקורו בגידול ניכר בהכנסות המדינה וירידה בהוצאות הממשלה, על רקע צמצום ההוצאות לסיוע כלכלי בעקבות המשבר. הגידול בהכנסות מוסבר בפעילות הכלכלית הערה במשק אשר הניבה מיסים בהיקף ניכר - בדגש על מיסים ישירים. עם זאת, נתוני הגבייה במחצית השנייה של 2022 מסמנים ירידה בגבייה לעומת השיא של המחצית הראשונה. יחד עם זאת, הגבייה כיום נמצאת מעל קו המגמה טרום משבר הקורונה. יצוין כי עד ליום פרסום הדוח, פעלה הממשלה על בסיס תקציב המשקי (מאחר ולא אושר תקציב המדינה לשנת 2023) כאשר החוק מגדיר מגבלת הוצאה (שנתית וחודשית) ומדרג חשיבות להוצאות. המגבלה תוסר כשיאושר התקציב.

סחר חוץ

הגירעון המסחרי של ישראל, הסתכם בשנת 2022 בכ-39.8 מיליארד דולר, בהשוואה לכ-34.6 מיליארד דולר בשנת 2021. הגידול בגירעון מקורו בהתרחבות של כ-15.3 מיליארד דולר ביבוא, במונחים דולריים נומינליים, לעומת התרחבות מתונה יותר של כ-10.1 מיליארד דולר ביצוא. הגידול ביבוא משתקף בכל רכיביו המרכזיים: יבוא מוצרי צריכה, יבוא מוצרי השקעה ויבוא חומרי הגלם, ובפרט בערך היבוא של מוצרי אנרגיה ושאר חומרי הגלם, ומשקף גם השפעה משמעותית של עלייה במחירים. מגמות אלה מלמדות על המשך התרחבות הפעילות במשק אשר חזר לתוואי הצמיחה טרום משבר הקורונה. העלייה בעודף היבוא של סחורות (גידול של כ-5.2 מיליארד דולר) מצמצמת אמנם את העודף בחשבון השוטף של מאזן התשלומים, שהסתכם בכ-3.8 אחוזי תוצר בשנת 2022, לעומת עודף של כ-4.4% תוצר בשנת 2021. עם זאת, נתוני יצוא השירותים מלמדים על המשך הגידול המהיר, בממוצע, בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד, בדגש על יצוא השירותים של ענפי ההייטק. גידול זה, מתן מאד את השפעת העלייה בגירעון המסחרי.

שער החליפין ויתרות המט"ח

לאחר ייסוף משמעותי בשנת 2021, בשנת 2022, פוחת השקל ביחס לדולר בשיעור חד של כ-13.2%, ביחס לאירו פוחת השקל בשיעור של כ-6.6% וביחס לסל המטבעות נרשם גם כן פיחות של השקל בשיעור של כ-6.6%. חלק מן ההסבר לפיחות נובע מהעלאת הריבית החדה בארה"ב ביחס לשאר הבנקים המרכזיים הגדולים ופרוץ מלחמת רוסיה-אוקראינה המביאה לגידול בביקוש למטבעות הנתפסים כ"עוגן" בינלאומי מבחינת רמת הסיכון הגלומה בהחזקתם, כמו הדולר האמריקאי, בפרט בעת בהם השווקים הפיננסיים סוערים. ברקע הדברים, ציין בנק ישראל, כי שוק המט"ח בישראל מושפע במידה רבה מהשקעותיהם של הגופים המוסדיים בחו"ל ומהתוצאות בשווקים הפיננסיים העולמיים, כשמנגד יש השפעות מקזוזות, כדוגמת ענף התעשייה העילית וההשקעות בו.

יתרות מטבע החוץ בבנק ישראל עמדו בסוף חודש דצמבר 2022, על כ-194.1 מיליארד דולר, בהשוואה לכ-213 מיליארד דולר בסוף חודש דצמבר 2021. הירידה ביתרות מוסברת בעיקר בהשפעות שערות. בתקופת הדוח, בנק ישראל רכש מט"ח רק בחודש ינואר בהיקף של כ-0.4 מיליארד דולר. בחודשים פברואר-דצמבר בנק ישראל לא רכש כלל מט"ח בשוק.

אינפלציה ומדיניות מוניטרית

מדד המחירים לצרכן ("בגין") עלה בשנת 2022, ב-5.3%, קצב החורג מתחום יעד יציבות המחירים (3%-1%), והגבוה ביותר מאז היעד הנוכחי נכנס לשימוש (בשנת 2003). המדד ללא מחירי האנרגיה עלה ב-5.0%, כך שנראה שהאצת האינפלציה משקפת התייקרויות בחלק ניכר מסעיפי המדד ולא דווקא מתמקדת במחירי האנרגיה בדומה למצב במדינות מערביות, בפרט באירופה, בהן האינפלציה גבוהה יותר מאשר בישראל. ההסברים העיקריים לקצב העלייה המהיר, הם התרחבות הביקושים במשק (אשר בחלקם היו "כבושים") לאור פתיחתו המלאה והשיפור בשוק העבודה הבא לידי ביטוי בעלויות שכר בחלק מענפי המשק, לצד התגברות המגמות העולמיות של התייקרות חומרי גלם ותובלה ("השפעות היצע"), בפרט מחירי מזון ואנרגיה, בהשפעת המלחמה בין רוסיה ואוקראינה אך גם בשל צווארי בקבוק בשרשראות האספקה בעולם ובפרט בסין. יצוין כי לקראת סוף השנה, ההשפעה של מגמות אלה התמתנה במידה ניכרת.

מדד המחירים לצרכן ("הידוע") עלה בשנת 2022, ב-5.3%.

בשנת 2022 ריבית בנק ישראל הועלתה ב-3.15%, והיא עמדה בסוף השנה על 3.25%.

ברבעון הראשון של השנה לא חל שינוי בריבית בנק ישראל והיא עמדה על 0.1%, בדומה לרמתה החל מחודש אפריל 2020. ברבעון השני, בחודש אפריל 2022, החל בנק ישראל בהעלאת הריבית, תהליך שנמשך בכל ישיבותיו מאז, עד לרמה של 4.25% בישיבה שהתקיימה ב-20 בפברואר 2023. בישיבה זו ציינה הוועדה המוניטרית כי במשק הישראלי נרשמת פעילות כלכלית איתנה, המלווה בשוק עבודה הדוק תוך עלייה בסביבת האינפלציה. לכן, הוועדה החליטה להמשיך בתהליך העלאת הריבית. קצב העלאת הריבית ייקבע בהתאם לנחוני הפעילות והתפתחות האינפלציה, זאת על מנת להמשיך ולתמוך בהשגת יעדי המדיניות.

שוק ההון הישראלי

מדד המניות וניירות הערך הניתנים להמרה ירד בשנת 2022 בכ-15.5%, לאחר שעלה בשנת 2021 ב-30.9%. מדובר בירידה בשיעור הגבוה ביותר מאז שנת 2011. שוק המניות הושפע בתקופת הדוח מהשלכות שליליות של מלחמת רוסיה-אוקראינה על מחירי האנרגיה ושאר הסחורות והמשך השפעת גלי התחלואה אשר הביאו לסגרים בסין. כתוצאה, נרשמה האצה באינפלציה בעולם כולו, כולל בישראל, שהביאה להאצת תהליך העלאת הריבית על ידי בנקים מרכזיים בעולם. אי היציבות הפוליטית והקדמת הבחירות תרמו אף הם לחולשת שוק המניות. מנגד, נתוני הצמיחה של המשק ושוק העבודה ההדוק העידו כי המשק הישראלי חזר למסלול של התרחבות בדומה למגמות טרום הקורונה.

מחזור המסחר היומי הממוצע של המניות וניירות הערך הניתנים להמרה, הסתכם בשנת 2022 בכ-2.295 מיליארד ש"ח, עלייה של כ-22.2% ביחס לרמתו הממוצעת בשנת 2021.

שוק אגרות החוב הממשלתיות הושפע בשנת 2022 מהעלייה באינפלציה שהביאה להעלאת הריבית בישראל, החל ברבעון השני של השנה. זאת, בדומה למצב בשוקי אגרות החוב במשקים במדינות מתקדמות אחרות. כך, מדד אגרות החוב הממשלתיות צמודות המדד ירד בשנה שחלפה בכ-9.8% ואילו מדד אגרות החוב הממשלתיות הלא-צמודות ירד בשיעור של כ-8.8%. עיקר הירידות היו באגרות לטווחים בינוניים וארוכים.

מדד אגרות החוב הלא-ממשלתיות (אג"ח חברות) צמודות המדד, ירד בשנת 2022, בכ-7.6%, על רקע ההשפעות שהוזכרו לעיל.

סיכונים מובילים ומתפתחים בסביבת הפעילות

סיכונים מובילים ומתפתחים נגזרים מסביבת הפעילות של הבנק המושפעת מאד בשנים האחרונות מסיכונים הקשורים לרגולציה ולחקיקה, לסביבה מאקרו כלכלית תנודתית, לשינויים החלים במודל העסקי, ובכלל זה המעבר ל"בנקאות החדשה" המבוססת על הדיגיטל ולמגמות חברתיות וצרכניות. בשנים האחרונות, לנוכח שינויים בסביבה התחרותית, בסביבת הצרכן, בסביבה הרגולטורית ובסביבה הטכנולוגית, ניכרת מגמת התפתחות בסיכונים שאינם פיננסיים.

להלן הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים ביותר:

- סיכון אבטחת מידע וסייבר.
- סיכון אסטרטגי.
- סיכון מאקרו כלכלי.
- סיכון טכנולוגיה.
- סיכון רגולציה.
- סיכון ענף בינוי ונדל"ן.
- סיכון אקלים וסביבה.

לפירוט על סיכונים אלו ראה בפרק סקירת הסיכונים, [החשיפה לסיכונים ודרכי ניהולם](#).

שינויים עיקריים בשנה החולפת

בנק לאומי ארה"ב

ביום 23 בספטמבר 2021 התקשר Bank Leumi Corporation ("BLC"), תאגיד אמריקאי (המוחזק בשיעור של 85% בידי הבנק) המחזיק בשליטה מלאה בחברת הבת של לאומי בארה"ב - Bank Leumi USA ("BLUSA") בהסכם מיזוג עם Valley National Bancorp ("Valley"). ביום 1 באפריל 2022 הושלמה עסקת המיזוג.

כתוצאה מהמיזוג נרשם בשנת 2022 רווח נטו ממש בסך של כ-645 מיליון ש"ח (194 מיליון ש"ח ברבעון הראשון ו-451 מיליון ש"ח ברבעון השני).

למידע בדבר העסקה ראה פרק [חברות מוחזקות עיקריות](#).

הלן דוח רווח והפסד מאוחד המציג את תוצאות בנק לאומי ארה"ב^(א) בשורה נפרדת

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2020	2021	2022	
במיליוני ש"ח			
9,300	10,863	18,590	הכנסות ריבית
1,368	1,298	5,579	הוצאות ריבית
7,932	9,565	13,011	הכנסות ריבית, נטו
2,334	(842)	483	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
5,598	10,407	12,528	הכנסות ריבית, נטו לאחר הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
הכנסות שאינן מריבית			
970	1,694	1,388	הכנסות מימון שאינן מריבית
3,135	3,335	3,487	עמלות
34	281	74	הכנסות אחרות
4,139	5,310	4,949	סך כל ההכנסות שאינן מריבית
הוצאות תפעוליות ואחרות			
3,375	3,861	3,842	משכורות והוצאות נלוות
1,410	1,392	1,323	אחזקה ופחת בניינים וציוד
1,639	1,558	1,512	הוצאות אחרות
6,424	6,811	6,677	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות
3,313	8,906	10,800	רווח לפני מיסים
1,312	3,188	3,537	הפרשה למיסים על הרווח
2,001	5,718	7,263	רווח לאחר מיסים
101	310	446	חלקו של התאגיד הבנקאי ברווחים של חברות כלולות לאחר מס*
2,102	6,028	7,709	רווח המיוחס לבעלי מניות הבנק
111	209	59	*מזה: חלקו של התאגיד הבנקאי ברווחים של בנק לאומי ארה"ב^(א)

(א) לא כולל קיזוז עסקאות בינחברתיות בין הבנק ללאומי ארה"ב.
(ב) בנק לאומי ארה"ב כולל את תוצאות פעילות BLC ו-BLUSA.

להלן דוח מאזן מאוחד המציג את יתרות בנק לאומי ארה"ב^(א) בשורה נפרדת

31 בדצמבר			
2020	2021	2022	
במיליוני ש"ח			
			נכסים
136,117	195,722	186,569	מזומנים ופיקדונות בבנקים
87,677	81,778	82,950	ניירות ערך
283,121	329,201	389,768	אשראי לציבור
(4,993)	(4,245)	(4,986)	הפרשה להפסדי אשראי
278,128	324,956	384,782	אשראי לציבור, נטו
632	940	1,109	אשראי לממשלות
795	1,113	4,947	השקעות בחברות כלולות ^(ג)
2,805	2,618	2,735	כנינים וציוד
15,100	13,953	26,638	נכסים בגין מכשירים נגזרים
8,358	6,935	6,402	נכסים אחרים
3,019	2,447	3,034	ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
2,301	2,340		השקעה בחברת הבת בנק לאומי ארה"ב
534,932	632,802	699,166	סך כל הנכסים
			התחייבויות והון
427,517	514,968	557,084	פיקדונות הציבור
15,036	25,370	22,306	פיקדונות מבנקים
193	299	247	פיקדונות מממשלות
353	2,046	3,952	ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
16,303	15,428	27,805	אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים
17,191	15,475	23,311	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
20,670	17,601	15,018	התחייבויות אחרות
497,263	591,187	649,723	סך כל ההתחייבויות
5	5	5	זכויות שאינן מקנות שליטה
37,664	41,610	49,438	הון המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי
37,669	41,615	49,443	סך כל ההון
534,932	632,802	699,166	סך כל ההתחייבויות וההון

(א) לא כולל קיזוז עסקאות בינברתיות בין הבנק ללאומי ארה"ב.

(ב) בנק לאומי ארה"ב כולל את תוצאות פעילות BLC ו-BLUSA.

(ג) החל מיום 1 באפריל 2022 כוללת יתרת השקעות בחברות כלולות את יתרת ההשקעה ב-Valley, אשר עומדת ל-31 בדצמבר 2022 על כ-3,567 מיליון ש"ח.

מכירת "בית מאני"

בהמשך לאמור בדוח הכספי השנתי של הבנק לשנת 2021, בנושא הזמנה להציע הצעות לרכישת הנכס הממוקם ברח' יהודה הלוי בתל-אביב ("בית מאני"), זכתה ביום 26 באפריל 2022 הצעתה של חברת "סלע קפיטל נדל"ן בע"מ". ביום 18 במאי 2022, לאחר אישור האורגנים המוסמכים בבנק, נחתם הסכם המכירה.

עבור רכישת בית מאני ישולם לבנק סך של 623 מיליון ש"ח בתוספת מע"מ כדון. רווח ההון לפני מס עבור הבנק צפוי לעמוד על כ-524 מיליון ש"ח אשר יירשם בדוחות הכספיים של הבנק במועד המעבר של ההנהלה הראשית ויחידות המטה ללוד, מעבר שצפוי להתבצע במחצית השניה של שנת 2023.

עסקת המכירה האמורה הינה נדבך נוסף במהלך הכולל של הבנק להעברת יחידות המטה וההנהלה הראשית למטה לאומי בלוד.

הסכם שיתוף פעולה עם Paxos

הבנק חתם על הסכם שיתוף פעולה עם חברת Paxos Trust Company, LLC האמריקאית במסגרתו לראשונה בנק בישראל, יאפשר ללקוחותיו לרכוש, להחזיק ולמכור מטבעות קריפטוגרפיים (להלן - קריפטו).

חברת Paxos היא חלוצה בבניית פתרונות לניהול נכסים דיגיטליים, עבור חברות מובילות בעולם. החברה, שנוסדה בשנת 2012, מחזיקה ברשיונות של רגולטורים אמריקאים, והיא גוף מפקח ומוסדר. לחברה עשרות לקוחות ומשקיעים אסטרטגיים, כגון Bank of America, PayPal ו-Paxos. Revolut, מנהלת נכסים בהיקף של יותר מ-20 מיליארד דולר ומשרתת למעלה מ-400 מיליון לקוחות קצה בעולם.

במודל הפעילות המתוכנן ישנם יתרונות משמעותיים ללקוח. כך למשל - הלקוח לא יידרש להחזיק ארנק קריפטו פרטי ולא יידרש לזכור או לנהל את הסיסמאות לארנק כזה על כל הסיכונים הכרוכים בכך. בנוסף, היבטי המיסוי יטופלו על ידי הבנק והמס ינוכה באופן שוטף במסגרת הפעילות.

המסחר יתאפשר בהתחלה במטבעות ביטקוין ואיתריום שהינם מטבעות הקריפטו המובילים ובעלי היקפי הפעילות והמסחר הגבוהים בעולם.

ביום 27 באוקטובר 2022 קיבל הבנק את אישורו של בנק ישראל למתן שירותי המסחר בקריפטו. ביום 3 בנובמבר 2022 הוגשה עתירה לבג"צ למתן צו על תנאי נגד נגיד בנק ישראל, בנק ישראל - הפיקוח על הבנקים והבנק ("המשיבים") במסגרתה עתרו המבקשות למתן צו על תנאי אשר יורה לשני המשיבים הראשונים להתייצב וליתן טעם מדוע לא יבטלו את האישור אשר ניתן לבנק למתן שירותי מסחר בקריפטו בטענה שהוא עומד בניגוד להוראות חוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981, וכן עתרו למתן צו ביניים המורה לבנק שלא להתחיל לספק ללקוחותיו שירותי מסחר במטבעות דיגיטליים. בהחלטתו מיום 19 בינואר 2023 בית המשפט לא נעתר לבקשת העותרים למתן צו ביניים וההליך העיקרי ממשיך להתנהל.

שינויים מהותיים בסעיפים בדוחות הכספיים

ביום 1 באפריל 2022 הושלמה עסקת המיזוג בין "BLC", תאגיד אמריקאי (הוחזק בשיעור של 85% בידי הבנק) עם "Valley". החל מאותו מועד נרשמת השקעה ב-Valley לפי שיטת השווי המאזני ותוצאות בנק לאומי ארה"ב אינן מאוחדות יותר בדוחות הכספיים המאוחדים של הבנק.

לפרטים נוספים בנוגע להרכב ההשקעה שנרשמה ראה [ביאור 15.א.](#)

כתוצאה מהמיזוג נרשם במחצית הראשונה של שנת 2022 רווח נטו ממש בסך של כ-645 מיליון ש"ח.

לפרטים נוספים ראה פרק [שינויים עיקריים בשנה החולפת](#), פרק [חברות מוחזקות עיקריות וביאור 15.א.](#)

במהלך חודש אפריל 2022 התקשר הבנק בהסכם למכירת אחד מבנייני המטה בתל-אביב. מכירה זו צפויה להניב לבנק רווח הון לפני מס של כ-524 מיליון ש"ח שירשם במועד המעבר של ההנהלה הראשית של הבנק ללוד המתוכנן למחצית השניה של שנת 2023.

החל מיום 1 בינואר 2022 מיישם הבנק את עדכון הוראות בנק ישראל בנושא אופן חישוב והצגת תשואה להון ושיעורי הכנסה והוצאה, במסגרת יישום ההוראות סווגו מחדש מספרי השוואה הרלוונטיים.

לפרטים נוספים לגבי אופן החישוב והצגת תשואה להון החל מה-1 בינואר 2022, ראה [ביאור 1.כד.3](#).

להלן ניתוח התוצאות של שנת 2022:

הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי (להלן "הרווח הנקי") בשנת 2022 הסתכם לסך של כ-7,709 מיליון ש"ח בהשוואה לסך של כ-6,028 מיליון ש"ח בשנת 2021.

התשואה להון בשנת 2022 עמדה על שיעור של כ-17.0% בהשוואה לכ-15.0% בשנת 2021.

התשואה להון ברבעון הרביעי של השנה עמדה על שיעור של 19.0% בהשוואה לשיעור של 14.0% ברבעון הרביעי אשתקד. (התשואה להון ברבעון הרביעי אשתקד כפי שפורסמה בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2021 הינה 14.8%. הפער כאמור נובע מעדכון הוראות בנק ישראל בנושא). הגידול המשמעותי בתשואה להון מקורו בגידול משמעותי בהכנסות כתוצאה מצמיחה בתיק האשראי, השפעת המדד ועליית הריבית לצד קיטון מתון בהוצאות.

הכנסות הריבית נטו בנטרול תוצאות בנק לאומי ארה"ב בשנת 2022 הסתכמו לסך של 13,011 מיליון ש"ח, גידול בשיעור של כ-36.0%, לעומת שנת 2021. הגידול בהכנסות הריבית הינו תוצאה של הגידול בתיק האשראי של הבנק ופערי המדד והריביות בין התקופות.

ההוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי בנטרול תוצאות בנק לאומי ארה"ב בשנת 2022 משקפות הוצאות בשיעור של כ-0.13% מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור לעומת הכנסה בשיעור של כ-0.28% בשנת 2021. ההוצאה בשנת 2022 מקורה מגידול בהפרשה הקבוצתית. שיעור ההכנסה בהפרשה הפרטנית בנטרול תוצאות בנק לאומי ארה"ב עמד על שיעור של (0.12%). שיעור ההוצאה בהפרשה הקבוצתית בנטרול תוצאות בנק לאומי ארה"ב עמד על שיעור של 0.25%. שיעור ההפרשה להפסדי אשראי ביחס ליתרת האשראי ליום 31 בדצמבר 2022 עמד על שיעור של 1.28%.

לפרטים נוספים ראה פרק [סיכוני אשראי](#) להלן.

בהתאם להוראות בנק ישראל, החל מה-1 בינואר 2022 מיישם הבנק לראשונה כללים חדשים בנושא הפרשות להפסדי אשראי (CECL) באמצעות רישום ההשפעה המצטברת הנובעת מיישום בעודפים, בניכוי מיסים נדחים (ללא הצגה מחדש של מספרי השוואה). הכללים החדשים מציגים מתודולוגיה חדשה לרישום הפסדי אשראי, אשר בעיקרה מביאה להכרה מוקדמת יותר בהפסדי אשראי שעלולים להתרחש לאורך חיי האשראי.

לפרטים נוספים ראה [ביאור 1.כד.1](#).

הכנסות מימון שאינן מריבית בנטרול תוצאות בנק לאומי ארה"ב בשנת 2022 הסתכמו להכנסה בסך של כ-1,388 מיליון ש"ח בהשוואה לסך של כ-1,694 מיליון ש"ח בשנת 2021. ההכנסה כוללת רווח ברוטו בגין עסקת המיזוג עם Valley של כ-782 מיליון ש"ח אשר מרביתה נרשמה ברבעון השני של השנה. ההכנסה בשנת 2021 כוללת רווחים ממכירת מניות ריטיילורס בסך של כ-313 מיליון ש"ח ורווחים שמומשו ושטרם מומשו בגין מניות איירונסונס בסך של כ-205 מיליון ש"ח. הפער בין השנים מקורו בירידות בשוקי ההון, ומהשפעת נגזרים והפרשי שער, לרבות נגזרי ריבית.

העמלות התפעוליות והאחרות בנטרול תוצאות בנק לאומי ארה"ב עלו בכ-152 מיליון ש"ח לעומת שנת 2021. עיקר העלייה מקורה בעמלות מהפרשי המרה, עמלות מעסקי מימון ועמלות ניהול חשבון אשר קוזזה בחלקה מירידה בעמלות מפעילות בניירות ערך.

הוצאות התפעוליות והאחרות בנטרול תוצאות בנק לאומי ארה"ב ירדו בשנת 2022 לעומת שנת 2021 בסך של כ-134 מיליון ש"ח, קיטון בשיעור של 2.0%. הירידה נובעת בעיקרה מהוצאות פחת והוצאות אחרות.

יחס היעילות בנטרול תוצאות בנק לאומי ארה"ב לשנת 2022 השתפר ועומד על כ-37.2% בהשוואה ל-45.8% בשנת 2021. יחס היעילות הושפע בשנת 2022 מעסקת המיזוג עם Valley.

הרווח הבסיסי הנקי למניה המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי בשנת 2022 הסתכם ל-5.14 ש"ח לעומת 4.15 ש"ח בשנת 2021.

יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון עמד ליום 31 בדצמבר 2022 על שיעור של 11.46%. יחס ההון הכולל ליום 31 בדצמבר 2022 עמד על שיעור של 14.29%.
לפרטים נוספים ראה [ביאור 25](#).

ביום 13 במרס 2023 אישר דירקטוריון הבנק חלוקת דיבידנד בסך של 698 מיליון ש"ח, המהווים כ-30% מהרווח לרבעון הרביעי של שנת 2022. זאת בנוסף לדיבידנד שחולק בגין רווחי שלושת הרבעונים הראשונים של שנת 2022 בסך של 1,077 מיליון ש"ח. לפרטים נוספים ראה [פרק הון והלימות ההון](#).

למידע בנוגע לתוצאות לפי רבעונים ראה נספח [דוח רווח והפסד מאוחד לרבעון - מידע רב רבעוני](#).

התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברווח כולל אחר

הכנסות ריבית, נטו, בנטרול תוצאות בנק לאומי ארה"ב^(א)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2021		2022	
שיעור הכנסה (הוצאה)	הכנסות (הוצאות) ריבית	שיעור הכנסה (הוצאה)	הכנסות (הוצאות) ריבית
באחוזים	במיליוני ש"ח	באחוזים	במיליוני ש"ח
2.15	10,863	3.14	18,590
(0.37)	(1,298)	(1.31)	(5,579)
1.78	9,565	1.83	13,011
1.89		2.20	(NIM) ריבית נושאי

(א) הנתונים אינם כוללים את יתרות בנק לאומי ארה"ב, אשר החל מיום 1 באפריל 2022 אינו מאוחד בדוחותיו הכספיים המאוחדים של הבנק כתוצאה מעסקת המיזוג עם Valley. למידע נוסף ראה פרק [שינויים עיקריים בשנה החולפת וביאור 15.א](#).

בשנת 2022 חלה עלייה בהכנסות הריבית נטו לעומת שנת 2021 אשר נבעה בעיקר מהצמיחה בתיק האשראי ומפערי המדד והריביות בין השנים.

המדד בשנת 2022 עמד על שיעור חיובי של 5.3% בהשוואה למדד חיובי בשנת 2021 בשיעור של 2.4%. הכנסות הריבית נטו בשנת 2022 הושפעו לטובה מהמדד החיובי בסך של כ-1,708 מיליון ש"ח, בשנת 2021 הושפעו לטובה התוצאות מהמדד החיובי בסך של כ-802 מיליון ש"ח.

הגידול בתשואה נטו על נכסים נושאי ריבית (NIM) בתקופה המדווחת נובע בעיקר מההשפעה החיובית של השינוי במדד והריביות על הכנסות הריבית נטו.

להלן נתונים על פערי הריבית מפעילות בישראל בחלוקה למגזרי הצמדה:

במגזר השקלי הלא צמוד פער הריבית בשנת 2022 עמד על שיעור של 2.01% לעומת 1.76% בשנת 2021. במגזר המדדי פער הריבית בשנת 2022 עמד על שיעור של 1.74% לעומת 1.46% בשנת 2021. במגזר המט"ח פער הריבית בשנת 2022 עמד על שיעור של (0.05%) לעומת 0.88% בשנת 2021.

הכנסות הריבית נטו ברבעון הרביעי של השנה הסתכמו לסך של כ-3,773 מיליון ש"ח, לעומת סך של כ-2,359 מיליון ש"ח ברבעון המקביל אשתקד. המדד ברבעון הרביעי של השנה עמד על שיעור חיובי של 0.9% וברבעון המקביל אשתקד עמד על שיעור חיובי של 0.2%. הגידול בהכנסות הריבית נטו בהשוואה לרבעון המקביל אשתקד נובע בעיקר מצמיחה בתיק האשראי, מפערי המדד בין הרבעונים ומעליית הריביות. השפעה זו קוזזה בחלקה משחיקת מרווחי האשראי.

למידע נוסף בנוגע להכנסות והוצאות ריבית ראה נספח 1 - [שיעורי הכנסות והוצאות וניתוח השינויים בהכנסות והוצאות ריבית](#).

למידע נוסף ראה [שינויים עיקריים בתוצאות פעילות המגזרים הפיקוחיים](#) בפרק מגזרי פעילות פיקוחיים.

הוצאות בגין הפסדי אשראי, בנטרול תוצאות בנק לאומי ארה"ב^(א)

		לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
		2021	2022 ^(ב)	
		השינוי		במיליוני ש"ח
באחוזים				
	הכנסה פרטנית בגין הפסדי אשראי	67	(521)	(454)
	הוצאה (הכנסה) קבוצתית בגין הפסדי אשראי	1,259	(322)	937
	סך כל ההוצאה (הכנסה) בגין הפסדי אשראי	1,326	(843)	483
מזה:				
	הוצאות (הכנסות) להפסדי אשראי בגין סיכון אשראי מסחרי	882	(656)	226
	הוצאות (הכנסות) להפסדי אשראי בגין סיכון אשראי לדיור	253	(142)	111
	הוצאות (הכנסות) להפסדי אשראי בגין סיכון אשראי פרטי אחר	157	(45)	112
	הוצאות להפסדי אשראי בגין סיכון אשראי לבנקים, ממשלות ואגרות חוב	34	-	34
	סך כל ההוצאה (הכנסה) בגין הפסדי אשראי	1,326	(843)	483
יחסים באחוזים:				
	שיעור ההכנסה הפרטנית בגין הפסדי אשראי מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור		(0.17)	(0.12)
	שיעור ההוצאה (הכנסה) הקבוצתית בגין הפסדי אשראי מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור		(0.11)	0.25
	שיעור ההוצאה (הכנסה) להפסדי אשראי מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור		(0.28)	0.13
	שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור		(0.05)	0.06
	שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מיתרת הפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור		(3.32)	4.55

למידע נוסף בנוגע להוצאות הפסדי אשראי ראה פרק סיכונים אשראי, סעיף ג'לו, הערכה, סיווג וכללי הפרשה להפסדי אשראי, ביאור 13 וביאור 30.

(א) הנתונים אינם כוללים את יתרות בנק לאומי ארה"ב, אשר החל מיום 1 באפריל 2022 אינו מאוחד בדוחותיו הכספיים המאוחדים של הבנק כתוצאה מעסקת המיזוג עם Valley. למידע נוסף ראה פרק שינויים עיקריים בשנה החולפת וביאור 15.א.

(ב) החל מיום 1 בינואר 2022 מיישם הבנק לראשונה את הוראות הדיווח לציבור בנושא הפסדי אשראי צפויים במועד היישום לראשונה נרשמה ההשפעה המצטברת בנטו ממס לעודפים ללא תיקון מספרי השוואה. למידע נוסף ראה ביאור 1.כד.1. כמו כן החל מיום 1 בינואר 2022 מיישם הבנק את הוראות בנק ישראל בנוגע לטיפול בארגון מחדש של חובות בעייתיים. למידע נוסף ראה ביאור 1.כד.1.

החל מה-1 בינואר 2022 מיישם הבנק לראשונה כללים חדשים בנושא הפרשות להפסדי אשראי (CECL) באמצעות רישום ההשפעה המצטברת הנובעת מיישומם בעודפים, בניכוי מיסים נדחים (ללא הצגה מחדש של מספרי השוואה). הכללים החדשים מציגים מתודולוגיה חדשה לרישום הפסדי אשראי, אשר בעיקרה מביאה להכרה מוקדמת יותר בהפסדי אשראי. ההוצאה הקבוצתית בשנת 2022 הושפעה בעיקר מהצמיחה בתיק האשראי ובמחצית השנייה של שנת 2022 מהחמרה בתחזיות המאקרו הכלכליות, הפסדי האשראי בשנת 2021 הושפעו משחרור הפרשות כתוצאה מפתחת המשק לפעילות והיציאה ממשבר הקורונה.

למידע נוסף ראה פרק סיכונים אשראי.

הכנסות שאינן מריבית

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
	2022	2021	השינוי
הכנסות מימון שאינן מריבית ^(א)	1,408	1,714	(306)
עמלות ^(ב)	3,535	3,506	29
הכנסות אחרות ^(א)	75	291	(216)
סך הכל	5,018	5,511	(493)

(א) תוצאות בנק לאומי ארה"ב מתוך סעיף זה אינן מהותיות.

(ב) בהתייחס לתוצאות ללא בנק לאומי ארה"ב, עלו העמלות בסך של כ-152 מיליון ש"ח ביחס לשנת 2021.

לאור הירידות המשמעותיות בשווקים, בין היתר, על רקע עליית הריבית, משקל ההכנסות שאינן מריבית מסך כל ההכנסות (קרי, הכנסות מריבית, נטו והכנסות שאינן מריבית) בנטרו תוצאות בנק לאומי ארה"ב בשנת 2022 עמד על שיעור של 27.6% לעומת 35.7% בשנת 2021.

להלן פירוט הכנסות מימון שאינן מריבית

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
	2022	2021	השינוי
הכנסות נטו בגין מכשירים נגזרים והפרשי שער, נטו בגין פעילויות שאינן למטרות מסחר	236	310	(74)
(הפסדים) רווחים ממכירת אג"ח זמינות למכירה, נטו	(178)	231	(409)
רווחים שמומשו ושטרם מומשו, נטו ^(א) ודיבידנד ממניות שאינן למסחר	373	842	(469)
רווחים ממכירת מניות של חברות מוחזקות ^(ב)	830	-	830
רווחים נטו בגין הלוואות שנמכרו	57	-	57
הכנסות נטו בגין מכשירים נגזרים בגין פעילויות למטרות מסחר	254	349	(95)
הפסדים שמומשו ושטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן של אג"ח ומניות למסחר, נטו ^(א) ודיבידנד ממניות למסחר	(164)	(18)	(146)
סך הכל ^(א)	1,408	1,714	(306)

(א) רווחים שמומשו ושטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן של אג"ח ומניות למסחר ושאין למסחר, נטו כוללים גם השפעת הפרשי שער. שנת 2022 כוללת הפסדים ממימוש מניות איירונסורס בסך של כ-53 מיליון ש"ח (לפני השפעת המס), מרביתם במחצית הראשונה של השנה. שנת 2021 כוללת רווחים שמומשו ושטרם מומשו בגין מניות ריטיילורס ומניות איירונסורס בסך של כ-518 מיליון ש"ח (לפני השפעת המס).

(ב) ביום 1 באפריל 2022 הושלמה עסקת המיזוג ונרשמה השקעה ב-Valley לפי שיטת השווי המאזני. כתוצאה מהמיזוג במחצית הראשונה של שנת 2022 נרשם רווח ברוטו ממש בסך של כ-782 מיליון ש"ח, מתוכם 30 מיליון ש"ח מהכנסות מפעילות במכשירים נגזרים כתוצאה מגידור כלכלי של העסקה האמורה.

(ג) בהתייחס לתוצאות ללא בנק לאומי ארה"ב, ירדו הכנסות המימון שאינן מריבית בסך של כ-306 מיליון ש"ח ביחס לשנת 2021.

כאמור, הירידה בהכנסות המימון שאינן מריבית במרבית הסעיפים בהשוואה לשנת 2021 הושפעה מהותית מהירידות בשווקים במהלך שנת 2022 בהשוואה לעלויות בשנת 2021 ירידה אשר קוזה בחלקה מהרווח שנרשם בשנת 2022 כתוצאה מעסקת המיזוג עם Valley.

להלן פירוט העמלות, בנטרול תוצאות בנק לאומי ארה"ב^(א)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
	השינוי	2021	2022
באחוזים			במיליוני ש"ח
ניהול חשבון	5.3	32	607
פעילות בניירות ערך ובמכשירים נגזרים מסוימים	(10.3)	(75)	725
כרטיסי אשראי	7.3	26	356
טיפול באשראי	6.2	12	193
עמלות הפצת מוצרים פיננסיים ^(ב)	(2.3)	(6)	256
הפרשי המרה	18.7	75	402
עמלות מעסקי מימון	13.7	66	481
עמלות אחרות	7.0	22	315
סך כל העמלות	4.6	152	3,335

(א) הנתונים אינם כוללים את יתרות בנק לאומי ארה"ב, אשר החל מיום 1 באפריל 2022 אינו מאוחד בדוחותיו הכספיים המאוחדים של הבנק כתוצאה מעסקת המיזוג עם Valley. למידע נוסף ראה פרק [שינויים עיקריים בשנה החולפת וכיאר 15.א](#).

(ב) כולל דמי ניהול ועמלות מביטוח חיים וביטוח דירה.

העלייה בעמלות בשיעור של 4.6% בהשוואה לשנת 2021 מקורה בעיקר בעמלות מהפרשי המרה, עמלות מעסקי מימון ועמלות ניהול חשבון וזאת על רקע גידול בהיקפי הפעילות, עלייה אשר קוזזה בחלקה מירידה בעמלות מפעילות בניירות ערך ובמכשירים נגזרים מסוימים על רקע הירידות בשווקים.

להלן פירוט ההכנסות האחרות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
	השינוי	2021	2022
באחוזים			במיליוני ש"ח
(הפסדים) רווחים מיעודה לפיצויים	-	(95)	83
הכנסות אחרות כולל מכירת בניינים וציוד	(58.2)	(121)	208
סך הכל ^(א)	(74.2)	(216)	291

(א) תוצאות בנק לאומי ארה"ב מתוך סעיף זה אינן מהותיות.

הוצאות תפעוליות ואחרות בנטרול תוצאות בנק לאומי ארה"ב^(א)

		לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
		2022	2021	השינוי
		במיליוני ש"ח		באחוזים
משכורות והוצאות נלוות	3,842	3,861	(19)	(0.5)
פחת והפחתות	593	661	(68)	(10.3)
הוצאות אחזקת בניינים וציוד	730	731	(1)	(0.1)
הוצאות אחרות	1,512	1,558	(46)	(3.0)
סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות	6,677	6,811	(134)	(2.0)

(א) הנתונים אינם כוללים את יתרות בנק לאומי ארה"ב, אשר החל מיום 1 באפריל 2022 אינו מאוחד בדוחותיו הכספיים המאוחדים של הבנק כתוצאה מעסקת המיזוג עם Valley. למידע נוסף ראה פרק [שינויים עיקריים בשנה החולפת וכיאר 15.א](#).

בשנת 2022 חל קיטון בסך של כ-134 מיליון ש"ח בהוצאות התפעוליות ואחרות לעומת שנת 2021, הירידה נובעת בעיקרה מהוצאות פחת ומהוצאות אחרות.

יחס היעילות בשנת 2022 השתפר ועומד על כ-37.2% בהשוואה ל-45.8% בשנת 2021. בנטרול ההכנסה מעסקת המיזוג עם Valley יחס היעילות בשנת 2022 עומד על שיעור של 38.9%. השיפור המהותי ביחס היעילות נובע הן מגידול מהותי בהכנסות בשיעור של כ-20.7% שמקורו בצמיחה בתיק האשראי, פערי המדד בין השנים ומעליית הריביות והן מקיטון בהוצאות בשיעור של כ-2%.

הירידה בהוצאות אחרות הינה תוצאה של שורה של מהלכים בהן נקט הבנק בשנת 2022 על מנת להתאים את ההוצאות למיקודים העסקיים.

סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות מהווה 0.95% מסך כל המאזן, לעומת 1.08% בשנת 2021.

הוצאות שכר בנטרול תוצאות בנק לאומי ארה"ב^(א)

		לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
		2022	2021	השינוי
		במיליוני ש"ח		באחוזים
שכר ונלוות	3,511	3,495	16	0.5
הוצאות פנסיה, פיצויים ופרישה	331	366	(35)	(9.6)
סך הכל הוצאות שכר	3,842	3,861	(19)	(0.5)

(א) הנתונים אינם כוללים את יתרות בנק לאומי ארה"ב, אשר החל מיום 1 באפריל 2022 אינו מאוחד בדוחותיו הכספיים המאוחדים של הבנק כתוצאה מעסקת המיזוג עם Valley. למידע נוסף ראה פרק [שינויים עיקריים בשנה החולפת וכיאר 15.א](#).

הוצאות השכר והנלוות מהוות כ-57.5% מסך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות בשנת 2022, לעומת כ-56.7% בשנת 2021.

הירידה בהוצאות השכר הינה בעיקר על רקע עליית הריבית המשפיעה על חישוב ההתחייבות הפנסיונית של הבנק.

לפרטים ראה [כיאר 1.א,23](#).

הוצאות והשקעות בגין מערך טכנולוגיית המידע

להלן הוצאות והשקעות בגין מערך טכנולוגיית המידע

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2022			
סך הכל	אחר	חומרה ^(א)	תוכנה
במיליוני ש"ח			
הוצאות בגין מערך טכנולוגיית המידע, כפי שנכללו בדוח רווח והפסד:			
544	-	100	444
הוצאות בגין שכר עבודה ונלוות			
123	-	17	106
הוצאות בגין רכישות או רישיונות שימוש שלא הונו לנכסים			
46	2	-	44
הוצאות בגין מיקור חוץ			
525	9	65	451
הוצאות בגין פחת			
78	26	15	37
הוצאות אחרות			
1,316	37	197	1,082
סך הכל הוצאות			
תוספות לנכסים בגין מערך טכנולוגיית המידע שלא נזקפו כהוצאה:			
327	-	-	327
עלויות בגין שכר עבודה ונלוות			
172	-	-	172
עלויות בגין מיקור חוץ			
169	-	75	94
עלויות רכישה או רישיונות שימוש ^(ב)			
8	8	-	-
עלויות ציוד, בניינים ומקרקעין			
676	8	75	593
סך הכל עלויות			
יתרות נכסים בגין מערך טכנולוגיית המידע			
1,420	378	142	900
סך הכל עלות מופחתת			
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2021			
סך הכל	אחר	חומרה ^(א)	תוכנה
במיליוני ש"ח			
הוצאות בגין מערך טכנולוגיית המידע, כפי שנכללו בדוח רווח והפסד:			
524	-	98	426
הוצאות בגין שכר עבודה ונלוות			
164	-	49	115
הוצאות בגין רכישות או רישיונות שימוש שלא הונו לנכסים			
51	3	-	48
הוצאות בגין מיקור חוץ			
609	8	78	523
הוצאות בגין פחת			
74	28	11	35
הוצאות אחרות			
1,422	39	236	1,147
סך הכל הוצאות			
תוספות לנכסים בגין מערך טכנולוגיית המידע שלא נזקפו כהוצאה:			
274	-	-	274
עלויות בגין שכר עבודה ונלוות			
119	-	-	119
עלויות בגין מיקור חוץ			
151	-	57	94
עלויות רכישה או רישיונות שימוש ^(ב)			
13	13	-	-
עלויות ציוד, בניינים ומקרקעין			
557	13	57	487
סך הכל עלויות			
יתרות נכסים בגין מערך טכנולוגיית המידע			
1,341	383	149	809
סך הכל עלות מופחתת			

(א) לרבות תשתיות תקשורת.

(ב) עלויות רכישה או רישיונות שימוש בגין מערך טכנולוגיית המידע אשר לא סווגו בדוחות הכספיים כרכוש קבוע (עלויות ציוד, בניינים ומקרקעין) אלא כהוצאה מראש.

(ג) לרבות רכישות ורישיונות שימוש של תוכנה וחומרה לכלל החטיבות בתאגיד הבנקאי.

להלן תמצית דוח על הרווח הכולל

הרווח הכולל לשנת 2022 הסתכם לסך של 7,233 מיליון ש"ח בהשוואה לסך של 5,943 מיליון ש"ח בשנת 2021.

הפער בין הרווח הכולל לרווח הנקי בשנת 2022 מקורו בעיקר ההתאמות שליליות בגין אגרות חוב זמינות למכירה בסך של 4,265 מיליון ש"ח לפני מס וזאת כתוצאה מירידות משמעותיות בשווקים, בין היתר, על רקע עליית הריבית והעימות הצבאי בין רוסיה לאוקראינה. התאמות אלו קוזזו ברובן מהתאמות חיוביות בגין הטבות לעובדים בסך של 3,133 מיליון ש"ח לפני מס אשר נובעות בעיקרן מעליית ריבית ההיוון ומהפחתת קרן ההון. התאמות אלה נזקפות ישירות לרווח כולל אחר.

לגבי אופן מדידת ההתחייבויות הפנסיוניות והנכסים שיועדו מראש לגידור לצורכי ההון הפיקוחי החל מיום 1 ביולי 2022 ראה פרק [ההון והלימות ההון](#).

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר

2021	2022	
במיליוני ש"ח		
6,028	7,709	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק
		השינויים במרכיבי רווח (הפסד) כולל אחר, המיוחס לבעלי המניות של הבנק:
(438)	(4,265)	התאמות בגין הצגת אגרות חוב זמינות למכירה לפי שווי הוגן, נטו
392	3,133	התאמות של התחייבויות בגין הטבות לעובדים
(75)	417	התאמות אחרות ^(א)
4	335	השפעת המס המתייחס
(32)	96	בניכוי רווח (הפסד) כולל אחר המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
(85)	(476)	הפסד כולל אחר המיוחס לבעלי מניות הבנק לאחר מיסים
5,943	7,233	רווח כולל המיוחס לבעלי מניות הבנק

(א) להרכב ההתאמות האחרות ראה [ביאור 10](#).

המבנה וההתפתחות של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון

המאזן של קבוצת לאומי הסתכם ב-31 בדצמבר 2022 ב-699.2 מיליארד ש"ח בהשוואה ל-632.8 מיליארד ש"ח בסוף 2021, בנטרול יתרות בנק לאומי ארה"ב - גידול של 10.5%, מאזן הבנק הסתכם ב-31 בדצמבר 2022 ב-700.7 מיליארד ש"ח לעומת 631.0 מיליארד ש"ח בסוף 2021, גידול של 11.0%.

הגידול העיקרי בנכסים הינו באשראי לציבור אשר גדל בשיעור של כ-18.4%. גידול זה מומן בעיקר על ידי גידול בפקדונות הציבור אשר גדלו בשיעור של 8.2% בהשוואה לשנה קודמת וכן מגידול בהנפקת אג"ח וכתבי התחייבות נדחים. גידול זה, במקביל לעלייה בריבית הפד ובריבית בנק ישראל בהשוואה לאשתקד, ופערי המדד, תרמו משמעותית לגידול בהכנסות הריבית נטו במהלך התקופה.

ערך הנכסים הנקובים במטבע חוץ והצמודים למטבע חוץ מסך מאזן הקבוצה ב-31 בדצמבר 2022 הינו כ-112.9 מיליארד ש"ח, כ-16.1% מסך הנכסים. ב-2022 פוחת השקל ביחס לדולר של ארה"ב ב-13.2%, פוחת ביחס לאירו ב-6.6% ופוחת ביחס לליש"ט ב-0.8%. השינוי בשערי החליפין של השקל מול כלל מטבעות החוץ תרם לעלייה בשיעור של כ-2.2% בסך כל המאזן של הקבוצה.

סך כל הנכסים בניהול הקבוצה, סך כל המאזן וכן תיקי ניירות ערך של הלקוחות וקופות גמל וקרנות השתלמות לגביהם ניתנים שירותי ניהול תפעולי וניהול פיקדון, מסתכמים בכ-1,968 מיליארד ש"ח ב-31 בדצמבר 2022, לעומת 2,144 מיליארד ש"ח בסוף 2021, קיטון של כ-8.2%.

1. הלהן והתפתחות בסעיפי המאזן העיקריים, בנטרול יתרות בנק לאומי ארה"ב במספרי ההשוואה^(א)

מאוחד			
31 בדצמבר			
	2022	2021	השינוי
	במיליוני ש"ח		
סך כל המאזן	699,166	632,802	66,364
מזומנים ופיקדונות בבנקים	186,569	195,722	(9,153)
ניירות ערך	82,950	81,778	1,172
אשראי לציבור, נטו	384,782	324,956	59,826
בניינים וציוד	2,735	2,618	117
פיקדונות הציבור	557,084	514,968	42,116
פיקדונות מבנקים	22,306	25,370	(3,064)
אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים ^(ב)	27,805	15,428	12,377
הון המיוחס לבעלי המניות של הבנק	49,438	41,610	7,828

(א) הנתונים אינם כוללים את יתרות בנק לאומי ארה"ב, אשר החל מיום 1 באפריל 2022 אינו מאוחד בדוחותיו הכספיים המאוחדים של הבנק כתוצאה מעסקת המיזוג עם Valley, לפרטים נוספים ראה פרק שינויים עיקריים בשנה החולפת וכיאר 15.א.

(ב) למידע נוסף ראה פרק אגרות חוב, שטרי הון וכתבי התחייבות נדחים.

2. הלהן והתפתחות בסעיפים חוץ מאזניים עיקריים, בנטרול יתרות בנק לאומי ארה"ב במספרי ההשוואה^(א)

מאוחד			
31 בדצמבר			
	2022	2021	השינוי
	במיליוני ש"ח		
אשראי תעודות, נטו	1,150	1,449	(299)
ערבויות והתחייבויות אחרות, נטו	69,003	52,194	16,809
מסגרות אשראי של כרטיסי אשראי שלא נוצלו, נטו	8,377	7,994	383
מסגרות חו"ד ומסגרות אשראי אחרות בחשבונות לפי דרישה, שלא נוצלו, נטו	16,420	16,528	(108)
התחייבויות בלתי חוזרות לתת אשראי שאושר ועדיין לא ניתן והתחייבויות להוצאת ערבויות, נטו	75,291	66,383	8,908
מכשירים נגזרים ^(ב)	1,076,372	887,481	188,891
אופציות מכל הסוגים ^(ג)	170,427	108,811	61,616
נכסים כספיים חוץ מאזניים של לקוחות	1,269,629	1,487,519	(217,890)

(א) הנתונים אינם כוללים את יתרות בנק לאומי ארה"ב, אשר החל מיום 1 באפריל 2022 אינו מאוחד בדוחותיו הכספיים המאוחדים של הבנק כתוצאה מעסקת המיזוג עם Valley, לפרטים נוספים ראה פרק שינויים עיקריים בשנה החולפת וכיאר 15.א.

(ב) כולל עסקאות "פורוורד", חוזי החלפות פיננסיות, swaps, futures ונגזרי אשראי.

(ג) למידע נוסף ראה כיאר 22ב.

האשראי לציבור, נטו

האשראי לציבור ברוטו גדל בשנת 2022 בשיעור של 18.4% למול יתרת סוף 2021 בנטרול יתרות בנק לאומי ארה"ב.

האשראי לציבור נטו בקבוצת לאומי, הסתכם בסוף 2022 ב-384.8 מיליארד ש"ח, בהשוואה ל-325.0 מיליארד ש"ח בסוף 2021 בנטרול יתרות בנק לאומי ארה"ב, גידול בשיעור של כ-18.4%. בנטרול השפעת השינוי בשערי החליפין של השקל מול כלל מטבעות החוץ, גדל האשראי לציבור, נטו ליום 31 בדצמבר 2022 בשיעור של 16.9% בהשוואה לסוף שנת 2021 בנטרול יתרות בנק לאומי ארה"ב.

האשראי לציבור נטו, מהווה 55.0% מסך כל המאזן לעומת 51.4% בסוף 2021 בנטרול יתרות בנק לאומי ארה"ב.

בנוסף לאשראי לציבור משקיעה הקבוצה בניירות ערך של חברות המסתכמים בסוף 2022 ב-22,315 מיליון ש"ח בהשוואה ל-15,774 מיליון ש"ח בסוף 2021 בנטרול יתרות בנק לאומי ארה"ב, והמגלמים גם כן סיכונים אשראי.

האשראי לציבור נטו בשקלים לא צמודים מהווה ליום 31 בדצמבר 2022 כ-76.7% מסך האשראי, וכ-76.3% לסוף שנת 2021 בנטרול יתרות בנק לאומי ארה"ב. האשראי הצמוד מהווה ליום 31 בדצמבר 2022 14.1% מסך האשראי, בהשוואה לכ-14.8% לסוף שנת 2021 בנטרול יתרות בנק לאומי ארה"ב.

למידע נוסף בנוגע להשפעת משבר הקורונה ראה פרק [סיכונים אשראי](#).

להלן התפתחות האשראי לציבור, לאחר הפרשה להפסדי אשראי לפי ענפי משק עיקריים, בנטרול יתרות בנק לאומי ארה"ב במספרי ההשוואה^(א)

	31 בדצמבר		2022	2021	השינוי	באחוזים
	2022	2021				
במיליוני ש"ח						
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור	119,302	103,143	16,159	15.7		
אנשים פרטיים - אחר	29,724	27,040	2,684	9.9		
בינוי ונדל"ן	98,368	80,859	17,509	21.7		
מסחרי	31,856	26,445	5,411	20.5		
תעשייה	22,969	19,702	3,267	16.6		
אחר	82,563	67,767	14,796	21.8		
סך הכל	384,782	324,956	59,826	18.4		

(א) מספרי ההשוואה אינם כוללים את יתרות בנק לאומי ארה"ב, אשר החל מיום 1 באפריל 2022 אינו מאוחד בדוחותיו הכספיים המאוחדים של הבנק כתוצאה מעסקת המיזוג עם Valley, לפרטים נוספים ראה פרק [שינויים עיקריים בשנה החולפת וכיאר 15.א](#).

למידע נוסף בנוגע להתפתחות האשראי וסיכונים האשראי לפי ענפי משק ראה פרק [סיכונים אשראי](#).

סיכון אשראי בעייתי

להלן סיכון אשראי בעייתי לאחר הפרשות פרטניות וקבוצתיות, בנטרול יתרות בנק לאומי ארה"ב במספרי ההשוואה^(א)

	31 בדצמבר		2022	2021 ^(ב)	סך הכל	סך מאזני	חוץ מאזני	סך הכל
	2022	2021						
במיליוני ש"ח								
סיכון אשראי לא צובר, נטו	1,466	93	1,559	1,534	119	1,653		
סיכון אשראי צובר, נטו	3,191	621	3,812	2,635	657	3,292		
סך הכל	4,657	714	5,371	4,169	776	4,945		

(א) מספרי ההשוואה אינם כוללים את יתרות בנק לאומי ארה"ב, אשר החל מיום 1 באפריל 2022 אינו מאוחד בדוחותיו הכספיים המאוחדים של הבנק כתוצאה מעסקת המיזוג עם Valley, לפרטים נוספים ראה פרק [שינויים עיקריים בשנה החולפת וכיאר 15.א](#).

(ב) הנתונים מוצגים בהתאם למתכונת הגילוי החדשה, למידע נוסף ליישום המדיניות החשבונאית בנוגע לזיהוי וסיווג של חובות צוברים וחובות לא צוברים (חלף חובות פגומים) ראה [כיאר 1.ח](#).

להלן סיכון אשראי בעייתי לאחר הפרשות פרטניות וקבוצתיות, בנטרול יתרות בנק לאומי ארה"ב במספרי ההשוואה^(א) (המשך)

31 בדצמבר		
2021	2022	
במיליוני ש"ח		
5,282	5,435	סיכון אשראי בעייתי מסחרי
1,283	1,395	סיכון אשראי בעייתי קמעונאי
6,565	6,830	סך הכל
1,620	1,459	יתרת הפרשה להפסדי אשראי
4,945	5,371	סיכון אשראי בעייתי לאחר הפרשה להפסדי אשראי

(א) מספרי ההשוואה אינם כוללים את יתרות בנק לאומי ארה"ב, אשר החל מיום 1 באפריל 2022 אינו מאוחד בדוחותיו הכספיים המאוחדים של הבנק כתוצאה מעסקת המיזוג עם Valley, לפרטים נוספים ראה פרק [שינויים עיקריים בשנה החולפת וביאור 15.א.](#)

למידע נוסף בנוגע לאשראי בעייתי ראה פרק [סיכוני אשראי וביאור 30.](#)

ניירות ערך

מדיניות ניהול ההשקעות בניירות ערך (הנוסטרו)

מדיניות ניהול ההשקעות בניירות ערך (הנוסטרו) של הקבוצה מוגדרת במסגרת תכנית העבודה השנתית והרב-שנתית של הקבוצה. המדיניות מגדירה את תיאבון הסיכון המאושר להשגת היעדים העסקיים. תיאבון הסיכון כולל עקרונות ומגבלות כמותיות להפסדים שהקבוצה מוכנה לספוג בתרחישים ברמות שונות של חומרה. המגבלות העיקריות מתייחסות לסכומי ההשקעה, רמות סיכון (דירוגי אשראי, מח"מ, ריבית, וכו'), חשיפה למנפיק, חשיפה למנהל השקעות/למנהל קרן, חשיפה גיאוגרפית, וכו'. כל ההשקעות מבוצעות מתוך רשימה של מכשירי השקעה מותרים להשקעה.

תיקי הנוסטרו מנוהלים מתוך ראייה כוללת ברמת הבנק והקבוצה בהיותם מרכיב מרכזי בניהול סיכוני הנזילות וסיכוני השוק.

הראייה הכוללת משתקפת בעקרון העדפת השקעות בעלות מתאם חלקי/נמוך עם יתר פעילות הבנק והקבוצה. בהתאם לכך, מובא בחשבון היתרון הגלום בהשקעות הנוסטרו במט"ח בניירות ערך שהונפקו בחו"ל, התרומות לפיזור סיכונים מחוץ למשק הישראלי.

פיזור הסיכונים בתיק הנוסטרו רב מימדי: פיזור גיאוגרפי, בין ענפי משק, בין מנפיקים, בין מנהלי השקעות, בין מכשירי השקעה וכד'.

ההשקעות מבוצעות על בסיס שיקולי רווחיות מתואמת סיכון תוך התחשבות בדרישות ההון המתאימות.

בשיקולי ההשקעה מיוחס דגש מיוחד להימנעות מהפסדים משמעותיים (Tail Risk).

פעילות הנוסטרו מתמקדת בעיקרה בשווקים מרכזיים, המתפקדים בסביבה פיקוחית מפותחת ואפקטיבית.

אישור המכשירים המותרים להשקעה מביא בחשבון היבטים שונים כגון שקיפות וקלות גישה למקור בלתי תלוי ואמין לשערוך/תמחור השווי, ומזעור המורכבות והסיכונים התפעוליים והמשפטיים.

השקעות הקבוצה בניירות ערך ב-31 בדצמבר 2022 הסתכמו ב-83.0 מיליארד ש"ח, בהשוואה ל-81.8 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2021, בנטרול יתרות בנק לאומי ארה"ב, קיטון של 1.47%.

ניירות הערך בקבוצה מסווגים לארבע קטגוריות: ניירות ערך למסחר, מניות וקרנות שאינן למסחר, אגרות חוב זמינות למכירה ואגרות חוב מוחזקות לפדיון.

סיווג נייר ערך הנרכש על ידי הבנק לתיק ניירות ערך למסחר, לאגרות חוב זמינות למכירה, למניות וקרנות שאינן למסחר או לתיק אגרות חוב מוחזקות לפדיון מתבצע במועד רכישתו ונעשה בהתאם לכוננת הבנק לשימוש בנייר. ניירות שנרכשים לצורכי מסחר (או במטרה לגדר רכיבים אחרים של התיק למסחר), לצורכי עשיית שוק או במסגרת חדר עסקאות, מסווגים לתיק ניירות ערך למסחר. ניירות הנרכשים במסגרת ניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק מסווגים בתיק הזמין למכירה או כמניות שאינן למסחר. אגרות חוב הנרכשות על מנת להחזיקן עד לפדיונם מסווגים בתיק המוחזק לפדיון.

ניירות ערך למסחר מוצגים במאזן לפי שווי הוגן, וההפרש בין השווי ההוגן לעלות המופחתת נזקף לדוח רווח והפסד. אגרות חוב זמינות למכירה מוצגות במאזן לפי שווי הוגן, וההפרש בין השווי ההוגן לעלות המופחתת מוצג בסעיף נפרד בהון ברווח כולל אחר שנקרא "התאמות בגין הצגת אגרות חוב זמינות למכירה לפי שווי הוגן" בניכוי המס המתייחס. בכל מקרה שבו קיימת ירידת ערך ההפרש נזקף לרווח והפסד. אגרות חוב מוחזקות לפדיון מוצגים במאזן לפי עלות מופחתת. מניות וקרנות שאינן למסחר שקיים לגביהן שווי הוגן זמין מוצגות במאזן לפי שווי הוגן וההפרש בין השווי ההוגן לעלות נזקף לדוח רווח והפסד. מניות וקרנות שאינן למסחר שלא קיים לגביהן שווי הוגן זמין מוצגות במאזן לפי עלות בניכוי ירידת ערך בתוספת או בניכוי שינויים במחירים נצפים בעסקאות רגילות בהשקעות דומות או זהות של אותו מנפיק, רווחים או הפסדים שטרם מומשו מהתאמות לשינויים במחירים נצפים כאמור, נזקפים לדוח רווח והפסד.

החל מ-1 בינואר 2022, הבנק מיישם את כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא מדידת הפסדי אשראי הנובעים ממכשירים פיננסיים כמפורט בנושא 326 בקודיפיקציה (ASC 326) - מכשירים פיננסיים - הפסדי אשראי. הנחיות אלו חלות בין היתר על אגרות חוב, לפרטים נוספים ראה [ביאור 1.ח](#).

אופן חישוב השווי ההוגן

השווי ההוגן של ניירות ערך ישראליים מתבסס בעיקרו על מחירים מצוטטים מהבורסה לניירות ערך בתל-אביב ובניירות ערך זרים על מחירים המתקבלים ממקורות חיצוניים. מניות וקרנות שלא מתקיים לגביהן שווי הוגן זמין מוצגות לפי עלות בניכוי ירידת ערך, מותאמת מעלה או מטה למחירים נצפים בעסקאות דומות או זהות של אותו מנפיק.

אגרות החוב בישראל הנקובות בשקלים ואינן סחירות משוערכות באמצעות מודל, מכיוון שאין שוק פעיל לאגרות החוב הללו.

להלן סיווג וניתוח סעיף ניירות הערך במאזן המאוחד, בנטרול יתרות בנק לאומי ארה"ב במספרי ההשוואה^(א)

31 בדצמבר									
2021					2022				
אגרות חוב	מניות וקרנות	אגרות חוב	אגרות חוב	מניות וקרנות	אגרות חוב	מניות וקרנות	אגרות חוב	מניות וקרנות	אגרות חוב
לפדיון ^(א)	לא למסחר ^(א)	למכירה ^(ב)	זמינות לא למסחר ^(א)	לפדיון	למסחר ^(ג)	למסחר ^(ג)	למסחר ^(ג)	למסחר ^(ג)	למסחר ^(ג)
במיליוני ש"ח									
אגרות חוב									
של ממשלת ישראל	9,631	21,842	1,263	32,736	4,023	23,583	2,591	30,197	
של ממשלות זרות ^(ה)	-	16,995	-	16,995	-	25,500	-	25,500	
של מוסדות פיננסיים בישראל	-	46	580	626	-	54	288	342	
של מוסדות פיננסיים זרים ^(ה)	1,321	9,627	53	11,001	-	8,206	27	8,233	
מגובי נכסים (ABS) או מגובי משכנתאות (MBS)	3,256	7,710	33	10,999	2,274	5,851	42	8,167	
של אחרים בישראל	-	670	257	927	-	585	106	691	
של אחרים זרים	320	4,919	71	5,310	51	4,229	53	4,333	
מניות וקרנות נאמנות		4,353	3	4,356		4,298	15	4,313	
סך כל ניירות הערך	14,528	61,809	2,260	82,950	6,348	68,008	3,122	81,776	

- (א) מספרי ההשוואה אינם כוללים את יתרות בנק לאומי ארה"ב, אשר החל מיום 1 באפריל 2022 אינו מאוחד בדוחותיו הכספיים המאוחדים של הבנק כתוצאה מעסקת המיזוג עם Valley, לפרטים נוספים ראה פרק [שינויים עיקריים כשנה החולפת וביאור 15.א](#).
- (ב) כולל הפסדים, נטו שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן בסך 3,812 מיליון ש"ח שנרשמו ברווח כולל אחר (31 בדצמבר 2021 - רווחים, נטו בסך 1,359 מיליון ש"ח).
- (ג) כולל רווחים, נטו שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן בסך 256 מיליון ש"ח שנרשמו ברווח והפסד (31 בדצמבר 2021 - רווחים, נטו בסך 286 מיליון ש"ח).
- (ד) כולל הפסדים, נטו שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן בסך 113 מיליון ש"ח שנרשמו ברווח והפסד (31 בדצמבר 2021 - רווחים, נטו בסך 8 מיליון ש"ח).
- (ה) מזה: ממשלת ארה"ב בסך 12.5 מיליארד ש"ח (31 בדצמבר 2021 - בסך 11.5 מיליארד ש"ח).
- (ו) יתרות אגרות חוב לפדיון מוצגות בניכוי הפרשה להפסדי אשראי בסך 4 מיליון ש"ח. יתרות אגרות חוב זמינות למכירה מוצגות בניכוי הפרשה להפסדי אשראי בסך 33 מיליון ש"ח.
- (ז) מרבית אגרות החוב של מוסדות פיננסיים זרים הינם מסוג Super-nationals, Sovereign and Agencies (SSA) או עם גיבוי מדינות.

ליום 31 בדצמבר 2022 כ-74.5% מתיק הנוסטרו של הקבוצה סווג כזמין למכירה, כ-2.7% כתיק למסחר, כ-5.2% כמניות וקרנות שאינן למסחר וכ-17.5% כתיק לפדיון.

למידע בנוגע לשווי ניירות ערך לפי אופן המדידה ראה [ביאור 33א](#).

התיק הזמין למכירה, בנטרול יתרות ותוצאות בנק לאומי ארה"ב במספרי השוואה

1. בשנת 2022 היה קיטון ברווח כולל אחר בגין אגרות חוב זמינות למכירה בסך 4,541 מיליון ש"ח (לפני השפעת המס) בהשוואה לקיטון ברווח כולל אחר בגין אגרות חוב זמינות למכירה בסך של 305 מיליון ש"ח (לפני השפעת המס) בשנת 2021.

2. בשנת 2022 נזקפו לרווח והפסד הפסדים נטו ממכירת אגרות חוב זמינות למכירה בסך של 188 מיליון ש"ח (לפני השפעת המס) בהשוואה לרווחים נטו בסך 232 מיליון ש"ח (לפני השפעת המס) בשנת 2021.

היתרה המצטברת נטו של התאמות לשווי הוגן של אגרות חוב המוחזקות בתיק הזמין למכירה ליום 31 בדצמבר 2022 מסתכמת בסכום שלילי של 1,944 מיליון ש"ח (לאחר השפעת המס). לעומת סכום חיובי של 902 מיליון ש"ח בסוף 2021. סכומים אלה מייצגים רווחים נטו (לאחר השפעת המס) שטרם מומשו לתאריכי הדוחות.

למידע בנוגע להתאמות לשווי הוגן של ניירות זמינים למכירה שנזקפו להון ראה [ביאור 12](#).

השקעות במניות ובקרנות

סך כל ההשקעות במניות ובקרנות מסתכמות ליום 31 בדצמבר 2022 בכ-4,356 מיליון ש"ח, מזה מניות וקרנות סחירות בסך של 2,023 מיליון ש"ח ושאין סחירות 2,333 מיליון ש"ח.

מסך כל ההשקעות כ-4,353 מיליון ש"ח מסווגים בתיק שאינו למסחר וכ-3 מיליון ש"ח מסווגים בתיק למסחר.

ההון הפיקוחי הנדרש בגין השקעות אלה עומד ליום 31 בדצמבר 2022 על סך של 363 מיליון ש"ח.

בגין המניות והקרנות נרשמו בשנת 2022 בדוח רווח והפסד רווחים בנטו שמומשו וטרם מומשו (כולל דיבידנד) בסך של 375 מיליון ש"ח בהשוואה לרווחים בנטו בסך 842 מיליון ש"ח בשנת 2021.

למידע נוסף ראה [ביאור 12](#).

התיק למסחר

ב-31 בדצמבר 2022, בתיק למסחר יש כ-2.3 מיליארד ש"ח אגרות חוב לעומת 3.1 מיליארד ש"ח אגרות חוב ב-31 בדצמבר 2021. נכון ל-31 בדצמבר 2022 התיק למסחר מהווה כ-2.7% מסך תיק הנוסטרו של הקבוצה לעומת 3.8% ב-31 בדצמבר 2021. בגין אגרות חוב למסחר נרשמו בדוח רווח והפסד הפסדים שמומשו וטרם מומשו בסך של 166 מיליון ש"ח לעומת הפסדים בסך 18 מיליון ש"ח בשנת 2021.

למידע נוסף בנוגע להרכב התיק ראה [ביאור 12](#).

השקעות בניירות ערך שהונפקו בחו"ל

א. השקעות בניירות ערך מגובי נכסים שהונפקו בחו"ל, בנטרול יתרות בנק לאומי ארה"ב במספרי השוואה

תיק ניירות ערך מגובי נכסים של הקבוצה (משכנתאות ושאנים משכנתאות), שכולו המדורג בדרוג השקעה (Investment Grade), מסתכם בכ-11.0 מיליארד ש"ח (כ-3.1 מיליארד דולר) ל-31 בדצמבר 2022 לעומת 8.2 מיליארד ש"ח בסוף 2021. מתוך התיק הנ"ל ל-31 בדצמבר 2022 כ-7.7 מיליארד ש"ח (כ-2.2 מיליארד דולר) מסווג בתיק הזמין למכירה והיתרה בתיק למסחר ובתיק לפדיון.

התיק הזמין למכירה של השקעות בניירות ערך מגובי נכסים בחו"ל ליום 31 בדצמבר 2022 כולל השקעה באגרות חוב מגובות משכנתאות בסכום של כ-4.1 מיליארד ש"ח. 92.21% מסך אגרות החוב המגובות משכנתאות שבתיק הזמין הונפקו על ידי סוכנויות פדראליות בארה"ב (FNMA, FHLMC, GNMA) ומדורגות, נכון למועד הדוח, בדירוג AAA.

נכון ליום 31 בדצמבר 2022 הסתכמה ירידת הערך המצטברת נטו שנזקפה להון עצמי הנובעת מתיק אגרות החוב המגובות משכנתאות בכ-522 מיליון ש"ח.

סך אגרות החוב המגובות משכנתאות שאינן בערבות מדינה (ארה"ב) ואינן בחסות מוסדות פדראליים אמריקאים מסתכם בכ-345 מיליון ש"ח.

התקופה החזויה לפדיון של כל תיק אגרות החוב המגובות משכנתאות היא כ-5.3 שנים בממוצע (מח"מ). בנוסף לאגרות החוב המגובות משכנתאות, כולל התיק הזמין למכירה של הקבוצה גם אגרות חוב אחרות מגובות נכסים שאינם משכנתאות בסך של כ-3.6 מיליארד ש"ח מתוכן אגרות חוב מסוג CLO בסך של כ-2.4 מיליארד ש"ח. התקופה החזויה לפדיון של תיק אגרות החוב המגובות נכסים שאינם משכנתאות היא כ-5.24 שנים בממוצע.

למידע נוסף בנוגע להשקעות באגרות חוב מגובות נכסים ראה [ביאור 12](#).

ב. השקעות בניירות ערך שאינם מגובי נכסים שהונפקו בחו"ל

בתיק ניירות הערך של הקבוצה ב-31 בדצמבר 2022 כ-43.4 מיליארד ש"ח (12.3 מיליארד דולר) ניירות ערך שאינם מגובי נכסים שהונפקו בחו"ל. 36.2 מיליארד ש"ח (10.3 מיליארד דולר) מניירות הערך הללו מסווגים בתיק הזמין למכירה והיתרה בתיק למסחר ובתיק לפדיון. 92.18% מסך ניירות הערך הינם בדירוג השקעה והם כוללים בעיקר ניירות ערך של ממשלת ארה"ב, בנקים ומוסדות פיננסיים, אגרות חוב של חברות בדרוג השקעה והיתר בעיקר ניירות ערך של ממשלת ישראל.

למידע נוסף בנוגע לחשיפה למוסדות פיננסיים זרים ראה פרק [סיכוני אשראי](#).

ליום 31 בדצמבר 2022 הסתכמה יתרת ירידת הערך המצטברת בקרן ההון בגין ניירות ערך שאינם מגובי נכסים שהונפקו בחו"ל, ושנכללו בתיק הזמין למכירה ב-2,062 מיליון ש"ח (שהם 1,357 מיליון ש"ח לאחר מס).

כאמור, בנוסף לתיק הזמין למכירה קיימים ניירות ערך שאינם מגובים בנכסים גם בתיק למסחר ובתיק לפדיון. התיק למסחר כולל בעיקר ניירות ערך של מדינות, בנקים ומוסדות פיננסיים. 70% מניירות הערך שבתיק למסחר הינם בדירוג השקעה (Investment Grade).

שווי התיק למסחר שאינו מגובה בנכסים ב-31 בדצמבר 2022 הסתכם ב-125 מיליון ש"ח (35.5 מיליון דולר).

השקעות באגרות חוב שהונפקו בישראל

ההשקעות באגרות חוב שהונפקו בישראל הסתכמו ב-31 בדצמבר 2022 ב-27.3 מיליארד ש"ח, מזה סך של 25.7 מיליארד ש"ח אגרות חוב שהונפקו על ידי ממשלת ישראל בשקלים, והיתר אגרות חוב שהונפקו על ידי חברות. כ-46.1% מההשקעות באגרות חוב חברות שהם כ-0.7 מיליארד ש"ח נכללו בתיק הזמין למכירה, והיתר בתיק למסחר.

תיק אגרות החוב של חברות, שבתיק הזמין למכירה בהיקף של 0.7 מיליארד ש"ח כולל קרן הון שלילית בסך של 52 מיליון ש"ח.

כל אגרות החוב של החברות שבתיק למסחר רשומות למסחר וסחירות בבורסה.

למידע נוסף לשעבוד ניירות ערך ראה [ביאור 27](#).

פיקדונות הציבור

יתרת פיקדונות הציבור בקבוצת לאומי הסתכמה ב-31 בדצמבר 2022 בכ-557.1 מיליארד ש"ח בהשוואה ל-515.0 מיליארד ש"ח ב-31 בדצמבר 2021 בנטרול יתרות בנק לאומי ארה"ב, גידול בשיעור של 8.2%.

הלן תמהיל פיקדונות הציבור לפי סוגים ומגזרי הצמדה, בנטרול יתרות בנק לאומי ארה"ב מספרי ההשוואה^(א)

	31 בדצמבר		
	2022	2021	השינוי
	במיליוני ש"ח		
מטבע ישראל:			
לא צמוד	393,715	360,890	32,825
צמוד למדד	9,809	10,650	(841)
מטבע חוץ:			
כולל צמוד מטבע חוץ	146,108	140,492	5,616
לא כספי	7,452	2,936	4,516
סך הכל	557,084	514,968	42,116

(א) הנתונים אינם כוללים את יתרות בנק לאומי ארה"ב, אשר החל מיום 1 באפריל 2022 אינו מאוחד בדוחותיו הכספיים המאוחדים של הבנק כתוצאה מעסקת המיזוג עם Valley, לפרטים נוספים ראה פרק [שינויים עיקריים בשנה החולפת וביאור 15.א](#).

פיקדונות הציבור בשקלים לא צמודים גדלו ב-32.8 מיליארד ש"ח, לעומת 31 בדצמבר 2021. נובע בעיקר מגידול בפיקדונות לזמן קצוב בקיזוז קיטון בפיקדונות לפי דרישה.

נכסים כספיים חוץ מאזניים של לקוחות

הלן התפתחות ביתרות הנכסים הכספיים החוץ מאזניים של הלקוחות בקבוצת לאומי

		31 בדצמבר	
		2021	2022
		השינוי	
במיליוני ש"ח			
תיקי ניירות ערך ^{(א)(ד)}	907,086	1,057,107	(150,021)
נכסים בגינם ניתנים שירותי תפעול: ^{(א)(ב)(ג)}			
קופות גמל ופנסיה	198,329	237,860	(39,531)
קרנות השתלמות	164,214	192,552	(28,338)

(א) לרבות שינוי בשווי השוק של ניירות ערך ושווי הניירות שבמשמרת (custody) של קרנות נאמנות וקופות גמל, לגביהם ניתנים שירותי ניהול תפעולי ומשמורת.

(ב) הקבוצה בארץ אינה מנהלת קרנות נאמנות, קופות גמל וקרנות השתלמות.

(ג) נכסי לקוחות לגביהם מעניקה הקבוצה שירותי ניהול תפעולי, כולל יתרות הקופות של לקוחות מיועצים בלאומי.

(ד) יתרות בנק לאומי ארה"ב מתוך סעיף זה אינן מהותיות.

עיקר הקיטון ביתרות הנכסים הכספיים החוץ מאזניים של הלקוחות בקבוצת לאומי נובע מירידות בשווקים.

פיקדונות ממשלות

פיקדונות ממשלות הסתכמו לסוף 2022 בכ-247 מיליון ש"ח לעומת 300 מיליון ש"ח בסוף 2021, ירידה של 53 מיליון ש"ח לעומת שנת 2021.

פיקדונות בבנקים ופיקדונות מבנקים

א. פיקדונות בבנקים (מרכזיים ומסחריים)

31 בדצמבר			
		2021	2022
		בבנקים מרכזיים	בבנקים מסחריים
במיליוני ש"ח			
מטבע ישראל:			
לא צמוד	165,814	1,353	1,052
מט"ח כולל צמוד מט"ח ^(א)	273	16,595	12,506
סך כל הפיקדונות בבנקים	166,087	17,948	13,558

(א) יתרות בנק לאומי ארה"ב מתוך סעיף זה אינן מהותיות.

בסך כל הפיקדונות בבנקים חלה ירידה בשיעור של 5.6%, הנובעת בעיקר מקיטון יתרת ההפקדות בבנק ישראל.

ב. פיקדונות מבנקים (מרכזיים ומסחריים)

31 בדצמבר			
		2021	2022
		מבנקים מרכזיים	מבנקים מסחריים
במיליוני ש"ח			
מטבע ישראל:			
לא צמוד	16,912	2,865	1,426
מט"ח כולל צמוד מט"ח ^(א)	-	2,529	6,826
סך כל הפיקדונות מבנקים	16,912	5,394	8,252

(א) יתרות בנק לאומי ארה"ב מתוך סעיף זה אינן מהותיות.

למידע נוסף ראה [ביאור 27](#).

ביום 31 בדצמבר 2022 הסתכמו כל הפיקדונות של הקבוצה בבנק ישראל לסך של 166 מיליארד ש"ח.

מצב הנזילות בקבוצה גבוה ולקבוצה פיקדונות נטו בבנקים בהיקף של 161.7 מיליארד ש"ח.

אגרות חוב, ניירות ערך מסחריים, שטרי הון וכתבי התחייבות נדחים

	31 בדצמבר		
	השינוי	2021	2022
			במיליוני ש"ח
אגרות חוב	10,575	8,676	19,251
כתבי התחייבות נדחים ושטרי הון	1,802	6,752	8,554
סך הכל	12,377	15,428	27,805

תשקיף מדף והנפקת אגרות חוב וניירות ערך מסחריים

ביום 27 במאי 2021 פרסם הבנק תשקיף מדף בהתאם להיתר שהתקבל מהרשות לניירות ערך. תשקיף המדף יעמוד בתוקף לתקופה של שנתיים ממועד פרסומו.

ביום 16 בינואר 2022 הנפיק הבנק סך של כ-1.2 מיליארד ש"ח ע.ג. אגרות חוב בדרך של הרחבת סדרה 179 וסך של כ-1.8 מיליארד ש"ח ע.ג. אגרות חוב בדרך של הרחבת סדרה 182.

אגרות החוב בסדרות 179, 182 אינן מוכרות לצורך הון פיקוחי.

למידע נוסף ראה דיווח מידי מיום 13 בינואר 2022.

ביום 27 במרס 2022 הנפיק הבנק סך של כ-1.336 מיליארד ש"ח ע.ג. אגרות חוב סדרה 184 וכן סך של כ-697 מיליון ש"ח ע.ג. ניירות ערך מסחריים (נע"מ סדרה 1).

קרן אגרות החוב סדרה 184 עומדת לפירעון בעשרה תשלומים חצי שנתיים שווים, החל מיום 5 בנובמבר 2025 ועד יום 5 במאי 2030. הקרן אינה צמודה, והיא נושאת ריבית שנתי בשיעור של 2.76% ריבית זו תשולם פעמיים בשנה בימים 5 במאי ו-5 בנובמבר של כל אחת מהשנים 2022 עד 2030, בעד תקופה של שישה חודשים שנסתיימה ביום הקודם ליום התשלום, למעט התשלום הראשון של הריבית אשר ישולם ביום 5 בנובמבר 2022 בגין התקופה המתחילה ביום המסחר הראשון שלאחר יום המכרז על אגרות החוב ועד ליום 4 בנובמבר 2022. שיעור הריבית לתשלום במועד הריבית הראשון יהיה 1.68625%.

קרן הנע"מ סדרה 1 והריבית בגינה יעמדו לפירעון בתשלום אחד ביום 23 במרס 2023, היא אינה צמודה, ונושאת ריבית בשיעור של 0.25% מעל לריבית בנק ישראל.

אגרות החוב בסדרה 184 וניירות הערך המסחריים (נע"מ סדרה 1) אינם מוכרים לצורך הון פיקוחי.

ביום 27 במרס 2022 הנפיק הבנק סך של כ-632 מיליון ש"ח ע.ג. כתבי התחייבות נדחים סדרה 405 בתמורה לכ-654.7 מיליון ש"ח. כתבי התחייבות סדרה 405 צמודים למדד המחירים לצרכן ונושאים ריבית שנתי קבועה בשיעור של 1.5% לשנה שתשולם ב-27 במרס בכל שנה. כתבי התחייבות הנדחים עומדים לפירעון בתשלום אחד ביום 27 במרס 2033 עם אופציה למנפיק לפירעון מוקדם במרס 2028. במועד זה, אם לא יממש הבנק את זכותו לפדיון מוקדם, תעודכן הריבית הנוקבה באיגרת בהתאם להפרש בין ריבית העוגן במועד ההנפקה לבין ריבית העוגן במועד עדכון הריבית, כהגדרתן בדוח הצעת המדף.

בהתקיים נסיבות לאירוע מכונן (אירוע מכונן לאי קיימות או אירוע מכונן לספיגת הפסדי קרן, המוקדם מביניהם), יומרו כתבי ההתחייבות הנדחים סדרה 405 למניות רגילות על פי ממצע שערי הסגירה שנקבעו למניות הבנק בבורסה ב-14 ימי המסחר העוקבים האחרונים לפני היום בו נמסרה הודעת ההמרה או על פי שער הרצפה שנקבע (16.66 ש"ח למניה, כפוף להתאמות), כגובה מביניהם.

ביום 12 בספטמבר 2022 הנפיק הבנק סך של כ-772 מיליון ש"ח ע.ג. כתבי התחייבות נדחים בדרך של הרחבת סדרה 405 בתמורה לכ-757 מיליון ש"ח.

כתבי התחייבות סדרה 405 כשירים להיכלל בהון רובד 2 החל ממועד ההנפקה.

למידע נוסף ראה דיווחים מידיים מיום 24 במרס 2022 ומיום 12 בספטמבר 2022.

ביום 29 במאי 2022 הנפיק הבנק סך של 550 מיליון ש"ח ע.ג. אגרות חוב בדרך של הרחבת סדרה 179 בתמורה לכ-593.5 מיליון ש"ח. כמו כן, הנפיק הבנק סך 260.8 מיליון ש"ח ע.ג. אגרות חוב בדרך של הרחבת סדרה 183 בתמורה לכ-248.3 מיליון ש"ח.

בנוסף הנפיק הבנק סך של כ-898 מיליון ש"ח ע.ג. ניירות ערך מסחריים (נע"מ סדרה 2). קרן הנע"מ סדרה 2 והריבית בגינה יעמדו לפירעון בתשלום אחד ביום 28 במאי 2023, היא אינה צמודה, ונושאת ריבית בשיעור של 0.29% מעל לריבית בנק ישראל.

אגרות החוב בסדרה 179, 183 וניירות הערך המסחריים (נע"מ סדרה 2) אינם מוכרים לצורך הון פיקוחי.

למידע נוסף ראה דיווח מיידי מיום 30 במאי 2022.

ביום 27 ביולי 2022, הנפיק הבנק סך של 500 מיליון דולר ארה"ב ערך נקוב אגרות חוב סדרה לאומי 2027\$ בכ רמ תמורת סך של 496.7 מיליון דולר. הסדרה נרשמה למסחר ברצף מוסדיים בבורסה בתל-אביב. קרן אגרות החוב לאומי 2027\$ בכ רמ נושאת ריבית שנתית קבועה בשיעור של 5.125% לשנה, אשר תשולם בתשלומים חצי שנתיים ועומדת לפירעון בתשלום אחד ביום 27 ביולי 2027, כאשר לבנק עומדת האפשרות לבצע פדיון מוקדם החל מ-27 ביוני 2027.

אגרות החוב סדרה לאומי 2027\$ בכ רמ אינן מוכרות לצורך ההון הפיקוחי.

למידע נוסף ראה דיווח מיידי מיום 18 ביולי 2022 ומיום 27 ביולי 2022.

ביום 12 בספטמבר 2022 הנפיק הבנק סך של כ-1,306 מיליון ש"ח ע.ג. ניירות ערך מסחריים (נע"מ סדרה 3). קרן הנע"מ סדרה 3 והריבית בגינה יעמדו לפירעון בתשלום אחד ביום 10 בספטמבר 2023, היא אינה צמודה, ונושאת ריבית בשיעור של 0.3% מעל לריבית בנק ישראל.

ניירות הערך המסחריים (נע"מ סדרה 3) אינם מוכרים לצורך הון פיקוחי.

למידע נוסף ראה דיווח מיידי מיום 12 בספטמבר 2022.

ביום 15 בנובמבר 2022 דיווח הבנק כי הוא בוחן אפשרות לביצוע הנפקה לציבור של סדרה חדשה של כתבי התחייבות נדחים (סדרה 406) של הבנק ורישומם למסחר בבורסה. כתבי התחייבות נדחים אלו, ככל שיונפקו, יכללו בהון של הבנק. נכון לתאריך הדוח טרם בוצעה הנפקה. ביום 18 בינואר 2023, הנפיק הבנק סך של 500 מיליון דולר ארה"ב ערך נקוב כתבי התחייבות נדחים "ירוקים" סדרה לאומי \$ 2033 רמ. הסדרה נרשמה למסחר ברצף מוסדיים בבורסה בתל-אביב.

כתבי ההתחייבות הנדחים סדרה לאומי \$ 2033 רמ עומדים לפדיון בתשלום אחד, לאחר 10 שנים ושישה חודשים ממועד הנפקתם, כאשר לבנק עומדת האפשרות לבצע פדיון מוקדם בתקופה שבין 5 שנים ושלושה חודשים לבין 5 שנים ושישה חודשים ממועד הנפקתם, בכפוף לתנאים מסוימים.

כתבי ההתחייבות הנדחים סדרה לאומי \$ 2033 רמ נושאים ריבית שנתית קבועה בשיעור של 7.129% לשנה אשר תשולם בתשלומים חצי שנתיים עד ליום 18 ביולי 2028. במועד זה וככל שלא בוצע פדיון מוקדם, יעודכן שיעור הריבית בהתאם לתשואה הממשלתית בארה"ב באותו מועד בתוספת המרווח שהוסכם בהנפקה, כמפורט במסמכי ההנפקה.

בהתקיים נסיבות לאירוע מכונן (אירוע מכונן לאי קיימות או אירוע מכונן לספיגת הפסדי קרן, המוקדם מביניהם), יומרו כתבי ההתחייבות הנדחים סדרה לאומי \$ 2033 רמ למניות על פי ממוצע שערי הסגירה שנקבעו למניות הבנק בבורסה ב-14 ימי המסחר העוקבים האחרונים לפני היום בו נמסרה הודעת ההמרה (מתורגם לדולר ארה"ב לפי השער באותו מועד), או על פי שער הרצפה שנקבע (4.21053 דולר ארה"ב, כפוף להתאמות), כגובה מביניהם.

כתבי התחייבות לאומי \$ 2033 רמ כשירים להכלל בהון רובד 2 החל ממועדי הנפקתם.

למידע נוסף ראה דיווח מיידי מיום 15 בנובמבר 2022, מיום 11 בינואר 2023 ומיום 18 בינואר 2023.

הון והלימות ההון

הנפקת מניות

ביום 23 ביוני 2022 השלים הבנק מהלך הנפקת מניות של 90,909,091 מניות רגילות, בנות 1 ש"ח עג. כל אחת, בתמורה כוללת של 2.75 מיליארד ש"ח. זאת, במסגרת הצעה לא אחידה למשקיעים מוסדיים, בארץ ובח"ל. גיוס ההון נעשה על רקע הצמיחה המשמעותית של הבנק ברבעונים הראשונים של שנת 2022 והרצון להמשיך את תנופת הצמיחה תוך המשך מיקוד הצמיחה בעסקים בינוניים, משכנתאות ובאשראי העסקי. תמורת ההנפקה חיזקה את ההון הרגולטורי של הבנק ואיפשרה לו להמשיך באסטרטגיית הצמיחה שלו ובהשאת ערך לבעלי המניות.

ההון המיוחס לבעלי מניות הבנק הסתכם ב-31 בדצמבר 2022 ב-49,438 מיליון ש"ח, לעומת 41,610 מיליון ש"ח בסוף 2021.

הון זה מהווה בסיס לחישוב ההון הפיקוחי המשמש לחישוב יחס הלימות ההון של הבנק בתוספת מכשירים הוניים והתאמות פיקוחיות כפי שנקבע בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 של הפיקוח על הבנקים.

יחס הון למאזן ב-31 בדצמבר 2022 הינו 7.1%.

מבנה הלימות ההון^(א)

31 בדצמבר	
2021	2022
במיליוני ש"ח	
הון לצורך חישוב יחס ההון	
43,117	48,797
הון עצמי רובד 1, לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים ^(א)	
10,148	12,020
הון רובד 2, לאחר ניכויים	
53,265	60,817
סך הכל הון כולל	
יתרות משוקללות של נכסי סיכון	
346,602	392,658
סיכון אשראי ^{(ב)(ד)(ה)}	
5,592	6,610
סיכוני שוק	
22,582	26,375
סיכון תפעולי	
374,776	425,643
סך הכל יתרות משוקללות של נכסי סיכון	
יחס ההון לרכיבי סיכון	
11.50%	11.46%
יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון	
14.21%	14.29%
יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון	
9.19%	10.21%
יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש על ידי הפיקוח על הבנקים ^(א)	
12.50%	13.50%
יחס ההון הכולל המזערי הנדרש על ידי הפיקוח על הבנקים ^(א)	

(א) למידע נוסף בגין מבנה הלימות ההון ראה [ביאור 225](#).

(ב) החל מיום 1 בינואר 2022, דרישות ההון המזעריות שחלות על הבנק הינן 10% ליחס הון עצמי רובד 1 (ליחס זה מתווספת דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת הלוואות לדיור וזאת למעט הלוואות לרכישת דירת מגורים שהועמדו מיום 19 במרס 2020 ועד 30 בספטמבר 2021 ולמעט הלוואות לדיור לכל מטרה שהועמדו החל מיום 19 במרס 2020) ו-13.5% ליחס הון כולל.

(ג) נתונים אלה כוללים התאמות בגין השפעת היישום לראשונה של כללי החשבונאות בנושא הפסדי אשראי צפויים, אשר פוחתות בהדרגה עד ליום 31 בדצמבר 2024. לפרטים נוספים ראה [ביאור 1.1.1](#).

(ד) סיכון אשראי חושב לאחר יישום העדכונים להוראות ניהול בנקאי תקין 203 ו-203A בנושא "מדידה והלימות ההון - הגישה הסטנדרטית - סיכון אשראי". מספרי ההשוואה לא הוצגו מחדש. (לפרטים נוספים ראה [הוראות הנוגעות להקצאת הון בגין מכשירים פיננסיים נגזרים](#) בפרק זה).

(ה) נתונים אלה כוללים התאמות בגין השפעת הלוואות בסיכון מוגבר לרכישת קרקע. לפרטים נוספים ראה סעיף [שינויים רגולטוריים ונוספים במדידת דרישות ההון](#) בפרק זה.

יחסי הלימות ההון בשנת 2022 הושפעו הן מהגידול המשמעותי בתיק האשראי והן מהירידות בשווקים, בין היתר על רקע עליית הריבית. בנוסף הושפעו יחסי הלימות ההון בתקופה המדווחת ממספר אירועים משמעותיים, חלקם בעלי השפעה חד פעמית:

- כאמור לעיל, ברבעון השני של השנה השלים הבנק מהלך של הנפקת מניות;
- ב-1 באפריל 2022, הושלמה עסקת המיזוג בין BLUSA לבין Valley, עסקה זו שיפרה את יחסי ההון של הבנק במועד השלמתה, לפרטים אודות העסקה ראה [ביאור 15.15](#);

- החל מיום 1 ביולי 2022 מיישם הבנק את הוראה 203A "טיפול בסיכון אשראי של צד נגדי" ואת העדכון להוראות 203 ו-218. השפעת יישום ההוראות האמורות ליום המעבר הובילה לקיטון של כ-0.2% ביחס הון עצמי רובד 1 וכ-0.26% ביחס הון כולל, ראה פירוט בהמשך פרק זה;

- ביום 5 בספטמבר 2022 אישר דירקטוריון הבנק, לאחר קבלת אישור הפיקוח על הבנקים, לשנות את אופן מדידת ההתחייבויות הפנסיוניות לצורכי ההון הפיקוחי. על פי שיטת המדידה החדשה, בכל רבעון הבנק מחשב את השינוי בהתחייבות לפנסיה כתוצאה משינויים בריבית ההיוון בניכוי השינוי בשווי הנכסים שיועדו מראש לגידור התחייבויות אלו. השינוי בהתחייבות לפנסיה נטו, לאחר השפעת המס, נפרס באופן לינארי על פני ארבעה רבעונים, החל מהרבעון עבורו בוצע החישוב. יישום השיטה החדשה נכנס לתוקף ביום 1 ביולי 2022 ויהיה בתוקף עד המוקדם מבין השניים: א) דוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2029 (כולל) או ב) מועד הדוח הכספי בו הממוצע לאורך ארבעה רבעונים האחרונים של סכום ההתחייבויות הפנסיוניות יהיה נמוך מסך של 10 מיליארד ש"ח, צמוד למדד (מהמדד הידוע ביום 1 ביולי 2022 ועד למדד הידוע בתאריך הדוח הכספי הרלוונטי). במקביל בוטל אישור הפיקוח למדידת ההתחייבויות הפנסיוניות לצורכי חישוב ההון הפיקוחי לפי ממוצע נע של תשואות השוק לתקופה של שמונה רבעונים שהסתיימו במועד הדיווח הרלוונטי, שהיה בתוקף החל מהדוחות הכספיים ליום 30 ביוני 2016. במעבר לשיטת המדידה החדשה נרשמה התאמה חד פעמית בסך של כ-1.4 מיליארד ש"ח בין ההון הפיקוחי לשיטה החשבונאית בגין ההתחייבויות הפנסיוניות שטופלו עד לדוח הכספי ליום 30 ביוני 2022 בשיטה הקודמת. לפרטים נוספים אודות השפעת המעבר לשיטה החדשה ראה [ביאור 225](#).

להרחבה ופרטים בגין [שינויים רגולטוריים נוספים בתקופת הדיווח ושינויים צפויים בנוגע למדידת הלימות ההון](#) ראה להלן בהמשך הפרק.

מבנה ההון הפיקוחי

במאי 2013 פרסם הפיקוח על הבנקים את ההוראות הסופיות ליישום באזל 3 בישראל, וזאת על ידי תיקון הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 211-201 (להלן בפרק זה: "ההוראות"). הוראות אלה נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2014 בכפוף להוראות המעבר שנכללו בהוראות ניהול בנקאי תקין מספר 299 של הפיקוח על הבנקים.

על פי הוראות אלו, רכיבי ההון בקבוצה לצורך חישוב הלימות ההון משויכים לשני רבדים:

1. הון רובד 1, הכולל הון עצמי רובד 1 והון רובד 1 נוסף.

2. הון רובד 2.

סיכום הרבדים האלו מכונה "בסיס ההון לצורך הלימות ההון" או "ההון הפיקוחי" או "ההון הכולל".

הון עצמי רובד 1

הון עצמי רובד 1 (Common Equity Tier 1) כולל את ההון המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי בתוספת חלק מזכויות המיעוט (זכויות שאינן מקנות שליטה בהון של חברות בת שאוחדו) ובניכוי מוניטין, נכסים בלתי מוחשיים אחרים, והתאמות פיקוחיות וניכויים נוספים.

בנוסף לאלו, נכללות התאמות להון עצמי רובד 1, אשר נובעות מיישום תכניות התייעלות תפעולית מדידת ההתחייבות הפנסיונית והנכסים שיועדו מראש לגידור לצורכי ההון הפיקוחי החל מיום 1 ביולי 2022, כאמור לעיל, וכן מיישומן של הוראות רגולטוריות שונות המפורטות בהמשך.

פירוט לגבי הדרישה הרגולטורית ליחס הון עצמי רובד 1 מזערי מופיע להלן בפסקת [הלימות ההון](#).

הון רובד 1

על פי הוראות הפיקוח על הבנקים, הון רובד 1 יכלול, בנוסף להון עצמי רובד 1, גם הון רובד 1 נוסף (Additional Tier 1), אשר מורכב ממכשירי הון העומדים בקריטריונים שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202.

עד כה לא נקבעה בישראל דרישה רגולטורית ליחס הון רובד 1 מזערי, ובקבוצת לאומי לא קיימים מכשירי הון רובד 1 נוסף.

הון רובד 2

הון רובד 2 (Tier 2) כולל מכשירי הון ויתרת הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי בכפוף לתקרה שנקבעה בהוראות.

לגבי מכשירי ההון שהיו כלולים בהון רובד 2 בתאריך 31 בדצמבר 2013, נקבעו הוראות מעבר ותקרת הכרה, אשר הופחתה בתחילת כל שנה ב-10% עד ליום 1 בינואר 2022. החל מיום 1 בינואר 2022 מכשירי הון אלה אינם מוכרים עוד להון הפיקוחי.

מכשירי הון המונפקים מתחילת שנת 2014 נדרשים לעמוד בקריטריונים המפורטים בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 לצורך הכללתם בהון. הקריטריונים העיקריים שעל המכשיר לכלול הינם: (1) מנגנון לספיגת הפסדי קרן על ידי המרה למניות רגילות או הפחתת המכשיר כאשר יחס הון עצמי רובד 1 של התאגיד הבנקאי יורד מ-5%; (2) סעיף הקובע שבהתרחש האירוע המכונן לאי-קיימות (כמוגדר בנספח ה' להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202), יומר המכשיר באופן מיידי למניות רגילות או יימחק.

תיאור המאפיינים העיקריים של מכשירי הון פיקוחי שהונפקו מוצג באתר האינטרנט של הבנק בכתובת: www.leumi.co.il בפרק אודות > מידע כספי < גילוי לפי נדבך 3 של באזל ומידע נוסף על סיכונים.

הלימות ההון

יחסי ההון מחושבים כיחס שבין ההון לנכסי הסיכון המשוקללים. יחס הון עצמי רובד 1 מחושב כיחס שבין סכום הון עצמי רובד 1 לנכסי הסיכון המשוקללים, ויחס ההון הכולל מחושב כיחס שבין סכום ההון הכולל לנכסי הסיכון המשוקללים.

יעדי הלימות ההון שנקבעו על ידי בנק ישראל

לפי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 201 "מדידה והלימות הון - מבוא, תחולה וחישוב דרישות", תאגיד בנקאי גדול, שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד מהווה לפחות 24% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית בישראל, נדרש לעמוד ביחס הון עצמי רובד 1 מזערי בשיעור של 10%, וביחס הון כולל מזערי בשיעור של 13.5% וזאת החל מיום 1 בינואר 2017. דרישה זו חלה על לאומי.

חוזר להתאמות להוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם משבר הקורונה (הוראת שעה) - הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 250

ביום 31 במרס 2020 פרסם בנק ישראל חוזר בנושא התאמות להוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם משבר הקורונה (הוראת שעה) (הוראה מספר 250) (להלן: הוראת השעה). בהתאם להוראת השעה, תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד שווה או עולה על 24% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית, נדרש לעמוד ביחס הון עצמי רובד 1 לנכסי סיכון משוקללים שלא יפחת מ-9% וביחס הון כולל לנכסי סיכון משוקללים שלא יפחת מ-12.5% (חלף 10% ו-13.5% בהתאמה, עובר לפרסום החוזר). הוראה זו חלה על לאומי.

על פי חוזר מיום 18 בינואר 2022, תוקף ההקלה ביעדי ההון הוא עד 31 בדצמבר 2023, כאשר יחסי ההון של התאגיד הבנקאי לא יפחתו מיחסי ההון ביום 31 בדצמבר 2021 או יחסי ההון המזעריים שחלים על התאגיד הבנקאי טרם הוראת השעה, הנמוך מביניהם.

בהתאם לכך, החל מיום 1 בינואר 2022 חלים על לאומי יעדי ההון המזעריים שחלו טרם הוראת השעה שפורסמו לצורך התמודדות עם משבר הקורונה, קרי יחס הון עצמי רובד 1 שלא יפחת מ-10%, ויחס הון כולל שלא יפחת מ-13.5%. ליחס הון עצמי רובד 1 מתווספת דרישות הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדירוג לתאריכי הדוחות הכספיים, למעט הלוואות לדירוג גביהן ניתנה הקלה במסגרת הוראת השעה להתמודדות עם משבר הקורונה.

בהתאם לחוזר שפרסם הפיקוח על הבנקים ביום 30 בספטמבר 2021, החל מיום 1 באוקטובר 2021, נותרה ההקלה כאמור רק בהתייחס לדרישת ההון בגין הלוואות לדירוג שלא לצורך רכישת זכות במקרקעין (הלוואות לכל מטרה). בהתאם, דרישת ההון הנוספת בגין יתרת הלוואות לדירוג, ליום 31 בדצמבר 2022, הינה 0.21% במונחי יחס הון עצמי רובד 1.

בהתאם, דרישות ההון המזעריות שחלו על הבנק ליום 31 בדצמבר 2022 הינן 10.21% ליחס הון עצמי רובד 1 (כולל דרישת ההון בגין יתרת הלוואות לדירוג) ו-13.50% ליחס ההון הכולל.

בנוגע ליחס המינוף, בהוראת השעה להתמודדות עם משבר הקורונה נקבע שתאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד הוא 24% או יותר מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית, יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-5.5% (חלף 6% קודם לכן). ביום 15 במאי 2022 פרסם חוזר לתיקון הוראת השעה, ולפיו תוקף ההקלה יוארך עד ל-31 בדצמבר 2023. תאגיד שינצל את ההקלה עד למועד זה יידרש לשוב ולעמוד ביחס המינוף הנדרש טרום הוראת השעה תוך שני רבעונים, עד 30 ביוני 2024. עוד נקבע כי ניצול ההקלה לא יהווה חסם לחלוקת דיבידנד בכפוף לתכנון הון הכולל חזרה ליחס המינוף הנדרש.

תכנון ההון ויעדי הלימות ההון שנקבעו על ידי הבנק

תכנון ההון בקבוצת לאומי משקף ראייה צופה פני עתיד של תיאבון ופרופיל הסיכון, האסטרטגיה העסקית והלימות ההון הנדרשת כתוצאה מכך. תכנון ההון מאושר על ידי ההנהלה ודירקטוריון הבנק ולוקח בחשבון את הצמיחה בפעילות של מרכזי הרווח השונים בקבוצה וגורמים נוספים המשפיעים על עמידת הבנק בדרישות ההון, כגון: תחזיות רווח, שינויים ברווח כולל אחר, התאמות פיקוחיות, השפעת הוראות מעבר ושיעור הגידול בנכסי הסיכון. תחזית יחסי ההון נבחנת גם תחת מבחני רגישות ותרחישי קיצון שונים.

מדיניות הקבוצה שאושרה על ידי הדירקטוריון, הינה להחזיק רמת הלימות הון הגבוהה מהסף המזערי שיוגדר מעת לעת על ידי בנק ישראל ואשר לא תפחת משיעור ההון הנדרש לכיסוי הסיכונים כפי שהם מוערכים בתהליך ה-ICAAP. בנוסף, הוגדרו יעדי הון לעת אירוע תרחיש קיצון. לפירוט תהליך ה-ICAAP והשימוש במבחני קיצון, ראה [דוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2022](#).

במסגרת הליך הסקירה הפיקוחי, הנחה הפיקוח על הבנקים על קביעת יעדי הון פנימיים אשר יהלמו את פרופיל הסיכון של הבנק. בהמשך לכך, דירקטוריון הבנק אישר להגדיל את יעד ההון העצמי רובד 1 הפנימי של הבנק באופן שמיום 31 בדצמבר 2017 יעמוד על 10.5%.

עם תחילת משבר הקורונה, החליט דירקטוריון הבנק להפחית את יעד הון עצמי רובד 1 הפנימי ל-9.5%. לאור סיומן של ההקלות ביעדי ההון, החליט דירקטוריון הבנק ביום 8 במרס 2022, לעדכן את יעד הון עצמי רובד 1 הפנימי ולהעלותו ל-10.5%, כפי שהיה טרם משבר הקורונה.

למידע נוסף ראה דיווח מיידי מיום 9 במרס 2022 (אסמכתא: 027670-01-2022).

מדיניות חלוקת דיבידנד

מדיניות חלוקת הדיבידנד של הבנק, שאושרה על ידי דירקטוריון הבנק ביום 6 במרס 2019, קובעת כי מדי רבעון יחולק דיבידנד בגובה של עד 50% מהרווח הנקי של הבנק, בהתאם לדוחות הכספיים של הבנק לרבעון שחלף. זאת בכפוף, בין היתר, לכך שהבנק יעמוד ביעדי הלימות ההון שלו גם לאחר חלוקת הדיבידנד. חלוקת הדיבידנד בפועל כפופה להחלטות פרטניות של הדירקטוריון בטרם כל חלוקה, ובכפוף להוראות הדין שחלות על חלוקת דיבידנד ובכלל זה הוראות חוק החברות והוראות בנק ישראל.

ביום 13 במרס 2023 אישר הדירקטוריון חלוקת דיבידנד בסך של כ-698 מיליון ש"ח, המהווים כ-30% מהרווח הנקי לרבעון הרביעי של שנת 2022. סכום הדיבידנד שאושר לכל מניה בת 1 ש"ח ע.ג. הינו כ-45.20 אגורות. הדירקטוריון קבע את יום 27 במרס 2023 כיום הקובע לעניין תשלום הדיבידנד ואת יום 4 באפריל 2023 כיום התשלום.

פרטים בדבר דיבידנד ששולם

מועד ההכרזה	מועד תשלום	דיבידנד למניה	דיבידנד ששולם במזומן
		באגורות	במיליוני ש"ח
12 באוגוסט 2021	2 בספטמבר 2021	43.36	630
15 בנובמבר 2021	12 בדצמבר 2021	94.11	1,367
9 במרס 2022	6 באפריל 2022	40.48	588
24 במאי 2022	15 ביוני 2022	22.14	322
16 באוגוסט 2022	6 בספטמבר 2022	25.82	399
29 בנובמבר 2022	19 בדצמבר 2022	23.08	356

התאמות להון עצמי רובד 1:

מדידת ההתחייבות בגין זכויות עובדים ונכסים מגדרים

באשר לשינוי אופן המדידה של ההתחייבויות הפנסיוניות לצורכי חישוב ההון הפיקוחי, ראה סעיף [מבנה הלימות ההון](#) בפרק זה לעיל.

למידע נוסף ראה דיווח מייד מיום 6 בספטמבר 2022 (אסמכתא: 2022-01-113977).

למידע נוסף בנוגע למתודולוגית ההיוון ראה פרק [מדיניות חשבונאית ואומדנים בנושאים קריטיים](#).

הקלה בגין תכניות התייעלות תפעולית

בשנים 2016 ו-2017 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתבים בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל" בכך אדם ובתחום הנדל"ן. על פי המכתבים, תאגיד בנקאי שיעמוד בתנאים שהוגדרו, יקבל הקלה לפיה יוכל לפרוס את השפעתן של תכניות התייעלות על ההון הפיקוחי על פני חמש שנים בקו ישר.

במסגרת ההבנות הנוגעות להסכם הקיבוצי המיוחד שנחתם עם ארגון העובדים ביולי 2019, אישר דירקטוריון הבנק תכנית פרישה מרצון, שעלותה הסתכמה בכ-167 מיליון ש"ח (לאחר מס). נכון ליום 31 בדצמבר 2022 מיוחסים להון הפיקוחי 70% מעלויות תכנית זו.

שינויים רגולטוריים ונוספים במדידת דרישות ההון

התפתחויות בהוראות ועדת באזל לפיקוח על הבנקים בנוגע למדידת הלימות ההון

בשנת 2017 סיימה ועדת באזל לפיקוח על הבנקים את עבודתה לעדכון המסגרת הכוללת של "באזל 3" להלימות ההון. במסגרת העדכונים, אשר לעתים מקבלים את הכינוי "באזל 4", נקבעו עדכונים משמעותיים בנוגע לאופן החישוב של נכסי סיכון שבגינם נדרש לחשב את דרישות ההון בנדבך הראשון. היישום של הסטנדרטים השונים הכלולים במסגרת העדכון הכוללת, יידחה בשנה יוחל ב-1 בינואר 2023. באיחוד האירופי צפויה דחיה של היישום לשנת 2025.

בהתאם למדיניות האימוץ של סטנדרטים בינלאומיים מקובלים, הפיקוח על הבנקים מאמץ את הוראות ועדת באזל משנת 2017 בנושא חישוב דרישות הון בגין סיכון תפעולי. ביום 29 בדצמבר 2022 פרסם הפיקוח על הבנקים טיוטת עדכון להוראת ניהול בנקאי תקין 206 "מדידה והלימות הון - סיכון תפעולי" במסגרת הטיוטה נקבעה הגדרה מעודכנת של חישוב הקצאת ההון בגין סיכון תפעולי כך שהיא מבוססת, בין השאר, על רכיבי האינדיקאטור העסקי המפורטים בטיטה ועל מכפיל ההפסד הפנימי שמבוסס על ממוצע ההפסדים ההיסטוריים של התאגיד הבנקאי. יישום ההוראה יחול ביום 1 בינואר 2026.

הוראות הנוגעות להקצאת הון בגין מכשירים פיננסיים נגזרים

ביום 1 בדצמבר 2021 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר לעדכון הוראות הנוגעות להקצאת הון בגין מכשירים פיננסיים נגזרים (יישום הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 203A ו-208A) במטרה להתאים את הוראות בנק ישראל לעדכון הוראות וועדת באזל בכל הקשור לסיכון אשראי צד נגדי.

ביום 15 במרס 2022 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר "טיפול בסיכון אשראי צד נגדי", הכולל עדכונים והבהרות שונות (שאלות ותשובות) בנוגע ליישום הוראה 203A.

ביום 7 באפריל 2022 פורסם חוזר המעדכן את הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 203 בנושא "מדידה והלימות ההון - הגישה הסטנדרטית - סיכון אשראי" ו-218 בנושא "יחס המינוף". בהתאם לעדכונים, החישוב של החשיפה יבוצע בהתאם להוראה 203A. החל מיום 1 ביולי 2022 מיישם הבנק את הוראה 203A "טיפול בסיכון אשראי של צד נגדי" ואת העדכון להוראות 203 ו-218. השפעת יישום ההוראות האמורות ליום המעבר הובילה לקיטון של כ-0.2% ביחס הון עצמי רובד 1, כ-0.26% ביחס הון כולל וכ-0.11% ביחס המינוף.

תאריך היישום של הוראה 208A "התאמת שווי בגין סיכון אשראי (CVA)" יחול ב-1 בינואר 2025.

חוזר בנושא "הון פיקוחי - השפעת יישום כללי חשבונאות בנושא הפסדי אשראי צפויים" לעדכון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 299, וחוזר בנושא "הפסדי אשראי צפויים ממכשירים פיננסיים"

החל מיום 1 בינואר 2022 מיישם הבנק את הוראות המעבר שפרסם הפיקוח על הבנקים בנושא "הון פיקוחי - השפעת יישום כללי החשבונאות בנושא הפסדי אשראי צפויים" מיום 1 בדצמבר 2020 וכן התאמות נוספות להוראות ניהול בנקאי תקין, כתוצאה מהכללים החדשים בנושא הפסדי אשראי צפויים. בין היתר, מיישם הבנק החל מיום 1 בינואר 2022 את הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 בנושא "מדידה והלימות הון - הון פיקוחי", ומנכה מהון עצמי רובד 1 סכומים בגין הלוואות לדיור שמסווגות לאורך זמן כהלוואות שאינן צוברות.

בהתאם להוראות המעבר שפרסם הפיקוח על הבנקים, מאחר שכתוצאה מהיישום לראשונה חל קיטון בהון עצמי רובד 1 של הבנק, הוסיף הבנק באופן חלקי בהון עצמי רובד 1 75% מהקיטון בהון העצמי רובד 1 שבמועד היישום לראשונה (ובהתאם לכך, כל תחילת שנה ממועד היישום לראשונה, יחול קיטון של 25% בתוספת להון עצמי רובד 1, עד לתוספת של 0% ב-1 בינואר של שנת היישום הרביעית).

השפעת יישום ההוראות החדשות על דוחותיו הכספיים של הבנק ראה [ביאור 1.1 ד.1](#).

חוזר לתיקון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 - הגישה הסטנדרטית - סיכונים אשראי

ביום 25 במאי 2022 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר לתיקון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 "הגישה הסטנדרטית - סיכון אשראי". במסגרת החוזר, יועלה ל-150% משקל הסיכון המיוחס לאשראי הניתן לרכישת קרקע למטרות פיתוח או בנייה בשיעור העולה על 80% משווי הנכס הנרכש (LTV); למעט הלוואות לרכישת קרקע חקלאית או מיוערת שאין לגביה אופק תכנוני או כוונה להגיש בקשה לשינוי ייעוד או הלוואות לרכישת קרקע לשימוש עצמי של לווה שאינו מסווג בענף הבינוי והנדל"ן על פי המיון הענפי שבסעיף 7 להוראת הדיווח לפיקוח מספר 831 - "סיכון האשראי הכולל לפי ענפי משק". העדכונים בחוזר הינם בתוקף מיום 30 ביוני 2022, על פי הבהרת הפיקוח על הבנקים, פריסת היישום תעשה ברמה רבעונית עד שברבעון המסתיים ביום 30 ביוני 2023 דרישת ההון תבוא לידי ביטוי באופן מלא.

בהמשך לחוזר האמור לעיל, ביום 25 בינואר 2023 הפיץ בנק ישראל עדכון למסמך שאלות ותשובות המרכז בנוגע לדרישות הלימות ההון בגישה הסטנדרטית ובגישת המודלים הפנימיים לסיכונים אשראי. הבנק יישם בדוחותיו הכספיים ליום 31 בדצמבר 2022 את עדכוני הפיקוח האמורים. השפעת היישום האמור על יחס הון עצמי רובד 1 הינה קיטון בשיעור של 0.15%. קיטון זה יפרסם עד לרבעון המסתיים ביום 30 ביוני 2023.

להלן ניתוח רגישות לגורמים העיקריים המשפיעים על הלימות ההון של קבוצת לאומי:

- שינוי היקף נכסי סיכון - נכסי הסיכון של לאומי מסתכמים ליום 31 בדצמבר 2022 בכ-425.6 מיליארד ש"ח. כל גידול של 1 מיליארד ש"ח בנכסי הסיכון, יקטין את יחס הון עצמי רובד 1 בכ-0.02% ואת יחס הון כולל בכ-0.04%.
- שינוי הון עצמי רובד 1 - הון עצמי רובד 1 ליום 31 בדצמבר 2022 מסתכם בכ-48.8 מיליארד ש"ח. קיטון ב-100 מיליון ש"ח בהון עצמי רובד 1, יקטין את יחס הון עצמי רובד 1 בכ-0.02% ואת יחס הון כולל בכ-0.03%.
- שינוי בשער החליפין - פיחות של 1% בשער החליפין של השקל מול כל המטבעות יקטין את יחס הון עצמי רובד 1 ואת יחס ההון הכולל בכ-0.02%.
- עלייה של 1% בעקום הריבית חסרת הסיכון בכלל המטבעות על חשיפת ההון הפיקוחי, משמעה קיטון של כ-0.08% ביחס הון עצמי רובד 1 וביחס הון כולל.

המידע הנ"ל לגבי הלימות ההון וניהולה מתייחס לפעולות עתידיות של הבנק, והוא בגדר "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה ראה פרק [מידע צופה פני עתיד](#).

יחס מינוף

יחס המינוף מחושב באחוזים ומוגדר כמדידת ההון הרגולטורי מחולק במדידת החשיפה. ההון הרגולטורי לצורך מדידת יחס המינוף הוא הון רובד 1 כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202, בהתאם להתאמות פיקוחיות לעניין חישוב ההון. מדידת החשיפה של תאגיד בנקאי היא סכום החשיפות המאזניות, החשיפות לנגזרים, החשיפות לעסקאות מימון ניירות ערך ופריטים חוץ מאזניים. יחס המינוף הינו מדד משלים ליחס ההון ומהווה מגבלה נוספת על רמת המינוף של המגזר הבנקאי.

יחס המינוף עשוי להיות מושפע מהשינויים בהון הרגולטורי של הבנק. בין היתר, בחישוב יחס המינוף הובאה בחשבון השפעה של יישום תכנית ההתייעלות והתאמות שינוי שיטת המדידה של ההתחייבויות הפנסיוניות נטו לצרכי חישוב ההון הפיקוחי החל מיום 1 ביולי 2022, כפי שהוסבר לעיל.

31 בדצמבר		
2021	2022	
במיליוני ש"ח		
		בנתוני המאוחד
43,117	48,797	הון רובד ⁽¹⁾
711,125	766,895	סך החשיפות ⁽²⁾
		יחס מינוף
6.06%	6.36%	יחס מינוף
5.50%	5.50%	יחס מינוף מזערי הנדרש על ידי הפיקוח על הבנקים ^(א)

למידע נוסף בנושא הלימות הון ומינוף ראה סעיף [הוראות הנוגעות להקצאת הון כגין מכשירים פיננסיים נגזרים](#) לעיל ו**ביאור 225**.

- (א) למידע נוסף אודות התאמות להוראת השעה בנושא יחס המינוף, ראה סעיף [יעדי הלימות ההון שנקבעו על ידי בנק ישראל](#) לעיל.
- (ב) סך החשיפות חושב לאחר יישום העדכונים להוראת ניהול בנקאי תקין 218 "יחס המינוף" בעקבות עדכון הוראות 203, 203A בנושא "מדידה והלימות ההון - הגישה הסטנדרטית - סיכון אשראי". מספרי השוואה לא הוצגו מחדש. (לפרטים נוספים ראה סעיף [הוראות הנוגעות להקצאת הון כגין מכשירים פיננסיים נגזרים](#) לעיל).
- (ג) בחישוב יחס המינוף הובאו בחשבון התאמות מיישום שיטת המדידה החדשה בקשר להתחייבויות אקטואריות מסוימות. לפרטים נוספים אודות השפעת המעבר לשיטה החדשה ראה [ביאור 225](#).

מגזרי פעילות - גישת הנהלה

מגזר פעילות - מרכיב בתאגיד הבנקאי אשר עוסק בפעילויות שמהן הוא עשוי להפיק הכנסות ולשאת בהוצאות, תוצאות פעולותיו נבחנות באופן סדיר על ידי הנהלה והדירקטוריון לצורך קבלת החלטות בנוגע להקצאת משאבים והערכת ביצועיו. כמו כן קיים לגביו מידע פיננסי נפרד.

דיווח מגזרי פעילות על פי גישת הנהלה מציג את תוצאות הבנק בחלוקה לקווי עסקים, בהתאם למבנה הארגוני של הבנק. קווי העסקים מתמחים במתן שירות למגזרי לקוחות בעלי מאפיינים וצרכים דומים. פעילות הבנק בארץ מנוהלת כדלקמן:

1. בנקאית - מתן שירותים בנקאיים ללקוחות הפרטיים והעסקים הקטנים. קו העסקים. פועל במבנה של שלושה מערכים: פרטיים, עסקים קטנים ובנקאות פרטית. השרות והמוצרים מותאמים לכל מגזרי הלקוחות באופן דיפרנציאלי, על פי אופי פעילותם הבנקאית, מאפייניהם וצרכיהם.
 2. משכנתאות - מתן הלוואות המיועדות לרכישת דירת מגורים או הלוואות הניתנות במשכון דירת מגורים או נכס אחר.
 3. מסחרית - מתן שירותים בנקאיים ופיננסיים לחברות בינוניות (Middle Market) ובעלי העניין של חברות אלו.
 4. עסקית - מתן שירותים בנקאיים ופיננסיים לחברות גדולות ולחברות בינלאומיות במשק, בפעילותן בארץ ובעולם.
 5. נדל"ן - מתן שירותים בנקאיים ופיננסיים לענף הבינוי והנדל"ן.
 6. שוקי הון - ניהול הנוסטרו של הבנק, ניהול נכסים והתחייבויות וניהול השקעות נכסים פיננסיים.
 7. אחר - פעילויות שאינן נזקפות לקווי העסקים האחרים.
- תוצאות הפעילות נזקפות לקו העסקים שבו מתנהל חשבון הלקוח.
- הכנסות ריבית נטו - קו העסקים מזוכה בריבית המתקבלת מהלוואות שהעמיד, בניכוי עלות גיוס המקורות (מחיר מעבר). כמו כן, קו העסקים מזוכה במחיר מעבר בגין פיקדונות שגייס בניכוי הריבית ששולמה ללקוחות.
 - הכנסות שאינן מריבית (הכנסות מימון שאינן מריבית, עמלות והכנסות אחרות) - מיוחסות לקווי העסקים בהתאם לפעילות הלקוח.
 - הוצאות קווי העסקים - כוללות את ההוצאות הישירות של קווי העסקים, וכן מועמסות על קווי העסקים, הוצאות יחידות המטה הנותנות להם שירותים.
 - חלק מההכנסות מניהול נכסים והתחייבויות נזקפות לקווי העסקים בהתאם לפעילות העסקית שלהם.
- תוצאות פעילות קווי העסקים, הן בצד המאזני והן בצד הרווח והפסד, נבחנות באופן שוטף על ידי הדירקטוריון והנהלה. בחינת התוצאות מבוצעת אל מול יעדים הנקבעים במסגרת תכנית עבודה שנתית ומול נתוני תקופה מקבילה אשתקד. כמו כן, מבוצעת בחינה של מגוון מדדים נוספים הנוגעים לפעילות קווי העסקים.

למידע נוסף על מגזרי פעילות עיקריים לפי גישת הנהלה, ראה פרק [מגזרי פעילות עיקריים לפי גישת הנהלה כדוח ממשל תאגיד](#).

להלן תמצית תוצאות הפעילות לפי גישת ההנהלה

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2022												
סך הכל	חברות בנות בחו"ל ^(א)	חברות בנות בארץ	אחר והתאמות	שוקי הון	נדל"ן	מסחרית	עסקית	משכנתאות	סך הכל בנקאית	עסקים קטנים	אנשים פרטיים	בנק
במיליוני ש"ח												
הכנסות ריבית נטו:												
13,211	480	121	14	741	1,776	1,336	1,535	5,168	2,040	1,254	786	מחיצוניים
-	(101)	6	(5)	1,642	(659)	(471)	539	(3,745)	2,794	314	2,480	בינמזרי
13,211	379	127	9	2,383	1,117	865	2,074	1,423	4,834	1,568	3,266	הכנסות ריבית נטו
5,018	103	484	^(N) 778	125	406	298	612	87	2,125	533	1,592	הכנסות שאינן מריבית
18,229	482	611	787	2,508	1,523	1,163	2,686	1,510	6,959	2,101	4,858	סך כל ההכנסות
498	-	(7)	(21)	113	(57)	(16)	115	114	257	126	131	הוצאות (הכנסות) בנין הפסדי אשראי
6,835	310	199	682	415	148	278	723	377	3,703	1,006	2,697	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות
10,896	172	419	126	1,980	1,432	901	1,848	1,019	2,999	969	2,030	רווח לפני מס
3,564	46	101	(63)	677	490	308	632	348	1,025	331	694	הפרשה (הטבה) למס
7,709	116	396	189	1,612	942	593	1,216	671	1,974	638	1,336	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק
יתרה ליום 31 בדצמבר 2022												
384,782	6,445	871	5,747	21,310	54,669	54,807	60,820	120,927	59,186	26,688	32,498	אשראי לציבור, נטו
557,084	19	-	7	148,773	14,423	39,617	95,839	-	258,406	55,415	202,991	פיקדונות הציבור

(א) כולל הכנסות בסך של 782 מיליון ש"ח בגין עסקת המיזוג עם Valley.
 (ב) החל מיום 1 באפריל 2022 בנק לאומי ארה"ב אינו מאוחד בדוחותיו הכספיים המאוחדים של הבנק כתוצאה מעסקת המיזוג עם Valley. נכון ליום 31 במרס 2022 היתרות הנ"ל סווגו כמוחזקות למכירה. למידע נוסף ראה [ביאור 15.א.](#)

להלן תמצית תוצאות הפעילות לפי גישת ההנהלה (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2021												
סך הכל	חברות בנות בחו"ל	חברות בנות בארץ	בנק									
			אחר והתאמות	שוקי הון	נדל"ן	מסחרית עסקית	משכנתאות	סך הכל בנקאית	עסקים קטנים	אנשים פרטיים		
במיליוני ש"ח												
הכנסות ריבית נטו:												
10,346	963	106	10	357	1,072	1,017	1,387	3,251	2,183	1,075	1,108	מחיצוניים
-	(16)	-	(2)	1,520	(137)	(312)	(20)	(1,893)	860	84	776	בינמגזרי
10,346	947	106	8	1,877	935	705	1,367	1,358	3,043	1,159	1,884	הכנסות ריבית נטו
5,511	248	969 ^(א)	333	1,009	326	241	468	18	1,899	460	1,439	הכנסות שאינן מריבית
15,857	1,195	1,075	341	2,886	1,261	946	1,835	1,376	4,942	1,619	3,323	סך כל ההכנסות
(812)	(4)	13	(21)	31	(39)	(240)	(119)	(137)	(296)	(263)	(33)	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
7,428	761	206	825	420	134	277	731	322	3,752	982	2,770	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות
9,241	438	856	(463)	2,435	1,166	909	1,223	1,191	1,486	900	586	רווח (הפסד) לפני מס
3,275	102	216	81	833	399	311	418	407	508	308	200	הפרשה (הטבה) למס
6,028	297	738	(544)	1,605	767	598	805	784	978	592	386	רווח (הפסד) נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק
יתרה ליום 31 בדצמבר 2021												
342,879	23,497	1,006	5,532	15,749	43,665	41,417	51,408	104,525	56,080	25,745	30,335	אשראי לציבור, נטו
537,269	24,953	-	3	142,050	13,395	33,621	86,466	-	236,781	51,329	185,452	פיקדונות הציבור

(א) כולל הכנסות לאומי פרטנרס בע"מ בגין רווחים שמומשו וטרם מומשו בסך של כ-518 מיליון ש"ח ממניות איירונסורס וריטיילורס.

מגזרי פעילות פיקוחיים

הדיווח על מגזרי פעילות פיקוחיים מתבצע בהתאם למתכונת ולסיווגים שנקבעו בהוראות הדיווח לציבור של הפיקוח על הבנקים, כמפורט להלן:

1. מגזר משקי בית - אנשים פרטיים, למעט לקוחות הנכללים בבנקאות פרטית.
2. מגזר בנקאות פרטית - אנשים פרטיים אשר היתרה של תיק הנכסים הפיננסיים שיש להם בבנק (לרבות פיקדונות כספיים, תיקי ניירות ערך ונכסים כספיים אחרים) עולה על 3 מיליון ש"ח.
3. מגזר עסקים זעירים - עסקים שמחזור פעילותם (מחזור מכירות שנתי או היקף הכנסות שנתי) קטן מ-10 מיליון ש"ח.
4. מגזר עסקים קטנים - עסקים שמחזור פעילותם (מחזור מכירות שנתי או היקף הכנסות שנתי) גדול או שווה ל-10 מיליון ש"ח וקטן מ-50 מיליון ש"ח.
5. מגזר עסקים בינוניים - עסקים שמחזור פעילותם (מחזור מכירות שנתי או היקף הכנסות שנתי) גדול או שווה ל-50 מיליון ש"ח וקטן מ-250 מיליון ש"ח.
6. מגזר עסקים גדולים - עסקים שמחזור פעילותם (מחזור מכירות שנתי או היקף הכנסות שנתי) גדול או שווה ל-250 מיליון ש"ח.
7. מגזר גופים מוסדיים - מכיל לקוחות מוסדיים כהגדרתם בחוק הסדרת העיסוק ביעוץ השקעות, בשיווק השקעות ובניהול תיקי השקעות, התשנ"ה-1995, ולרבות קופות גמל, קרנות פנסיה, קרנות השתלמות, קרנות נאמנות, תעודות סל, חברות ביטוח, חברי בורסה המנהלים כספי לקוחות.
8. מגזר ניהול פיננסי - כולל את הפעילויות הבאות:
 - א. פעילות למסחר - השקעה בניירות ערך למסחר, פעילות עשיית שוק בניירות ערך ובמכשירים נגזרים, פעילות במכשירים נגזרים שאינם מיועדים לגידור ואינם חלק מניהול הנכסים וההתייבויות של התאגיד הבנקאי, עסקאות רכש חוזר ושאיילה של ניירות ערך למסחר, מכירה בחסר של ניירות ערך, שירותי חיתום של ניירות ערך.
 - ב. פעילות ניהול נכסים והתייבויות - לרבות השקעה באגרות חוב זמינות למכירה ובאגרות חוב המוחזקות לפדיון, שלא שויכו למגזרי פעילות אחרים (כאשר ללווה אין חבות לבנק מלבד ניירות ערך), מכשירים נגזרים מגדרים ומכשירים נגזרים שהם חלק מניהול נכסים והתייבויות, פיקדונות בבנקים ומבנקים בארץ ובעולם, גידור או הגנה על הפרשי שער של השקעות בשלוחות בחו"ל, פיקדונות בממשלות ושל ממשלות.
 - ג. פעילות השקעה ריאלית - השקעה במניות שאינן למסחר והשקעות בחברות כלולות של עסקים.
 - ד. אחר - שירותי ניהול, תפעול, נאמנות ומשמורת לבנקים, שירותי ייעוץ, פעילויות מכירה וניהול תיקי אשראי, פעילויות פיתוח מוצרים פיננסיים.
9. מגזר אחר - לרבות פעילויות שהופסקו, רווחים מיעודות ותוצאות אחרות הקשורות לזכויות עובדים שלא שויכו למגזרי הפעילות האחרים, פעילויות שלא שויכו למגזרים האחרים, והתאמות בין סך כל הפריטים המיוחסים למגזרים לבין סך הכל הפריטים בדוח הכספי המאוחד.

סיווג לקוחות

בהתאם לחוזר, כאשר לתאגיד בנקאי אין מידע לגבי מחזור ההכנסות של לקוח עסקי, אשר אין לו חבות כלפי התאגיד הבנקאי (לרבות מסגרת אשראי וכו'), התאגיד הבנקאי רשאי לסווג אותו למגזר הפעילות הפיקוחי הרלבנטי לפי סך הנכסים הפיננסיים לאחר הכפלתם במקדם של 10. כמו כן כאשר לדעת הבנק מחזור ההכנסות אינו מייצג את היקף הפעילות של הלקוח יסווג הלקוח כדלקמן: לקוח שחבותו נמוכה מ-100 מיליון ש"ח בהתאם לסך הנכסים במאזן העסק כפי הכללים שפורטו בקובץ שאלות ותשובות ולקוח שחבותו עולה על 100 מיליון ש"ח יסווג למגזר עסקים גדולים.

במהלך התקופה בוצעו פעולות להשלמת מידע שחסר בעיקר בנוגע למחזור הפעילות של הלקוחות העסקיים. במקרים בהם המידע טרם הושלם, סווגו הלקוחות בהתאם להערכות ומידע נוסף שנמצא בידי הבנק. הבנק פועל להשלמת המידע ותהליך טיוב הנתונים.

למידע נוסף ראה [ביאור A29](#).

להלן תמצית הפעילות לפי מגזרי פעילות פיקוחיים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2022											
סך הכל	פעילות חו"ל ^(א)	פעילות ישראל									
		משקי בית									
		הלוואות לדיור	אחר	בנקאות פרטית	עסקים וזעירים	עסקים בינוניים	עסקים גדולים	גופים מוסדיים	ניהול פיננסי	אחר	
במיליוני ש"ח											
13,211	379	24	1,964	335	2,430	1,365	2,720	206	2,423	1,365	הכנסות ריבית נטו
5,018	103	849 ^(ב)	798	186	700	344	894	148	947	49	הכנסות שאינן מריבית
18,229	482	873	2,762	521	3,130	1,709	3,614	354	3,370	1,414	סך כל ההכנסות הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
498	-	-	84	(1)	20	(12)	184	-	111	112	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות
6,835	310	566	358	254	511	435	1,626	91	2,307	377	רווח לפני מס הפרשה (הטבה) למס
10,896	172	307	2,320	268	2,599	1,286	1,804	263	952	925	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק
3,564	46	(93)	777	95	907	451	634	93	334	320	יתרה ליום 31 בדצמבר 2022
7,709	116	400	1,930	173	1,692	835	1,170	170	618	605	אשראי לציבור, ברוטו
389,768	6,487	-	-	759	126,628	39,473	65,803	440 ^(א)	30,683	119,495	פיקדונות הציבור
557,084	18	-	-	130,685	97,741	70,077	100,557	29,612	128,394	-	

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2021											
סך הכל	פעילות חו"ל	פעילות ישראל									
		משקי בית									
		הלוואות לדיור	אחר	בנקאות פרטית	עסקים וזעירים	עסקים בינוניים	עסקים גדולים	גופים מוסדיים	ניהול פיננסי	אחר	
במיליוני ש"ח											
10,346	947	(2)	2,626	54	1,610	780	1,794	40	1,371	1,126	הכנסות (הוצאות) ריבית נטו
5,511	248	256	1,909	181	593	324	826	169	950	55	הכנסות שאינן מריבית
15,857	1,195	254	4,535	235	2,203	1,104	2,620	209	2,321	1,181	סך כל ההכנסות הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
(812)	(4)	-	(42)	3	(201)	(143)	(240)	-	(44)	(141)	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות
7,428	761	680	406	233	445	458	1,555	95	2,477	318	רווח (הפסד) לפני מס הפרשה (הטבה) למס
9,241	438	(426)	4,171	(1)	1,959	789	1,305	114	(112)	1,004	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק
3,275	102	(106)	1,495	-	689	280	462	40	(38)	351	יתרה ליום 31 בדצמבר 2021
6,028	297	(320)	2,777	(1)	1,270	509	843	74	(74)	653	אשראי לציבור, ברוטו
347,391	23,837	-	-	5,824	93,927	34,534	57,527	429 ^(א)	27,884	103,429	פיקדונות הציבור
537,269	24,953	-	-	127,883	90,223	60,874	86,888	25,965	120,483	-	

(א) כולל יתרת הלוואות לדיור ליום 31 בדצמבר 2022 בסך 195 מיליון ש"ח וליום 31 בדצמבר 2021 בסך 181 מיליון ש"ח.

(ב) כולל הכנסות בסך של 782 מיליון ש"ח בגין עסקת המיזוג עם Valley.

(ג) החל מיום 1 באפריל 2022 בנק לאומי ארה"ב אינו מאוחד בדוחותיו הכספיים המאוחדים של הבנק כתוצאה מעסקת המיזוג עם Valley. נכון ליום 31 במרס 2022 היתרות הנ"ל סווגו כמוחזקות למכירה. למידע נוסף ראה [ביאור 15.א.](#)

להלן שינויים עיקריים בתוצאות פעילות המגזרים הפיקוחיים:

הפסדי האשראי מושפעים מיישום לראשונה של כללי חשבונאות חדשים בנושא הפרשות להפסדי אשראי צפויים (CECL) וכן מיישום הוראות משיקות בנושא של הפיקוח על הבנקים שנכנסו לתוקף ב-1 בינואר 2022 ואינם מקבלים ביטוי במספרי ההשוואה. כמו כן, הפסדי האשראי בשנת 2021 הושפעו משחרור הפרשות כתוצאה מפתחת המשק לפעילות והיציאה ממשבר הקורונה. לאור זאת בכל מגזרי הפעילות חל גידול בהוצאות להפסדי אשראי בשנת 2022.

לפרטים נוספים בנושא הפרשות להפסדי אשראי (CECL) והוראות נוספות של הפיקוח על הבנקים ראה [ביאור 1.כד.1](#).

מגזר משקי בית

הרווח הנקי המיוחס למגזר משקי בית לשנת 2022 הסתכם בכ-1,223 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-579 מיליון ש"ח בשנת 2021. מקור הגידול ברווח הינו בעיקר גידול בהכנסות ריבית, נטו וקיטון בהוצאות תפעוליות, שקוזז בחלקו על ידי גידול בהוצאה להפסדי אשראי.

יתרת האשראי לציבור ליום 31 לדצמבר 2022 הסתכמה לסך של 150.2 מיליארד ש"ח בהשוואה ל-131.3 מיליארד ש"ח לסוף שנת 2021.

יתרת פיקדונות הציבור ליום 31 לדצמבר 2022 הסתכמה לסך של 128.4 מיליארד ש"ח בהשוואה ל-120.5 מיליארד ש"ח לסוף שנת 2021.

הכנסות ריבית, נטו לשנת 2022 הסתכמו בכ-3,788 מיליון ש"ח בהשוואה לכ-2,497 מיליון ש"ח בשנת 2021. בשנת 2022 חלה עלייה בהכנסות אשר נבעה בעיקר מהצמיחה בתיק האשראי ומפערי המדד והריביות בין השנים.

ההכנסות שאינן מריבית לשנת 2022 הסתכמו בכ-996 מיליון ש"ח בהשוואה ל-1,005 מיליון ש"ח בשנת 2021.

ההוצאות התפעוליות והאחרות בשנת 2022 הסתכמו בכ-2,684 מיליון ש"ח בהשוואה ל-2,795 מיליון ש"ח בשנת 2021.

מגזר בנקאות פרטית

הרווח הנקי המיוחס של מגזר הבנקאות הפרטית לשנת 2022 הסתכם בכ-170 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-74 מיליון ש"ח בשנת 2021. עיקר הגידול נובע מפערי הריבית בין השנים.

מגזר עסקים זעירים וקטנים

הרווח הנקי המיוחס למגזר עסקים זעירים וקטנים לשנת 2022 הסתכם בכ-1,170 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-843 מיליון ש"ח בשנת 2021. מקור הגידול ברווח הינו בעיקר מגידול בהכנסות מריבית נטו, שקוזז בחלקו על ידי גידול בהוצאה להפסדי אשראי.

יתרת האשראי לציבור ליום 31 לדצמבר 2022 הסתכמה לסך של 65.8 מיליארד ש"ח בהשוואה ל-57.5 מיליארד ש"ח לסוף שנת 2021.

יתרת פיקדונות הציבור ליום 31 לדצמבר 2022 הסתכמה לסך של 100.6 מיליארד ש"ח בהשוואה ל-86.9 מיליארד ש"ח לסוף שנת 2021.

הכנסות ריבית, נטו לשנת 2022 הסתכמו בכ-2,720 מיליון ש"ח בהשוואה לכ-1,794 מיליון ש"ח בשנת 2021. עיקר הגידול נובע מפערי הריבית ומגידול בהיקף הפעילות באשראי.

ההכנסות שאינן מריבית לשנת 2022 הסתכמו בכ-894 מיליון ש"ח בהשוואה לכ-826 מיליון ש"ח בשנת 2021. בשנת 2022 חל גידול בעמלות הפרשי המרה ועמלות ניהול חשבון.

ההוצאות התפעוליות והאחרות בשנת 2022 הסתכמו בכ-1,626 מיליון ש"ח בהשוואה ל-1,555 מיליון ש"ח בשנת 2021.

מגזר עסקים בינוניים

הרווח הנקי המיוחס למגזר עסקים בינוניים לשנת 2022 הסתכם בכ-835 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-509 מיליון ש"ח בשנת 2021. מקור הגידול ברווח הינו בעיקר גידול בהכנסות ריבית נטו, שקוזז בחלקו על ידי גידול בהוצאה להפסדי אשראי.

יתרת האשראי לציבור ליום 31 לדצמבר 2022 הסתכמה לסך של 39.5 מיליארד ש"ח בהשוואה ל-34.5 מיליארד ש"ח לסוף שנת 2021.

יתרת פיקדונות הציבור ליום 31 לדצמבר 2022 הסתכמה לסך של 70.1 מיליארד ש"ח בהשוואה ל-60.9 מיליארד ש"ח לסוף שנת 2021.

הכנסות ריבית, נטו לשנת 2022 הסתכמו בכ-1,365 מיליון ש"ח בהשוואה לכ-780 מיליון ש"ח בשנת 2021. בשנת 2022 חל גידול הנובע מפערי הריבית ומעלייה בהיקף הפעילות באשראי.

ההכנסות שאינן מריבית לשנת 2022 הסתכמו בכ-344 מיליון ש"ח בהשוואה לכ-324 מיליון ש"ח בשנת 2021.

מגזר עסקים גדולים

הרווח הנקי המיוחס למגזר עסקים גדולים לשנת 2022 הסתכם בכ-1,692 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-1,270 מיליון ש"ח בשנת 2021. מקור הגידול ברווח הינו בעיקר גידול בהכנסות ריבית נטו, שקוזז על ידי גידול בהוצאה להפסדי אשראי.

יתרת האשראי לציבור ליום 31 לדצמבר 2022 הסתכמה לסך של 126.6 מיליארד ש"ח בהשוואה ל-93.9 מיליארד ש"ח לסוף שנת 2021.

יתרת פיקדונות הציבור ליום 31 לדצמבר 2022 הסתכמה לסך של 97.7 מיליארד ש"ח בהשוואה ל-90.2 מיליארד ש"ח לסוף שנת 2021.

הכנסות ריבית, נטו לשנת 2022 הסתכמו בכ-2,430 מיליון ש"ח בהשוואה לכ-1,610 מיליון ש"ח בשנת 2021. בשנת 2022 חל גידול בהיקף הפעילות בענפי הנדל"ן ובאשראי עסקי ומסחרי. כמו כן, חלה עלייה שמקורה בפערי הריבית, שקוזזו בחלקם על ידי שחיקה במרווחי אשראי בענפי הנדל"ן.

ההכנסות שאינן מריבית לשנת 2022 הסתכמו בכ-700 מיליון ש"ח בהשוואה לכ-593 מיליון ש"ח בשנת 2021. בשנת 2022 חל גידול בעמלות מעסקי מימון ופעילות מניירות ערך.

ההוצאות התפעוליות והאחרות לשנת 2022 הסתכמו בכ-511 מיליון ש"ח בהשוואה ל-445 מיליון ש"ח בשנת 2021.

מגזר ניהול פיננסי

הרווח הנקי של מגזר ניהול פיננסי לשנת 2022 הסתכם בכ-1,930 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-2,777 מיליון ש"ח בשנת 2021.

הכנסות המימון לשנת 2022 הסתכמו בכ-1,964 מיליון ש"ח בהשוואה ל-2,626 מיליון ש"ח בשנת 2021.

הקיטון ברווח המימוני נובע בעיקר מהירידות בשווקים אשר קוזזו בחלקם מגידול בהכנסות כתוצאה מעליית המדד.

ההוצאות התפעוליות והאחרות לשנת 2022 הסתכמו בכ-358 מיליון ש"ח בהשוואה ל-406 מיליון ש"ח בשנת 2021.

מידע לפי אזורים גיאוגרפיים^(א)

להלן נתונים עיקריים לפי אזורים גיאוגרפיים

	פיקדונות הציבור			אשראי לציבור, נטו			סך הכל מאזן		
	31 בדצמבר			31 בדצמבר			31 בדצמבר		
	השני	2021	2022	השני	2021	2022	השני	2021	2022
	במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח		
באחוזים				באחוזים			באחוזים		
ישראל	8.7	512,316	557,065	18.5	319,381	378,337	11.0	623,478	692,327
ארה"ב	(100.0)	22,301	-	(100.0)	17,923	-	(100.0)	26,026	-
בריטניה	(99.3)	2,652	19	15.6	5,575	6,445	(1.9)	6,928	6,798
אחרות בחו"ל	-	-	-	-	-	-	86	22	41
סך הכל	3.7	537,269	557,084	12.2	342,879	384,782	6.5	656,454	699,166

להלן פירוט התפלגות הרווח הנקי לפי אזורים גיאוגרפיים

	רווח (הפסד) נקי			
	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
	השני	2021	2022	
	במיליוני ש"ח			
באחוזים				
ישראל	27.4	1,601	5,853	7,454
ארה"ב	(73.7)	(157)	213	56
בריטניה	+	245	(46)	199
אחרות בחו"ל	(100.0)	(8)	8	-
סך הכל	27.9	1,681	6,028	7,709

(א) מסווג לפי מקום המשרד.

למידע נוסף ראה פרקים [תכרות מוחזקות עיקריות](#), [סיכוני אשראי וביאור 29 א.ב.](#)

חברות מוחזקות¹ עיקריות

קבוצת לאומי פועלת נכון למועד פרסום הדוח בעיקר בישראל, באמצעות הבנק וחברות בנות שהינן חברות לשירותים פיננסיים. כמו כן משקיעה הקבוצה בתאגידים ריאליים העוסקים בפעילות לא בנקאית. למידע אודות מיזוג חברת הבת לאומי ארה"ב עם Valley ב-1 באפריל 2022 ולמידע אודות שינוי ארגוני בבנק לאומי בריטניה (BLUK) ראה פירוט בהמשך פרק זה בחלק המתייחס לחברות מאוחדות בחו"ל.

סך כל השקעות הבנק בחברות מוחזקות (כולל השקעות בשטרי הון) הסתכם ב-31 בדצמבר 2022 בכ-13.7 מיליארד ש"ח לעומת 11.7 מיליארד ש"ח ב-31 בדצמבר 2021. התרומה של החברות המוחזקות לרווח הנקי של הקבוצה הסתכמה בשנת 2022 בסך 868 מיליון ש"ח לעומת בסך 991 מיליון ש"ח בשנת 2021.

למידע בנוגע להשקעה והתרומה לרווח הקבוצה של כל אחת מהחברות העיקריות - ראה [ביאור 15](#).

חברות מאוחדות בארץ

סך כל השקעות הבנק (כולל השקעות בשטרי הון) בחברות המאוחדות בארץ הסתכם ב-31 בדצמבר 2022 ב-8,292 מיליון ש"ח, לעומת של כ-7,998 מיליון ש"ח ב-31 בדצמבר 2021. התרומה שלהן לרווח הנקי של הקבוצה הסתכמה בשנת 2022 בכ-396 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-738 מיליון ש"ח בשנת 2021. תשואת הקבוצה על ההשקעה בחברות מאוחדות בארץ היתה בשנת 2022 5.1% לעומת 10.1% בשנת 2021.

לאומי פרטנרס בע"מ

לאומי פרטנרס מהווה את זרוע הבנקאות להשקעות של קבוצת לאומי.

לאומי פרטנרס סיימה את שנת 2022 ברווח נקי של כ-350 מיליון ש"ח אשר נבע בעיקר מהשקעות ומהכנסות מעמלות בהשוואה לרווח של כ-742 מיליון ש"ח בשנת 2021. ההכנסה בשנת 2021 כוללת רווחים ממכירת מניות ריטיילורס בסך של כ-313 מיליון ש"ח ומרווחים שמומשו ושטרם מומשו בגין מניות איירונסורס בסך של כ-205 מיליון ש"ח.

ההון העצמי של לאומי פרטנרס הסתכם ב-31 בדצמבר 2022 ל-4,657 מיליון ש"ח, לעומת 4,369 מיליון ש"ח בסוף 2021.

ביום 19 ביולי 2020 הודיע בנק ישראל לבנק כי בנוגע למגבלה הקבוצתית על ההשקעות הריאליות, על הבנק לפעול בהתאם לתיאבון הסיכון שיקבע בנושא, בכפוף להליכי בחינה ואתגור שיבוצעו על ידי קווי ההגנה לרבות הביקורת הפנימית ובכפוף לעמידה במגבלת השקעות ראליות, בהתאם לסעיף 23 א' לחוק הבנקאות רישוי.

מכירת מניות איירונסורס

ביום 28 ביוני 2021 מכרה לאומי פרטנרס, 1,290,230 מניות של חברת איירונסורס בע"מ במסגרת מיזוג של איירונסורס עם חברת SPAC והפיכת איירונסורס לחברה נסחרת בבורסת ניו-יורק. ללאומי פרטנרס נשארה, לאחר השלמת המיזוג ומכירת המניות, האמורה לעיל, החזקה במניות איירונסורס בשיעור של כ-0.75%. על מניות אלו חלו הוראות חסימה חוזיות למשך 6 חודשים החלות על בעלי מניות של איירונסורס.

לאחר פקיעת החסימה, מכרה לאומי פרטנרס את יתרת המניות בהחזקתה באיירונסורס.

הבנק רשם בגין החזקה במניות איירונסורס בשנת 2022 הפסד לפני מס בסך של כ-53 מיליון ש"ח ובשנת 2021 רווח לפני מס בסך של כ-205 מיליון ש"ח.

לאומי פרטנרס עוסקת בארבעה תחומי פעילות עיקריים:

1. ניהול תיק ההשקעות הריאליות של קבוצת לאומי

לאומי פרטנרס עוסקת בייזום, איתור וביצוע של השקעות ישירות ועקיפות בחברות, בפרייקטים ובקרנות השקעה פרטיות.

מדיניות ההשקעות הריאליות של קבוצת לאומי מותאמת לתיאבון הסיכון שלה ולמגבלות חוק הבנקאות (רישוי), ולפיכך כוללת החזקות מיעוט בלבד (עד 20% מכל אחד מאמצעי השליטה, וללא שליטה). החברה מתמקדת בהשקעות בעלות אופק בינוני וארוך, המתאימות למדיניות שנקבעה. אסטרטגיית ההשקעות הריאליות קובעת העדפה לחברות פרטיות ולהיתכנות מימוש גבוהה.

במהלך שנת 2022 לאומי פרטנרס ביצעה והתחייבה לבצע השקעות חדשות בחברות, קרנות, הלוואות המירות והלוואות מזנין בהיקף של כ-1.2 מיליארד ש"ח. יתרת ההשקעות הריאליות של החברה ליום 31 בדצמבר 2022 היא כ-4.3 מיליארד ש"ח בהשוואה לכ-4.1 מיליארד ש"ח ביום 31 בדצמבר 2021. נכון ליום 31 בדצמבר 2022 קיימות התחייבויות של לאומי פרטנרס להשקעה בסך של כ-1.2 מיליארד ש"ח בהשוואה לכ-0.8 מיליארד ש"ח ביום 31 בדצמבר 2021.

¹ להגדרת חברות מוחזקות - ראה [ביאור 2.1](#).

2. **חיתום, יעוץ וניהול של גיוסי הון פרטיים וציבוריים בישראל**
באמצעות חברת הבת לאומי פרטנרס חתמים בע"מ, מעניקה לאומי פרטנרס מגוון רחב של שירותים בתחום החיתום והיעוץ לחברות ולבעלי עניין.

בשנת 2022 השתתפה לאומי פרטנרס חתמים בהנפקות ציבוריות בהיקף כולל של כ-22 מיליארד ש"ח, והובילה כ-30 הנפקות ציבוריות בהיקף של כ-16 מיליארד ש"ח.

3. **יעוץ וניהול תהליכי מיזוגים ורכישות (M&A) וגיוסי הון**
השירותים ניתנים לחברות ישראליות וזרות המבקשות לבצע התרחבות אסטרטגית באמצעות רכישות, או למשקיעים או בעלי שליטה המעוניינים למכור או להקטין את השקעותיהם.
סל השירותים במסגרת זו כולל: סיוע באפיון הצרכים והמטרות האסטרטגיים של החברה, אפיון ההשקעה/המשקיע האופטימלי להגשמת מטרות אלה, איתור על בסיס גלובלי של מטרות ההשקעה/משקיעים, סיוע ביצירת מגעים עם חברת המטרה, ליווי המו"מ עד למיצוי, בניית עסקה (Deal Structuring) באופן שישרת את מטרות הלקוח, וסיוע בגישה למקורות מימון לעסקה.
בפעילותה משתפת לאומי פרטנרס פעולה עם בתי השקעות וגורמים אחרים בארץ ובחו"ל.

4. **ביצוע ניתוחים כלכליים והערכות שווי**
החברה, באמצעות חברת הבת לאומי פרטנרס מחקרים, עוסקת בביצוע ניתוחים כלכליים והערכות שווי בעיקר לקבוצת לאומי וכן לגופים כלכליים חיצוניים.

חברות מאוחדות (שלוחות) בחו"ל

סך כל ההשקעות של הבנק (כולל השקעות בשטרי הון) בשלוחות בחו"ל בסוף 2022 הסתכם ב-1,772 מיליון ש"ח בהשוואה ל-3,625 מיליון ש"ח בסוף 2021. התרומה של השלוחות בחו"ל לרווח הנקי בשקלים של הקבוצה בשנת 2022 הסתכמה ברווח בסך 163 מיליון ש"ח לעומת 249 מיליון ש"ח בשנת 2021.

למידע נוסף בנוגע לתרומת השלוחות לרווח הקבוצה - ראה [ביאור 15](#).

בנק לאומי ארה"ב ועסקת המיזוג עם Valley National Bancorp

ביום 23 בספטמבר 2021 התקשר "BLC", תאגיד אמריקאי (המוחזק בשיעור של 85% בידי הבנק) המחזיק בשליטה מלאה ב-BLUSA, בהסכם מיזוג עם "Valley".

ביום 1 באפריל 2022 הושלמה עסקת המיזוג.

Valley הינה חברת החזקות בנקאית שמחזיקה ב-Valley National Bank ("Valley Bank"). Valley Bank הוקם בשנת 1927.

עם השלמת העסקה וביצוע הליכי המיזוג, BLC מוזגה ל-Valley ו-BLUSA מוזגה ל-Valley Bank ("ההסכם המיזוג").

התמורה בגין העסקה שולמה לבנק במניות Valley (90% מהתמורה) והיתרה במזומן. עם השלמת העסקה מחזיק הבנק בכ-14.2% מהון המניות של Valley והוא אינו בעל שליטה אולם נכון למועד פרסום הדוח הוא בעל המניות הגדול ביותר ב-Valley.

כתוצאה מהמיזוג נרשם רווח נטו ממש בסך של כ-645 מיליון ש"ח. מתוך הסכום האמור, סך של כ-194 מיליון ש"ח נרשם ברבעון הראשון של שנת 2022 וסך של כ-451 מיליון ש"ח נרשם ברבעון השני של שנת 2022.

החל מיום 1 באפריל 2022 הבנק מטפל בהשקעתו ב-Valley בשיטת השווי המאזני וסיווג את ההשקעה ב-Valley כפעילות חוץ משטבע הפעילות שלה שונה משקל.

להלן נתוני ההשקעה ב-Valley ליום 1 באפריל 2022

במיליוני ש"ח	
3,047	שווי מניות Valley שהתקבלו
1,944	חלק בהון המקנה זכות לקבלת רווחים
1,057	מוניטין שהוכר

שווי השוק של מניות Valley שמוחזקות על ידי הבנק ליום 31 בדצמבר 2022 עומד על כ-2,860 מיליון ש"ח. בסמוך למועד פרסום הדוח, שווי השוק של מניות Valley שמוחזקות על ידי הבנק נע בטווח של 3.15-2.60 מיליארד ש"ח.

למידע נוסף ראה דיווח מידי מיום 23 בספטמבר 2021 (מספר אסמכתא: 01-01-2021-080569) ומיום 6 במרס 2022 (מספר אסמכתא: 01-01-2022-026329).

למידע נוסף ראה פרק [שינויים עיקריים בשנה החולפת](#).

שלוחת הבנק בבריטניה

פעילות הבנק בבריטניה החלה בשנת 1902, כאשר בשנת 1959 הוקם בנק לאומי בריטניה פי. אל. סי. (BLUK).

ביום 8 במרס 2022 אישר דירקטוריון הבנק את המלצת דירקטוריון BLUK ליישום מהלך, הכולל את החזרת הרישיון הבנקאי הרגולטורי של BLUK, כך שלאחר השלמת המהלך BLUK תהא חברה למתן אשראי. לשם כך, פעילותה של BLUK תמוזג לתוך LABL, חברת בת של BLUK (להלן: "Leumi UK Group").

Leumi UK Group עוסקת במתן אשראי בעיקר בתחומים הנדל"ן, מלוואות ו-ABL, וזאת ללקוחות מסחריים בלבד בבריטניה ובאירופה, לרבות לקוחות ישראלים הפועלים באזורים אלה, ובכלל זה השקעות ופיתוח של נדל"ן למגורים ומימון נדל"ן מסחרי (בתי אבות ומעונות סטודנטים). המימון ניתן הן ללקוחות בבריטניה והן מחוץ לבריטניה (בעיקר ישראליים).

ליום 31 בדצמבר 2022, התמלאו כל התנאים שנדרשו לכיצועו של מהלך השינוי הארגוני, ובכלל זה העברת כל הפעילות העסקית מ-BLUK ל-Leumi UK Group, והכרזה על פירוק מרצון של BLUK, באופן בו כל שנותר הוא קבלת אישור הרגולטור בבריטניה על ביטול הרישיון הבנקאי של BLUK.

הרווח הנקי של Leumi UK Group בשנת 2022 הסתכם לסך של כ-12 מיליון ליש"ט בהשוואה לסך של כ-17 מיליון ליש"ט בשנת 2021.

החשיפה לסיכונים ודרכי ניהולם

ניהול סיכונים בלאומי

הפעילות העסקית של הבנק כרוכה בניהול סיכונים פיננסיים ושיאנים פיננסיים. הסיכונים הפיננסיים המרכזיים אותם מנהל הבנק הינם: סיכונים אשראי שהינם אינטגרליים בעיסוק הליבה של הבנק וכן סיכונים שוק, הון ונזילות וכן סיכונים פיננסיים הקשורים לאקלים וסביבה (climate-related). לצד ניהול הסיכונים הפיננסיים, פעילות הבנק כרוכה בסיכונים שאינם פיננסיים אשר ניהולם הינו תנאי הכרחי לעמידה במטרות השוטפות ובמטרות ארוכות הטווח של הקבוצה. בין סיכונים אלה נכללים סיכונים תפעוליים, לרבות סיכונים טכנולוגיים, סיכון סייבר, סיכון רגולציה, סיכון ציות, סיכון משפטי, סיכון מוניטין, סיכון אסטרטגי, סיכון מודלים, סיכון הבנקאות ההוגנת (conduct) וסיכון מאקרו כלכלי.

אסטרטגיית ניהול הסיכונים בלאומי הינה שמירה על יציבות הקבוצה ותמיכה בהשגת היעדים העסקיים. מטרות אלו מושגות תוך עמידה בתיאבון הסיכון שהוגדר, במדיניות ובמגבלות הנגזרות מהם, אשר יוצרות גבולות גזרה לפעילות העסקית. מסגרת ניהול הסיכונים כוללת מנגנונים לזיהוי סיכונים ואמידתם, הגדרת מבנה ארגוני ותחומי אחריות לניהולם לרבות מנגנוני בקרה ודיווח נאותים.

בבנק מתבצעת פעילות מתמדת לשרוג תשתית ניהול הסיכונים וניתוח תמונת הסיכון, דבר המאפשר קבלת החלטות באופן מושכל.

המבנה הארגוני של ניהול הסיכונים בקבוצת לאומי

ניהול הסיכונים בלאומי מבוסס על שלושה "קווי הגנה" כפי שנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 310 - "ניהול סיכונים".

1. קו הגנה ראשון - הנהלות קווי העסקים, יחידות התמך ולאומי טכנולוגיות נושאות באחריות מלאה לניהול הסיכונים המובנים במוצרים, בפעילויות, בתהליכים ובמערכות הנתונות לאחריותם וליישום סביבת בקרה נאותה על פעילותה באמצעות תהליכי זיהוי, מדידה, ניטור, בקרה, הפחתה ודיווח.

2. קו הגנה שני - החטיבה לניהול סיכונים, שהינה פונקציה בלתי תלויה האחראית לתכנון ולפיתוח של מסגרת העבודה הכוללת לניהול סיכונים בבנק. תחומי האחריות המרכזיים של החטיבה לניהול סיכונים עומדים בהגדרת הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 310, לרבות אחריות על ניהול הסיכונים ברמת הקבוצה והבנק, יצירת תמונה כוללת ועדכנית של הסיכון לצורך קבלת החלטות, הובלה בכתיבת מדיניות הסיכונים של לאומי בכל הסיכונים המרכזיים, סיוע לדירקטוריון בגיבוש תיאבון הסיכון של הבנק והובלת תהליך הערכת נאותות הלימות ההון (ICAAP).

קו ההגנה השני כולל פונקציות נוספות, כגון: היועצת המשפטית הראשית של הבנק האחראית על ניהול הסיכונים המשפטיים והחשבונאית הראשית אשר באחריותה הדיווח הכספי וה-SOX.

3. קו הגנה שלישי - הביקורת הפנימית כפופה ישירות לדירקטוריון. הביקורת הפנימית אחראית על ביצוע ביקורת בלתי תלויה ואובייקטיבית תוך אתגור של הבקורות, התהליכים והמערכות הממוכנות בתאגיד הבנקאי. הביקורת מתבצעת לרוב בדיעבד, על קו ההגנה הראשון והשני תוך וידוא יישום הוראות חוק והנחיות של ההנהלה והדירקטוריון.

דירקטוריון הבנק אחראי, בין השאר, על התוויית אסטרטגיית הסיכון הכוללת לרבות תיאבון הסיכון, פיקוח על מסגרת ניהול הסיכונים בקבוצה, אישור המבנה הארגוני, אישור מדיניות ניהול סיכונים עבור כל אחד מהסיכונים המהותיים, פיקוח ואתגור של רמות הסיכון אליהם נחשפים הקבוצה והבנק תוך וידוא הלימה לתיאבון הסיכון וציות להוראות חוק ורגולציה.

מנהל הסיכונים הראשי, אשר הינו חבר הנהלת הבנק וראש החטיבה לניהול סיכונים, אחראי להובלת ניהול הסיכונים העיקריים בקבוצה ובבנק.

בכפוף למנהל הסיכונים הראשי מכהנים ראשי מערכים וראשי אגפים לניהול הסיכונים השונים, שניהולם כקו שני הינו באחריות החטיבה לניהול סיכונים, ובהם סיכונים אשראי, סיכונים שוק, סיכונים ציות, סיכונים תפעוליים וסיכונים מודלים.

מדיניות האשראי בחברות הבנות:

הבנק פועל ליישום מסגרת ניהול סיכונים קבוצתית, הכוללת עקרונות בתחום הממשל התאגידי ובקרה, ככל שאינם סותרים את הוראות החוק והרגולציה המקומית. ככל חברת בת בארץ ובחו"ל מונה מנהל סיכונים ראשי אשר כפוף ניהולית למנכ"ל חברת הבת ובכפיפות מקצועית עקיפה (Dotted Line) למנהל הסיכונים הראשי של הקבוצה.

שינויים בסביבת הסיכון והשפעתם על הקבוצה

פעילות הבנק מושפעת, בין היתר, מהתפתחויות מאקרו כלכליות והסביבה העסקית. הידוק התנאים הפיננסיים כתוצאה ממהלכי הבנקים המרכזיים ושינויים בשווקים הפיננסיים, לצד ההשפעות הכלכליות של מלחמת רוסיה-אוקראינה, כבר הביאו להפחתה ניכרת של תחזיות הצמיחה הכלכלית לשנת 2023 על ידי גורמים בינלאומיים גדולים, כמו ארגון ה-OECD.

סיכון נוסף נוגע לאפשרות של צורך בהעלאות ריבית נוספות, רבות מאשר אלו הצפויות כיום על ידי השווקים, עקב התמשכות רמת האינפלציה הגבוהה, תוך כדי הכבדה נוספת על הפעילות הכלכלית.

פרופיל הסיכון של לאומי נבחן רבעוני במסגרת דוח החשיפות המדווח לדירקטוריון. בחינת פרופיל הסיכון מתבצעת, בין השאר, באמצעות מתודולוגיה לסיווג רמת החומרה של החשיפות לסיכונים השונים. המתודולוגיה מבוססת על כימות השפעת התממשות תרחישים שונים על הון הקבוצה, קרי על יציבותה, וכוללת גם "הערכות מומחה" מקרב הגורמים הרלוונטיים בבנק.

שינויים בחומרת גורמי הסיכון ראה [טבלת חומרת גורמי סיכון](#).

ההליך הערכת נאותות הלימות ההון (ICAAP – Internal Capital Adequacy Assessment Process)

תהליך הערכת נאותות הלימות ההון (ICAAP) משמש לצורך בחינת היקף ההון הדרוש לתמיכה בסיכונים השונים שהקבוצה חשופה אליהם, הן במצב עסקים רגיל והן תחת תרחיש קיצון, על מנת לוודא שהון הקבוצה בפועל עולה על דרישות ההון האמורות בכל זמן. במסגרת התהליך נבחנו תיאבון הסיכון וסיבולת הסיכון ונערך תהליך מקיף של מיפוי והערכת הסיכונים אליהם הקבוצה חשופה.

מביצוע התהליך עולה כי לבנק יש הון ונזילות הולמים להתמודדות עם כלל הסיכונים שזוהו, הן במצב עסקים רגיל והן בהתממשות תרחישי קיצון חמורים.

תוצרי התהליך מרוכזים במסמך ה-ICAAP שמוגש לפיקוח על הבנקים מדי שנה.

למידע נוסף, ראה פרק מידע נוסף על חשיפה לסיכון והערכתו [כדוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2022](#).

תיאבון הסיכון של הקבוצה

תיאבון הסיכון של הקבוצה מתווה את גבולות הגזרה לפעילות העסקית, הן בשגרה והן תחת תרחיש קיצון. תיאבון הסיכון מותאם לאסטרטגיה של לאומי ולגבולות המיקוד העסקי שבהם בחר להתמקד בפועל ובראייה צופה פני עתיד. תיאבון הסיכון מתייחס לאופן ההתנהלות של לאומי בזיהוי, מדידה, בקרה, ניהול והפחתה של הסיכונים, כאשר להתנהלות זו השפעה ישירה על פרופיל הסיכון השיורי של הקבוצה. מגבלות תיאבון הסיכון נבחנות מידי שנה במסגרות היעודיות השונות ומאושרות בראייה כוללת על ידי הדירקטוריון במסגרת תהליך ה-ICAAP.

מסמך תיאבון הסיכון מהווה נקודת ייחוס למסמכי המדיניות הספציפיים לכל סוג סיכון אשר בהם מפורטות מגבלות סיכון נוספות והנחיות לניהול הסיכון.

הצהרת תיאבון הסיכון של הקבוצה דנה בהיקף וסוגי הסיכון המצרפי שהבנק מעוניין לשאת על מנת להשיג את היעדים העסקיים שלו. נקבעו מדדים בתחומים שונים, הן כמותיים והן איכותיים, המבוססים על הנחות צופות פני עתיד ואשר מבטאים את הצהרות תיאבון הסיכון המצרפי של הקבוצה.

שימוש במבחני קיצון במסגרת ניהול הסיכונים

ביצוע מבחן קיצון אחיד הינו סטנדרט בין-לאומי מקובל ונדרש בהתאם להמלצות ועדת באזל, ותורם להבנת מוקדי הסיכון להם חשופה המערכת הבנקאית ובנק בודד. תהליך זה מחזק את השקיפות במערכת הבנקאית, מאפשר לבחון את עמידותם של התאגידים הבנקאיים במצב של התפתחות תנאי שוק שליליים ולהשוות ביניהם. התהליך תומך בשיפור המתודולוגיות והבנת גורמי הסיכון בתאגידים הבנקאיים ובפיקוח על הבנקים.

החל משנת 2012 הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל עורך מבחן קיצון מאקרו כלכלי למערכת הבנקאית המבוסס על תרחיש אחיד. במסגרת זו אומד הבנק את תוצאות המבחן באמצעות מגוון של מודלים ומתודולוגיות המתבססות גם על "הערכות מומחה" סובייקטיביות.

במהלך הרבעון הראשון של שנת 2023 הוערכו בבנק השפעות התרחיש האחד לשנת 2022, כפי שהוגדר על ידי בנק ישראל, שהינו תרחיש קיצון גלובלי.

הפיקוח על הבנקים משלב את תוצאות מבחן הקיצון האחד כרכיב משלים בתהליכי ההערכה הפיקוחיים (SREP), לרבות התייחסות כמותית ואיכותית. במקביל נדרשים התאגידים הבנקאיים לשלב את מבחן הקיצון האחד בתהליך פנימי להערכת נאותות הלימות ההון בבנקים (ICAAP).

בנוסף, בקבוצת לאומי קיים סט של מבחני קיצון פנימיים המתעדכן באופן שוטף, במטרה לבחון מוקדי סיכון עיקריים לאור ההתפתחויות השונות בסביבה בה פועל הבנק.

השפעת מבחני הקיצון החמורים ביותר נבחנת גם לגבי תכנון ההון של הקבוצה במטרה לבדוק שהקבוצה עומדת בכל המגבלות הרגולטוריות והפנימיות שנקבעו בקשר להתממשות התרחישים.

למידע נוסף, ראה פרק מידע נוסף על חשיפה לסיכון והערכתו [כדוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2022](#).

סיכוני אשראי

אשראי הינו פעילות ליבה של הבנק והקבוצה, המתקיימת באופן מבוזר במספר קווי עסקים.

סיכון האשראי הינו סיכון של הבנק להפסד כתוצאה מהאפשרות שצד נגדי לא יעמוד בהתחייבויותיו כלפי התאגיד הבנקאי כפי שסוכמו.

פעילויות היוצרות סיכון אשראי כוללות סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות: אשראי לציבור, אשראי לבנקים, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים, השקעות באגרות חוב וחשיפות בגין פעילות בנגזרים.

הבנק מיישם מדיניות כוללת לניהול סיכון האשראי בהתאם לנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311 בנושא ניהול סיכון אשראי, ניהול בנקאי תקין מספר A 311 בנושא ניהול אשראי צרכני ובהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 314 בנושא הערכה נאותה של סיכוני אשראי ומדידה נאותה של חובות, ובכלל זה האחריות של ההנהלה והדירקטוריון. כמו כן, הבנק מקפיד על ניהול הסיכון בהתאם להנחיות ודרישות נוספות שנכללות בהוראות הפיקוח על הבנקים תוך יישום ממשל תאגידי שכולל שלושה "קווי הגנה".

במסגרת ניהול סיכוני אשראי הבנק מנטר את איכות תיק האשראי, לרבות נאותות כוללת של ההפרשה להפסדי אשראי לכיסוי ההפסדים הגלומים בתיק האשראי, ריכוזיות תיק האשראי ופעילות לפי מוצרים עיקריים, כגון: אשראי לענף בינוי ונדל"ן, הלוואות לדיר, אשראי לאנשים פרטיים ואשראי ממונף. כמו כן, כחלק מתפיסה ארגונית לניהול מקיף של סיכון אשראי, נדרש להביא בחשבון סיכוני אקלים וסביבה ומידת השפעתם על פרופיל הסיכון. הבנק גיבש תכנית רב שנתית לבנייה והטמעה של תהליכים שיאפשרו זיהוי, מדידה, הערכה, ניטור, דיווח ובקרה של סיכונים אלה, לרבות דרכי ניהולם והפחתת השפעתם על חשיפות האשראי. לפירוט נוסף ראה פרק סביבה בדוח סביבה, חברה וממשל תאגידי (ESG) של הבנק לשנת 2022.

במסגרת ניהול סיכון האשראי מבוצעות באופן שוטף התאמות בניהול סיכון האשראי ובתיאבון הסיכון, ככל שנדרש.

בשנת 2022 לא חלו שינויים מהותיים במבנה הממשל התאגידי הקשור לסיכון אשראי.

השפעות מאקרו כלכליות

פעילות הבנק מושפעת, בין היתר, מהתפתחויות מאקרו כלכליות בסביבה העסקית המקומית ומההאטה בפעילות הכלכלית העולמית. במסגרת המעקבים השוטפים שהבנק מבצע בכל קווי העסקים אחר מוקדי הסיכון, הבנק בוחן באופן שוטף גם את השפעת עליית הריבית במשק על סיכון האשראי בתיק, לרבות באמצעות תרחישי רגישות שונים.

נכון למועד פרסום הדוח, הפעילות הכלכלית במשק המקומי ממשיכה לצמוח, אך תוך האטה בקצב. ההאטה באה לידי ביטוי, בין היתר, בירידה ממשית בקצב מכירת דירות חדשות, כמו גם השלכות של עליית הריבית על לווים, בדגש על לווים ממונפים, אנשים פרטיים ועל ענפי משק עתירי פעילות אשראי.

לאחר תקופת הדוח, החלו אירועים ציבוריים - חקיקתיים וחברתיים, אשר קיימת אי וודאות רבה לגבי אופן התפתחותם ומידת השפעתם על הכלכלה הישראלית בטווח הבינוני והארוך, וכנגזרת מכך על תוצאות הבנק. לאירועים כאמור עלולה להיות השפעה שלילית על המשק הישראלי וכפועל יוצא מכך על ביצועיו של הבנק. לעת עתה, ניכרים שינויים בשווקים הפיננסיים של ישראל והתמחר של נכסים פיננסיים ישראלים בשוקי העולם, לרבות החלשות שער החליפין של השקל למול סל המטבעות, הדולר והאירו, עלייה במכשירי ה-CDS (Credit default swap) של מדינת ישראל הנסחרים בעולם ותנודתיות רבה במדדים המובילים בבורסה בת"א.

העימות הביטחוני שפרץ בין רוסיה ואוקראינה נמשך ומשפיע על מחירי הסחורות והאנרגיה באירופה, אך במידה הולכת ופוחתת. נכון לעתה ההשפעה הישירה על תיק האשראי של לאומי אינה מהותית, אולם יש לעקוב אחר התפתחותה, בדגש על עיכובים הנגרמים בשרשרת האספקה.

הידוק התנאים הפיננסיים, כתוצאה ממהלכי הבנקים המרכזיים ושינויים בשווקים הפיננסיים, לצד ההשפעות הכלכליות של מלחמת רוסיה-אוקראינה, כבר הביאו להפחתה ניכרת של האומדנים ותחזיות הצמיחה לשנת 2023 על ידי גורמים בינלאומיים גדולים, כמו ה-OECD.

משבר הקורונה - חשיפה לסיכונים כתוצאה מעלייה בהיקפי התחלואה מעת לעת עדיין קיימת, אך נמוכה משמעותית ביחס למצב ב-2020-2021. כחלק מהענפים שנפגעו באופן משמעותי מהמשבר (בדגש על מלונאות בחו"ל ותעופה) קיימים לקוחות שטרם התאוששו באופן מלא.

החל מיום 1 בינואר 2022 מיישם הבנק לראשונה כללים חדשים בנושא הפרשות להפסדי אשראי (CECL). כתוצאה מיישום הכללים החדשים, הבנק עדכן והתאים את מתודולוגיית ההפרשה להפסדי אשראי כמפורט בהרחבה [בבאור 1.1](#). לדוחות הכספיים.

ההוצאה להפסדי אשכנזי בשנת 2022 הסתכמה ב-498 מיליון ש"ח מתוכה הכנסה של (430) מיליון ש"ח בהפרשה הפרטנית והוצאה של 928 מיליון ש"ח בהפרשה הקבוצתית. ההוצאה הקבוצתית בשנת 2022 מחושבת כאמור בהתאם לכללי חשבוונאות חדשים - CECL ובהתאם לכך מושפעת מהם. כמו כן, ההוצאה הקבוצתית הושפעה בשנת 2022 בעיקר מהצמיחה בתיק האשכנזי וכן מהחמרה בתחזיות המאקרו כלכליות שתוארו לעיל. ההפרשה להפסדי אשכנזי מהווה אומדן המבוסס על שיקול דעת משמעותי שהופעל בשנת 2022 בסביבה משתנה.

מתודולוגיית ההפרשה להפסדי אשכנזי מורכבת, בין היתר, מניסיון העבר, מנדבך איכותי, הכולל מסגרת מקיפה להתאמות איכותיות (Q Factor) ותחזיות מאקרו כלכליות ומטבעה מבוססת על שיקול דעת משמעותי.

לאור אי הוודאות הקיימת היום בשווקים וההשפעות שעשויות להיות לה על מצבם של משקי הבית והעסקים בישראל, כמתואר לעיל, יכול שההפרשה תשתנה בעתיד בהתאם להתפתחויות.

חלק מהמידע המובא לעיל הינו "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה והתוצאות הנובעות ממשמעות זו ראה פרק [מידע צופה פני עתיד](#).

שינויים בתנאי חובות במסגרת ההתמודדות עם משבר הקורונה

הבנק יישם את הנחיות בנק ישראל בנושא נגיף הקורונה ואימץ את המתווים האחידים שפרסם בנק ישראל לשינוי בתנאי הלוואות, בעיקר באמצעות דחיית תשלומים של אנשים פרטיים ולקוחות עסקיים, למועד הדוח פג תוקפם של מתווים אלו.

נכון ליום 31 בדצמבר 2022:

כ-96% מתוך סך המשכנתאות שהוקפאו ועדיין קיימת בגינן יתרת חוב חזרו לשלם כרגיל וכ-0.5% מסך חבות המשכנתאות עדיין בסטטוס של הקפאת תשלומים.

הבנק מנטר את סיכון האשכנזי של לקוחותיו ובכלל זה אוכלוסיית הלקוחות אשר דחו תשלומי הלוואה על מנת לזהות במועד כל התדרדרות באשכנזי לרבות חשיפה פוטנציאלית להפסד.

למידע נוסף ופירוט לגבי התפתחויות שחלו בתיק האשכנזי ומדדים איכותיים המאפיינים את התיק ניתן לראות בהמשך פרק זה וכן [דוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2022](#).

פרטים בדבר יתרת החובות בישראל, לגביהם בוצעו שינויים בתנאים במסגרת ההתמודדות עם נגיף הקורונה החל מיום 1 במרס 2020 ועד ליום 31 בדצמבר 2022, שלא סווגו כארגון מחדש של חוב בעייתי בעקבות הדחיה

פירוט נוסף של חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים לפי משך תקופת דחיית התשלומים ^(א) בנינם הסתיימה, נכון למועד הדיווח	פירוט נוסף של יתרת האשכנזי לציבור בגינו נדחו תשלומים		חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים נכון למועד הדיווח	
	חובות לא בעייתיים לגביהם בוצעה דחיה מצטברת	חובות לא בעייתיים	חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים נכון למועד הדיווח	יתרת האשכנזי בגינו נדחו תשלומים
מזה: כפיגור של 30 ימים או יותר	יותר מ-3 חודשים	סך הכל חובות לא בעייתיים	חובות אשראי כפיגור של 30 ימים או יותר	סכום התשלומים שנדחו כפועל ^(ב)
יתרת אשכנזי לציבור יותר	יותר מ-6 חודשים	611	חובות אשראי כפיגור של 30 ימים או יותר	1,517
	ועד 6 חודשים	3	חובות אשראי כפיגור של 30 ימים או יותר	110
	ועד 3 חודשים	608	חובות אשראי כפיגור של 30 ימים או יותר	31
	ועד 3 חודשים	607	חובות אשראי כפיגור של 30 ימים או יותר	642
	ועד 3 חודשים	4	חובות אשראי כפיגור של 30 ימים או יותר	202
	ועד 3 חודשים	15,430	חובות אשראי כפיגור של 30 ימים או יותר	2022
	ועד 3 חודשים	202	חובות אשראי כפיגור של 30 ימים או יותר	

(א) תקופת דחיית התשלומים הינה התקופה המצטברת של דחיות שניתנו לחוב מתחילת ההתמודדות עם נגיף הקורונה ואינה כוללת דחיה אשר לה הלווה זכאי לפי כל דין.
 (ב) מספר הלוואות מוצג ביחידות.

הטבלה כוללת יתרת חובות בדחיה של הלוואות לדירוי בישראל בכלכל. יתרת חובות בדחיה ביתר מגזרי הפעילות אינה מהותית.

הלוואות בערבות מדינה (קרן קורונה)

על רקע התפרצות נגיף הקורונה, הבנק חתם על הסכמים עם המדינה (שעודכנו מעת לעת) להעמדת הלוואות בערבות מדינה במסגרת "קרנות קורונה", שייעודן סיוע לעסקים (קטנים, בינוניים וגדולים), שנקלטו לקשיים תזרימיים כתוצאה מהמשבר. תנאי הלוואות נקבעו על ידי משרד האוצר והיו אחידים לכל הלווים.

קבלת ערבות המדינה סייעה לבנק לתמוך בצרכי לקוחותיו ותרמה באופן חיובי לאיכות תיק האשראי של הבנק. ביום 30 באפריל 2022 הוחלט על ידי המדינה על סיום פעילות קרן קורונה (מסלול כללי ומסלול מוגבר). בקשות שהוגשו עד ליום 30 באפריל 2022 טופלו כסדרן. הטיפול בהסדרי חוב וחילוטים, נימשך בהתאם להוראות ההסכם.

מידע בדבר אשראי שניתן בערבות מדינה במסגרת ההתמודדות עם משבר נגיף הקורונה

יתרת חוב רשומה ליום 31 בדצמבר		
2021	2022	
		סיווג לקוח
		עסקים קטנים וזעירים
3,636	2,591	עסקים בינוניים
1,190	836	עסקים גדולים
307	106	סך הכל
5,133	3,533	

הערות:

1. סיווג הלקוחות מבוסס על מגזרי פעילות - פיקוחיים.
2. הבנק העמיד הלוואות בסך כולל של כ-6.8 מיליארד ש"ח.

סיכון אשראי ונכסים שאינם מבצעים

31 בדצמבר 2022			
מסחרי	לדיוור ^(ה)	פרטי אחר	סך הכל
במיליוני ש"ח			
סיכון אשראי בדירוג ביצוע אשראי^(א):			
251,751	118,050	28,305	398,106
סיכון אשראי מאזני			
127,164	5,140	13,089	145,393
סיכון אשראי חוץ מאזני ^(ב)			
378,915	123,190	41,394	543,499
סך סיכון אשראי בדירוג ביצוע אשראי			
סיכון אשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי			
1,295	1,044	1,394	3,733
א. לא בעייתי			
4,629	626	739	5,994
ב. סך הכל בעייתי			
3,502	67	517	4,086
בעייתי צובר ^(ד)			
1,127	559	222	1,908
בעייתי לא צובר ^(ד)			
5,924	1,670	2,133	9,727
סך הכל סיכון אשראי מאזני			
1,285	-	116	1,401
סיכון אשראי חוץ מאזני ^(ב)			
7,209	1,670	2,249	11,128
סך סיכון אשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי			
31	-	44	75
מזה: חובות צוברים הכנסות ריבית, בפיגור של 90 ימים או יותר			
386,124	124,860	43,643	554,627
סך הכל סיכון אשראי כולל של הציבור ^(ג)			
מידע נוסף על סך נכסים שאינם מבצעים			
1,127	559	222	1,908
א. חובות לא צוברים			
8	-	-	8
ב. נכסים שהתקבלו בגין אשראים שסולקו			
1,135	559	222	1,916
סך הכל נכסים שאינם מבצעים של הציבור			
שיעור אשראי לציבור שאינו צובר הכנסות ריבית (NPL) מסך האשראי לציבור			
0.49%			

- (א) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (ב) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני כפי שעודכנו בהוראות הדיווח לציבור בחוזר מיום 24 ביולי 2022, בעקבות פרסום הוראה 203A (לפרטים נוספים ראה: פרק [ההון והלימות ההון](#)). לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אגרות חוב, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר.
- (ג) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה.
- (ד) למידע נוסף בנוגע ליישום לראשונה החל מ-1 בינואר 2022 של המדיניות החשבונאית בנוגע לזיהוי וסיווג של חובות צוברים וחובות לא צוברים (חלף חובות פגומים) ראה [ביאור ת.1](#).
- (ה) החל מיום 1 בינואר 2022 מיישם הבנק מדיניות חשבונאית חדשה בנוגע לזיהוי וסיווג של חובות צוברים וחובות לא צוברים (חלף חובות פגומים) ראה [ביאור ת.1](#), על פיה, בין היתר, הלוואות לדיוור בפיגור של מעל 90 יום יסווגו כחובות לא צוברים חלף חובות צוברים לפי ההוראה הישנה.

סיכון אשראי ונכסים שאינם מבצעים (המשך)

31 בדצמבר 2021			
מסחרי	לדיוור	פרטי אחר	סך הכל
במיליוני ש"ח			
סיכון אשראי בדירוג ביצוע אשראי^(א):			
235,658	100,757	25,963	362,378
סיכון אשראי מאזני			
107,020	3,724	12,282	123,026
סיכון אשראי חוץ מאזני ^(ד)			
342,678	104,481	38,245	485,404
סיכון אשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי			
2,236	2,302	1,400	5,938
א. לא בעייתי			
5,174	629	638	6,441
ב. סך הכל בעייתי			
2,806	609	433	3,848
בעייתי צובר ^{(ב)(ה)}			
2,368	20	205	2,593
בעייתי לא צובר ^(ה)			
7,410	2,931	2,038	12,379
סך הכל סיכון אשראי מאזני			
1,221	-	211	1,432
סיכון אשראי חוץ מאזני ^(ד)			
8,631	2,931	2,249	13,811
סך סיכון אשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי			
284	609	48	941
מזה: חובות צוברים הכנסות ריבית, בפיגור של 90 ימים או יותר ^(ב)			
351,309	107,412	40,494	499,215
סך הכל סיכון אשראי כולל של הציבור^{(א)(ד)}			
מידע נוסף על סך נכסים שאינם מבצעים			
2,368	20	205	2,593
א. חובות לא צוברים			
9	-	-	9
ב. נכסים שהתקבלו בגין אשראים שסולקו			
2,377	20	205	2,602
סך הכל נכסים שאינם מבצעים של הציבור			
שיעור אשראי לציבור שאינו צובר הכנסות ריבית (NPL) מסך האשראי לציבור			
0.75%			

- (א) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (ב) לרבות בגין הלוואות לדיוור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור ובגין הלוואות לדיוור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (ג) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אגרות חוב, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר.
- (ד) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה.
- (ה) מספרי השוואה מוצגים בהתאם למתכונת הגילוי החדשה, למידע נוסף בנוגע ליישום לראשונה החל מ-1 בינואר 2022 של המדיניות החשבונאית בנוגע לזיהוי וסיווג של חובות צוברים וחובות לא צוברים (חלף חובות פגומים) ראה [ביאור 1.ח](#).
- (ו) מספרי השוואה לא הוצגו מחדש בהתאם למתכונת הגילוי החדשה של הגדרות סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני אשר עודכנו בהוראת הדיווח לציבור בחוזר מיום 24 ביולי 2022, בעקבות פרסום הוראה 203A (לפרטים נוספים ראה פרק [ההון והלימות ההון](#)).

תנועה באשראי לציבור לא צובר

תנועה באשראי לציבור לא צובר, בנטרול נתוני בנק לאומי ארה"ב^(א)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
2021 ^(א)			2022		
מסחרי	פרטי ^(ד)	סך הכל	מסחרי	פרטי ^(ד)	סך הכל
במיליוני ש"ח					
2,047	225	2,272	2,791	242	3,033
יתרת חובות לא צוברים לתחילת השנה					
21	583	604	-	-	-
השפעת יישום לראשונה של כללי זיהוי וסיווג של חובות בעיתיים ^(ב)					
2,068	808	2,876	2,791	242	3,033
יתרת חובות לא צוברים לתחילת השנה					
711	446	1,157	356	290	646
חובות שסווגו כחובות לא צוברים במהלך התקופה					
(834)	(243)	(1,077)	(119)	(156)	(275)
חובות שחזרו לסיווג צובר					
(393)	(86)	(479)	(248)	(67)	(315)
חובות לא צוברים שנמחקו					
(425)	(144)	(569)	(725)	(84)	(809)
חובות לא צוברים שנפרעו					
-	-	-	(8)	-	(8)
התאמה מתרגום דוחות כספיים					
1,127	781	1,908	2,047	225	2,272
יתרת חובות לא צוברים לסוף השנה					

¹מזה: תנועה באשראי לא צובר בארגון מחדש, בנטרול נתוני בנק לאומי ארה"ב^(א)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
2021 ^(א)			2022		
מסחרי	פרטי ^(ד)	סך הכל	מסחרי	פרטי ^(ד)	סך הכל
במיליוני ש"ח					
1,570	185	1,755	1,719	196	1,915
יתרת חובות לא צוברים בארגון מחדש לתחילת השנה					
1	94	95	-	-	-
השפעת יישום לראשונה של כללי זיהוי וסיווג של חובות בעיתיים ^(ב)					
1,571	279	1,850	1,719	196	1,915
יתרת חובות לא צוברים בארגון מחדש לתחילת השנה					
215	337	552	614	241	855
ארגונים מחדש לא צוברים שבוצעו במהלך התקופה					
(672)	(167)	(839)	(88)	(118)	(206)
חובות בארגון מחדש שחזרו לסיווג צובר					
(146)	(62)	(208)	(85)	(66)	(151)
חובות לא צוברים בארגון מחדש שנמחקו					
(351)	(103)	(454)	(586)	(68)	(654)
חובות לא צוברים בארגון מחדש שנפרעו					
-	-	-	(4)	-	(4)
התאמות מתרגום דוחות כספיים					
617	284	901	1,570	185	1,755
יתרת חובות לא צוברים בארגון מחדש לסוף השנה					

- (א) הנתונים אינם כוללים את יתרות בנק לאומי ארה"ב, אשר החל מיום 1 באפריל 2022 אינו מאוחד בדוחותיו הכספיים המאוחדים של הבנק כתוצאה מעסקת המיזוג עם Valley. למידע נוסף ראה פרק **שינויים עיקריים בשנה החולפת וביאור 15.א**.
- (ב) השפעה מצטברת בגין יישום לראשונה של כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא הפרשות להפסדי אשראי צפויים כפי שפורסמו בעדכון תקינה 13-2016 ASU. ראה **ביאור 1.ח**.
- (ג) מספרי השוואה מוצגים בהתאם למתכונת הגילוי החדשה, למידע נוסף בנוגע ליישום המדיניות החשבונאית בנוגע לזיהוי וסיווג של חובות צוברים וחובות לא צוברים (חלף חובות פגומים) ראה **ביאור 1.ח**.
- (ד) כולל יתרת חובות בענף פרטיים- אחר וכולל הלוואות לדיור.

גילוי, הערכה, סיווג וכללי הפרשה להפסדי אשראי

בנושא הוצאות בגין הפסדי אשראי וסיווג חובות בעייתיים הבנק מיישם את הוראות הפיקוח על הבנקים שנכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2022 המאמצות את כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא הפרשות להפסדי אשראי (CECL) והוראות ספציפיות נוספות בנושא הלוואות לדיור ועדכונים של הוראות נוספות ממועד זה בנושא סיווג חובות. בהתאם למתודולוגיה המעודכנת, ההפרשה להפסדי אשראי מורכבת הן מנדבך כמותי והן מנדבך איכותי. ככלל, אומדני הבנק מבוססים על הפסדי עבר לאחר התאמתם בגין השתנות מאפייני האשראי, התאמה בגין התנאים הכלכליים הנוכחיים ותחזיות סבירות לעתיד. כתלות בתיק האשראי, הרכיבים הכמותיים מבוססים בין היתר, על מחיקות חשבונאיות נטו (net charge-offs), הסתברויות לכשל (Probability of Default) והפסד בהינתן כשל (Loss Given Default). אומדנים אלה מתחשבים בשורה של מאפייני סיכון ומאפיינים כלכליים כגון היקף הפסדי העבר, פרופיל הסיכון של קבוצות הסיכון, סיווג החוב, הרכב תיק האשראי, מצב הביטחונות, תיאבון הסיכון, תנאי הכלכלה הקיימים והחזויים וכיוצא באלה. אומדני הבנק כוללים הערכות המשקפות, בין היתר, תנאי אי וודאות ומטבעם יכולים להשתנות מעת לעת. למידע נוסף בנושא יישום כללי החשבונאות החדשים ראה [ביאור 1.כד.1](#).

הלן פירוט מדדי ניתוח איכות האשראי לציבור, ההוצאות וההפרשה להפסדי אשראי, בנטרוול נתוני בנק לאומי ארה"ב^(*)

31 בדצמבר							
2022				2021 ^(*)			
מסחרי	דיור	פרטי אחר	סך הכל	מסחרי	דיור	פרטי אחר	סך הכל
באחוזים							
ניתוח איכות האשראי לציבור							
0.47	0.47	0.73	0.49	1.03	0.02	0.73	0.69
שיעור יתרת אשראי לציבור שאינו צובר ⁽²⁾ מיתרת האשראי לציבור							
0.48	0.47	0.87	0.51	1.17	0.61	0.90	0.97
שיעור יתרת אשראי לציבור שאינו צובר ⁽²⁾ או שנמצא בפיגור של 90 ימים או יותר מיתרת האשראי לציבור							
1.93	0.52	2.43	1.54	2.22	0.61	2.28	1.72
שיעור אשראי בעייתי מיתרת האשראי לציבור							
2.47	1.15	7.01	2.42	2.98	2.83	7.27	3.30
שיעור אשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי מיתרת האשראי לציבור							
ניתוח ההוצאות (הכנסות) בגין הפסדי האשראי לתקופת הדיווח							
0.10	0.10	0.38	0.13 ^(*)	(0.37)	(0.15)	(0.17)	(0.28)
שיעור ההוצאות (הכנסות) להפסדי אשראי מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור							
0.03	0.02	0.44	0.06	(0.09)	- ^(*)	0.07	(0.05)
שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מיתרת האשראי לציבור הממוצעת							
ניתוח ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור							
1.61	0.35	2.34	1.28	1.54	0.47	2.54	1.29
שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת האשראי לציבור שאינו צובר							
342.24	74.78	320.27	261.32	163.26	^(*) +	346.83	200.00
שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור, מיתרת אשראי לציבור שאינו צובר ⁽²⁾ או נמצא בפיגור של 90 ימים או יותר							
333.07	74.78	267.29	251.44	143.80	78.06	281.03	141.73
יחס יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מהמחיקות נטו בגין אשראי לציבור ^(*)							
49.41	24.53	5.51	22.24	(20.25)	122.75	35.55	(32.23)

[ראה הערות כעמוד הבא](#)

- (א) הנתונים אינם כוללים את יתרות בנק לאומי ארה"ב, אשר החל מיום 1 באפריל 2022 אינו מאוחד בדוחותיו הכספיים המאוחדים של הבנק כתוצאה מעסקת המיזוג עם Valley, לפרטים נוספים ראה פרק [שינויים עיקריים בתקופה החולפת וביאור 15.א.](#)
- (ב) למידע נוסף בנוגע ליישום המדיניות החשבונאית בנוגע לזיהוי וסיווג של חובות צוברים וחובות לא צוברים (חלף חובות פגומים) ראה [ביאור 1.ח.](#)
- (ג) מספרי השוואה מוצגים בהתאם למתכונת הגילוי החדשה, למידע נוסף בנוגע ליישום המדיניות החשבונאית בנוגע לזיהוי וסיווג של חובות צוברים וחובות לא צוברים (חלף חובות פגומים) ראה [ביאור 1.ח.](#)
- (ד) כולל הוצאות להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור, בנקים, ממשלות ואג"ח.
- (ה) במיליוני ש"ח.
- (ו) שיעור נמוך מ-0.01 אחוז.
- (ז) שיעור גבוה מ-1,000 אחוז.

בשנת 2022 נרשם שיפור בתיק המסחרי ובתיק לדיור במרבית מהמדדים המובאים לעיל ביחס לשנת 2021.

הבנק ממשיך לעקוב באופן זהיר והדוק אחר ההתפתחויות במצב המשק והשלכותיהן האפשריות על סיכוני האשראי.

למידע נוסף ופירוט לגבי השפעות מאקרו כלכליות ראה סעיף [השפעות מאקרו כלכליות](#) בתחילת פרק זה.

בנוסף, החל מיום 1 בינואר 2022 הבנק מיישם את הוראות הפיקוח על הבנקים בנושא הפרשות להפסדי אשראי (CECL) והוראות ספציפיות נוספות בנושא הלוואות לדיור ועדכונים של הוראות נוספות ממועד זה בנושא סיווג חובות בעייתיים.

מספרי השוואה מייצגים את מתודולוגיית רישום ההפרשה הקודמת ליישום CECL, אולם חלקם מוצגים לפי מתכונת הגילוי החדשה של הוראות הפיקוח בנושא זיהוי וסיווג חובות בעייתיים צוברים ולא צוברים (חלף חובות פגומים).

ריכוזיות האשראי

סיכון הריכוזיות מוגדר כחשיפה בודדת או קבוצה של חשיפות בעלות מכנה משותף שיוצרת פוטנציאל לגרימת הפסדים משמעותיים. ניהול סיכוני הריכוזיות מתבצע בעיקר על ידי קביעת מגבלות ומעקב ובקרה אחרי עמידה בהן.

מקורות הריכוזיות הרלוונטיים לתיק האשראי של הבנק הינם: ענפי משק, לווה בודד וקבוצות לווים.

סיכון הריכוזיות מנוהל באמצעות הקפדה על עמידה בכל המגבלות הרגולטוריות, וכן באמצעות הגדרה וניטור שוטף לגבי העמידה במכלול של מגבלות פנימיות (שהינן בעיקרן מחמירות בהשוואה למגבלות הרגולטוריות).

פיזור תיק האשראי בין ענפי המשק השונים

תיק האשראי של הבנק מפוצל בין ענפי המשק השונים במטרה לפזר את הסיכון הגלום במצב של ריכוז גבוה בענף אחד. בענפי משק המאופיינים ברמת סיכון נמוכה יחסית, אנו שואפים להגיע לשיעור מימון גבוה מחלקנו במערכת.

מדיניות האשראי של הבנק לגבי מגזרי פעילות שונים ולגבי ענפי משק שונים משתנה מעת לעת בהתאם לסביבה העסקית, למיקוד העסקי של הבנק, לתיאבון הסיכון של הבנק ולהנחיות כלליות וספציפיות של בנק ישראל.

סיכון האשראי הכולל לציבור לפי ענפי משק

31 בדצמבר 2022

הפסדי אשראי ^{(ב)ו(ח)}						
מזה:	מזה:	מזה:	מזה:	מזה:	מזה:	מזה:
סיכון	דירוג	ביצוע	אשראי	סיכון	הוצאות	מחיקות
אשראי	אשראי ^(ה)	אשראי ^(ה)	אשראי	אשראי	אשראי	אשראי
כולל ^(א)	אשראי ^(ה)	אשראי ^(ה)	לא צובר	אשראי	נטו	אשראי
במיליוני ש"ח						
בנין פעילות לווים בישראל						
ציבור-מסחרי						
תעשייה	35,409	34,410	903	143	106	(24)
בנינו ונדל"ן - בינוי ^(ו)	102,609	101,088	1,259	154	217	(2)
בינוי ונדל"ן - פעילות בנדל"ן	45,236	45,000	151	67	(188)	(122)
מסחר	39,513	38,946	545	128	148	51
שרותים פיננסיים	45,990	45,916	73	54	64	(15)
ענפים אחרים	57,579	55,919	1,082	435	(83)	54
סך הכל מסחרי	326,336	321,279	4,013	981	264	(58)
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור	124,827	123,158	626	559 ^(ז)	112	17
אנשים פרטיים - אחר	43,572	41,326	768	222	111	129
סך הכל ציבור- פעילות בישראל	494,735	485,763	5,407	1,762	487	88
בנקים וממשלות בישראל	35,329	35,329	-	-	-	-
סך הכל פעילות בישראל	530,064	521,092	5,407	1,762	487	88
בנין פעילות לווים בחו"ל						
סך הכל ציבור - פעילות בחו"ל	59,892	57,736	1,423	300	(11) ^(ט)	176 ^(ט)
בנקים וממשלות בחו"ל	53,523	53,523	-	-	22	-
סך הכל פעילות בחו"ל	113,415	111,259	1,423	300	11	176
סך הכל פעילות בישראל ובחו"ל	643,479	632,351	6,830	2,062	498	264

- (א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני כפי שעודכנו בהוראות הדיווח לציבור בחוזר מיום 24 ביולי 2022, בעקבות פרסום הוראה 203A (לפרטים נוספים ראה: פרק [ההון והלימות ההון](#)). לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות^(ז), אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, סיכון אשראי בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 125,053, 38,804, 3,034, 78,597, 397,991 מיליון ש"ח בהתאמה.
- (ב) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (ג) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (ד) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני לא צובר, נחות או בהשגחה מיוחדת.
- (ה) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (ו) כולל הלוואות לדיור, שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה.
- (ז) למידע נוסף בנוגע ליישום לראשונה החל מ-1 ינואר 2022 של המדיניות החשבונאית בנוגע לזיהוי וסיווג של חובות צוברים וחובות לא צוברים (חלף חובות פגומים) ראה [ביאור 1.ח](#).
- (ח) יתרת הפרשה להפסדי אשראי לפי CECL - למידע נוסף ראה [ביאור 1.כד.1](#).
- (ט) בהתייחס לתוצאות ללא בנק לאומי ארה"ב, הכנסות מהפסדי אשראי מסך פעילות חו"ל - ציבור הסתכמו בכ-25 מיליון ש"ח ומחיקות חשבונאיות נטו הסתכמו בכ-136 מיליון ש"ח.

סיכונים בענפי הבינוי והנדל"ן

הפעילות ומגבלות הסיכון בענף הבינוי והנדל"ן

ענף הבינוי והנדל"ן הינו תחום פעילות שבו לבנק חשיפת אשראי משמעותית. בדומה לענפי המשק האחרים, מוגדרים במדיניות האשראי של הבנק מתודולוגיות ופרמטרים פנימיים למימון עסקאות בכל אחד מענפי המשנה של תחום הנדל"ן.

הדגש שנתון לאומי למימון ענף הנדל"ן מתבטא, בין היתר, בכך שחלק משמעותי מהפעילות של הבנק מרוכז במערך ייעודי המתמחה בליווי לקוחות מתחום זה. מערך בנייה ונדל"ן מלווה את העסקות הגדולות ו/או המורכבות בתחום, תוך הבאה לידי ביטוי של המומחיות והניסיון המעשי של קציני האשראי המאיישים אותו.

חלק מהותי ממימון פרויקטים של בנייה ותשתית נעשה במתכונת "הפרויקט הסגור" (Construction Loan) המאופיין בבחינה תקופתית שוטפת ומעקב צמוד אחר הפרמטרים הרלוונטיים (כגון: קצב המכירות, התקדמות הבנייה, עמידה בתקציב), תוך הסתמכות, בין השאר, על מפקחי בנייה חיצוניים ומוסמכים.

האשראי לענף הנדל"ן תואם את תיאבון הסיכון של הבנק, לאור חיתום קפדני, שיטת המימון והפיקוח ההדוקה, הגיבוי בביטחונות נדל"ן והתמחור ההולם.

בשל כך, ומתוך רצון להמשיך ולהיות דומיננטיים במימון הענף, הבנק פועל לניצול מיטבי ואפקטיבי של המגבלות הפנימיות והרגולטוריות ובראי התחזיות המאקרו כלכליות.

המעקב אחר תיק האשראי בתחום הנדל"ן מבוצע באופן הדוק תוך ניטור המגמות בנתונים המאקרו כלכליים במשק וניטור התפתחות מאפייני הסיכון של סגמנט זה בבנק.

הסיכון לתחום הנדל"ן מנותח גם במסגרת תרחיש קיצון מערכתי שהבנק בוחן. במסגרת זו הפסדי האשראי מפולחים לפי ענפי המשנה ונבחנים אל מול תיאבון הסיכון.

בנוסף למגבלה הרגולטורית ובמטרה לנהל באופן אפקטיבי את התמהיל הפנימי של סיכון האשראי, מקפיד הבנק על פיזור בין אזורים גיאוגרפיים שבהם מוקמים הפרויקטים בהתאם לביקושים, ובין ענפי המשנה השונים.

החל משנת 2016 מבטח הבנק את תיק הערבויות מכח חוק המכר (דירות).

פוליסות אלו, שנרכשו ממבטחי משנה בינלאומיים בעלי דירוג אשראי בינלאומי גבוה, מבטחות את הבנק למקרה בו יידרש לשלם בשל חילוט ערבויות חוק מכר, והכל על פי תנאי הפוליסה.

החל מיום 31 בדצמבר 2021 מבטח הבנק גם חלק מתיק האשראי הכספי למימון קרקעות, בפוליסה ממבטחי משנה בינלאומיים בעלי דירוג אשראי בינלאומי גבוה, אשר מכסה את הבנק במקרה שהלוואת קרקע מבוטחת אינה נפרעת כסדרה. כמו כן החל מרבעון שלישי 2022, מבטח הבנק גם חלק מתיק ערבויות הביצוע המשוך לענף משק הנדל"ן.

עסקאות הביטוח מאפשרות להפחית את ההון המרותק בגין סיכון האשראי הנובע מהנפקת הערבויות/העמדת הלוואות לקרקעות, תוך שימוש בפוליסה כ"מפחיתת סיכון אשראי" (ההפחתה הינה בהתאם לדירוג מבטחי המשנה).

לאומי ממשיך לפעול באופן אקטיבי להרחבת הייזום בתיק הנדל"ן, תוך מיקוד בסגמנט המגורים ובלקוחות נבחרים בעלי חוסן פיננסי גבוה. הבנק מקפיד על פיזור בין אזורים גיאוגרפיים שבהם מוקמים הפרויקטים בהתאם לביקושים ובהתאם לתחזיות מאקרו כלכליות.

בשנים האחרונות, הצמיחה בתיק האשראי לנדל"ן בלאומי לוותה בעלייה מסוימת בשיעורי המימון בהתאם לתנאי התחרות המתגברת בשוק. עיקר העלייה בשיעורי המימון רוכזה במימון קרקעות ופרויקטים למגורים באיזורי ביקוש.

חלקו של סיכון האשראי הבעייתי בענפי הבינוי והנדל"ן (פעילות בישראל) עלה, אך ממשיך להיות נמוך מחלק סיכון האשראי הבעייתי בתיק הכולל.

ביום 27 בדצמבר 2021 פרסם בנק ישראל עדכון להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 315 המעגנת את ההקלה שנקבעה ב"הוראות השעה"¹ למגבלת ענף בינוי ונדל"ן במערכת הבנקאית כדלקמן:

- מגבלת החשיפה לענף בינוי ונדל"ן הורחבה מ-20% ל-22% מהיקף תיק האשראי (לא כולל תשתיות לאומיות).
- מגבלת החשיפה לענף בינוי ונדל"ן (כולל תשתיות לאומיות) הורחבה מ-24% ל-26% מהיקף תיק האשראי.

ההקלות לעיל יעמדו בתוקפן עד תום 24 חודשים מיום 31 לדצמבר 2025 ובלבד ששיעור החבות לא יעלה על השיעור שחל ביום 31 לדצמבר 2025 או השיעור של המגבלה הענפית טרם ההקלה, הגבוה מבניהם.

¹ התאמות להוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם משבר הקורונה מיום 10 בינואר 2021.

נקבע כי אשכנז, בגינו ניתן ביטוח אשכנזי כשיר יסווג לפי הענף המבטח. כך שלצורכי מדידת המגבלה הענפית אשכנזי לבניו ונדל"ן המכוסה בכיטוח אשכנזי כשיר יופחת מהחבות הענפית של ענף בינוי ונדל"ן.

נכון ליום 31 בדצמבר 2022 הבנק עומד במגבלה הרגולטורית הקבועה בחוק. בנוסף, הבנק קבע מגבלות פנימיות שהינן בהלימה להערכת הבנק את הסיכון בענפי המשנה השונים. יחד עם זאת, בשנים לב לצרכי האשכנזי המשמעותיים בענף מחד, ולמגבלה הרגולטורית מאידך, פועל הבנק ליישום תכנית להפחתת יחס הריכוזיות בענף.

ביום ה-20 במרס 2022, כחלק מהחלטה לנקוט בצעדים פיקוחיים נוספים התפרסם מכתב הפיקוח על הבנקים בנושא "עלייה בסיכון האשכנזי לענף הבינוי והנדל"ן", להלן פירוט אודות הצעדים שפורטו במסמך:

- ביום 3 במאי 2022 פורסם חוזר סופי בנושא הרחבת הדיווח לפיקוח על ענף הבינוי והנדל"ן, שתחולתו החל מיום 30 בספטמבר 2022. הבנק יישם את דרישות החוזר.
- ביום 18 במאי 2022 פרסם הפיקוח על הבנקים מסמך דוגמאות לתהליכי חיתום וסיווג אשכנזי המצופים מהבנקים.
- עדכון הוראה 203 בנושא הגדלת הקצאת ההון בגין מימון רכישת קרקע בשיעור LTV מעל 80%.

ביום 26 בינואר 2023 הפיץ בנק ישראל את הנוסח הסופי למסמך שאלות ותשובות המרכז בנוגע לדרישות הלימות ההון בגישה הסטנדרטית, בהקשר לעדכון הוראה 203 כאמור לעיל.

לפרטים אודות השפעת העדכון על מדידת דרישות ההון של הבנק, ראה סעיף [שינויים רגולטוריים ונוספים במדידת דרישות ההון](#), בפרק הון והלימות ההון בדוח על הסיכונים.

חלק מהמידע המובא לעיל הינו "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה והתוצאות הנובעות ממשמעות זו ראה פרק [מידע צופה פני עתיד](#).

השפעות מאקרו כלכליות

בשנים 2020-2021 ענף "הבנייה למגורים" התאפיין בגאות משמעותית בעסקאות לרכישת דירות מגורים וזאת כתוצאה מביקוש קשיח יחסית שנבע מגידול באוכלוסייה, סביבת מאקרו תומכת (התאוששות חזקה ממשבר הקורונה, סביבת ריבית נמוכה) והקלות רגולטוריות.

עם זאת, בחודשים האחרונים חלה היחלשות ממשית בביקוש לרכישת דיור, זאת, ברקע סביבת מאקרו אשר הולכת ונעשית פחות תומכת בביקוש לנדל"ן כתוצאה מעלייה מהירה באינפלציה ובריבית וצפי להאטה בצמיחה. יחד עם זאת, ההערכה היא כי קצב גידול האוכלוסין הגבוה בישראל ימשיך לייצר ביקושים בטווח הבינוני והארוך. בצד ההיצע, מספר הדירות הגמורות המשיך בשנה האחרונה להיות נמוך יחסית לצרכי הדיור השוטפים השנתיים של המשק, בעוד שהתחלות הבנייה והיתרי הבנייה עלו על היקף הדירות הדרוש לפי צרכים שוטפים שנתיים אלה.

היחלשות הביקוש, לצד העלייה הניכרת שנרשמה בשנה האחרונה בהתחלות הבנייה, עשויות להביא לעצירת העלייה במחירי הדירות בשנה הקרובה, וייתכן אף לירידה מתונה בהם.

הבנק בוחן את השלכות עליית הריבית וההיחלשות שנרשמה בחודשים האחרונים בביקושים לדיור, על נזילות החברות. ההערכה עד כה היא כי לא צפויה השפעה מהותית.

בתחום המסחר, במהלך שנת 2022 חלה האטה בפעילות ענפי המסחר הקמעונאי, ברקע הגידול בנסיעות ישראלים לחו"ל ולנוכח דעיכת ההשפעה של התפרצות "הביקוש הכבוש" עם הסרת מגבלות הקורונה. במבט קדימה, ההרעה בסביבת המאקרו (פגיעת האינפלציה ועליית הריבית בכח הקנייה של הציבור, כניסת היצע רחב של שטחי מסחר, המשך התרחבות נתח הסחר המקוון) עשויה להוביל להמשך האטה בצמיחת פעילות המרכזים המסחריים בשנה הקרובה. עיקר ההאטה עשויה להיות מורגשת במרכזים המסחריים הגדולים, בעוד שמרכזים שכונתיים עשויים להפגין המשך ביצועים טובים.

בתחום המשרדים, הגאות החזקה בשוק המשרדים שחלה בשנת 2021 ובמחצית הראשונה של שנת 2022, בפרט בעיר תל-אביב, נעצרה בחודשים האחרונים, שבהם מורגשת האטה בפעילות השוק. האטה זו צפויה להימשך בשנה הקרובה, ברקע ההרעה בסביבת המאקרו. צפי להמשך גידול משמעותי בהיצע המשרדים החדשים (בפרט בפרברי תל-אביב), לצד מגמת ההאטה בפעילות המשק, הם גורמים שעשויים להכביד על המשך העלייה במחירים ובהיקפי התפוסות בשוק בשנה הקרובה.

כאמור בתחילת פרק האשכנזי, לאחר תקופת הדוח, החלו אירועים ציבוריים - חקיקתיים וחברתיים, אשר קיימת אי וודאות רבה לגבי אופן התפתחותם ומידת השפעתם על הכלכלה הישראלית בטווח הבינוני והארוך, וכנגזרת מכך על תוצאות הבנק. לאירועים כאמור עלולה להיות השפעה שלילית על המשק הישראלי וכפועל יוצא מכך על ביצועיו של הבנק.

חלק מהמידע המובא לעיל הינו "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה והתוצאות הנובעות ממשמעות זו ראה פרק [מידע צופה פני עתיד](#).

התפתחות סיכון אשראי כולל לענף בינוי ונדל"ן (בישראל ובו"ל)

		31 בדצמבר		
		2021	2022	
שינוי בהשוואה ל-31 בדצמבר 2021				
במיליוני ש"ח	באחוזים	במיליוני ש"ח		
10.6%	9,595	90,905	100,500	סיכון אשראי מאזני ^(ב)
27.4%	2,098	7,669	9,767	ערביות לרוכשי דירות ^(א)
24.4%	9,255	37,872	47,127	סיכון אשראי חוץ מאזני אחר ^{(א)(ב)}
15.4%	20,948	136,446	157,394	סך הכל סיכון אשראי כולל

(א) במונחי סיכון אשראי.

(ב) בהתייחס למספרי ההשוואה ללא בנק לאומי ארה"ב, סיכון אשראי מאזני ליום 31 בדצמבר 2021 הסתכם לכ-82,289 מיליון ש"ח. כמו כן סיכון אשראי חוץ מאזני אחר ליום 31 בדצמבר 2021 הסתכם לכ-36,637 מיליון ש"ח.

הלן פרטים על סיכון אשראי כולל בענף משק בינוי ונדל"ן בישראל לפי שיעור המימון וכושר ספיגה - הבנק

31 בדצמבר 2022			
סיכון אשראי ^(א) כולל			
קרקות	נדל"ן בתהליכי בנייה למגורים	נדל"ן שבנייתו הושלמה	סך הכל
במיליוני ש"ח			
שיעור המימון^{(ב)(א)}			
עד 45%	1,344	9,745	11,089
מעל 45% עד 65%	4,515	11,439	15,954
מעל 65% עד 80%	12,747	11,742	24,489
מעל 80%	14,209 ^(ג)	5,310	19,519
כושר ספיגה^(א)			
כושר ספיגה עד 25 ^(ד)	2,237	2,237	2,237
כושר ספיגה מעל 25 עד 50	7,191	7,191	7,191
כושר ספיגה מעל 50 עד 75	4,346	4,346	4,346
כושר ספיגה 75 ומעלה	13,452	13,452	13,452
פרויקטים בתחילת בנייה	6,790	6,790	6,790

(א) סיכון אשראי מאזני וחוף מאזני מוצגים לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי ולפני השפעת הביטחונות המותרים לצורך חבות של לווה.

(ב) שיעור המימון - היחס בין יתרת סיכון האשראי הכולל למועד הדיווח לבין השווי של ביטחון הנדל"ן המבטיח את סיכון האשראי למועד הדיווח.

(ג) כושר ספיגה - מדד המבטא את השיעור המירבי של שחיקת מחירי מלאי הדירות, כך שעדיין יהיה מקור כיסוי מספק לעלויות הפרויקט וזאת בהתחשב בהון העצמי שהושקע ובמכירה מוקדמת.

(ד) פרויקטים בכושר ספיגה עד 25 אחוזים כוללים גם דיור להשכרה שאינו מיועד למכירה.

(ה) החל מהדוחות השנתיים לשנת 2022 מיישם הבנק את העדכון לחוזר בנק ישראל בנושא סיכון אשראי, בהתייחס לחישוב שיעורי המימון של

קרקות. לפרטים נוספים ראה סעיף [שינויים רגולטוריים ונוספים במדידת דרישות ההון](#).

(ו) מזה: כ-10 מיליארד ש"ח הינו אשראי שמגובה גם בביטחון שאינו קרקע ו/או מקור סילוק אחר.

להלן הרכב ייעודי האשראי בביטחון נדל"ן בישראל - הבנק

31 בדצמבר		
2021	2022	
סיכון אשראי ^(א) כולל		
במיליוני ש"ח		
51,195	67,971	דירור
17,249	20,221	משרדים
4,691	6,206	תעשייה
22,590	22,216	מסחר ושירותים
95,725	116,614	סך הכל אשראי בביטחון נדל"ן בישראל

(א) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני מוצגים לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי ולפני השפעת הביטחונות המותרים לצורך חבות של לווה.

ניתוח איכות האשראי של קבוצת הבנק בענפי הבינוי והנדל"ן

31 בדצמבר		
2021	2022	
שינוי באחוזים		במיליוני ש"ח
סיכון אשראי בדירוג ביצוע אשראי		
15.9	134,002	155,309
סיכון אשראי שאינו בעייתי		
סיכון אשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי		
(65.1)	1,165	407
שאינו בעייתי		
84.2	740	1,363
בעייתי צובר ^(א)		
(41.6)	539	315
לא צובר ^(א)		
(14.7)	2,444	2,085
סך הכל סיכון אשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי		
15.4	136,446	157,394
סך הכל		

(א) מספרי השוואה מוצגים בהתאם למתכונת הגילוי החדשה, למידע נוסף בנוגע ליישום המדיניות החשבונאית בנוגע לזיהוי וסיווג של חובות צוברים וחובות לא צוברים (חלף חובות פגומים) ראה [ביאור 1.1](#).

קבוצות לווים¹

הבנק מקיים תהליכי מעקב סדורים על מנת לוודא כי הוא ממלא אחר מגבלות הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313 בנושא מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים.

נכון ליום 31 בדצמבר 2022, הבנק עומד במגבלות הקבועות בהוראה.

בהתאם למדיניות האימוץ של סטנדרטים בינלאומיים מקובלים, הפיקוח על הבנקים מאמץ את הוראות ועדת באזל משנת 2014 שעודכנה בשנת 2019 בנושא פיקוח על חשיפות גדולות בשל כך, ביום 17 בנובמבר 2022 פרסם הפיקוח על הבנקים טיוטת עדכון להוראת ניהול בנקאי תקין 313 "מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים". בהתאם לטיטה זו, תיקבענה הגדרות חדשות ללווה/קבוצת לווים, וכמו כן יבוצעו התאמות למדידת החשיפה. בהתאם לדרישת הפיקוח, הבנק נערך לכיצוע סקר כמותי לבחינת השפעות אימוץ ההוראה על החשיפות לצד נגדי או קבוצת צדדים נגדיים קשורים.

¹ קבוצת לווים הם כל אלה יחד: הלווה, אדם השולט בו וכל מי שנשלט על ידי אלה, כאשר תאגיד נשלט על ידי יותר מאדם אחד יש לכלול בקבוצת לווים אחת את אותם שולטים שהתאגיד הנשלט הוא מהותי עבורם (כגון: מבחינה הונית), לרבות התאגיד הנשלט וכל מי שנשלט על ידם. תאגיד מוחזק שהינו מהותי עבור מחזיק שאין לו שליטה, וכל הנשלט על ידם. לווים הקשורים באופן שפגיעה ביציבות הפיננסית של אחד מהם עלולה להשליך על היציבות הפיננסית של האחר, או שאותם גורמים עלולים להשליך על היציבות הפיננסית של שניהם.

להלן נתונים נוספים על האשראי הכולל

להלן התפלגות סך כל האשראי לציבור וסיכון אשראי חוץ-מאזני לפי גודל האשראי ללווה בודד

31 בדצמבר								
2021			2022					
שיעור מסך הכל אשראי חוץ מאזני	שיעור מסך הכל האשראי המאזני	שיעור ממספר סך הכל הלווים	שיעור מסך הכל אשראי חוץ מאזני	שיעור מסך הכל האשראי המאזני	שיעור ממספר סך הכל הלווים	תקרת האשראי באלפי ש"ח		
						באחוזים	מ-	
8.4	3.0	74.1	7.6	2.8	73.6	80	-	
5.9	15.7	19.3	5.1	15.1	19.2	600	80	
3.2	14.1	4.2	2.8	14.2	4.4	1,200	600	
2.5	7.9	1.4	2.6	9.1	1.7	2,000	1,200	
4.5	8.6	0.7	4.1	8.9	0.8	8,000	2,000	
4.4	6.5	0.2	3.9	5.8	0.1	20,000	8,000	
4.9	6.7	0.06	4.3	5.5	0.06	40,000	20,000	
19.0	17.5	0.07	18.2	16.7	0.07	200,000	40,000	
23.8	11.8	0.01 ^(א)	22.1	13.6	0.02 ^(א)	800,000	200,000	
23.4	8.2	- ^(ב)	29.3	8.3	- ^(ב)		מעל 800,000	
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0		סך הכל	

(א) ב-2022 - 240 לווים וב-2021 - 201 לווים.

(ב) ב-2022 - 46 לווים וב-2021 - 38 לווים (באחוזים פחות מ-0.01).

למידע נוסף על חלוקת האשראי לפי גודל - ראה [ביאור 3.30](#)

להלן סיכון אשראי לפי גודל אשראי של לווה שהיקפו עולה על 800 מיליון ש"ח

31 בדצמבר								
2021			2022					
סיכון אשראי חוץ מאזני	אשראי מאזני	מספר לווים	סיכון אשראי חוץ מאזני	אשראי מאזני	מספר לווים	תקרת האשראי במיליוני ש"ח		
						במיליוני ש"ח	מ-	
9,088	9,227	18	12,578	9,205	22	1,200	800	
2,862	6,642	7	6,892	8,115	11	1,600	1,200	
3,318	1,693	3	3,405	3,482	4	2,000	1,600	
5,657	5,553	5	316	3,954	2	2,400	2,000	
4,538	3,312	3	3,203	2,085	2	2,800	2,400	
3,638	2,295	2	1,300	1,701	1	3,200	2,800	
-	-	-	15,299	2,705	4	5,468	3,200	
29,101	28,722	38	42,993	31,247	46		סך הכל	

חשיפה למדינות זרות

מידע בדבר סך כל החשיפות למדינות זרות, ובדבר חשיפות למדינות שסך סכום החשיפה לכל אחת מהן הוא מעל 1% מסך הנכסים במאוחד או מעל 20% מסך ההון לצורך חישוב יחס ההון, לפי הנמוך ביניהם:

31 בדצמבר						
2021			2022			
חשיפה ^(א,ב)			חשיפה ^(א,ב,ג,ד)			
סך הכל	חוץ מאזנית ^(ד)	מאזנית	סך הכל	חוץ מאזנית ^(ד)	מאזנית	במיליוני ש"ח
45,182	8,329	36,853	39,961	9,930	30,031	ארה"ב
30,764	10,971	19,793	38,462	21,602	16,860	בריטניה
4,242	2,355	1,887	2,330	1,582	748	צרפת
4,758	2,303	2,455	6,822	3,880	2,942	שוויץ
4,763	1,501	3,262	9,924	3,590	6,334	גרמניה
28,410	4,637	23,773	28,421	6,402	22,019	אחרות
118,119	30,096	88,023	125,920	46,986	78,934	סך הכל החשיפה למדינות זרות
908	300	608	597	170	427	מזה: סך החשיפות למדינות ה-GIPS ^(ה)
2,492	1,161	1,331	2,620	1,445	1,175	מזה: סך החשיפות למדינות ה-LDC ^(ו)
258	50	208	567	317	250	מזה: סך החשיפות למדינות עם בעיות נזילות ^(ז)

(א) החשיפה למדינות זרות מוצגת על בסיס סיכון סופי.

(ב) סיכון אשראי מאזני וחוף מאזני, מוצגים לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי ולפני השפעת הביטחונות המותרים לניכוי לצורך מגבלות על חבות של לווה וקבוצת לווים.

(ג) סיכון אשראי מאזני וחוף מאזני בגין מכשירים נגזרים מוצג לאחר הפחתת סיכון אשראי.

(ד) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוף מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה.

(ה) החשיפה למדינות ה-GIPS כוללת את המדינות: יוון, איטליה, פורטוגל וספרד.

(ו) החשיפה למדינות ה-LDC כוללת את המדינות המוגדרות כמדינות פחות מפותחות, שהינן ארצות המסווגות על ידי הבנק העולמי כבעלות הכנסה נמוכה או בינונית.

(ז) הבנק קבע מספר קריטריונים שעל פיהם נקבעה רשימת המדינות אשר התנאים הנוכחיים בהן עשויים להעיד על בעיות נזילות ויתכן שיהיו בעלי השפעה על יכולת הפירעון שלהן. היתרה מתייחסת ל-16 מדינות (31 בדצמבר 2021 ל-14 מדינות). החל ממרס 2021 לא נכללות במדידה חשיפות למדינות בדירוגי השקעה, אלא אם זהו פרטנית ככאלה עם בעיות נזילות הצפויות להיות בעלות השפעה מהותית על כושר הפירעון שלהן.

(ח) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוף מאזני כפי שעודכנו בהוראות הדיווח לציבור בחוזר מיום 24 ביולי 2022, בעקבות פרסום הוראה 203A (לפרטים נוספים ראה: פרק [ההון והלימות ההון](#)). מספרי ההשוואה לא הוצגו מחדש.

חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים

חשיפת האשראי למוסדות פיננסיים זרים מתייחסת לבנקים, לבנקים להשקעות, דילרים/ברוקרים, חברות ביטוח וגופים מוסדיים. הבנק מנהל מעקב הדוק אחר מצבם של בנקים בעולם ומנתח באופן תדיר את איתנותם הפיננסית. הבנק מנהל רשימה מצומצמת של בנקים איכותיים שמולם יש חשיפות אשראי קבוצתיות. האירועים הגיאו-פוליטיים כמו גם צעדי הבנקים המרכזיים בעולם עשויים להשפיע על מצבם הפיננסי של המוסדות הפיננסיים מולם פועל הבנק. הבנק מנטר אחר מצבם הפיננסי של המוסדות הפיננסיים הזרים זאת כחלק מאופן ניהול החשיפה למוסדות פיננסיים זרים ומתאים את החשיפה בהתאם לשינויים בסביבת הסיכון.

להלן חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים

31 בדצמבר 2022 ^(ה)			
חשיפת אשראי נוכחית	סיכון אשראי חוץ מאזני נוכחי ^(ב)	סיכון אשראי מאזני ^{(א)(ה)}	
במיליוני ש"ח			
חשיפת אשראי נוכחית למוסדות פיננסיים זרים^(א)			
29,742	1,233	28,509	AA- עד AAA
4,852	1,247	3,605	A- עד A+
425	221	204	BBB- עד BBB+
52	21	31	B- עד BB+
10	-	10	נמוך מ: B-
572	-	572	ללא דרוג
35,653	2,722	32,931	סך הכל חשיפת אשראי נוכחית למוסדות פיננסיים זרים

31 בדצמבר 2021 ^(ה)			
חשיפת אשראי נוכחית	סיכון אשראי חוץ מאזני נוכחי ^(ב)	סיכון אשראי מאזני ^{(א)(ה)}	
במיליוני ש"ח			
חשיפת אשראי נוכחית למוסדות פיננסיים זרים^(א)			
26,553	792	25,761	AA- עד AAA
6,829	1,128	5,701	A- עד A+
334	166	168	BBB- עד BBB+
33	18	15	B- עד BB+
-	-	-	נמוך מ: B-
94	-	94	ללא דרוג
33,843	2,104	31,739	סך הכל חשיפת אשראי נוכחית למוסדות פיננסיים זרים

(א) סיכון אשראי מאזני כולל: פיקדונות בבנקים, אשראי לציבור, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים אחרים בגין מכשירים נגזרים והשקעות באגרות חוב כולל אגרות חוב של בנקים מסוג Subordinated ב-31 בדצמבר 2022 בשווי של 603 מיליון ש"ח וב-31 בדצמבר 2021 בשווי של 597 מיליון ש"ח.

(ב) בעיקר ערבויות והתחייבויות למתן אשראי (ללא נגזרים חוץ מאזניים).

(ג) הבנק משתמש בדירוג של סוכנויות הדירוג המוכרות - ECAI.

(ד) נכון לימים 31 בדצמבר 2022 ו-31 בדצמבר 2021, לא קיים סיכון אשראי בעייתי מול מוסדות פיננסיים זרים.

(ה) סיכון אשראי מאזני כפי שעודכן בהוראות הדיווח לציבור בחוזר מיום 24 ביולי 2022, בעקבות פרסום הוראה 203A (לפרטים נוספים ראה: פרק [ההון והלימות ההון](#)). מספרי ההשוואה לא הוצגו מחדש.

הערות:

1. חשיפות האשראי אינן כוללות השקעות בניירות ערך מגובי נכסים (למידע נוסף ראה [ביאור 12](#)).
2. חלק מהבנקים קיבלו תמיכות ממשלתיות באופנים שונים, ובכלל זה בהשקעה ישירה בהון הבנק, בערבות ממשלתית לתיקי נכסים מסוימים של הבנקים, בערבויות לגיוס מקורות לבנקים, וכו'.
3. למידע נוסף לגבי הרכב חשיפות האשראי בגין מכשירים נגזרים מול בנקים ודילרים/ברוקרים (מקומיים וזרים) ראה [ביאור 28.ב](#).

סיכומים בתיק הלוואות לדיור

התפתחויות בסיכומי אשכנז

ההתפתחויות שחלו במשק בשנים האחרונות (סביבת ריבית נמוכה, ביצועי מחיר למשתכן ועלייה במחירי הדיור) הביאו לגידול משמעותי בהיקף האשכנז לדיור בישראל, הן למטרת מגורים והן למטרת השקעה.

למרות מגמת עליית הריבית והאינפלציה, רמת הביקושים למשכנתאות בשלושת הרבעונים הראשונים של השנה נותרה גבוהה, אולם ברבעון הרביעי נצפתה ירידה משמעותית.

לעליית הריבית והאינפלציה השפעה על הלוואות לדיור בריבית משתנה ובעיקר בהלוואות בהן שיעור ההחזר מההכנסה הינו גבוה. עם זאת, נכון למועד פרסום הדוח רמת הסיכון בתיק נותרה נמוכה.

תיק הלוואות לדיור מנוטר באופן שוטף לרבות ניתוח מגמות במאפייני ובמוקדי הסיכון ובכלל זה ניתוח השפעת עליית הריבית והאינפלציה הצפויה. בנוסף, החל מחודש דצמבר הבנק פועל באופן יזום מול לקוחותיו ומציע חלופות מותאמות לעמידה בהחזר החודשי של הלוואות.

במסגרת העמדת הלוואות לדיור, מעמיד הבנק גם הלוואות פרטניות למשתתפים בקבוצות רכישה.

בנוסף, הבנק ממשיך להקפיד על מדיניות חיתום מאוזנת המתחשבת ביכולת החזר של הלווה, בסיס ההצמדה והריבית, שיעור המימון ועוד, זאת תוך עמידה בכל דרישות הפיקוח על הבנקים.

ניהול הסיכון במקרה של אי פירעון האשכנז נעשה על ידי הבנק בשני אופנים, הראשון מניעתי, הקטנת ההסתברות להגיע לכשל והשני גביית החוב במצב בו האשכנזי בכשל.

השלב הראשון - פעולות להקטנת ההסתברות לכשל:

- חיתום קפדני - מבוסס על מגבלות הרגולציה (הוראה 329 בחינת כושר החזר, אחוזי מימון ותמהיל אשכנזי) ומגובה במודלים לבחינת סיכון האשכנזי אשר נשענים בין היתר על מידע מחשבון הלקוח בלאומי ו/או ממאגר נתוני האשכנזי של בנק ישראל.
- בניית תמהיל מותאם ללקוח, אשר יאפשר עמידה בתשלום החזר החודשי.
- בטוחת נדל"ן - האשכנזי מועמד כפוף לקבלת ביטחונות לשביעות רצון הבנק בהתאם לאופי האשכנזי והנכס. הביטחונות נבדקים על ידי יועצי המשכנתאות ובתיקים מורכבים נעשית בקרה נוספת.
- דחיית תשלומים ("הקפאות") - אפשרות להקפיא חלקית את תשלומי המשכנתא בהתאם להוראות חוק הבנקאות שירות ללקוח.

השלב השני - גבייה:

- גבייה רכה - מוקד טלפוני אשר יוצר קשר עם הלקוחות שמתקשים בתשלום החזר החודשי מיד עם היווצרותו של הפיגור הראשון, סיוע ללקוחות בהסדרי חוב וליווי עד לסילוקו.
- תביעה משפטית -
- גביית חוב כספית באמצעות פתיחת תיק הוצאה לפועל.
- מימוש הנכס באמצעות הבטוחות שהתקבלו.

במהלך שנת 2022 חל גידול בהעמדות אשכנזי חדש לדיור בישראל ("ביצועים") לעומת שנת 2021.

להלן נתונים על ביצועי הלוואות חדשות שניתנו והלוואות שמוחזרו לרכישת דירת מגורים ובמשכון דירת מגורים בישראל

	2021	2022	
	סך הכל שנתי	סך הכל שנתי	שיעור השינוי
	ב-%	במיליוני ש"ח	
מכספי הבנק	26,625	28,607	7.4
מכספי האוצר	150	140	(6.7)
הלוואות חדשות	26,775	28,747	7.4
הלוואות שמוחזרו	2,175	1,871	(14.0)
סך כל ביצועים	28,950	30,618	5.8

ההלוואה הממוצעת שהועמדה על ידי הבנק בשנת 2022 הייתה 966 אלפי ש"ח, לעומת 900 אלפי ש"ח בשנת 2021 ו-774 אלפי ש"ח בשנת 2020.

שינויים רגולטוריים:

- ביום 31 בינואר 2022 פרסם הפיקוח על הבנקים תיקון להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 451 - למידע בגין תיקון זה ראה פרק [חקיקה ורגולציה הנוגעת למערכת הבנקאית בדוח ממשל תאגיד](#).
- ביום 22 באוגוסט 2022 נכנס לתוקף תיקון חוק הבנקאות (שירות ללקוח) הקובע תקרה לעמלת פתיחת תיק להלוואה לדויר, בגובה של 360 ש"ח.
- ביום 6 לאוקטובר 2022 פורסמה הוראת ניהול בנקאי תקין 329B בנושא "מכירת הלוואות לדויר ושיתופי פעולה להעמדת הלוואות לדויר". תחילת ההוראה עם פרסומה.
- פג תוקפן של כל הוראות השעה שפורסמו על ידי בנק ישראל במסגרת משבר הקורונה, וכללו הקלות רגולטוריות.

התפתחות יתרת האשראי לדויר נטו בישראל

שנת דיווח	יתרת תיק האשראי	שיעור השינוי
	במיליוני ש"ח	ב-%
31 בדצמבר 2020	89,594	7.0
31 בדצמבר 2021	103,109	15.1
31 בדצמבר 2022	119,272	15.7

כאמור, בשנים 2020 ו-2021 חל גידול בהיקף האשראי לדויר בין היתר על רקע ההתעוררות בשוק הנדל"ן כתוצאה מהבשלת פרויקטים של מחיר למשתכן וחזרה חלקית של משקיעים. הגידול נמשך בשנת 2022 אם כי בחודשים האחרונים של השנה נכרת התמתנות בהיקפי האשראי לדויר.

במסגרת הניטור אחר מוקדי הסיכון בתיק ההלוואות לדויר נערך מעקב גם על מאפייני התיק ומאפייני האשראי החדש, וביניהם על התפלגות האשראי החדש לפי שיעורי מימון (שיעור מימון הינו היחס בין סך האשראי שאושר ללווה, אף אם טרם הועמד כולו או חלקו בפועל, לבין שווי הנכס המשועבד בעת העמדת מסגרת האשראי) ויחס החזר (יחס החזר מוגדר כיחס בין ההכנסה החודשית הפנויה ובין החזר החודשי).

התפתחות יתרת תיק האשראי לדויר על פי בסיסי הצמדה וכשיעור מיתרת תיק האשראי של הבנק

סך כל תיק האשראי במיליוני ש"ח	מגזר לא צמוד		מגזר צמוד מדד		מגזר מט"ח	
	ריבית קבועה	ריבית משתנה	ריבית קבועה	ריבית משתנה	ריבית קבועה	ריבית משתנה
	שיעור	יתרה	שיעור	יתרה	שיעור	יתרה
	במיליוני ש"ח	ב-%	במיליוני ש"ח	ב-%	במיליוני ש"ח	ב-%
31 בדצמבר 2020	18,904	21.2	36,380	40.6	14,077	15.7
31 בדצמבר 2021	23,325	22.6	42,655	41.4	15,203	14.7
31 בדצמבר 2022	29,061	24.3	49,991	41.9	16,050	13.5

הלוואות בריבית משתנה חשופות להשפעת עליית ריבית ואינפלציה העלולה להשפיע על יכולת החזר של הלווים.

התפתחות האשראי החדש לדיור על פי מסלולי ריבית בישראל

להלן התפתחות ביצוע האשראי החדש על פי מסלולי ריבית משנתה וקבועה (הלוואה בריבית משתנה הינה הלוואה שהריבית שהיא נושאת עשויה להשתנות לאורך תקופת חיי ההלוואה):

2020		2021		2022		
ממוצע שנתי	ממוצע שנתי	רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	
שיעור מביצוע						
באחוזים						
16.7	13.9	9.2	8.6	9.1	12.7	קבועה - צמודה
18.5	15.3	12.4	9.3	5.9	6.0	משתנה כל 5 שנים ומעלה - צמודה
-	1.2	4.5	6.6	8.9	9.8	משתנה עד 5 שנים - צמודה
29.5	28.2	32.4	32.4	30.8	29.0	קבועה - לא צמודה
3.1	1.5	1.3	1.0	0.6	1.7	משתנה כל 5 שנים ומעלה - לא צמודה
32.2	39.7	40.0	42.0	44.6	40.6	משתנה עד 5 שנים - לא צמודה
-	0.1	0.2	0.1	0.1	0.2	משתנה - מט"ח

שיעור האשראי החדש שהעמיד הבנק בהלוואות לדיור בריבית משתנה במהלך שנת 2022 עמד על 58.9% לעומת כ-57.9% במהלך שנת 2021. החל מה-17 בינואר 2021 מגבלת ההלוואות בריבית משתנה קובעת כי היחס בין חלק הלוואה לדיור בריבית משתנה לבין סך ההלוואה, לא יעלה על 66.66%.

להלן יתרת תיק ההלוואות לדיור והיתרות של חובות לא צוברים או בפיגור מעל 90 יום פיגור בישראל

	יתרת חוב רשומה		שיעור הסכום בפיגור
	במיליוני ש"ח	סכום בפיגור	
31 בדצמבר 2020	90,228	720	0.80
31 בדצמבר 2021	103,599	609	0.59
31 בדצמבר 2022	119,690	559	0.47

יתרת הפרשה להפסדי אשראי ליום 31 בדצמבר 2022 בגין תיק ההלוואות לדיור הינה 419 מיליון ש"ח המהווה 0.35% מיתרת האשראי לדיור, לעומת יתרת הפרשה ליום 31 בדצמבר 2021, בסך של 489 מיליון ש"ח המהווה 0.47% מיתרת האשראי לדיור. ההוצאה להפסדי אשראי הושפעה בשנת 2022 בעיקר מהצמיחה בתיק הדיור וכן מהחמרה בתחזיות המאקרו כלכליות.

התפתחות שיעור מימון, באשראי חדש, מעל 60% בישראל

להלן התפתחות האשראי החדש שהעמיד הבנק בשיעור מימון הגבוה מ-60% (שיעור מימון הינו היחס בין שיעור האשראי שאושר ללווה, אף אם טרם הועמד כולו או חלקו בפועל, לבין שווי הנכס המשועבד, בעת העמדת מסגרת האשראי):

2020		2021		2022		
ממוצע שנתי	ממוצע שנתי	רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	
שיעור מימון באחוזים ^(א)						
19.7	21.6	23.2	22.7	22.4	22.6	מעל 60 ועד 70 כולל
19.1	23.1	25.4	25.8	25.6	25.4	מעל 70 ועד 75 כולל
0.2	0.1	0.2	0.2	0.3	0.1	מעל 75

(א) מסך האשראי החדש לדיור שהעמיד הבנק.

התפתחות שיעור מימון, יתרת תיק האשראי בישראל

שיעור המימון הממוצע של יתרת תיק האשראי ליום 31 בדצמבר 2022 עומד על 48% לעומת 47% בשנת 2021.

התפתחות באשראי חדש, בו יחס ההחזר נמוך מ-2.5 בישראל

יחס ההחזר מוגדר כיחס בין ההכנסה החודשית הפנויה ובין ההחזר החודשי. שיעור ההלוואות שהועמדו בשנת 2022 בהן יחס ההחזר נמוך מ-2.5 במועד אישור האשראי, עמד על 0.36% מסך העמדות האשראי החדשות לעומת 0.29% בשנת 2021. חישוב זה תואם את הנחיות בנק ישראל לצורך הדיווח על פי הוראה 876.

התפתחות באשראי חדש, בו מועדי הפירעון ארוכים מ-25 שנה בישראל

שיעור האשראי החדש של הלוואות לדיור בשנת 2022, בהן מועדי הפירעון על פי חוזי ההלוואה ארוכים מ-25 שנה, עמד בממוצע על כ-49.6% מסך האשראי החדש שהועמד, לעומת שיעור ממוצע של כ-39.5% במהלך שנת 2021.

סיכון אשראי לאנשים פרטיים (ללא הלוואות לדיור)

האשראי הפרטי, אשר יכולת ההחזר שלו מבוססת בעיקרה על כושר ההשתכרות של משק הבית, מאופיין בפיזור נרחב מאוד של לווים, במגוון של מוצרי אשראי (הלוואות לסוגיהן, עו"ש, כרטיסי אשראי) ובהיקף נמוך (בממוצע) של אשראי ללקוח בודד. פעילות הלקוחות הפרטיים מרוכזת, רובה ככולה, בחטיבה הבנקאית.

במטרה להתמודד עם הגידול בהיקפי האשראי הפרטי ועם מוטת השליטה הרחבה הנדרשת לניהולו, וכן במטרה ליישם ממשל תאגידי נאות, חוזקו בשנים האחרונות מספר פונקציות, הן בחטיבה הבנקאית המהווה קו הגנה ראשון, והן בחטיבה לניהול סיכונים המהווה קו הגנה שני.

בחטיבה הבנקאית פועלות מזה מספר שנים יחידות ייעודיות ומתמחות, כאשר המרכזיות שבהן:

מרכז ניהול אשראי וסיכונים - בשנת 2021 הוחלט על מרכז העבודה במסגרת מרכז אשראי אחד המרכז את הטיפול בכל בקשות האשראי שהן מעבר לסמכויות הסניפים, תוך יצירת הפרדה בין מנהל הלקוח לגורם המאשר את מתן האשראי; מהווה עוגן מקצועי לאנשי האשראי בסניפים; מנהל שגרת מעקב ובקרה אשר תוצאותיה משוקפות הן לדרג השטח בסניפים והן להנהלת החטיבה.

יחידות גבייה מוקדמת ומרכזי חוב"ב - מרכזים את הטיפול בחובות שבהם קיימת חריגה או אותר פיגור בתשלומים טרום סיווג הלווה כבעייתי, וכן בלקוחות שסווגו כבעייתיים. יחידות אלה מקיימות שירות מקצועי של הליכי טיפול, הסדרים וגבייה, ובכלל זה על ידי הפעלת משרדי עורכי דין חיצוניים.

בחטיבה לניהול סיכונים מבוצעים ניטור ובקרת קו הגנה שני, הכוללים בין היתר: איתור מגמות וסגמנטים בתיק האשראי הפרטי, מעקב אחר טיב הניבוי של המודלים לאמידת סיכון הלווים, בחינת טיבם ושלמותם של נוהלי הבקרה של הגורמים העסקיים, בחינת מדגמים של תיקים פרטניים לפי הצורך ועוד.

מדיניות האשראי הפרטי, אותה מגבשת החטיבה לניהול סיכונים בשיתוף החטיבה הבנקאית, מהווה נדבך מרכזי בהתוויית תיאבון הסיכון ובהכוננת הניהול השוטף של פעילות זאת.

בין העקרונות המרכזיים מתוך מדיניות האשראי הפרטי ניתן למנות: הערכת אומדן סיכון האשראי של כל לווה, ביסוס החלטות החיתום על יכולת שירות החוב של הלווה מתוך ההכנסות ו/או על בסיס התנהלות החשבון ו/או על בסיס נתונים ממאגר אשראי, קיום מערך סמכויות אשראי מוגדר ומובנה, דגשים על התנהגות עסקית הוגנת (שקיפות ומסירת מידע), התאמה של המוצר לצרכי הלקוח, הוגנות בתמחור, טיפול בתלונות מצד הלקוחות, התאמת האשראי לצרכי הלקוח ויכולותיו וערנות מוגברת להיבטי הציות העלולים לנבוע ממתן האשראי.

בנוסף להקפדה על תהליכי החיתום, הניהול והבקרה ברמת הלווה הבודד, הורחב והוגבר גם הניטור השוטף אחר האשראי הפרטי ברמה האגרטיבית, בין השאר על בסיס סט מדדים פנימי.

מעת לעת וגם בשנת 2022 עודכן סט המדדים הפנימי, הן ביחס להתפתחויות של התיק בכללותו ("מלאי") והן ביחס לפרופיל סיכון העמדות האשראי החדש, המנוטר באופן שוטף, בתדירות רבעונית לפחות. הפרמטרים הנבחרים מתייחסים להיבטים ולמאפיינים רבים המשקפים נקודות מבט מגוונות ומשלימות על סיכון התיק והאשראי החדש. אף שמדובר ב"אורות אדומים" ולא במגבלות (בהגדרתן הפורמאלית), הרי שהם מבטאים את גבולות תיאבון הסיכון הרצוי ברמת תיק האשראי הפרטי. לאור המגמות במשק הישראלי ברמת הצריכה הפרטית, חזרה לדפוס צריכה טרום משבר הקורונה ועל רקע השינויים המאקרו כלכליים העשויים להשפיע על משקי הבית, בדגש על עליית הריבית והאינפלציה, הבנק מנטר באופן שוטף ומוגבר את תיק האשראי ואת השפעות התפתחויות אלה על פרופיל הסיכון בתיק.

למידע נוסף ופירוט לגבי השפעות מאקרו כלכליות ראה סעיף [השפעות מאקרו כלכליות](#) בתחילת פרק זה.

להלן התפתחות יתרות סיכון האשראי הכולל (למעט נגזרים) לאנשים פרטיים בבנק (פעילות בישראל, ללא הלוואות לדירור)

יתרת סיכון אשראי	
במיליוני ש"ח	
43,108	31 בדצמבר 2020
40,121	31 בדצמבר 2021
43,561	31 בדצמבר 2022

להלן התפלגות של סיכון האשראי המאזני (למעט נגזרים) לאנשים פרטיים בבנק לפי התקופה הנותרת לפירעון (פעילות בישראל, ללא הלוואות לדירור)

31 בדצמבר				
2021		2022		
שיעור מהתיק ב-%	במיליוני ש"ח	שיעור מהתיק ב-%	במיליוני ש"ח	
17.3	4,785	17.9	5,443	עד שנה
19.0	5,253	16.8	5,113	מעל שנה עד 3 שנים
28.9	7,983	25.3	7,675	מעל 3 שנים עד 5 שנים
19.5	5,396	21.8	6,618	מעל 5 שנים עד 7 שנים
7.3	2,023	8.7	2,624	מעל 7 שנים
8.0	2,219	9.5	2,896	ללא תקופת פירעון ^(א)
100.0	27,659	100.0	30,369	סך הכל

(א) יתרה זאת כוללת יתרות חובה בחשבונות עובר ושכ ויתרות אשראי בפיגור.

להלן התפלגות סיכון האשראי הכולל (למעט נגזרים) לאנשים פרטיים בבנק לפי גודל החבות ללווה בודד (פעילות בישראל, ללא הלוואות לדירור)

31 בדצמבר				גודל סיכון האשראי באלפי ש"ח	
2021		2022		טד	מ-
שיעור מהתיק ב-%	במיליוני ש"ח	שיעור מהתיק ב-%	במיליוני ש"ח		
15.2	6,122	15.2	6,654	25	-
14.8	5,957	13.8	5,990	50	25
12.7	5,078	11.7	5,077	75	50
10.1	4,058	9.2	4,027	100	75
15.8	6,337	14.9	6,471	150	100
11.2	4,469	11.5	4,992	200	150
11.2	4,482	12.9	5,644	300	200
9.0	3,618	10.8	4,706		מעל 300
100.0	40,121	100.0	43,561		סך הכל סיכון אשראי כולל

להלן התפלגות סיכון האשראי הכולל (למעט נגזרים) לאנשים פרטיים בבנק לפי מוצרי אשראי עיקריים (פעילות בישראל, ללא הלוואות לדיור)

31 בדצמבר			
	2021	2022	
שיעור מהתיק ב-%	במיליוני ש"ח	שיעור מהתיק ב-%	במיליוני ש"ח
יתרות עובר ושב ויתרות מנוצלות בכרטיסי אשראי	5,782	6,669	15.3
הלוואות לרכישת רכב (ששועבד)	1,305	1,440	3.3
הלוואות אחרות	20,572	22,260	51.1
סך הכל סיכון אשראי מאזני	27,659	30,369	69.7
מסגרת עובר ושב לא מנוצלת	6,948	7,172	16.5
מסגרת כרטיסי אשראי לא מנוצלת	5,265	5,636	12.9
סיכון אשראי חוץ מאזני אחר	249	384	0.9
סך הכל סיכון אשראי חוץ מאזני	12,462	13,192	30.3
סך הכל סיכון אשראי כולל	40,121	43,561	100.0

להלן התפלגות סיכון האשראי המאזני (למעט נגזרים) לאנשים פרטיים בבנק בחלוקה למגזרי הצמדה ובסיסי ריבית (פעילות בישראל, ללא הלוואות לדיור)

31 בדצמבר 2022				
שיעור מהתיק ב-%	סך הסיכון האשראי המאזני	מט"ח	צמוד	לא צמוד
			במיליוני ש"ח	
92.9	28,199	97	33	28,069
הלוואות בריבית משתנה ^(א)				
7.1	2,170	38	11	2,121
הלוואות בריבית קבועה				
100.0	30,369	135	44	30,190
סך הכל סיכון אשראי מאזני				

31 בדצמבר 2021				
שיעור מהתיק ב-%	סך הסיכון האשראי המאזני	מט"ח	צמוד	לא צמוד
			במיליוני ש"ח	
95.3	26,346	64	37	26,245
הלוואות בריבית משתנה				
4.7	1,313	15	16	1,282
הלוואות בריבית קבועה				
100.0	27,659	79	53	27,527
סך הכל סיכון אשראי מאזני				

(א) הלוואות בריבית משתנה חשופות להשפעת עליית ריבית העלולה להשפיע על יכולת ההחזר של הלווים. כאמור לעיל, תיק האשראי הפרטי של הבנק מנוטר באופן שוטף, לרבות ניתוח ההשפעות הצפויות במקרה של המשך עליית הריבית.

להלן יתרות תיק הנכסים הפיננסיים של האנשים הפרטיים בבנק בעלי סיכון אשראי כולל (פעילות בישראל, ללא הלוואות לדויר)

31 בדצמבר		
2021	2022	
במיליוני ש"ח		
96,857	104,855	פיקדונות הציבור
58,478	51,419	תיקי ניירות ערך
155,335	156,274	סך תיק הנכסים הפיננסיים
30,493	31,779	סך החבות הכוללת ללקוחות בעלי תיק נכסים פיננסיים

להלן התפלגות סיכון האשראי המאזני (למעט נגזרים) לאנשים פרטיים בבנק לפי גובה ההכנסה הקבועה^(א) לחשבון (פעילות בישראל, ללא הלוואות לדויר)

31 בדצמבר				
2021		2022		
ב- %	במיליוני ש"ח	ב- %	במיליוני ש"ח	גובה הכנסה
9.4	2,586	10.7	3,258	חשבונות ללא הכנסה קבועה לחשבון
6.3	1,732	5.9	1,786	מזה: חשבונות לפירעון אשראי ^(ב)
24.9	6,891	23.4	7,091	נמוכה מ-10 אלפי ש"ח
34.8	9,628	34.2	10,381	הגבוהה מ-10 אלפי ש"ח ונמוכה מ-20 אלפי ש"ח
30.9	8,554	31.7	9,639	בגובה 20 אלפי ש"ח ומעלה
100.0	27,659	100.0	30,369	סך הכל

(א) הכנסה קבועה לחשבון (לפי תעודת זהות) כוללת את הזיכויים הקבועים בחשבון לקוח ובכלל זה משכורת, העברות מבנק/מחשבון אחר, הפקדות מזומן ושקים ועוד. ההכנסה הקבועה החודשית מחושבת על בסיס ממוצע ההכנסה במשך מספר חודשים רצופים, ובנטרול זיכויים חריגים.

(ב) חשבונות לפירעון אשראי הינם חשבונות שהפעילות היחידה המבוצעת בהם הינה פירעון הלוואה בלבד, בעוד שטיקר פעילותו השוטפת של הלקוח מרוכזת בבנק אחר.

כאמור לעיל, מדיניות האשראי של הבנק לאנשים פרטיים מבוססת על יכולת שירות החוב של הלווה מתוך ההכנסות. בהלימה לכך, למעלה מ-80% מהאשראי המאזני הינו בקרב בעלי הכנסה קבועה.

התפלגות סיכון אשראי מאזני (למעט נגזרים) לאנשים פרטיים בבנק (פעילות בישראל, ללא הלוואות לדויר)

31 בדצמבר		
2021	2022	
במיליוני ש"ח		
27,022	29,631	אשראי תקין
433	516	אשראי בעייתי צובר ^(א)
204	222	אשראי בעייתי לא צובר ^(א)
27,659	30,369	סך הכל סיכון אשראי מאזני
2.3%	2.4%	שיעור סיכון אשראי בעייתי מסך סיכון אשראי מאזני לאנשים פרטיים
20	129	מחיקות חשבונאיות, נטו (לשנה שהסתיימה)
716	711	יתרת הפרשה להפסדי אשראי

(א) למידע נוסף בנוגע ליישום הראשונה של המדיניות החשבונאית בנוגע לזיהוי וסיווג של חובות צוברים וחובות לא צוברים (חלק חובות פגומים) ראה [ביאור 1.1](#), מספרי השוואה מוצגים בהתאם למתכונת הגילוי החדשה.

למידע נוסף ובכלל זה הנוגע לחובות בעייתיים והוצאות בגין הפסדי אשראי ראה [ביאור 13](#) וביאור 30 ובפרק החשיפה לסיכונים, סיכוני אשראי סעיף [סיכון האשראי הכולל לציבור לפי ענפי משק](#), וכמו כן בפרק [סיכוני אשראי: דוח הדירקטוריון והנהלה](#).

חשיפת הבנק למימון ממונף

בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311 נקבע כי מדיניות אשראי של בנק תתייחס, בין היתר, למימון ממונף. הבנק פועל על פי עקרונות ייחודיים במדיניות האשראי לסגמנט זה, ובכלל זה בהיבט של פרמטרים פיננסיים, סמכויות אשראי ועוד.

נכון ליום 31 בדצמבר 2022 מימון ממונף מוגדר על ידי הבנק בהלימה להוראות בנק ישראל, וכולל הלוואות/לווים/קבוצות לווי העומדים באחד מהקריטריונים הבאים (ואשר החבות ברוטו בנין כל אחד מהם עולה על 0.5% מהון רובד 1 של הבנק):

1. אשראי למטרת עסקה הונית כהגדרתו לעניין המגבלה בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 323, כאשר אשראי למימון רכישת אמצעי שליטה ללא זכות חזרה או כנגד אמצעי שליטה ללא זכות חזרה, נכלל בכל שיעור מימון (גם אם נמוך מהמוגדר בהוראה).
2. מימון לחברות החזקה שכל או עיקר פעילותן הינה החזקה בחברות בנות (ללא פעילות עצמאית משמעותית), כהגדרתן במדיניות הבנק.
3. מימון ללווה, בסגמנטים השונים של ענפי המשק שהוגדרו, המאופיין בערכים חריגים משמעותית של פרמטרים מסוימים ביחס לנורמות בתחום ענף המשק הרלוונטי.

נכון ליום 31 בדצמבר 2022 סך יתרת החבות ברוטו של האשראי הממונף כפי הגדרת הבנק עומד על כ-4.2 מיליארד ש"ח, גידול של כ-1.4 מיליארד ש"ח מסוף שנה קודמת. הבנק עומד בדרישות הוראות בנק ישראל.

יתרות האשראי המצרפיות ללווי ממונפים

31 בדצמבר						
2021			2022			
מאזני	חוץ מאזני	סך הכל	מאזני	חוץ מאזני	סך הכל	
במיליוני ש"ח						ענף משק
-	-	691	-	319	372	מסחר
802	37	1,544	765	33	1,511	תחבורה ואחסנה
679	122	413	557	-	413	בתי מלון, שירותי הארחה ואוכל
487	380	486	107	334	152	בינוי ונדל"ן
345	101	-	244	-	-	שירותים פיננסיים ושירותי ביטוח
265	-	526	265	270	256	אספקת מים, שירותי ביו, טיפול באשפה ובפסולת ושירותי טיהור
301	299	577	2	343	234	אספקת חשמל, גז, קיטור ומיזוג אוויר
2,879	939	4,237	1,940	1,299	2,938	סך הכל

למידע כמותי ואיכותי נוסף בנוגע לסיכונים אשראי ראה [דוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2022](#).

סיכוני שוק

סיכון שוק מוגדר כסיכון להפסד הנובע משינוי בשווי הנכסים וההתחייבויות בשל שינוי ברמת מחירים בשוקים, שינוי בשיעורי ריבית, שער חליפין, אינפלציה ומחירי מניות. החשיפה לסיכוני שוק מתבטאת בתוצאות העסקיות, בשווי ההון של הנכסים וההתחייבויות, בהון העצמי ובתזרימי המזומנים.

הבנק פועל בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים בנושא ניהול סיכוני השוק של הקבוצה, לרבות הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 333 בנושא "ניהול סיכון ריבית" ומספר 339 בנושא "ניהול סיכוני שוק". במסגרת יישום הוראות אלה נקבעו עקרונות יסוד לאופן ניהול הסיכונים ובקרתם, ובכלל זה האחריות של ההנהלה והדירקטוריון, הגדרת אמצעי הבקרה והכלים למדידת הסיכונים ואמצעי הבקרה והפיקוח על סיכונים אלה, תוך יישום ממשל תאגידי שכולל שלושה "קווי הגנה". לתיאור המבנה הארגוני והאחריות לניהול הסיכון ראה פרק מידע נוסף על חשיפה לסיכון והערכתו [כדוח על הסיכונים](#).

במהלך התקופה המדווחת לא חלו שינויים מהותיים במבנה הממשל התאגידי, במדיניות ובמסגרת ניהול סיכון השוק. נציין כי בנק ישראל אישר לשנות את אופן המדידה, לצרכי ההון הפיקוחי, של ההתחייבויות הפנסיוניות והנכסים שנועדו לגידור התחייבויות אלו, כמפורט בהמשך.

החל מסוף 2021 חלה עליית מדרגה בכל הקשור לעלויות המחירים במדינות המפותחות בדגש על ארה"ב ואירופה. עליות המחירים הללו הן תוצאה של השלכות משבר הקורונה בקשר עם שרשראות האספקה והזרמות הכספים המשמעותיות של הבנקים המרכזיים השונים, של השפעות המלחמה באוקראינה בין היתר על מחירי האנרגיה, ושל השפעות אחרות הקשורות לצד הביקוש על רקע עליות שכר בשוק העבודה.

העלייה בשיעור האינפלציה ובתחזיות האינפלציה הביאה את הבנקים המרכזיים להתחיל במהלכים חדים של העלאות ריבית במטרה להביא להאטה בקצב עליית המחירים, אף במחיר של האטה משמעותית בפעילות הכלכלית. ככלל, שנת 2022 אופיינה גם בירידות משמעותיות במחירים של מדדי המניות המובילים ופתיחה מתונה של מרווחי האשראי. ברבעון הרביעי של 2022 המשיכו עליות הריבית של הבנקים המרכזיים בישראל ובעולם ולאחר שלושה רבעונים של ירידות חדות בשוקי המניות נרשמה עלייה במדדי המניות המובילים וצמצום מסוים במרווחי האשראי הסחירים.

הבנק מבצע ניטור ומעקב שוטף אחר ההתפתחויות תוך ניהול סיכונים מוקפד, ביצוע תרחישי קיצון ובחינה מתמדת של התפתחות האירועים ודרכי הפעולה, על מנת להיערך מבעוד מועד ולהתאים את הפעילות, ככל שיידרש.

מדיניות ניהול סיכוני השוק

מדיניות ניהול סיכוני השוק מהווה ביטוי לאסטרטגיית ניהול סיכון השוק של הקבוצה. זאת, לצד הנהלים הקיימים לזיהוי, מדידה, מעקב, פיתוח ובקרה אחר סיכוני השוק. המדיניות נועדה מחד לתמוך בהשגת היעדים העסקיים תוך הערכת הסיכונים והסיכויים שיכולים לנבוע מהחשיפה לסיכונים וזאת בהשוואה לרווח הצפוי מהם, ומאידך, נועדה להפחית את רמת הסיכון הנובעת מהפעילות השוטפת של הבנק, ובכלל זה לשמור על רמת נזילות גבוהה.

המדיניות מהווה כלי חשוב להגדרת תיאבון הסיכון של הבנק בתחום הנוסטרו, חדרי העסקות וחשיפות השוק בכלל קבוצת לאומי. המדיניות מגדירה את הממשל התאגידי, חלוקת האחריות הארגונית ומנגנוני האסקלציה. תיאבון הסיכון בא לידי ביטוי במגבלות שנקבעו.

במסגרת המדיניות לניהול סיכוני השוק נקבעו מגבלות דירקטוריון לכל גורם סיכון שוק מהותי. כמו כן, נקבעו מגבלות ברמת מנהל סיכונים ראשי ומגבלות נוספות משלימות למגבלות אלו. מגבלות אלו נועדו להגביל את הנזק שעלול להיגרם כתוצאה משינויים לא צפויים בגורמי הסיכון השונים הקיימים בשוקים, כגון: שיעורי הריבית, אינפלציה, שיעור חליפין, מרווחי אשראי סחיר ומחירי מניות.

החשיפות לסיכוני שוק מנוהלות באופן שוטף ברמת הקבוצה.

ניהול סיכוני השוק מתבצע בשני מוקדי סיכון עיקריים: התיק הבנקאי והתיק למסחר.

במטרה לפקח ולבקר אחר יישום מדיניות ניהול סיכוני השוק, מקבל הדירקטוריון אחת לרבעון דיווח על עיקרי החשיפות לסיכוני שוק אל מול המגבלות שהוקצו, הצפת הסיכונים המרכזיים לפי קווי פעילות, מוצרים ומוקדי סיכון של הקבוצה, ודיווח על אירועים חריגים.

למידע נוסף בנוגע לפעילות לפי תיקים ראה [דוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2022](#).

חשיפה לסיכוני שוק הנובעים מההתחייבויות הפנסיוניות לעובדים

הבנק מיישם את כללי החשבונאות בארה"ב בנושא זכויות עובדים, כפי שנקבעו על ידי בנק ישראל. המחויבות האקטוארית לעובדים בעלת מח"מ ארוך ומושפעת באופן משמעותי משינויים בריבית ההיוון. שיעור ההיוון המשמש לחישוב ההתחייבויות האקטואריות לזכויות עובדים מחושב כפי הוראות בנק ישראל על בסיס תשואת אגרות חוב ממשלתיות בישראל בתוספת עקום מרווח קבוע של אגרות חוב קונצרניות בדירוג בינלאומי AA התואם למח"מ ההתחייבויות לזכויות עובדים.

אופן מדידת ההתחייבויות הפנסיוניות לצורכי ההון הפיקוחי

ביום 5 בספטמבר 2022 אישר דירקטוריון הבנק, לאחר קבלת אישור הפיקוח על הבנקים, לשנות את אופן מדידת ההתחייבויות הפנסיוניות לצורכי ההון הפיקוחי. לפרטים אודות השפעת המעבר לשיטה החדשה ראה [כ"אור 25](#).

למידע כמותי אודות סיכונים שוק ראה פרק [סיכונים שוק בדוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2022](#).

לניתוח השינויים ברווח כולל אחר ראה פרק [התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברווח כולל אחר בדוח הדירקטוריון והנהלה](#).

סיכונים השוק אליהם חשוף הבנק

סיכון הריבית

סיכון הריבית הוא הסיכון לרווחים או להון הנובע מתזוזות בשיעורי הריבית והוא נובע ממספר מקורות, כלהלן: סיכון תמחור מחדש (הבדלי עיתוי בתקופות לפירעון ובמועדי התמחור מחדש של נכסים, התחייבויות ופוזיציות חוץ מאזניות), סיכון עקום התשואה (תזוזות בלתי צפויות של עקום התשואה), סיכון בסיס Basis Risk (מתאם לא מושלם בשינויים של שיעורי הריבית בשווקים פיננסיים שונים או במכשירים שונים הדומים במאפייני התמחור מחדש) וסיכון אופציונליות (שינוי בעיתוי או בהיקף של תזרים מזומנים של מכשיר פיננסי עקב שינויים בשיעורי ריבית השוק).

הבנק מנהל את סיכון הריבית והשפעתו על הרווחיות, ההון ושווי הנכסים וההתחייבויות, תחת הנחות שונות של שינויים בריבית, לרבות תרחישים של שינויים קיצוניים בריבית על בסיס תרחישים היסטוריים וסימולציות היפותטיות. בנוסף נעשה שימוש במודל האומד את השינוי בהכנסה המימונית הצפויה, כתוצאה משינויים בריבית ובמרווח העתידי ורגישות של ההון הפיקוחי, הכולל את השפעות על ההון וקרן ההון כתוצאה משינוי מיידי בריבית. על מדדים אלה קיימות מגבלות ברמות היררכיה שונות.

סיכון הריבית נמדד ומנוהל בפועל על בסיס הנחות התנהגותיות שונות באשר לזמני הפירעון של הנכסים וההתחייבויות. על פי ניסיון העבר, הבנק מתייחס לחלק מיתרות העו"ש כהתחייבות לזמן ארוך. כמו כן, קיימות הנחות בהתייחס לפירעונות המוקדמים במשכנתאות על בסיס מודל סטטיסטי המנסה לחזות את הפירעונות המוקדמים כתלות בריבית. להערכות אלו חשיבות גדולה בניהול סיכונים הריבית, בין היתר בשל הגידול המשמעותי ביתרות אלו בשנים האחרונות. על רקע עליות הריבית החדות שנרשמו בשנת 2022, מתקיים מעקב שוטף ובחינת הצורך בעדכון מודלים אלו.

הכלים לניהול ולגידור החשיפות בתיק הבנקאי הינם מדיניות המחירים, ניהול תיק אגרות החוב, הנפקת מכשירי חוב, עסקאות חוץ-מאזניות ועוד. כמו כן, ניהול החשיפות מסתמך, בין היתר, על תחזיות והנחות עבודה לגבי ההתפתחויות הצפויות בשוקי הכספים וההון בארץ ובעולם.

מדידת החשיפה לשינויים בריבית מבוצעת הן לעלייה והן לירידת ריבית בכל מגזר הצמדה. מדידה זו נועדה לבחון את רגישות מבנה שווי הנכסים וההתחייבויות הקיים, לרבות ההתחייבויות הפנסיוניות, לשינויי ריבית.

ככלל, הרגישות לריבית נמדדת לפחות אחת לחודש.

למידע נוסף ראה פרק סיכון הריבית [בדוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2021](#).

הפסקת פרסום ריביות ה-LIBOR

במרס 2021 הכריזה הרשות להתנהלות פיננסית בבריטניה (FCA), באופן רשמי, על הפסקת פרסום כלל ריביות הליבור החל מסוף שנת 2021, למעט ריביות הליבור במטבע דולר שפרסומן יופסק ביוני 2023.

ביום 3 באוקטובר 2021 פרסם הפיקוח על הבנקים הוראת ניהול בנקאי תקין חדשה מספר 250A בנושא מעבר מריבית ליבור. בהוראה מפורטים עקרונות ליישום המעבר מריבית ליבור לריביות בסיסיות אלטרנטיביות, במטרה לוודא היערכות נאותה תוך התייחסות לסיכונים הפוטנציאליים הכרוכים בביצוע המעבר. בנוסף מתייחסת ההוראה להיבטי ההוגנות והגילוי הנדרשים מול הלקוחות. ההוראה מתייחסת הן להסכמים קיימים והן להסכמים חדשים.

בבחירת עוגני הריבית החדשים ושיטות החישוב האלטרנטיביות, הבנק הביא בחשבון את המלצות הוועדות וקבוצות העבודה הרלוונטיות במטבעות השונים לרבות המלצות האיגוד הבינלאומי לנגזרים (ISDA) וכן שיקולי הוגנות. הבנק עדכן את הלקוחות הרלוונטיים אודות השינוי הצפוי, זאת לצד פרסום לכלל לקוחות הבנק באתר האינטרנט. החל מינואר 2022, פועל הבנק למעבר לעוגני הריבית החדשים ביחס לכל אחד מהמטבעות הרלוונטיים וממשיך בהיערכותו, בין היתר, להפסקת פרסום ריביות הליבור במטבע דולר.

להלן פירוט יתרות החוזים ברמת הקבוצה, נכון ליום 31 בדצמבר 2022, המושפעים מריבית הליבור ואשר העסקאות בגינם יימשכו מעבר למועד הפסקת פרסום הליבור*:

31 בדצמבר 2022	
במיליוני ש"ח	
4,066	הלוואות
3,563	ניירות ערך
76,781	נגזרים (ברוטו) - ערך נקוב

* עסקאות ליבור הוסבו בכל המטבעות - אחרי דצמבר 2021 ובדולר יוסבו - אחרי יוני 2023.

מידע כמותי על סיכון ריבית - ניתוח רגישות
שווי הוגן נטו מותאם^(א) של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו

31 בדצמבר					
2021			2022		
שקל	מט"ח	סך הכל	שקל	מט"ח	סך הכל
במיליוני ש"ח					
27,982	(815)	28,797	32,248	(7,824)	40,072
שווי הוגן נטו מותאם ^(א)					
26,770	(992)	27,762	31,110	(7,823)	38,933
מזה: תיק בנקאי					

(א) שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא כספיים ולאחר השפעת התחייבות לזכויות עובדים אשר מתחשבת בנכסי התכנית המתנהלים כנגדה וייחוס לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.

למידע נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי הוגן המותאם של המכשירים הפיננסיים ראה [ביאור 33](#).

השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על שווי הוגן נטו מותאם^(א) על הבנק וחברות מאוחדות שלו

31 בדצמבר					
2021			2022		
שקל	מט"ח	סך הכל*	שקל	מט"ח	סך הכל*
במיליוני ש"ח					
שינויים מקבילים					
252	19	233	(1,172)	(475)	(697)
עלייה במקביל 1%					
314	(17)	331	(1,087)	(474)	(613)
מזה: תיק בנקאי					
(1,322)	(136)	(1,186)	633	398	235
ירידה במקביל של 1%					
(1,421)	(131)	(1,290)	545	398	147
מזה: תיק בנקאי					
שינויים לא מקבילים					
258	11	247	(685)	(368)	(317)
התללה ^(ב)					
(434)	(175)	(259)	195	(41)	236
השטחה ^(ג)					
(173)	(199)	26	(166)	(323)	157
עליית ריבית בטווח הקצר					
209	211	(2)	13	165	(152)
ירידת ריבית בטווח הקצר					

(א) שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא כספיים ולאחר השפעת התחייבות לזכויות עובדים אשר מתחשבת בנכסי התכנית המתנהלים כנגדה וייחוס לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.

(ב) התללה - ירידה בריבית בטווח הקצר ועלייה בריבית בטווח הארוך.

(ג) השטחה - עלייה בריבית בטווח הקצר וירידה בריבית בטווח הארוך.

* לאחר השפעות מקוזות.

הערה: בטבלה זו מוצג השינוי בשווי הוגן נטו המותאם של כל המכשירים הפיננסיים, בהנחה שחל השינוי שצוין בכל עקומי הריבית בכל מגזרי ההצמדה.

הפער בין החשיפה לשינויים בריבית כפי שמדווח בטבלה לעיל לבין זו המשתקפת בגילוי המפורט לפי תקופות המוצגות [כדוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2022](#) נובע מכך שהחשיפה לריבית בטבלה לעיל, הינה בתרחיש שינוי מלא של 1% בעקום, המושפע באופן שונה ממודלים וקמירות העקום.

הפער בין החשיפה לשינויים בריבית כפי שמדווח בטבלה לעיל לבין חשיפת השווי הכלכלי המוצגת [כדוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2022](#) נובע מטיפול שונה בהתחייבויות לפנסיה.

חשיפת השווי ההוגן לעלייה של 1% בריבית מסתכמת בכ-1.2 מיליארד ש"ח. במהלך שנת 2022 נרשם גידול בחשיפת השווי ההוגן לעלייה של 1% בריבית וזאת בעיקר כתוצאה מהשפעת העמדת אשראי ובכלל זה משכנתאות אשר קוזזה בחלקה על ידי הנפקות אג"ח וגיוס והתארכות פיקדונות הציבור. כמו כן, לעליית הריבית שנרשמה במהלך השנה השפעה על רגישות השווי של הנכסים וההתחייבויות לשינויים בריבית.

השפעת תרחיש של שינויים בשיעורי הריבית על הכנסות ריבית נטו ועל הכנסות מימון שאינן מריבית

31 בדצמבר					
2021			2022		
הכנסות מימון שאינן מריבית	הכנסות ריבית	סך הכל*	הכנסות מימון שאינן מריבית	הכנסות ריבית	סך הכל*
במיליוני ש"ח					
שינויים מקבילים					
1,283	191	1,092	948	(150)	1,098
עלייה במקביל של 1%					
1,346	254	1,092	1,029	(69)	1,098
מזה: תיק בנקאי					
(1,618)	(154)	(1,464)	(945)	153	(1,098)
ירידה במקביל של 1%					
(1,718)	(253)	(1,465)	(1,029)	69	(1,098)
מזה: תיק בנקאי					

* לאחר השפעות מקוזות.

רגישות ההכנסה בטבלה לעיל הינה אומדן תאורטי אשר חושב על בסיס שינוי מקבילי של כלל עקומי הריבית, תוך שימוש בהנחות לגבי שינויים במרווחי הפיקדונות והאשראים, ושינויים במבנה הנכסים וההתחייבויות תחת תרחיש. במהלך רבעון רביעי ועל רקע סביבת הריבית בוצעו התאמות לנתונים הנמצאים בבסיס החישוב.

במהלך שנת 2022 עמדה הקבוצה בכל מגבלות החשיפה לריבית שקבע הדירקטוריון.

למידע נוסף ראה [דוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2022](#).

סיכון בסיס (מטבע חוץ ומדד)

סיכון בסיס הצמדה הינו הסיכון להפסד כתוצאה משינויים במדד המחירים ובשערי החליפין, עקב ההפרש שבין שווי הנכסים לשווי התחייבויות. זאת לרבות, בגין השפעת העסקאות העתידיות, בכל אחד ממגזרי ההצמדה.

לאומי פועל בשוקי המטבע באמצעות עסקאות ספוט, פורוורד ואופציות הן עבור לקוחותיו והן עבור פעילות הנוסטרו. נגזרים בתיק הבנקאי מבוצעים בעיקר על מנת לגדר כלכלית את הפעילות המאזנית. עם זאת, על פי הכללים החשבונאיים הם אינם נחשבים ברובם גידור מושלם ולכן יוצרים השפעה על הרווח וההפסד החשבונאי, כתוצאה מהשוני ברישום החשבונאי בין הנכסים וההתחייבויות המאזניים לבין הנגזרים. השפעה זו מנוהלת, מנוטרת ומדווחת במסגרת ועדות ההשקעה וניהול נכסים והתחייבויות.

חשיפת בסיס ההצמדה מנוהלת תחת מגבלות דירקטוריון.

החשיפה הכלכלית בפועל ברמת הקבוצה, הנתונים מוצגים במונחים של אחוז מהון החשבונאי

המצב בפועל		
31 בדצמבר		
2021	2022	
באחוזים		
(36.9)	(41.1)	לא צמוד
37.5	42.6	צמוד מדד ^(א)
(0.6)	(1.5)	מטבע חוץ

(א) החשיפה אינה מביאה בחשבון את השפעת רצפות מדד על ההון המושקע במגזר.

בשנת 2022 ההשפעה של שינוי בשערי חליפין על הרווח הנקי אינה מהותית מאחר והבנק אינו מנהל חשיפות משמעותיות במגזר המט"ח.

למידע כמותי נוסף בנוגע ליתרות בבסיסי ההצמדה ראה [ביאור 31](#).

הרגישות לשינויים בשערי החליפין של מטבעות החוץ העיקריים ליום 31 בדצמבר 2022. המדידה מתייחסת להשפעת השינויים על הון הבנק וכוללת את הפעילות במכשירים מאזניים וחוף מאזניים

דולר	אירו	ליש"ט	פר"ש	יין	
במיליוני ש"ח					
(27)	(4)	10	1	-	עלייה של 10% בשע"ח
78	20	(7)	-	1	ירידה של 10% בשע"ח

הרגישות לשינויים במדד ליום 31 בדצמבר 2022. המדידה מתייחסת להשפעת השינויים על הון הבנק וכוללת את הפעילות במכשירים מאזניים וחוף מאזניים

השפעת השינויים על הון הבנק	
במיליוני ש"ח	
632	עלייה של 3% במדד
(632)	ירידה של 3% במדד

סיכון השקעה במניות ובקרנות

הבנק הגדיר מדיניות השקעה של הקבוצה, לרבות קביעת מגבלות הן להיקף ההשקעה הכולל והן לחברה בודדת, תמהיל ההשקעות ורמות הסיכון השונות בין סוגי ההשקעות.

החשיפה של ההשקעה במניות וקרנות בתיק הבנקאי

יתרה מאזנית ושווי הוגן		
31 בדצמבר		
2021	2022	
במיליוני ש"ח		
2,601	2,020	מניות וקרנות סחירות בתיק שאינו למסחר
1,743	2,333	מניות לא סחירות בתיק שאינו למסחר
4,344	4,353	סך הכל

למידע כמותי ואיכותי נוסף בנוגע לסיכון מחיר מניות ראה פרק סיכון מניות [בדוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2022](#).

למידע כמותי ואיכותי נוסף בנוגע לסיכומי שוק ראה [דוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2022](#).

סיכון נזילות ומימון

סיכון הנזילות הוא הסיכון לרווחי התאגיד הבנקאי וליציבותו הנובע מאי יכולתו לספק את צרכי נזילותו. סיכון מימון הוא הסיכון לכניית מבנה מקורות לא מספיק יציב בטווח הארוך באופן שאינו משרת את השימושים המתוכננים.

לאומי שומר על רמת נזילות נאותה. בסיס המימון העיקרי של לאומי בשקלים הינו פיקדונות הציבור וכתבי התחייבויות אשר מהווים מקור מימון יציב. במט"ח בסיס המימון העיקרי של לאומי הינו פיקדונות תאגידיים, פיקדונות פיננסיים ופיקדונות יחידים תושבי ישראל ותושבי חוץ.

ריכוזיות המקורות מבוקרת ומנוהלת במסגרת ניהול סיכונים הנזילות בבנק. הבנק מבצע מעקב אחר מבנה המקורות וריכוזם תחת מספר קטגוריות ובהם: גודל וסוג לקוח, מפקיד בודד. מדידה שוטפת יומית של מדדי הנזילות, יחס כיסוי מזערי ומעקב אחר נורות אזהרה מאפשרים ניהול דינמי ומעקב אחר מקורות יציבים ומגוונים, שליטה ופיקוח על מצב הנזילות והתפתחות מגמות. מדיניות ניהול סיכון הנזילות מהווה חלק אינטגרלי מהניהול העסקי האסטרטגי של קבוצת לאומי והיא מותאמת לדרישות הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 342 בנושא "ניהול סיכון נזילות" וגם לדרישות הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 221 בנושא "יחס כיסוי הנזילות" ודרישות הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 222 בנושא: "מימון יציב נטו", המאמצות את המלצות ועדת באזל 3, תוך ביצוע התאמות למשק הישראלי.

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 221 בנושא "יחס כיסוי הנזילות", נועדה להבטיח שתאגיד בנקאי יחזיק מלאי הולם של נכסים נזילים באיכות גבוהה לא משועבדים, המורכב ממזומן או מנכסים שניתן להמירם למזומן בשווקים פרטיים ללא אובדן ערך או עם אובדן ערך קטן, על מנת לענות על צרכי הנזילות של התאגיד הבנקאי בתרחיש קיצון של נזילות הנמשך 30 ימים.

הדרישה הרגולטורית הינה לעמוד ביחס כיסוי נזילות של 100% לפחות.

יחס כיסוי הנזילות נמצא בשימוש שוטף על בסיס יומי כדי לסייע בניטור ובקרה אחר סיכון הנזילות. הדיווח על יחס כיסוי הנזילות להנהלה הבכירה מבוצע לפחות אחת לחודש ולדירקטוריון לפחות אחת לרבעון. בהתאם לדרישת ההוראה, במצבי קיצון ותגבר התדירות לדיווח שבועי ואף יומי. במקרים מיוחדים יימסר דיווח מיידי להנהלה הבכירה ולדירקטוריון.

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 222 בנושא "יחס מימון יציב נטו", דורשת מהתאגידים הבנקאיים לשמור על פרופיל מימון יציב בהתאם להרכב נכסיהם ופעילויותיהם החוץ מאזניות. שמירה על מבנה מימון בר - קיימא לאורך זמן נועדה להפחית את הסיכונים ששיבושים במקורות המימון הקבועים של התאגיד הבנקאי ישחקו את מצב הנזילות שלו באופן שיגביר את הסיכון שלו לכשל ויוביל לתרחיש מערכתי רחב יותר.

הדרישה הרגולטורית לעמוד ביחס מימון יציב נטו של 100% לפחות. יש לדווח על יחס המימון היציב נטו להנהלה הבכירה ולדירקטוריון לפחות אחת לרבעון.

לבנק קיימת תכנית מגירה לזיהוי מוקדם וטיפול במשבר נזילות אשר כוללת מערכת סימני אזהרה אשר יכולים להעיד על שינוי במצב הנזילות של הבנק. עם הופעת סימני האזהרה יתכנס פורום ייעודי בבנק במטרה לבחון את הצורך בהפעלת התכנית בהתאם לרמת החומרה. תכנית המגירה כוללת רשימת צעדים אופרטיביים מפורטים הנוגעים, בין היתר, בסדרי המימוש של הנכסים, מדיניות הטיפול בלקוחות ומערכות הדיווח לכל הגורמים העסקיים, לדירקטוריון ולבנק ישראל.

החל מיום 1 בינואר 2023 נכנסו לתוקף עדכוני הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 221 ו-222. השפעת עדכונים אלה במועד היישום על יחס כיסוי הנזילות הינה קיטון של כ-10%. גם לאחר היישום, יחס ה-LCR הינו מעל המגבלות שנקבעו.

לאומי שומר על רמת נזילות נאותה, באמצעות השקעת תיק הנוסטרו בנכסים איכותיים ומפוזרים בשקלים ובמט"ח, אשר תאפשר לו לעמוד בכל צרכי הנזילות במגוון תרחישי קיצון, ובאמצעות מדיניות גיוס של מקורות יציבים ומגוונים ולטווחי זמן שונים בדגש על גיוס פיקדונות מקמעונאים וכן גיוס של אג"ח לתקופות ארוכות.

לאומי מקיים מעקב שוטף אחר מצב הנזילות שלו באמצעות מדדים המיועדים להתריע על שינויים במצב הנזילות, בין היתר באמצעות מודל רגולטורי וכן מודלים פנימיים שפותחו בלאומי בהתאם להוראת בנק ישראל ובהתאם לסטנדרטים המקובלים בעולם.

במהלך הרבעון הרביעי של 2022 חלה עלייה ביחס כיסוי הנזילות ביחס לסוף הרבעון השלישי של 2022 וסוף 2021. זאת כתוצאה מגידול במקורות היציבים מעבר לגידול בצד השימושים. בשנת 2022 יחס ה-LCR במט"ח ובכלל המטבעות היה גבוה מהדרישה הרגולטורית.

יחס כיסוי הנזילות של התאגיד הבנקאי (המודל הרגולטורי) מחושב על בסיס ממוצע תצפיות יומיות.

יחס כיסוי הנזילות

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 בדצמבר	
2021	2022
באחוזים	
א. בנתוני המאוחד	
124	131
100	100
ב. בנתוני התאגיד הבנקאי	
122	129
100	100

הערה: מחושב על בסיס ממוצע תצפיות יומיות.

הבנק עומד בדרישה הרגולטורית ליום 31 בדצמבר 2022.

למידע נוסף ראה פרק [סיכון נזילות בדוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2022 וכיאר 25](#).

יחס מימון יציב נטו

ליום 31 בדצמבר	
2021	2022
באחוזים	
א. בנתוני המאוחד	
131	128
100	100
ב. בנתוני התאגיד הבנקאי	
131	127
100	100

הבנק קבע מגבלות פנימיות לנושא יחס מימון יציב נטו המצטרפות לניהול המגבלות בקשר עם ניהול סיכון הנזילות.

הבנק עומד בדרישה הרגולטורית ליום 31 בדצמבר 2022.

למידע כמותי ואיכותי נוסף בנוגע לסיכון הנזילות ראה פרק [סיכון הנזילות בדוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2022 וכיאר 32](#).

למידע כמותי ואיכותי בנוגע לסיכון מימון ראה פרק [מידע נוסף על סיכון נזילות וסיכון מימון בדוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2022](#).

מצב ההצמדה, התקופות לפירעון ומצב הנזילות

א. מצב ההצמדה

להלן תמצית מצב מאזני ההצמדה, כפי שעולה מביאור 31

31 בדצמבר					
2021			2022		
מטבע חוץ ^(ב)	צמוד מדד	לא צמוד	מטבע חוץ ^(ב)	צמוד מדד	לא צמוד
במיליוני ש"ח					
186,271	54,144	456,597	166,641	58,869	498,325
188,324	37,868	437,018	175,684	37,620	474,383
(2,053) ^(א)	16,276	19,579	(9,043) ^(א)	21,249	23,942

(א) כולל עסקאות עתידיות ואופציות.

(ב) כולל צמוד מטבע חוץ.

(ג) עודף התחייבויות במט"ח נובע בעיקר מעסקת חיסוי כנגד חשיפת המס בגין ההשקעות בשלוחת הבנק בחו"ל, השקעה במניות וקרנות המסווגות כפריט לא כספי.

הניהול והדיווח השוטף של חשיפת הבנק לסיכונים בסיס מתבצעים על פי הגישה הכלכלית הכוללת התאמות ותוספות לגישה החשבונאית המוצגת לעיל. החשיפה בבסיס המחושבת על פי הגישה הכלכלית מפורטת בפרק [חשיפה לסיכונים](#) [ודרכי ניהולם](#).

בשנת 2022 חל גידול בסך כ-32 מיליארד ש"ח בהיקף פיקדונות הציבור (כולל כתבי התחייבות נדחים ושטרי הון). בהיקף האשראי לציבור חל גידול של כ-42 מיליארד ש"ח, בהשקעות באגרות חוב נרשם קיטון של כ-4 מיליארד ש"ח ובהפקדות בבנקים, נטו, קיטון בסך כ-8 מיליארד ש"ח.

ב. התקופות לפירעון

בשנת 2022 התאפיין הבנק ברמת נזילות גבוהה בשקלים, זאת לאור גידול בפיקדונות הציבור, וכתוצאה ממדיניות מכוונת של הבנק בגיוס מקורות יציבים ומגוונים, באמצעות גיוס פיקדונות ממספר גדול של לקוחות לטווחי זמן שונים ובכלל זה לתקופות ארוכות.

כ-33% מסך נכסי הבנק מופקדים לתקופות קצרות בבנקים ומושקעים בניירות ערך סחירים, בעיקר באגרות חוב ממשלתיות.

בשנת 2022 הבנק עמד בכל מגבלות הנזילות בתרחישים השונים. זאת, בהתאם למדיניות שמטרתה להבטיח עמידות גם בתרחישי לחץ קיצוניים תיאורטיים.

להלן תזרים מזומנים עתידי של הנכסים וההתחייבויות לפי תקופות לפירעון ולפי בסיס הצמדה (כולל מכשירים נגזרים ולא כולל פריטים לא כספיים) (פירוט נוסף ראה ביאור 32)

על פי הוראות בנק ישראל תזרימי המזומנים בגין התחייבויות בעלת מספר מועדי פירעון ימוינו בהתאם להערכת ההנהלה על פי שיקול דעתה או מועד הפירעון החוזי המוקדם ביותר.

תאגיד בנקאי נדרש להציג את תזרימי המזומנים בגין נכסים והתחייבויות בהבחנה בין מטבע ישראלי (לרבות מטבע ישראלי צמוד מט"ח) לבין מטבע חוץ. בנוסף, תזרימי המזומנים בגין מכשירים נגזרים המסולקים, נטו, יסווגו למטבע ישראלי או למט"ח בהתאם למטבע בו יתבצע הסילוק. אין לדווח על סכומים חוץ מאזניים של מכשירים נגזרים אלו.

עודף נכסים על התחייבויות*

ליום 31 בדצמבר 2022			
סך הכל	מטבע חוץ	מטבע ישראלי	במיליוני ש"ח
			התקופה שנותרה עד לפירעון:
(129,951)	(51,340)	(78,611)	עד חודש
(47,637)	(3,095)	(44,542)	מחודש ועד שנה
116,822	28,043	88,779	משנה ועד 5 שנים
80,762	16,999	63,763	מ-5 ועד 10 שנים
103,046	15,538	87,508	מעל 10 שנים
5,339	2,311	3,028	ללא מועד פירעון
128,381	8,456	119,925	סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2021			
סך הכל	מטבע חוץ	מטבע ישראלי	במיליוני ש"ח
			התקופה שנותרה עד לפירעון:
(173,693)	(62,282)	(111,411)	עד חודש
17,311	21,138	(3,827)	מחודש ועד שנה
96,744	22,381	74,363	משנה ועד 5 שנים
60,204	5,869	54,335	מ-5 ועד 10 שנים
79,850	15,728	64,122	מעל 10 שנים
2,498	1,463	1,035	ללא מועד פירעון
82,914	4,297	78,617	סך הכל

* בקיזוז עודף (חסר) יתרות בגין מכשירים נגזרים.

ג. מצב הנזילות וגיוס מקורות

מצב הנזילות וגיוס מקורות בבנק

בשנת 2022 חל קיטון בעודפי הנזילות של המערכת הבנקאית בישראל בין היתר על רקע הגדלת היקף הנפקות המק"מ של בנק ישראל. לצורך ספיגת העודפים במערכת מקיים בנק ישראל מדי יום, שבוע ותקופת נזילות מרכזים מוניטאריים. המק"מ הוא כלי מוניטארי משלים הנמצא בשימוש בנק ישראל.

הרכב הנכסים וההתחייבויות של הבנק ממשיך להצביע על נזילות גבוהה, כתוצאה ממדיניות מכוונת לגיוס מקורות יציבים ומגוונים, תוך דגש על גיוס מקורות ממספר גדול של לקוחות, מגזרי לקוחות שונים, לטווחי זמן שונים ובמטבעות שונים.

לאומי מקיים מעקב שוטף אחר מצב הנזילות שלו באמצעות מדדים המיועדים להתריע על שינויים במצב הנזילות, בין היתר באמצעות מודל רגולטורי וכן מודלים פנימיים שפותחו בלאומי בהתאם להוראת בנק ישראל, ובהתאם לסטנדרטים המקובלים בעולם.

היקף יתרות המערכת הבנקאית (עו"ש ופיקדונות מוניטריים) בבנק ישראל לסוף דצמבר 2022 עמד על כ-476 מיליארד ש"ח, לעומת כ-548 מיליארד ש"ח בסוף דצמבר 2021.

היקף יתרות לאומי (עו"ש ופיקדונות מוניטריים) בבנק ישראל לסוף דצמבר 2022 עמד על כ-166 מיליארד ש"ח, לעומת כ-173 מיליארד ש"ח בסוף דצמבר 2021.

יתרת המזומנים ופיקדונות בבנקים נטו הסתכמה ליום 31 בדצמבר 2022 בכ-164 מיליארד ש"ח, בהשוואה לכ-172 מיליארד ש"ח בסוף דצמבר 2021.

כמו כן, לכנק תיק ניירות ערך בהיקף של כ-79 מיליארד ש"ח, המושקע בעיקר באגרות חוב ממשלת ישראל, אגרות חוב של ממשלות זרות, ואג"ח של בנקים בחו"ל. זאת בהשוואה ליתרה בסך כ-83 מיליארד ש"ח ביום 31 בדצמבר 2021.

במהלך תקופת הדוח ירד היקף הנכסים הכספיים החוץ מאזניים של הלקוחות בכ-218 מיליארד ש"ח והסתכם לסך של 1,270 מיליארד ש"ח.

יתרת סך הפיקדונות של שלוש קבוצות המפקידים הגדולות הסתכמה ב-31 בדצמבר 2022 בסך 42,498 מיליון ש"ח.

המגבלות הרגולטוריות העיקריות על העברת אמצעים נזילים או הון פיקוחי בין חברות הקבוצה בארץ ובחו"ל

בנק ישראל אינו מגביל הפקדה של פיקדונות על ידי הבנק בחברות הקבוצה בארץ ובחו"ל, אולם הטיל מגבלות על השקעות בהון ובכתבי התחייבות בחברות בחו"ל על ידי הבנק. לכל הגדלת השקעה או ירידה בהחזקה בכל סוג של אמצעי שליטה אל מתחת ל-80% נדרש אישור מראש של בנק ישראל.

סיכונים תפעוליים

סיכון תפעולי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או מכשל של תהליכים פנימיים, אנשים ומערכות, או כתוצאה מאירועים חיצוניים.

קבוצת לאומי פועלת במגוון רחב של פעילויות פיננסיות ולפיכך חשופה לסיכונים תפעוליים הכוללים, בין היתר, סיכונים אבטחת מידע וסייבר, סיכונים טכנולוגיים, סיכונים המשכיות עסקית וסיכונים מעילות והונאות.

תפיסת ניהול הסיכון הינה בהלימה לאסטרטגיית קבוצת לאומי, מהווה בסיס להגדרת סובלנות הסיכון, לאופן ניהול הסיכון והמשל התאגידי ולקביעת המיקוד והדגשים בתהליכי ניהול הסיכונים התפעוליים, ומאפשרת ניהול סיכונים מושכל וממוקד תוך תעדוף משימות ומשאבים.

ההון הרגולטורי הנדרש בגין סיכונים תפעוליים מחושב על בסיס הגישה הסטנדרטית בהוראת מדידת הלימות ההון של הפיקוח על הבנקים.

לשם הקטנת נזקים אפשריים בעת התממשות הסיכון, לקבוצת לאומי קיים מערך ביטוחי המכסה מגוון סיכונים תפעוליים וכולל, בין היתר, פוליסת ביטוח בנקאית, פוליסת ביטוח דירקטורים ונושאי משרה ופוליסת ביטוח סייבר. המערך נבחן ומתעדכן מעת לעת.

להרחבה ופרטים בגין שינויים רגולטוריים בתקופת הדיווח ושינויים צפויים בנוגע למדידת הלימות ההון ראה פרק [הון והלימות ההון בדוח הדירקטוריון והנהלה](#).

מבנה הממשל התאגידי

בנוסף למידע אודות מבנה הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים בבנק המתואר בפרק "מידע נוסף על חשיפה לסיכון והערכתו", להלן מידע נוסף בנוגע לניהול הסיכון התפעולי:

קו הגנה ראשון - הנהלות קווי העסקים, יחידות התמך ולאומי טכנולוגיות נושאות באחריות לניהול הסיכונים התפעוליים שבתחומי אחריותם, הן באופן שוטף והן במסגרת פרויקטים ומוצרים חדשים.

קו הגנה שני - אגף סיכונים תפעוליים, IT וסייבר בחטיבה לניהול סיכונים אחראי ומוביל את תהליך ניהול הסיכונים התפעוליים, תוך גיבוש המלצות למדיניות ולסובלנות הסיכון, פיתוח מתודולוגיות וכן אחריות מקצועית, הנחיה ואתגור רמת האפקטיביות (ככפוף למהותיות) של קו ההגנה הראשון בתהליך ניהול הסיכונים.

קו ההגנה השלישי - ביקורת פנימית. באחריות הביקורת הפנימית ביצוע ביקורת בלתי תלויה ואובייקטיבית תוך אתגור של הבקורות, התהליכים, והמערכות הממוכנות בתאגיד הבנקאי. הביקורת מתבצעת לרוב בדיעבד, על קו ההגנה הראשון והשני תוך וידוא יישום הנחיות של הנהלה והדירקטוריון.

ועדות הנהלה ודירקטוריון - אחת לרבעון מתקיים דיון על החשיפות המהותיות לסיכונים תפעוליים. מדיניות ניהול סיכונים תפעוליים מובאת לדיון ואישור הדירקטוריון בתדירות שלא תפחת מאחת לשנתיים.

מדיניות ומסגרת ניהול הסיכונים התפעוליים

מדיניות ניהול הסיכונים התפעוליים הקבוצתית מעגנת עקרונות, קווים מנחים ומסגרת לניהול הסיכון התפעולי בלאומי, ובכלל זה: ניהול סיכון מוכוון ומותאם לפעילות קווי העסקים ומיקוד בסיכונים בעלי פוטנציאל להשלכה משמעותית על פעילות הבנק.

במטרה לאפשר לדירקטוריון ולהנהלה ממשל תאגידי הולם, הוגדרה סובלנות לסיכון התפעולי אשר באה לידי ביטוי באמצעות מגבלות כמותיות והצהרות איכותיות.

פרופיל הסיכון התפעולי מנוטר תקופתית ומדווח מדי רבעון להנהלת הבנק ולדירקטוריון, כבסיס לקבלת החלטות.

הבנק מעדכן את מפת הסיכונים התפעוליים מעת לעת. העדכון מתבצע על ידי יחידות הקו הראשון תוך הכוונה, אתגור וסיוע של החטיבה לניהול סיכונים. התהליך כולל זיהוי הסיכונים, הערכתם (איכותית וכמותית) והמלצות למזעורם (תכניות הפחתה). כמו כן, קיימת מערכת התומכת בדיווח סיכונים, תיעוד בקורות, תכניות מזעור ואירועי כשל.

הבנק מנהל סיכונים בפרויקטים ומוצרים חדשים מהותיים על בסיס מתודולוגיה הכוללת זיהוי סיכונים והיערכות למזעורם וזאת במטרה לעמוד ביעדים העסקיים והתפעוליים של לאומי.

מאחר והסיכונים התפעוליים הינם חוצי ארגון ופעילויות, החטיבה לניהול סיכונים פועלת להטמעת תרבות ניהול סיכונים מתקדמת ובכלל זה דיווח וטיפול באירועים וביצוע הפקות לקחים.

מוקדי הסיכון העיקריים בסיכונים התפעוליים:

סיכון אבטחת מידע וסייבר

לאומי ממשיך לקדם מתן שירותים פיננסיים באמצעות פלטפורמות דיגיטליות ומרחיב את השימוש בטכנולוגיות מתקדמות. כפועל יוצא, המרחב לתקיפות סייבר והחשיפה של לאומי להתממשות סיכוני סייבר גדלים בהתאמה.

מרחב הסייבר מתאפיין בחוסר וודאות ובדינמיות גבוהה של סוגי ההתקפות, היקפן ועוצמתן. התממשות של אירוע סייבר עלולה לגרום לנזקים כספיים, לגניבת מידע בנקאי רגיש, לשיבוש הפעילות והרציפות התפקודית ואף לפגיעה במוניטין הבנק.

ניהול הסיכון והגנת הסייבר מיושמים תוך השקעת משאבים רבים. המשאבים מושקעים באופן דיפרנציאלי ובהלימה לאסטרטגיה העסקית וסובלנות הסיכון.

במסגרת הפעילות לחיזוק הגנת הסייבר וניהול סיכוני הסייבר, גובשה מדיניות וסובלנות, נבנתה מפת סיכוני סייבר, מיושמות תכניות למזעור ויכולות התאוששות ומבוצעים תרגולי סייבר.

בלאומי פועל ה-Fusion Center, מרכז הגנת הסייבר, ובו מגוון של מומחי סייבר העוסקים בניטור, איסוף וניתוח מודיעין והתמודדות עם אירועים שתכליתו לאתר ולנטרל אירועים חריגים שעלולים לגרום נזק לבנק וללקוחותיו.

העלייה בתקיפות סייבר על ארגונים פיננסיים בארץ ובעולם ועל גופי שרשרת האספקה של ארגונים אלו ממשיכה. מאפייני התקיפה מגוונים וביניהם תקיפות כופרה, ניסיונות פישניג והנדסה חברתית. החשיפה לסבירות התממשות אירוע סייבר עולה בין היתר כתוצאה משימוש גובר של לקוחות בערוצים דיגיטליים ועבודה של עובדים וספקים מרחוק.

לאומי נוקט במספר צעדים להפחתת הסיכונים ובכלל זה: יישום בקורות מונעות ומגלות, ביצוע סקרי אבטחת מידע, הגברת הניטור לשם הסרת אתרים מתחזים, הידוק תהליכי ניהול ובקרת הרשאות והעלאת מודעות עובדים להנחיות אבטחת מידע.

במהלך שנת 2022 לא נתגלו אירועי סייבר שהשפיעו על הדוחות הכספיים של לאומי.

סיכוני טכנולוגיה

לאומי מייחס חשיבות רבה לכך שהתשתית הטכנולוגית המשרתת את לקוחותיו ועובדיו תאפשר זמינות ורציפות עסקית ותפעולית, ומשקיע לשם כך משאבים רבים. הבנק פועל על פי מדיניות מוצר חדש אשר מתווה את תהליכי ניהול הסיכונים הכרוכים בהכנסת מוצרים חדשים ובכלל זה יוזמות טכנולוגיות וחדשנות.

לאומי מיישם תכנית עסקית-טכנולוגית (תכנית מודרניזציה) לצורך השגת יעדי העסקיים בשנים הבאות. התכנית מנוהלת במסגרת ממשל תאגידי הדוק.

סיכון המשכיות עסקית

לאומי מנהל ומיישם תהליכים שתכליתם לאפשר התאוששות מהירה וחזרה לשגרה באירועי חירום וקיצון, תוך מזעור הפגיעה בפעילות העסקית. התהליכים כוללים:

- מדיניות להמשכיות עסקית המגדירה את הממשל התאגידי, העקרונות והתהליכים העיקריים בחירום, לרבות סט מענים ויתירות.
- מסגרת עבודה הכוללת תכנית המשכיות עסקית, ניתוח השלכות עסקיות המבוססות על סקרי סיכונים, אסטרטגיית התאוששות ומתודולוגיית תרגול.
- שמירה על יציבות תשתיות טכנולוגיות ויכולות התאוששות לרבות גיבויים ויכולות אחזור.

גובשה ומיושמת תכנית הערכות למצב חירום משני סוגים עיקריים: אירוע חירום קצר ואירוע חירום מתמשך. המדיניות, האמצעים, התהליכים והפתרונות הותאמו למגוון תרחישים ובהם אירוע חירום מתמשך. הוגדר פתרון היתירות הכולל יתירות משאבית (הגדרת יחידות קריטיות וסיווג העובדים בחירום/חירום מתמשך; הכשרת עובדים לורסטיליות וגיבויים); יתירות פיסיית: הגדרת מתחמי גיבוי ליחידות קריטיות ויתירות טכנולוגית: הרחבת תשתיות לעבודה בחירום ועבודה מרחוק.

סיכון מיקור חוץ וספקים

לאומי מתקשר עם ספקים וספקי משנה לצרכים עסקיים מגוונים ומאמץ מוצרים ושירותים חדשים שפותחו על ידי גורמים חיצוניים. התלות בספקים חושפת את הבנק לסיכונים שונים, וביניהם פגיעה ברציפות התפקודית, שיבוש ודלף מידע. סיכונים אלו מנוהלים באופן שוטף בתהליכי ניהול סיכונים ומוצר חדש, תהליכי רכש, המשכיות עסקית, אבטחת מידע וסייבר ומעוגנים בהתאם במסמכי מדיניות ונהלים.

גובשה ומיושמת מדיניות מיקור חוץ ושולבה התייחסות לנושא ניהול סיכוני צד ג' במדיניות הסיכונים התפעוליים.

מעילות

הבנק פועל במספר מישורים ביחס לסיכון המעילות ובכלל זה העלאת המודעות בקרב כלל עובדי הבנק, מהלכי תקשור למנהלי סיכונים וניטור מוגבר על עובדים העומדים בפני סיום עבודה בבנק, תיקשור מנגנון Speakup המעודד עובדים לדווח על אירועי הפרה ועוד.

שולב פרק ייעודי לנושא ניהול סיכוני מעילות והונאות במדיניות ניהול סיכונים תפעוליים ומוסד פורום מעילות לריכוז הטיפול בנושא.

הונאות

הרחבת השימוש בדיגיטל עלולה להביא לעלייה בחשיפה לסיכוני הונאות הן בהיבט גניבת זהות וגניבת כספים והן בהיבט פגיעה בתפקודיות, חשיפת פרטי לקוחות ושימוש לרעה במידע. לאומי משקיע משאבים רבים בזיהוי והפחתה של סיכונים אלו בפעילות שוטפת ובפעילות ניטור ממוקדת.

סיכון המשאב האנושי

השינויים בסביבה העסקית והבנקאית משפיעים באופן רחבי גם על עולמות ניהול ההון האנושי, בין היתר לאור הצורך להתאים את כח האדם ולחזק את היכולות הניהוליות בעולם המשתנה, לרבות ניהול עבודה מרחוק ומחברות העובדים. לאומי נוקט במספר דרכים להתמודדות עם הסיכון ובהן: שיפור יכולות הגיוס והרחבת ערוצי גיוס.

ביום 31 בדצמבר 2022 הסתיים תוקף ההסכם הקיבוצי בנושא שכר וזכויות עובדים, אשר היה בתוקף במהלך השנים 2019-2022. בימים אלו מתנהל מ"מ בין הנהלת הבנק ונציגות העובדים לחתימת הסכם קיבוצי חדש.

למידע נוסף אודות הסיכון התפעולי ופירוט מוקדי הסיכון העיקריים בסיכון התפעולי ראה פרק סיכון תפעולי [בדוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2022](#).

סיכון אקלים וסביבה

סיכונים סביבתיים ואקלים מהווים חשיפה של הבנק לנזקים פוטנציאליים שעלולים להיגרם כתוצאה מאירועים או מתהליכים שקשורים לסביבה, לרבות שינויי אקלים.

סיכונים סביבתיים נובעים מחשיפה של הבנק לפעילויות שקיים פוטנציאל שיגרמו לנזקים סביבתיים או יושפעו מהם, כמו למשל: פליטות גזי חממה, יצירת פסולת, זיהום אוויר ומים, זיהום קרקע, הפחתת המגוון הביולוגי, בירוא יערות ואירועי מזג אוויר קיצוניים. נהוג לחלק את סיכונים סביבה ואקלים לשלושה סוגים:

- סיכונים פיזיים - סיכונים פיננסיים שנובעים מהחשיפה לנזקי אירועי קיצון אקלימיים שקשורים לאקלים או למזג האוויר (כגון גלי חום, בצורות, מפולות, שיטפונות, הצפות, שריפות, סופות ועוד) ו/או לנזקי תהליכים כרוניים הדרגתיים שקשורים לשינויי אקלים (כגון עליית מפלס פני הים, עלייה בטמפרטורה הממוצעת).
- סיכונים מעבר (transition risk) - סיכונים פיננסיים שנובעים מהחשיפה לתהליך המעבר לכלכלה דלת פליטות גזי חממה, שעשוי לכלול, למשל, שינויים במדיניות האקלימית והסביבתית, שינויים טכנולוגיים או שינויים בהעדפות הציבור.
- סיכון אחריות (liability risk) - סיכונים פיננסיים שנובעים מהחשיפה לתביעות משפטיות, שבהן התובעים מבקשים להטיל אחריות ו/או לקבל פיצוי כנגד נזקים או הפסדים הקשורים לשינויי אקלים.

הבנק חשוף לסיכונים אלה הן באופן ישיר והן באופן עקיף.

לסיכונים הסביבתיים עשויה להיות השפעה פיננסית ושאניה פיננסית על הבנק כגון: סיכון אשראי, סיכון שוק וסיכון נזילות, וכן לסיכון תפעולי, סיכון ציות, סיכון משפטי, סיכון רגולטורי, סיכון מוניטין (כגון במקרה בו ייוחס לבנק קשר לגורם מפגע סביבתי, בין באופן ישיר כיוצר המפגע ובין באופן עקיף כמממן של המפגע).

דירקטוריון הבנק רואה בניהול סיכונים סביבה ואקלים חלק בלתי נפרד מהאסטרטגיה העסקית ומיעדי הבנק, לשם שמירה על יציבות הבנק, לאור מרכזיותו וחשיבותו לכלכלה ולחברה הישראלית וכהזדמנות עסקית-אסטרטגית. לאומי מכיר באחריות הכלכלית, החברתית והסביבתית המוטלת עליו בליווי ובתמיכה בלקוחותינו בתהליך המעבר באמצעות, מתן אשראי וביצוע השקעות תומכות. התמקדות בניהול והערכת החשיפה לסיכון הקשור לאקלים לצד זיהוי ההזדמנויות הוא חלק בלתי נפרד מהתהליך.

ניהול סיכונים סביבה ואקלים נעשה בהתאם לפרקטיקות הגלובליות המובילות כיום ולהתפתחות הרגולציה, לדוגמת מסגרת העבודה של ה-TCFD (Task Force on Climate-Related Financial Disclosures), המהווה בסיס לרגולציות בנושא ניהול סיכונים סביבה ואקלים במגזר הפיננסי בעולם ולהנחיות ולכללים המפורסמים מעת לעת על ידי הפיקוח על הבנקים בישראל.

בדצמבר 2022 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר נוסף (בהמשך לחוזר מיום 5 בדצמבר 2021) הכולל המלצות לגילוי בנושאי ניהול הסיכונים וההזדמנויות הסביבתיים של הבנק, לרבות סיכונים אקלים. דוגמאות אלה כוללות התייחסות רחבה יותר לאופן שבו הבנק מנהל את הסיכונים וההזדמנויות הסביבתיים, תיאור רחב יותר של גורמים לסיכונים והזדמנויות סביבתיים שזוהו והשפעתם, וכן גילוי כמותי למדדים ויעדים בהם משתמש הבנק לניהול סיכונים והזדמנויות סביבתיים.

מבנה הממשל התאגידי

בנק לאומי גיבש מבנה ארגוני ומסגרת לניהול סיכונים סביבה ואקלים המשתלבת במבנה הממשל התאגידי הקיים ומהווה חלק בלתי נפרד ממנו. המסגרת כוללת קביעת אסטרטגיה ויעדים ארוכי טווח, מדיניות, חלוקת אחריות בין היחידות השונות בבנק, מנגנוני דיווח ומנגנוני פיקוח ובקרה אחר יישום המדיניות והאסטרטגיה.

הדירקטוריון וועדותיו אחראים על התווית האסטרטגיה והמדיניות, קביעת תאבון הסיכון ופיקוח על יישומם. ההנהלה אמונה על יישום החלטות הדירקטוריון בנושאי אקלים, קביעת יעדים בהתאם לתאבון הסיכון שאושר על ידי הדירקטוריון, זיהוי הזדמנויות ומעקב אחר עמידה ביעדים. ועדת ניהול סיכונים אחראית לפקח על ניהול סיכונים האקלים והסביבה, אישור מדיניות ניהול הסיכונים בתחומים הרלוונטיים, קבלת דיווח על שינויים משמעותיים במדיניות וקיום דיון תקופתי אחת לשנתיים על המדיניות.

לפירוט בדבר המבנה הארגוני לניהול סיכונים סביבה ואקלים ראה פרק ממשל תאגידי בדוח זה ובדוח ESG.

מסגרת ומדיניות לניהול סיכונים אקלים

הבנק גיבש מסגרת ומדיניות לניהול היבטי סביבה ואקלים, הקובעת עקרונות לזיהוי ולניהול הסיכונים וכן מגדירה תחומי אחריות ומנגנוני דיווח. בנוסף, גובשה תכנית עבודה הכוללת שיפור המתודולוגיות ושיטות המדידה. לצד פעולות שהבנק נוקט לזיהוי ומיפוי החשיפה לסיכונים אקלים וסביבה ולצמצומם.

הבנק פועל לזיהוי וקידום הזדמנויות עסקיות, מעודד ביצוע יוזמות ירוקות, פועל על מנת לפתח את הכלים והמומחיות לפיתוח מוצרים למימון פעילות ירוקה ולהשקיע במערכות חכמות לטובת שמירה ופיתוח הקיים. הבנק שואף לכך שבשנת 2030 הסכום הכולל של מימון ליוזמות אלה יהיה 35 מיליארד ש"ח. בנוסף, הבנק עוסק בפיתוח מוצרים ירוקים והצעות ערך ירוקות עבור לקוחות קמעונאים ובחן כיצד לסייע ללקוחותיו העסקיים במעבר לפעילות ברת קיימא. ליום 31 בדצמבר 2022 היקף היוזמות עומד על כ-18 מיליארד ש"ח.

מדובר במידע צופה פני עתיד, שהתממשותו אינה ודאית ואינה בשליטתו של הבנק בלבד, בשים לב לכך שמדובר בתחום "מתפתח".

הבנק מגבש, בליווי פירמת ייעוץ, מתודולוגיה להערכת פוטנציאל החשיפה של סקטורים בישראל לגורמי סיכון מרכזיים בהיבטי סיכונים סביבה ואקלים וכלים ומתודולוגיות להערכת סיכונים אשראי פרטניים כלולים בסקטורים הטמעה של המדידה הפרטנית תבוצע בהתאם לתכנית עבודה רב שנתית מבוססת סיכון ומהותיות.

בשנת 2022 נערכו הדרכות ליחידות העסקיות העוסקות במתן אשראי וביצוע השקעות לזיהוי פעילויות והזדמנויות התורמות להפחתה ולהתמודדות עם היבטים סביבתיים ואקלימיים.

זיהוי וניהול סיכונים אקלים בניהול סיכונים עיקריים

הבנק מכיר בכך שזיהוי והערכת הסיכון הסביבתי הינו חלק מתהליך נאות של הערכת הסיכונים ופועל להטמעת נושא ניהול החשיפה לסיכון הסביבתי ובכלל זה סיכון אקלים (הסיכון הפיזי וסיכון המעבר), כמפורט:

- **ניהול סיכון במסגרת פעילות האשראי** - הבנק גיבש תכנית לבנייה והטמעה של תהליכים שיאפשרו זיהוי, מדידה, הערכה, ניטור, דיווח ובקרה של סיכונים אלה, לרבות דרכי ניהולם והפחתת השפעתם על חשיפות האשראי.
- **סיכון השקעות ונוסטרו** - מדיניות לניהול סיכונים השוק וההשקעות קובעת הנחיות לניהול הסיכון לרבות שילוב סיכונים סביבה ואקלים בתהליך קבלת החלטות השקעה ובניהול ההשקעות הקיימות. תכנית העבודה לשיפור המתודולוגיות וכלי המדידה לניהול סיכונים סביבה ואקלים כוללת גם את תחום ההשקעות במטרה לפתח כלים ומומחיות לקידום סביבה ירוקה ולזיהוי הזדמנויות עסקיות.
- **סיכון תפעולי** - הבנק שם לעצמו מטרה שההשפעה הישירה והעקיפה של פעילותו תוביל לצמצום ההשלכות השליליות על איכות הסביבה. משנת 2013 ועד היום ירד המדרך הפחמני של הבנק באופן מצטבר בכ-49%.
- לצורך כך הבנק, בין היתר, מחזיק מזה כעשור תקן איכות סביבה ISO14001 ובמסגרת זאת מבוצע ניהול ובקרה אחר גולציות הקשורות לסיכונים סביבתיים, הבנק קבע יעדים ארוכי טווח שמטרתם צמצום המדרך הפחמני של הבנק.
- **סיכון מוניטין** - גובשה מדיניות לניהול סיכון המוניטין המותאמת לאסטרטגיית הבנק וכוללת התייחסות לנושא סביבה ואקלים. תכנית העבודה השנתית כוללת תקשור מהלכים עסקיים בנושא.

ניתוח תרחיש

מרכיב חשוב במסגרת לניהול סיכונים סביבה ואקלים הוא היכולת לזיהוי, הערכה וניהול סיכונים והזדמנויות בענפי המשק השונים לרבות ניתוח פרטני של לווים מרכזיים שישפך לבנק תובנות כיצד הלווים עשויים להיות מושפעים מהתממשות הסיכונים. הבנק ערך ניתוח איכותי ראשוני למיפוי גורמי סיכון האקלים המרכזיים בחלוקה לענפי משק. למידע נוסף בנושא ראה פרק סביבה בדוח סביבה, חברה וממשל תאגידי (ESG) של הבנק לשנת 2022.

סיכון סביבה הינו סיכון "מתפתח". סיכונים מתפתחים מתאפיינים בהיעדר מידע כמותי עם עומק היסטורי מספק לאמידתם ובהשתנות גבוהה יותר מסיכונים אחרים לאורך זמן, דבר המחייב מיסוד תהליכים להתאמת הכלים לניהולם ומדידתם. הבנק עוקב כל העת אחר התפתחויות רגולטוריות, טכנולוגיות וחברתיות בתחום, לומד את הנושא ופועל להתאמת הכלים והמתודולוגיות לניהול הסיכון.

המידע המובא בפרק זה הינו "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה ראה פרק [מידע צופה פני עתיד](#).

למידע נוסף ראה פרק סביבה בדוח סביבה, חברה וממשל תאגידי (ESG) של הבנק לשנת 2022.

סיכונים אחרים

סיכון רגולציה

סיכון רגולציה הינו הסיכון ששינויים שיבוצעו בחקיקה וברגולציה ישפיעו על היקף ההכנסות וההוצאות של הקבוצה, ההון, תחומי הפעילות של הקבוצה או הסביבה העסקית בה היא פועלת.

קבוצת לאומי פועלת בסביבה רגולטורית מורכבת ורב תחומית. שינויים מהותיים ומתמשכים בתחומי רגולציה מגוונים מחייבים היערכות מתאימה ומתמשכת בפעילות הבנק.

בעת האחרונה הושם עיקר הדגש על הוראות בתחומים הבאים:

הוראות שעניינן קידום תחרות במגזר הפיננסי בדגש על תחום הבנקאות הפתוחה, הוראות בתחום הקונדקט והעמלות, הוראות מתחום ניהול הסיכונים ובפרט ניהול סיכונים ESG, והוראות מתחומי הגנת הפרטיות ואבטחת המידע.

לפירוט נוסף ראה פרק [חקיקה ורגולציה הנוגעת למערכת הבנקאית](#)

המגמות והשינויים הנ"ל משפיעים וצפויים להשפיע בשנים הקרובות על המערכת הבנקאית בישראל. הבנק פועל לניטור ואיתור הוראות הרגולציה הרלוונטיות, בוחן את היערכותו לתנאי השוק המשתנים, להגברת התחרות והשקיפות, לכניסתם של שחקנים חדשים לתחומי הבנקאות הקלאסיים, לשימוש במאגרי המידע והנתונים של לקוחות הבנק על ידי גופים חוץ בנקאיים וכן למתן הצעות ערך מתאימות ללקוחות הבנק. במקביל, הרגולציה גורמת לשחיקה בהכנסות, לגידול בהוצאות הנדרשות לשם עמידה בהוראות הרגולציה, ולצורך בשיפור מתמיד ברמת השירות והחדשנות.

סיכון ציות

סיכון ציות הינו הסיכון להטלת סנקציה משפטית או רגולטורית, להפסד פיננסי מהותי, או לנזק תדמיתי, אשר התאגיד הבנקאי עלול לספוג כתוצאה מכך שאינו מקיים את הוראות החוק/הרגולציה.

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 308 "ציות ופונקציית הציות בתאגיד הבנקאי" מגדירה את תחומי האחריות של הציות באופן פורמאלי וברמה הקבוצתית. ההוראה קובעת כי נדרש להעריך את אפקטיביות ניהול סיכון הציות ולמצוא אמצעים למדידתו כאשר, הסיכון נגזר ממכלול החקיקה הרלוונטית לפעילות הבנק.

על פי מדיניות הבנק, מנוהל סיכון הציות על בסיס קבוצתי. במסגרת זו, ננקטים צעדים שונים לפיקוח ובקרה על השלוחה בחו"ל וחברות הבנות לצורך מעקב על יישום נושאי הציות בכללותם ויישום מדיניות הציות הקבוצתית. לצורך ניהול אפקטיבי של סיכונים הציות פועל בלאומי מערך ציות ואכיפה שבראשו עומד קצין הציות הראשי (Chief Compliance Officer). קצין הציות הראשי אחראי, בין היתר, למילוי החובות לפי הוראות החקיקה בנושאי איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור ויישום משטרי הסנקציות הבינלאומיים בהתאם למדיניות הבנק.

כחלק מאחריות קצין הציות בנושא יישום משטרי הסנקציות הבינלאומיים נעשית בחינה שוטפת ומבוצעות ההתאמות הנדרשות, כך למשל, במהלך השנה האחרונה, עקב התרחבות משמעותית של משטרי הסנקציות הבינלאומיים כנגד רוסיה ובלארוס, בוצעו עדכונים בתכנית האכיפה בנושא.

קצין הציות הראשי משמש גם כממונה על האכיפה בתחום דיני ניירות ערך, כממונה על הגנת הפרטיות וכממונה על יישום ה-FATCA, ה-CRS והסכם ה-QI.

מערך ציות ואכיפה כפוף למנהל הסיכונים הראשי.

א. איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור

שמירה על תרבות ציות נאותה, לרוחב הארגון, מחייבת קיומה של מסגרת בקרה ואכיפה אפקטיבית. לצורך כך, נקבעו נהלי עבודה ותהליכי בקרה ואכיפה סדורים על מכלול תהליכי העבודה וסיכונים הציות הנגזרים מהם. מטרתה של מסגרת הבקרה והאכיפה הינה, בין היתר, לאתר פערים וחשיפות קיימים ופוטנציאלים לשם בחינת הצורך בעדכון תהליכי עבודה, וביצוע הדרכות.

מערך הציות נמצא בקשר שוטף עם חברות הבנות בארץ ובחו"ל לצורך מעקב ליישום נושאי הציות בכללותם ויישום מדיניות הציות הקבוצתית.

בין היתר, הבנק מתמקד במוקדי סיכון בעולם טכנולוגי פיננסי (כגון: פינטק, P2P, קרנות גידור, נותני שירותים פיננסיים, מטבעות וירטואליים וכדומה) - ניהול סיכונים ציות ואיסור הלבנת הון בעולם טכנולוגי פיננסי מתפתח מאופיין במורכבות מקצועית והיעדר פרקטיקות מובנות לתהליכי בקרה עקב חדשנותם של הנושאים.

ב. אכיפה מנהלית

חוק ייעול הליכי האכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011 בא לייעל את הליכי האכיפה של הוראות החקיקה בתחום דיני ניירות הערך. במסגרת חקיקה זו ניתן יהיה להטיל סנקציות שונות על תאגיד, שהפר את ההוראות הרלוונטיות וכן על עובדי התאגיד, לרבות נושאי המשרה.

קצין הציות הראשי של הקבוצה משמש גם כממונה על האכיפה, האחראי על יישום תכנית האכיפה הפנימית בתחום ניירות הערך וניהול השקעות אשר אושרה על ידי דירקטוריון הבנק.

ג. FATCA – Foreign Account Tax Compliance Act, CRS – Common Reporting Standard ומדיניות כסף מוצהר

ביום 14 ביולי 2016 פורסם החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מספר 227), התשע"ו-2016 בנושא יישום הסכם FATCA שנחתם בין מדינת ישראל לארה"ב והסכמים לחילופי מידע בין מדינת ישראל למדינות אחרות לפי התקן לחילופי מידע אוטומטיים לגבי חשבונות פיננסיים שפרסם ה-OECD.

תקנות מס הכנסה (יישום תקן אחיד לדיווח ולבדיקת נאותות של מידע על חשבונות פיננסיים), התשע"ט-2019 פורסמו ביום 6 בפברואר 2019, ומכוחן נדרש הבנק לבצע הליכים לזיהוי לקוחות תושבי מדינות זרות, ולדווח על לקוחות שזוהו כתושבי מדינות שישראל חתומה עמן על הסכמים לחילופי מידע לרשות המיסים בישראל לצורך העברת המידע לרשות המוסמכת במדינת התושבות שלהם.

הבנק מבצע את הדיווחים הנדרשים לרשות המיסים בישראל בהתאם להוראות החקיקה האמורה.

הבנק מיישם מדיניות כסף מוצהר תוך הקפדה כי לא ינהלו בבנק כספים שאינם מוצהרים לרשויות המס הרלוונטיות, בהקשר זה נערכו מהלכים רבים לאיתור וזיהוי האוכלוסיות הרלוונטיות. במידת הצורך, נדרשים לקוחות להמציא הצהרות ואישורים שונים.

ביום 27 בנובמבר 2022 וביום 1 בפברואר 2023 הוטלו על Pepper שני עיצומים כספיים שהתקבלו מהפיקוח על הבנקים. להרחבה אודות העיצומים הכספיים ראה [ביאור D.26. בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2022](#).

סיכונים משפטיים

הסיכון המשפטי מוגדר כחשיפה לנזק כתוצאה מתביעות כנגד הבנק, מתן חוות דעת משפטית לקויה, עריכת הסכמים לקויים, אי מתן הנחיות מתאימות עקב שינויים בחקיקה ופסיקה וקנסות ופעילות פיקוחית.

סיכונים משפטיים נובעים מחמישה תחומים עיקריים:

- סיכוני חקיקה - סיכונים הנובעים מפעילות הבנק אם אינה תואמת הוראת חקיקה ראשית או משנית, הוראות בנק ישראל או הוראות רשויות מוסמכות אחרות.
- סיכוני התקשרות חוזית - סיכונים הנובעים מפעילות הבנק מול לקוחות, ספקים וגורמים אחרים שהבנק מתקשר עמם בהסכמים שונים, אם אינה מגובה בהסכם המסדיר מלוא זכויות הבנק, או שההסכם אינו ניתן לאכיפה מלאה או שהוא כולל תניות שאינן חוקיות.
- סיכוני פסיקה - סיכונים הנובעים מפעילות הבנק אם אינה תואמת פסיקה תקדימית.
- סיכונים הנובעים מהליכים משפטיים המתנהלים נגד הבנק.
- סיכונים הנובעים משינויים במדיניות אכיפה.

מדיניות ומסגרת ניהול הסיכונים המשפטיים

היועצת המשפטית הראשית, אשר הינה חברת הנהלה בבנק וראש חטיבת הייעוץ המשפטי, אחראית להובלת ניהול הסיכונים המשפטיים.

בקבוצה מיושמת תכנית ניהול סיכונים משפטיים שמטרתה לאתר, למנוע, לנהל ולמזער את הסיכונים המשפטיים. התכנית כוללת מסמכי מדיניות וממשק בין אגף הייעוץ המשפטי לבין יחידות הבנק, וכן נהלים פנימיים החלים בתוך אגף הייעוץ המשפטי שמטרתם לוודא כי הייעוץ המשפטי הניתן בבנק הינו ייעוץ מקצועי ומעודכן. החברות הבנות של הבנק בארץ ובחו"ל מיישמות מדיניות לניהול סיכונים משפטיים במסגרת מסמכי מדיניות ייעודיים ונהלים פנימיים לניהול סיכונים משפטיים התואמים את פעילותן ואת מדיניות הקבוצה בנושא. בהתאם למדיניות כאמור, נדרשות החברות הבנות להפנות נושאים מסוימים לייעוץ משפטי מתאים. בנוסף, החברות הבנות מעבירות דוחות תקופתיים ומיידיים למנהלת הסיכונים המשפטיים של הבנק, בהתאם לנדרש במסמכי המדיניות. בשנת 2022 רוענו תהליכי ניהול הסיכון המשפטי ותרחיש הקיצון המשפטי אותגר ועודכן.

במסגרת התכנית לניהול סיכונים משפטיים ניתן דגש על:

- איתור מוקדי הסיכונים המשפטיים המהותיים והטיפול בהם.
- מניעה ומזעור סיכונים משפטיים, בין היתר, באמצעות:
 - הכנת הסכמים, הנחיות ונהלים מתאימים.
 - בדיקת הוראות רגולטוריות וחקיקתיות (לרבות פסיקה), ובחינת השלכותיהן על פעילות הבנק.
 - הפקת לקחים בנושאים שונים ויישום הלקחים במסמכים המשפטיים הנהוגים בבנק, וכן העברת חוות דעת רלוונטיות ליחידות המתאימות בבנק.

לצורך ביצוע תכנית ניהול הסיכונים המשפטיים, פועלים באגף הייעוץ המשפטי גורמים יעודיים וועדות, שתפקידם לאתר באופן שוטף דברי חקיקה ופסקי דין חדשים בעלי השלכה על פעילות הבנק, לבחנם ולרכז הטיפול בהשלכותיהם. כמו כן, אגף הייעוץ המשפטי מאתר ומטפל, במידת הצורך, בהוראות רגולטוריות חדשות (חקיקה ראשית, חקיקה משנית, הוראות רגולטוריות), כבר בשלב הצעת החוק, או בשלב גיבוש הרגולציה הרלוונטית.

פעילותם של הגורמים והוועדות הנ"ל מוסדרת בנהלי עבודה פנימיים של אגף הייעוץ המשפטי. בין היתר קובעים הנהלים את ממשק העברת המידע בין כל אחד מהגורמים הנ"ל לבין צוות הסיכונים המשפטיים הפועל באגף, הנהלת האגף ומנהלת הסיכונים המשפטיים.

חשיפה משפטית כללית

קיימת חשיפה משפטית כללית, אשר לא ניתן להעריכה או לכמתה, הנובעת, בין היתר, ממורכבותם של השירותים הניתנים על ידי הבנק והחברות המאוחדות, ללקוחותיהם. מורכבות שירותים אלו צופנת בחובה, בין היתר, פוטנציאל לטענות, פרשנויות ואחרות, הנוגעות לשורה ארוכה של תנאים מסחריים ורגולטוריים. לא ניתן לצפות מראש את כל סוגי הטענות שיועלו בתחום זה ואת החשיפה הנובעת מטענות אלו ואחרות בקשר עם שירותי הבנק והחברות המאוחדות, המועלות, בין היתר, בבקשות לאישור תובענות ייצוגיות.

כמו כן, קיימת חשיפה משפטית בשל שינויים רגולטוריים והנחיות של הפיקוח על הבנקים, רשות ניירות ערך, ורגולטורים אחרים להם כפופה פעילות הבנק.

ההתקשרויות עם הלקוחות הינן, בחלקן, התקשרויות הנמשכות לאורך שנים רבות, במהלכן עשויים להתרחש שינויים במדיניות, ברגולציה ובמגמות הדין, לרבות בפסיקה בתי המשפט. הבנק והחברות המאוחדות פועלים באמצעות מערכות מיכוניות מורכבות, אשר לאור השינויים כאמור, יש צורך להתאימן באופן שוטף למציאות המשתנה. כל אלו יוצרים חשיפה תפעולית ומשפטית מוגברת.

בנוסף קיימת חשיפה משפטית כללית הנובעת מכך שכנגד הבנק והחברות המאוחדות מוגשות מעת לעת תלונות לפיקוח על הבנקים, שעלולות בנסיבות מסוימות להביא לנקיטת הליכים משפטיים נגד הבנק. לעת הזו, לא ניתן להעריך האם קיימת חשיפה בגין תלונות אלו ולא ניתן להעריך אם תינתן הכרעה רוחבית של הפיקוח בעניין תלונות כנ"ל ו/או אם תוגשנה תביעות ייצוגיות או אחרות כתוצאה מהליכים מעין אלה, וכן לא ניתן להעריך את החשיפה הפוטנציאלית לתלונות כנ"ל. לפיכך, לא נכללה הפרשה בגין החשיפה האמורה.

סיכון מוניטין

סיכון מוניטין הינו הסיכון לפגיעה באמון של בעלי עניין שונים (לקוחות, בעלי מניות, מחזיקי אג"ח וכו'), זאת כתוצאה מהתנהגות, פעולה, או הימנעות מפעולה של הקבוצה, נושאי משרה בקבוצה, העובדים או מעורבים אחרים. סיכון מוניטין מתייחס לתפיסותיהם של בעלי המניות, בעלי העניין, הציבור, מעצבי דעת הקהל והתקשורת, בין אם מתבססות על עובדות ובין אם אחרת. סיכון המוניטין הינו דינאמי ומשתנה בין נושאים שונים ואוכלוסיות שונות.

מדיניות ניהול סיכונים מוניטין אושרה על ידי הנהלת הבנק והדירקטוריון מתוך ראייה כי האמון חיוני לפעילות העסקית. המדיניות מגדירה את המבנה הארגוני ותחומי האחריות בניהול סיכון המוניטין.

סיכון אסטרטגי

סיכון אסטרטגי הוא הסיכון לפגיעה משמעותית בחוסן הפיננסי הנוכחי והעתיד כתוצאה מהחלטות אסטרטגיות מזיקות, יישום לקוי של החלטות אסטרטגיות או חוסר תגובה לשינויים בסקטור הבנקאי ובסביבה התפעולית.

התעשייה הפיננסית והסקטור הבנקאי חווים שינויים משמעותיים המשפיעים על הסיכון האסטרטגי ומחייבים התאמת המודל העסקי, ובהם:

כניסת שחקנים חדשים כדוגמת חברות טכנולוגיה גדולות (גוגל, אמזון, פייסבוק, אפל), חברות פינטק, חברות ביטוח, חברות אשראי חוץ בנקאי ובנקים דיגיטליים הנהנים לעתים מארביטרז' רגולטורי מול הרגולציה שחלה על בנקים וכן ממערכות מחשב גמישות.

שינויים רגולטוריים התומכים בעידוד התחרות כגון חובת צמצום מסגרות האשראי, הפעלת מערכת נתוני אשראי, חוק ניוד בין בנקים ויזמת בנקאות פתוחה. ראוי לציין כי בעוד השינויים הרגולטוריים, לעיתים, מגבילים את פעולותיהם של הבנקים, הם במקרים רבים אינם חלים על מתחרים כגון חברות הביטוח, הפינטקים וחברות הטכנולוגיה המבוססות כדוגמת אפל וגוגל.

התכנית האסטרטגית של הבנק הינה תלת שנתית ומאשרת על ידי ההנהלה והדירקטוריון. התכנית האסטרטגית נקבעת לאחר קיום תהליך מקיף של בחינת מגמות ושינויים בסביבה העסקית, בסביבה התחרותית, בסביבה הטכנולוגית והעדפות הלקוחות, ובמטרה לזהות ולאתר איומים והזדמנויות. כמו כן, מבוצע תהליך ריענון אסטרטגי שנתי, במסגרתו נבחנות המגמות החיצוניות המרכזיות והשפעותיהן האפשריות על לאומי. הסיכון האסטרטגי מנוהל על ידי דירקטוריון והנהלת הבנק בסיוע חטיבת האסטרטגיה, דיגיטל ודאטה.

סיכון מודל

סיכון מודל הינו החשיפה להפסד או פגיעה במוניטין הבנק עקב קבלת החלטות שגויה, מבוססת מודל, כתוצאה משימוש במודל שגוי, הישענות על נתונים לא משקפים, טעויות ביישום המודל ו/או שימוש שגוי במודל.

מדיניות ניהול סיכונים מודל אושרה על ידי הנהלת הבנק והדירקטוריון מתוך ראייה כי טיב ואיכות המודלים חיוניים לפעילות השוטפת. המדיניות מתייחסת לעקרונות בניהול סיכונים המודל, הגדרת ממשל תאגידי, בעלי תפקידים ומדרגי סמכויות. בהתאם למדיניות עוגנה תכנית עבודה רב שנתית מבוססת סיכון לניהול וצמצום סיכונים מודל, הבנק ממשיך ביישום תכנית העבודה לצמצום הסיכונים.

אסטרטגיית הבנק למעבר לשימוש בכלים דיגיטליים ותהליכים מבוססי מודלים מגבירה הישענות על מודלים בתהליכי העבודה. מגמה זו מגבירה את יעילות, שקיפות ואובייקטיביות התהליכים ועל כן מקטינה סיכונים בנקאות הוגנת (conduct), שירות, חיתום אשראי וכו' אך מגבירה את סיכונים המודלים. תכנית העבודה לניהול וניטור סיכונים מודלים מותאמת לעליית סיכונים אלו.

לאור העלייה בסביבת הריבית והאינפלציה והשינויים המאקרו כלכליים הבנק הידק במהלך השנה את תהליכי ניהול סיכונים מודלים, הוגברו תהליכי הניטור השוטף על ידי בעלי המודלים, המתקפים, בוצעו התאמות שנמצאו כנדרשות ובוצעה הערכת סיכונים מודלים מותאמת לעליית הסיכון ברמת הבנק.

בנוסף, לצורך חיזוק ובחינת סביבת הבקרה לניהול סיכונים מודל בבנק בוצעה התקשרות עם יועצים בינלאומיים לאתגור תהליכי העבודה לניהול סיכונים מודלים והערכת סיכונים מודל בראי עדכון הוראות ה-OCC החדשה ופרקטיקה מקובלת.

סיכון הבנקאות ההוגנת (Conduct)

סיכון הבנקאות ההוגנת הינו הסיכון שהתנהלות הבנק תוביל לתוצאה בלתי רצויה עבור לקוח בשל מתן שירות באופן לא הולם, מתן שירות שאינו מתאים או התנהלות בלתי הוגנת. בסיכון זה נכללת גם התנהלות לא ראויה המשפיעה על מהימנות השוק (MARKET INTEGRITY), אמון הציבור בפעילות המגזר הבנקאי. התממשות הסיכון עלול לגרום לבנק הפסדים הנובעים מתביעות משפטיות (לרבות תביעות ייצוגיות), מהטלת עיצומים או קנסות (בשל הפרת הוראות ציות אשר משיקות לנושאי הקונדקט) ו/או מנזקי מוניטין.

הבנק מקפיד על התנהלות שקופה והוגנת במטרה להעניק ללקוחותיו שירותים ומוצרים בעלי ערך. עיקרון זה מקבל ביטוי בחזון הבנק - להוביל בנקאות יוזמת וחדשנית עבור הלקוחות ולצמוח בצורה מואצת עם הלקוחות שבמיקוד. כמו כן, תהליכי הייזום והמכירה כפופים לנהלים ולבקורות התומכים בהתנהלות ראויה ואשר נבחנים באופן שוטף, במטרה לשדרגם.

נמשכת מגמת הרגולציה הצרכנית בדגש על הוגנות (Conduct). במסגרת זו, הבנק ממשיך להקפיד על יישום עקרונות ההוגנות.

הבנק ממשיך לקדם מתן שירותים פיננסיים באמצעות פלטפורמות דיגיטליות ושימוש במודלים וההערכה היא שמהלך זה, בין יתרונותיו, מפחית את סיכון הבנקאות ההוגנת.

סיכון מאקרו כלכלי

סיכון מאקרו כלכלי הינו סיכון להכנסות ולהון הקבוצה הנובע מתנאים מאקרו כלכליים לרבות צמיחה כלכלית, סביבת ריבית נמוכה, יחסי הכח הפוליטיים בעולם והשפעתם על הסחר הבינלאומי.

הסיכונים המאקרו כלכליים העיקריים נוגעים עתה לתהליך הצמצום המוניטרי אשר מתרחש ברוב מדינות העולם, זאת בתגובה להאצת האינפלציה. האצת האינפלציה התרחשה על רקע שיבוש חמור בשרשראות האספקה במהלך החלק הראשון של משבר הקורונה, זאת לצד שינויים בהרכב הביקוש וההיצע המצרפיים. בתגובה, בנקים מרכזיים החלו לנקוט במהלך 2022 בצעדים שונים להשבת ריסון מוניטרי, זאת באמצעות העלאת ריבית, צמצום כמותי וצעדים נוספים. הסיכונים העיקריים נוגעים למידה שבה מהלך הצמצום המוניטרי, שעדיין לא הגיע לשיאו, ימתן את הפעילות הכלכלית. סיכון נוסף נוגע לאפשרות של צורך בהעלאות ריבית נוספות, רבות מאשר הצפויות כיום על ידי השווקים, עקב התמשכות האינפלציה, תוך כדי הכבדה נוספת על הפעילות הכלכלית.

משבר הקורונה עדיין מהווה סיכון מאקרו כלכלי גלובלי, אך במידה פחותה על הפעילות המקומית, ולכן מדובר בגורם בעל השפעה אפשרית על עסקי הבנק. התחדשות ניכרת של התחלואה, אם תתרחש, עלולה להביא לפגיעה בפעילות העסקית של ענפים רגישים כמו תיירות, תעופה, פנאי, בידור, שירותי אוכל ועוד וכן השפעות עקיפות משמעותיות על מכלול רחב של ענפים בתחומי המסחר והשירותים וכן נדל"ן שאיננו למגורים. משבר זה הותיר לכללות רבות ברחבי העולם עם עלייה ניכרת בחובות הריבויים, התפתחות אשר עלולה להוות סיכון עתידי למידת היציבות בשווקים הפיננסיים. כמו כן, ישנם סיכונים משמעותיים הנובעים משינויי אקלים, וסיכונים גיאופוליטיים שונים, לרבות המשבר האוקראיני-רוסי, המוסיפים לפוטנציאל לתנודתיות של תהליכים כלכליים גלובליים.

לאחר תקופת הדוח, החלו אירועים ציבוריים - חקיקתיים וחברתיים, אשר קיימת אי וודאות רבה לגבי אופן התפתחותם ומידת השפעתם על הכלכלה הישראלית בטווח הבינוני והארוך, וכנגזרת מכך על תוצאות הבנק. לאירועים כאמור עלולה להיות השפעה שלילית על המשק הישראלי וכפועל יוצא מכך על ביצועיו של הבנק. לעת עתה, ניכרים שינויים בשווקים הפיננסיים של ישראל והתמחור של נכסים פיננסיים ישראליים בשוקי העולם, לרבות החלשות שער החליפין של השקל למול סל המטבעות, הדולר והאירו, עלייה במכשירי ה-CDS (Credit default swap) של מדינת ישראל הנסחרים בעולם ותנודתיות רבה במדדים המובילים בבורסה בת"א.

הבנק בוחר את יכולתו לעמוד בהתפתחויות שליליות בסביבה המאקרו כלכלית באמצעות תרחישי קיצון מערכתיים, ובכלל זה עורך תרחישי קיצון אחידים לבקשת הפיקוח על הבנקים. כמו כן, מתבצע ניטור ומעקב שוטף אחר ההתפתחויות בשוק על מנת להיערך מבעוד מועד ולהתאים את הפעילות, לכשיידרש.

רופיל הסיכון - הגדרת חומרת גורמי הסיכון

המתודולוגיה לסיווג רמת החומרה של החשיפות לסיכונים השונים, כפי שמתוארים בטבלת חומרת גורמי הסיכון שלהלן, מבוססת על כימות השפעת התממשות תרחישים שונים על הון הקבוצה, קרי על יציבותה. רמות החומרה מציגות את הסיכון בחלוקה לחמש רמות, כאשר פגיעה שתוביל לירידת יחס הלימות הון עצמי רובד 1 מתחת למגבלת תיאבון הסיכון (יחס הון עצמי רובד 1 של 6.5%) מוגדרת כסיכון ברמת חומרה גבוהה. הסיווג לרמות הסיכון האחרות מתבצע כפונקציה של היקף הפגיעה ביחס הלימות הון עצמי רובד 1 של הקבוצה והערכה סובייקטיבית רלוונטית. הגורמים המשפיעים על הערכה זו מורכבים משיקולים שונים, כגון: תהליכי ניהול הסיכון, השפעת קשרי הגומלין מול סיכונים אחרים ושינויים בסביבת הסיכון החיצונית היכולים להעלות או להוריד את הערכת החומרה של הסיכונים מעבר למשתקף בהערכת הפגיעה הכמותית להון. ההערכה הסובייקטיבית כוללת גם "הערכות מומחה" מקרב הגורמים הרלוונטיים בבנק. במקרים בהם תרחיש כמותי כלשהו אינו נותן, להערכתנו, ביטוי מספיק גבוה לחומרת גורם הסיכון, ייתן משקל גבוה יותר להערכה איכותית.

לאור האמור לעיל, נדגיש כי ישנה שונות באופן בחינת ההשפעה של גורמי הסיכון השונים בין הבנקים ולכן יש לנקוט משנה זהירות בכיצוע השוואות שונות.

חלק מהמידע המובא בפרק זה הינו "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה ראה פרק [מידע צופה פני עתיד](#).

טבלת חומרת גורמי הסיכון

סיכון	הגדרה	רמת חומרה*	
		2021	2022
1 סיכון אשראי כולל	סיכון להפסד כתוצאה מהאפשרות שצד נגדי לא יעמוד בהתחייבויותיו כלפי התאגיד הבנקאי. ההתייחסות היא לסיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני.	בינונית	בינונית
1.1 סיכון איכות לווים וביטחונות	סיכון בגין כניסה לכשל של לווה/צד נגדי הגורמת לאי עמידתו בהתחייבויות כספיות חוזיות, כניסה לכשל של לווה או של צד נגדי בנגזרים והסיכון השיורי בגין אי יכולת לממש ביטחונות.	בינונית	בינונית
1.2 סיכון ריכוזיות לווה גדול וקבוצת לווים	סיכון אשראי הנובע מגודלם היחסי של לווים בתיק האשראי של הבנק.	נמוכה	נמוכה
1.3 סיכון ריכוזיות ענפית ומגזרית	סיכון אשראי הנובע מריכוז של אשראי ללווים בענפי משק ובמגזרים מסוימים.	בינונית	בינונית
2 סיכון שוק כולל	סיכון החשיפה של נכסי הקבוצה לשינויים בשערי חליפין, בריבית, באינפלציה ובמחירי נכסים, הקורלציה ביניהם ורמות התנודתיות שלהם.	נמוכה-בינונית	נמוכה-בינונית

סיכון	הגדרה	רמת חומרה*	
		2021	2022
2.1 סיכון בסיס	הסיכון עקב תנודות בשער חליפין, כולל אינפלציה (תיק למסחר ובנקאי).	נמוכה	נמוכה
2.2 סיכון ריבית	הסיכון עקב תנודות בשערי ריבית (תיק למסחר ותיק בנקאי).	נמוכה-בינונית	נמוכה-בינונית
2.3 סיכון מרווח ומחירי מניות	הסיכון עקב תנודות במחירי מניות ואג"ח בתיק המסחרי ובתיק הבנקאי עבור נכסים המשוערכים לפי מחיר שוק.	נמוכה-בינונית	נמוכה-בינונית
3 סיכון נזילות**	הסיכון בחוסר היכולת לעמוד באי הוודאות ביחס לאפשרות לגייס מקורות ו/או לממש נכסים, באופן בלתי צפוי ותוך פרק זמן קצר, מבלי שיגרם הפסד מהותי.	נמוכה-בינונית	נמוכה
4 סיכון תפעולי	סיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או מכשל של תהליכים פנימיים, אנשים ומערכות או כתוצאה מאירועים חיצוניים.	בינונית	בינונית
4.1 סיכון אבטחת מידע וסייבר	סיכון הנובע מתקיפת מערכות המחשוב ו/או תשתיות משובצות מחשב, אשר תוצאותיה עשויות לבוא לידי ביטוי בגניבת מידע, בגניבת נכסים פיננסיים (כסף ושווה כסף) ו/או פגיעה ברציפות התפקודית (על ידי שיבוש מידע ו/או פגיעה בזמינות).	בינונית-גבוהה	בינונית-גבוהה
4.2 סיכון טכנולוגיה	סיכון להפסד כתוצאה מתקלות וכשלים מינוניים, כתוצאה מתהליכים לקידום ויישום חדשנות טכנולוגית/מוצרים ושירותים חדשניים ו/או פרויקטים	בינונית	בינונית
5 סיכון מודל	החשיפה להפסד או פגיעה במוניטין הבנק עקב קבלת החלטות שגויה, מבוססת מודל כתוצאה מ: שימוש במודל שגוי, הישענות על נתונים שאינם משקפים, טעויות ביישום המודל ושימוש שגוי במודל.	בינונית	בינונית
6 סיכון משפטי ורגולציה	מכלול הסיכונים של הסיכון המשפטי וסיכון הרגולציה המפורטים בדוח.	בינונית	בינונית
7 סיכון ציות	סיכון הנובע מאי ציות להוראות חקיקה ותקנות מחייבות.	בינונית	בינונית
8 סיכון מוניטין	הסיכון שפרסום שלילי יגרום לירידה בבסיס הלקוחות, ירידה בהכנסות, בנזילות או עלויות משפטיות גבוהות.	נמוכה-בינונית	נמוכה-בינונית
9 סיכון אסטרטגי	סיכון אסטרטגי הוא הסיכון לפגיעה משמעותית בחוסן הפיננסי הנוכחי והעתיד כתוצאה מהחלטות אסטרטגיות מזיקות, יישום לקוי של החלטות אסטרטגיות או חוסר תגובה לשינויים בסקטור הבנקאי ובסביבה התפעולית.	בינונית	בינונית
10 סיכון מערכתי עולמי	סיכונים הנגרמים עקב אירועים חיצוניים גלובליים שעלולים לגרום התממשות של מספר סיכונים במקביל.	בינונית-גבוהה	בינונית-גבוהה
11 סיכון מערכתי מקומי	סיכונים הנגרמים עקב אירועים מקומיים שעלולים לגרום התממשות של מספר סיכונים במקביל.	בינונית-גבוהה	בינונית-גבוהה

* בהתייחס לפגיעה אפשרית בהלימות ההון והערכה סובייקטיבית של השפעת סיכונים קשים לכימות. רמת הסיכון אינה מבטאת את ההסתברות להתממשותו, אלא את הפגיעה בבנק בקרות התרחיש.

** ברבעון השלישי הועלתה הערכת רמת חומרת סיכון הנזילות מ"נמוך" ל"נמוך-בינוני" על רקע השינויים בסביבת המאקרו והעלייה בעלויות גיוס הנזילות בארץ ובעולם.

הערה: סיכון הריבית וסיכון המרווח מחושבים על כלל הנכסים וההתחייבויות של הבנק לרבות ההתחייבות לעובדים, ולפיכך הוחלט החל מהדוחות הכספיים לשנת 2022 כי לא נדרש להציג את גורם סיכון הפנסיה בנפרד.

מדיניות חשבונאית ואומדנים בנושאים קריטיים

כללי

הכנת הדוחות הכספיים המאוחדים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ובהתאם להוראות המפקח על הבנקים דורשת מהנהלה שימוש באומדנים והערכות המשפיעים על הסכומים המדווחים של נכסים, התחייבויות (לרבות התחייבויות תלויות) וכן על סכומי הכנסות והוצאות.

האומדנים וההערכות מתבססים בדרך כלל על תחזיות כלכליות, הערכות לגבי השווקים השונים וניסיון העבר תוך הפעלת שיקול דעת אשר ההנהלה מאמינה כי הינם סבירים בעת עריכת הדוחות הכספיים. חלק מהאומדנים וההערכות אלו, מגלמים רמה גבוהה של אי ודאות ויתכן ויושפעו או יהיו רגישים ברמה גבוהה לשינויים בעתיד. אומדנים והערכות אלו, שמידת השתנותם עשויה להשפיע באופן מהותי על התוצאות הכספיות של הבנק, נחשבים לאומדנים והערכות בנושאים קריטיים.

התוצאות בפועל של סעיפים אלה עלולות להיות שונות מהאומדנים ו/או ההערכות.

[כביאור 1](#) מובאים בפירוט עיקרי המדיניות החשבונאית אותה יישמה קבוצת לאומי.

להלן תיאור תמציתי של נושאים חשבונאיים קריטיים עיקריים המגלמים הערכות ואומדנים של ההנהלה אשר נדונו בין הדיקטוריון, ההנהלה ורואי החשבון המבקרים המשותפים:

הפרשה להפסדי אשראי וסיווג חובות בעייתיים

החל מיום 1 בינואר 2022 מיישם הבנק את הוראות המפקח על הבנקים בנושא הפרשות להפסדי אשראי צפויים (Current Expected Credit Losses - CECL), כפי שפורסמו בנושא 326 בקודיפיקציה (ASC 326) בדבר "מכשירים פיננסיים - הפסדי אשראי". הכללים החדשים מציגים מתודולוגיה חדשה לרישום הפסדי אשראי, אשר בעיקרה מביאה להכרה מוקדמת יותר בהפסדי אשראי. מטרת הכללים החדשים היא לשפר את איכות הדיווח על המצב הכספי של התאגיד הבנקאי באמצעות הקדמת רישום ההפרשות להפסדי אשראי, באופן שתומך בתגובה מהירה יותר של הבנקים להידרדרות באיכות האשראי של לווים, וחיזוק הקשר בין ניהול סיכוני האשראי לבין האופן שבו סיכונים אלה משתקפים בדוחות הכספיים. זאת, תוך התבססות על שיטות ותהליכים קיימים.

כתוצאה מיישום הכללים החדשים, הבנק עדכן והתאים את מתודולוגיית ההפרשה להפסדי אשראי, בהתאם למתודולוגיה המעודכנת, ההפרשה להפסדי אשראי מורכבת הן מנדבך כמותי והן מנדבך איכותי. ככלל, אומדני הבנק מבוססים על הפסדי עבר לאחר התאמתם בגין השתנות מאפייני האשראי, התאמה בגין התנאים הכלכליים הנוכחיים ותחזיות סבירות לעתיד. כתלות בתיק האשראי, הרכיבים הכמותיים מבוססים בין היתר, על מחיקות חשבונאיות נטו (net charge-offs), הסתברויות לכשל (Probability of Default) והפסד בהינתן כשל (Loss Given Default). אומדנים אלה מתחשבים בשורה של מאפייני סיכון ומאפיינים כלכליים כגון היקף הפסדי העבר, פרופיל הסיכון של קבוצות הסיכון, סיווג החוב, הרכב תיק האשראי, מצב הביטחונות, תיאבון הסיכון, תנאי הכלכלה הקיימים והחזויים וכיוצא באלה. אומדני הבנק כוללים הערכות המשקפות, בין היתר, תנאי אי וודאות ומטבעם יכולים להשתנות מעת לעת.

הבנק קבע נהלים לקיום הפרשה להפסדי אשראי ברמה המתאימה כדי לכסות הפסדי אשראי צפויים בהתייחס לתיק האשראי שלו, כולל בגין סיכון אשראי חוץ מאזני.

ככלל, אומדן ההפרשה להפסדי אשראי צפויים מחושב על פני התקופה החוזית של הנכס הפיננסי תוך הבאה בחשבון של אומדני פירעון מוקדם בהתאם לשיטות כמותיות שגיבש הבנק, ותוך התחשבות בצפי לביצוע ארגון מחדש של חוב בעייתי עם הלווה, ככל שרלוונטי. הפרשה שחושבה על בסיס קבוצתי בגין הלוואות מבוססת ככלל על יתרת החוב הרשומה, למעט ריבית שנצברה למועד הדיווח.

מדידת ההפרשה להפסדי אשראי מבוססת על חלוקת תיק האשראי של הבנק לקבוצות החלוקות מאפייני סיכון דומים (תהליך המכונה "סגמנטציה"). תמצית גישת הבנק לסגמנטציה מתייחסת לתיקים, ענפי משק ולמערכים עסקיים כדלקמן: הבנק מפלח את האשראי לציבור לארבעה תיקים ראשיים כאשר כל תיק מחולק לקבוצות משנה: (1) אשראי עסקי-מסחרי בחטיבה העסקית; (2) אשראי מסחרי, המשקף בעיקר אשראי לעסקים קטנים, בחטיבה הבנקאית; (3) אשראי פרטי שאינו לדויר ו-(4) אשראי לדויר. ככלל, אשראי מסחרי מפולח לענפי משק, בעוד אשראי לאנשים פרטיים מפולח לקווי עסקים מרכזיים. בהתייחס לאשראי לדויר מתבססת המדידה על מאפיינים ברמת הלוואה הבודדת. בשלב הבא, הבנק מבחין בין אשראי תקין לבין אשראי בסיווג בעייתי.

ההפרשה לכיסוי הפסדי האשראי הצפויים בתיק האשראי מוערכת באחד משני מסלולים: הפרשה קבוצתית והפרשה פרטנית, לפרטים ראה [ביאור 1.ח](#).

הפרשה קבוצתית

1. בסגמנטים שאינם לדיור, אמידת ההפרשה נעשית ככלל בשיטת שיעור ההפסד (Loss-rate). תהליך זה מבוסס בראשיתו על ממוצע הפסדי העבר בתיק, המיוצג על ידי מחיקות חשבונאיות נטו (net charge-offs) החל משנת 2011 ועד לרבעון שקדם למועד הדיווח. הפסדי העבר מותאמים בהמשך התהליך בגין שורה של מאפייני סיכון ומאפיינים כלכליים כגון היקף הפסדי העבר, פרופיל הסיכון של קבוצות הסיכון, סיווג החוב, הרכב תיק האשראי, מצב הביטחונות, תיאבון הסיכון, ריכוזיות תיק האשראי, דירוגי הסיכון, מדיניות ונוהלי מתן האשראי של הבנק ותנאים נוספים. תהליך זה נועד להתאים את המידע ההיסטורי כדי לשקף את המידה שבה התנאים הקיימים והתחזיות הסבירות והניתנות לביסוס עשויים להיות שונים מהתנאים ששררו בתקופה שבמהלכה הוערך המידע ההיסטורי. בשלב הבא משלב הבנק תחזיות סבירות וניתנות לביסוס לשנה אחת, ולאחריה שב על פני שנה אחת למידע ההיסטורי המותאם בגין תנאים נוכחיים על בסיס ליניארי. בסופו של התהליך, מותאמת ההפרשה בגין אומדנים לגביות (recoveries) צפויות ביחס לחובות שנמחקו חשבונאית. שינויים באומדנים אלה מוכרים במועד התהוותם כנגד ההפרשה להפסדי אשראי.

ההפרשה בגין אשראי חוץ מאזני מוכרת בגין מחויבויות אשר אינן ניתנות לביטול ללא תנאי על ידי הבנק, ומבוססת על אותה הסגמנטציה שתוארה לעיל, תוך התחשבות באומדני הבנק ביחס לסבירות הניצול של הפריטים החוץ מאזניים השונים (היינו, מקדמי המרה לאשראי). אומדנים אלה מבוססים הן על ניסיון עבר שנצבר בבנק המצביע על שיעורי המימוש לאשראי והן על שיקול דעת סובייקטיבי. הפרשה זו מוצגת במאזן במסגרת התחייבויות אחרות.

תהליך זה מלווה בשיקול דעת משמעותי ובהנחות מומחה, על מנת לשקף את מיטב ציפיות ההנהלה והערכותיה באשר להפסדי האשראי הצפויים.

2. בסגמנט האשראי לדיור, מודד הבנק את ההפרשה להפסדי אשראי צפויים על בסיס הסתברויות לכשל (Probability of Default) והפסד בהינתן כשל (Loss Given Default). תהליך זה מתחיל אף הוא ממידע היסטורי אשר מותאם בגין תנאים נוכחיים ותחזיות סבירות וניתנות לביסוס לתקופה של שנה אחת. לאחר תקופה זו שב הבנק על פני שלוש שנים למידע היסטורי המותאם בגין תנאים נוכחיים על בסיס ליניארי. הפרשה בגין אשראי חוץ מאזני מוכרת על בסיס אומדני הבנק ביחס להסתברות לניצול מסגרות האשראי המחייבות. שינויים בהפרשה להפסדי אשראי בגין הלוואות לדיור, רבות בגין הלוואות לדיור בסיווג לא צובר, מוצגות כהוצאה להפסדי אשראי בגין חובות שנבדקו על בסיס קבוצתי.

סיווג חובות בעייתיים והפרשה פרטנית

הבנק בוחר באופן שוטף ובהתאם לנהלים את תיק האשראי במטרה לאתר, מוקדם ככל הניתן, לווים בהם עלתה רמת הסיכון והחשיפה, והזקוקים לתשומת לב ניהולית מיוחדת וליווי צמוד. זאת, על רקע מאפייני סיכון או כתוצאה מתנאים כלכליים/משקיים העלולים להשפיע על מצב הלווים, במטרה לשפר את מצבם. לגבי הלקוחות העסקיים הערכת עומק הבעיה נעשית תוך הפעלת שיקול דעת על ידי הגורמים העסקיים המטפלים בלווה, על ידי יחידות ניהול סיכונים האשראי (נס"א) בחטיבה לניהול סיכונים ובאמצעות הערכה אובייקטיבית ככל האפשר של הקשיים שאותרו, במטרה לקבוע את דירוג הסיכון שלהם.

ככלל, חוב מסחרי שיתרתו החוזית הינה 1 מיליון ש"ח או יותר נבדק פרטנית על ידי הגורמים המוסמכים בבנק לעניין סיווגם כחובות בעייתיים, לרבות רישום מחיקה חשבונאית ככל שרלוונטי. יתר לקוחות הבנק, ככלל, נבחנו לצורך סיווג על בסיס מצב הפיגור ובהתאם לתסמינים שליליים מסוימים שמוגדרים ומופעלים מיכונית.

חובות לא צוברים, למעט אשראי לדיור, הינם חובות אשר הבנק סבור כי אינם חולקים מאפייני סיכון משותפים עם חובות צוברים, ולפיכך מעריך את ההפרשה בגינם על בסיס פרטני.

כחלק מהאמצעים שמפעיל הבנק לניהול סיכונים האשראי, מבוצעים בכל קווי העסקים (בכל אחד, בהתאמה למאפייניו) מהלכים לאיתור חובות בעייתיים מבעוד מועד. בחטיבה העסקית מבוצעת בחינה שבין היתר מבוססת קריטריונים מהווים התראה מוקדמת לאפשרות הפיכתו של חוב לבעייתי. בהתאם לכך במידה ונדרש, מעודכן דירוג הסיכון והחוב מוגדר רגיש. בחטיבה הבנקאית איתור הלקוחות הרגישים מבוצע בעיקרו באופן ממוכן וזאת בהתבסס על קריטריונים שהוגדרו עבור סוג זה של לקוחות.

לקוחות שאותרו כרגישים, נבחן הצורך בסיווגם, מדי רבעון לפני פרסום הדוח הכספי.

מתודולוגית הטיפול בחובות בעייתיים מחייבת בין היתר, בחינה שיטתית של נאותות ההפרשה להפסדי אשראי בגין החובות המסווגים כלא צוברים. ההפרשה מוערכת בהתאם לפער בין יתרת החוב הרשומה לערך הנוכחי של תזרימי המזומנים העתידיים הצפויים לשירות החוב מהפעילות של הלקוח ומימוש ביטחונות ונכסים אחרים, מהווים בשיעור הריבית האפקטיבית של החוב. לגבי חובות שהחזר שלהם נסמך על ביטחונות (חובות מותנים בביטחון) ואין מקורות החזר זמינים ואמינים אחרים, ההפרשה נקבעת בהתבסס על השווי ההוגן של הביטחון בניכוי עלויות מימוש ולאחר הפעלת מקדמי ביטחון בכל הקשור לשווי הבטוחה שיהיה ניתן לממשו ולהיפרע ממנו. בהקשר זה יצוין כי הבנק מיישם את דרישות בנק ישראל על פיהן קביעת סיווג של חוב מתבססת על יכולת התשלום של החייב כלומר, החוזק הצפוי של מקור החזר הראשוני של החוב וזאת למרות התמיכה של מקורות החזר שניים ושלישונים כגון: ביטחונות וערבים.

בדומה לבחינת נאותות הסיווגים מבוצעת מידי רבעון גם בחינת נאותות ההפרשה בהתאם לדרישות בנק ישראל.

בהתאם לעדכונים בהוראות ניהול בנקאי תקין, האחריות הכוללת לנאותות הסיווגים וההפרשות מוטלת על החטיבה לניהול סיכונים. בנוסף לדיונים המתקיימים בהנהלות החטיבות העסקיות ונציגי החטיבה לניהול סיכונים, מתקיים מידי רבעון דיון גם בוועדת הפרשות של הבנק בראשות המנכ"ל הראשי, לגבי הסך המצרפי של ההפרשות הנדרשות לאותו רבעון, וכן בהתייחס לסווג והפרשות ספציפיים (מעבר לסף סכום שנקבע).

למידע נוסף בנוגע ליישום לראשונה של הוראות הפיקוח על הבנקים בנושא הפרשות להפסדי אשראי צפויים (Current Expected Credit Losses - CECL) ראה [ביאור 1.כד.1](#).

מדידות שווי הוגן

הבנק מיישם את הכללים שנקבעו בנושא 820 בקודיפיקציה אשר מגדיר שווי הוגן וקובע מסגרת עבודה עקבית למדידת שווי הוגן על ידי הגדרת טכניקות הערכת שווי הוגן לגבי נכסים והתחייבויות, קביעת מדרג שווי הוגן והנחיות יישום מפורטות. כמו כן, מיישם הבנק את הוראת הפיקוח על הבנקים בנושא. הפריטים העיקריים אותם מודד הבנק בשווי הוגן מדי תקופה הינם אגרות חוב זמניות למכירה, ניירות ערך למסחר, מניות שאינן למסחר לגביהן קיים שווי הוגן זמין ומכשירים פיננסיים נגזרים.

שווי הוגן מוגדר כסכום/מחיר אשר היה מתקבל ממכירת נכס או המחיר שהיה משולם בהעברת התחייבות בעסקה בין מוכר מרצון לקונה מרצון במועד המדידה. בין היתר, ההוראות מחייבות לצורך הערכת שווי הוגן, לעשות שימוש מרבי בנתונים נצפים ולמזער שימוש בנתונים לא נצפים. נתונים נצפים מייצגים מידע הזמין בשוק המתקבל ממקורות בלתי תלויים ואילו נתונים לא נצפים משקפים ככלל את ההנחות של התאגיד הבנקאי.

820 ASC מפרט היררכיה של טכניקות מדידה המבוססות על הקביעה אם הנתונים ששימשו לצורך קביעת השווי ההוגן הינם נצפים או לא נצפים. סוגים אלו של נתונים יוצרים מדרג שווי הוגן כמפורט להלן:

- נתוני רמה 1: מחירים מצוטטים (לא מותאמים) בשווקים פעילים לנכסים או להתחייבויות זהים.
- נתוני רמה 2: מחירים מצוטטים לנכסים או להתחייבויות דומים בשווקים פעילים; מחירים מצוטטים לנכסים זהים או התחייבויות זהות בשווקים שאינם פעילים; מחירים הנגזרים ממודלים להערכה אשר כל הנתונים המשמעותיים בהם הינם נצפים בשוק או נתמכים על ידי נתוני שוק נצפים.
- נתוני רמה 3: נתונים לא נצפים עבור הנכס או ההתחייבות.

הרמה במדרג השווי ההוגן שאליה משתייכת מדידת השווי ההוגן של מכשיר הפיננסי תיקבע על בסיס הרמה הנמוכה ביותר של הנתון שהינו משמעותי למדידת השווי ההוגן בכללותו.

השווי ההוגן של ניירות ערך ישראליים מתבסס בעיקרו על מחירים מצוטטים מהבורסה לניירות ערך בתל-אביב ובניירות ערך זרים על מחירים המתקבלים ממקורות חיצוניים. לעניין ניירות ערך זרים רובו של התיק מחושב באופן יומי על ידי מוסד בינלאומי מוכר שעיסוקו בחישוב שווי הוגן של נכסים פיננסיים לצורך גילוי השווי בדוחות כספיים. מוסד זה הוא בלתי תלוי בגופים המנפיקים ובלתי תלוי בגופים המשווקים. החישוב מתבסס בעיקרו על מחירי עסקאות בשווקים פעילים ועל שיערוך עסקאות דומות. החישוב משקף את המחיר שקונה מרצון בשוק ישלם עבור ניירות ערך על בסיס מידע שוטף הנצפה בשוק. מכיוון שרק חלק מניירות הערך נסחרים בעולם בתדירות יומית, המשערך מבסס את נתוניו לצורך קביעת מחיר, באמצעות אלגוריתם תמחור על עסקאות שבוצעו בפועל, אינדיקציות למחירים מבנקים גלובליים ומקומיים, ברוקרים ובורסות. במידה ונתוני שוק מועטים או לא קיימים, המשערך משתמש במודלים מתוחכמים להערכת שווי, תוך התחשבות בזהות המנפיק והענף הרלוונטי.

בניירות ערך שהם אגרות חוב שאינן סחירות של חברות בישראל השווי ההוגן מתבסס על נתונים המתקבלים מחברת "מרווח הוגן". הבנק תיקף את המודל ויודא ברמה סבירה של בטחון את נכונות השווי ההוגן.

לעיתים, מטעמי שמרנות, כאשר קיימים אינדיקטורים, הבנק מבצע התאמות למודל ו/או מחיר שוק במטרה לקבוע שווי הוגן נכון יותר. בנושא מכשירים פיננסיים נגזרים, מיישם הבנק את הוראות נושא 815 בקודיפיקציה ואת הוראות הפיקוח על הבנקים בנושא.

בפרט, הבנק משקף את סיכון האשראי (credit risk) ואת הסיכון לאי ביצוע (nonperformance risk) במדידת השווי ההוגן של חוב, לרבות מכשירים נגזרים, אשר הונפקו על ידו ונמדדים לפי שווי הוגן. סיכון אי ביצוע כולל את סיכון האשראי של התאגיד הבנקאי, אך לא מוגבל לסיכון זה בלבד.

נקבעו הנחיות ספציפיות בנוגע למתודולוגיה ולנתונים שישמשו בחישוב השווי ההוגן של מכשירים נגזרים. הבנק מבצע את חישוב ההפרשה בגין סיכון אשראי ברמת לקוח, תוך שימוש במדד לאיכות האשראי בהתבסס על מודלים פנימיים או על נתוני שוק.

לפירוט בדבר השפעת סיכון האשראי על הנגזרים ראה [ביאור 28.כב.1](#).

למידע נוסף בנוגע לקביעת שווי הוגן ראה [ביאור 1.1](#).

ירידות ערך של ניירות ערך בתיק הזמין למכירה

הבנק אומד את הפסדי האשראי הצפויים בגין אגרות חוב בתיק הזמין למכירה בכל מועד דיווח כאשר השווי ההוגן של הנייר נמוך מעלותו המופחתת. בכל מצב כאמור, בוחן הבנק אם ישנה כוונה למכור את הנייר או אם הבנק מאמין כי יותר-סביר-מאשר-לא שהוא ידרש למכור את הנייר לפני השבת ערכו בספרים. אם התשובה חיובית - מלוא הפער שבין הערך בספרים לבין השווי ההוגן מוכר ברווח והפסד. אם התשובה שלילית - הבנק בוחן אם הירידה בשווי ההוגן נובעת מהפסדי אשראי או מגורמים אחרים, וירידת ערך אשר הבנק מעריך כי נובעת מהפסדי אשראי מוכרת באמצעות ההפרשה להפסדי אשראי, בעוד כל ירידת ערך אחרת מוכרת כנגד רווח כולל אחר. הפסד אשראי קיים כאשר הבנק לא צופה לקבל תזרימי קרן וריבית מספקים על מנת להשיב את מלוא העלות המופחתת של הנייר. ההפרשה בגין הפסדי אשראי מוגבלת לסכום שבו עולה העלות המופחתת של הנייר על שווי ההוגן. סכום ההפרשה מתעדכן מעלה או מטה בהתאם לשינויים בהערכות בתקופות עוקבות.

במסגרת הערכת הבנק בדבר קיומו של הפסד אשראי, בוחן הבנק נתונים, הערכות ופריטי מידע שונים.

בהתאם לכללים החדשים, הבנק אינו מתחשב לעניין זה במשך הזמן שבמהלכו השווי ההוגן של הנייר היה נמוך מעלותו.

במקרים בהם הבנק החליט לבצע בדיקה כמותית תבצע הבחינה באמצעות שיטת PD LGD. במסגרת בחינה זו תבוצע השוואה של היוון תזרימי המזומנים אל מול השווי ההוגן ואל מול העלות המופחתת. במצב בו היוון תזרימי המזומנים הצפויים נמוך מהעלות המופחתת יוכר ההפרש כהפרשה להפסדי אשראי. במקרה בו השווי ההוגן של האיגרת גבוה מסכום היוון תזרימי המזומנים תוכר הפרשה עד לרצפת השווי ההוגן.

למידע נוסף בנוגע לבחינת ירידת ערך ראה [ביאור 1.1](#).

למידע נוסף ראה פרק המבנה וההתפתחות של הנכסים, ההתייבויות, ההון והלימות ההון סעיף [ניירות ערך](#).

התחייבויות לזכויות עובדים

זכויות הפרישה והפנסיה בבנק נקבעות על פי סיווג תקופות ההעסקה השונות בבנק, כאשר לעובדים שהחלו עבודתם בבנק מיום 1 בינואר 1999 וטרם קבלו קביעות במועד חתימת הסכם קיבוצי מיוחד בשנת 2000 בעניין הסדר פנסיוני קיימות הפקדות שוטפות לתכנית פנסיה חיצונית ולגביהם לבנק אין חבות פנסיונית למעט השלמה לפיצויי פיטורין במקרים מסוימים בהתאם להסכם (עובדי דור ב'). לעובדים שהחלו את עבודתם בבנק לפני 1 בינואר 1999 וקיבלו קביעות עד מועד חתימת ההסכם דלעיל הפורשים מעבודתם בבנק בגיל פרישה הזכות לבחור בקבלת פיצויי פרישה וכספי התגמולים או בקבלת פנסיה מהבנק, הכל בהתאם ובכפוף להוראות ההסכמים השונים החלים על העובדים (עובדי דור א'). הבנק מפקיד עבור עובדים אלה כספים לתגמולים ופיצויים בקופת גמל לתגמולים ופיצויים של עובדי הבנק אשר מנוהלת על ידי חברה מנהלת המוחזקת על ידי עמיתי הקופה.

הבנק מעביר מעת לעת כספי תגמולים וכספי פיצויים של עובדים שנצברו או ייצברו בקופת התגמולים והפיצויים של עובדי הבנק, שבחרו או יבחרו בעת פרישה במסלול של הסדר ביטחון סוציאלי, לקופה משלמת. כמו כן, הבנק רוכש מעת לעת פוליסת ביטוח לפורשים ממקורותיו העצמיים.

הסכומים של ההתחייבויות לפנסיה מחושבים על פי מודלים אקטואריים. שיעור ההיוון המשמש לחישוב ההתחייבות האקטוארית לזכויות עובדים, של הבנק לפנסיה נקבע על בסיס תשואות השוק בהתאם להוראות שקבע בנק ישראל, לפיהם העקום מורכב מתשואת אגרות חוב ממשלתיות בישראל בתוספת עקום מרווח של אגרות חוב קונצרניות בדירוג בינלאומי AA התואם למח"מ ההתחייבויות לזכויות עובדים.

כמו כן החישובים האקטואריים לוקחים בחשבון את תחזית עליית השכר הנומינלית על סמך נסיון העבר שמשנתה בהתאם לגיל העובד.

זאת ועוד, בהתאם להוראות הדיווח לציבור מעריך הבנק, את שיעור התשואה החזוי לטווח ארוך על נכסי התכנית תוך שימוש בשיעורי התשואה ההיסטוריים לאורך תקופת זמן ארוכה בתיק עם הרכב נכסים דומה.

המודלים האקטואריים כוללים, בין היתר, הנחות לגבי: תוחלת חיים, שיעורי עזיבה, שיעורי עזיבה עם תנאים מועדפים, שיעור ניצול זכויות הפנסיה ושיעור משיכת כספי פיצויים ותגמולים וכד'. הפרמטרים נקבעו תוך הפעלת שיקול דעת ובהתבסס על אומדנים פנימיים וחישוביים, יובהר כי, שינוי בכל אחד מהפרמטרים האקטואריים או בכמה מהם ו/או בשיעור ההיוון ו/או בשיעור עליית השכר עשוי להביא לשינוי מהותי בגובה ההתחייבויות של הבנק.

חישוב ההתחייבות האקטוארית מושפעת מהנחות המבוססות על מחקרים ואומדנים רבים, ההנחות האקטואריות מתוקפות במחקרים לפחות אחת לשלוש שנים. הפרמטרים לצורך קביעת ההתחייבות האקטוארית כוללים:

- מקורות חיצוניים - בפרמטרים מסוימים, כגון לחות תמותה כפי שמפרסם המפקח על שוק ההון או הנחיות מפורשות של המפקח על הבנקים בנושא שיעור היוון הבנק משתמש במקורות החיצוניים.
- אומדנים פנימיים - בפרמטרים מסוימים שהם פרטניים לבנק, הבנק עושה שימוש באומדנים פנימיים שמתבססים בעיקר על ניסיון העבר (כגון מחקרים ביחס לשיעור עליית שכר, מחקרים ביחס לשיעור עזיבות ועוד) ועל תוכניות העבודה של הבנק המאשרות בהנהלת הבנק ובדירקטוריון.

חישוב ההתחייבות האקטוארית עובר תיקוף בלתי תלוי אחת לשנה על ידי האקטואר המתקף של הבנק.

במהלך שנת 2022 בוצע עדכון בעיקר להנחת עליית השכר, הנחת הפרישה המוקדמת (הטבות המשולמות בפרישה מעבר להתחייבות החוזית) והנחת שיעורי התמותה.

להלן ניתוח רגישות כמותי להשפעת הנחות עיקריות בחישוב ההתחייבות האקטוארית

גידול/קטיון של 1.0% בשיעור היוון של ההתחייבויות המפורטות לעיל יגרום לקטיון/גידול בסך של כ-2.6/2.1 מיליארד ש"ח בהתאמה בסך ההתחייבויות. גידול/קטיון של 1.0% בעליית השכר יגרום לגידול/קטיון בסך של כ-0.4/0.3 מיליארד ש"ח בסך ההתחייבויות. עלייה של 0.5% בתוחלת החיים תגרום לגידול בסך של כ-311 מיליון ש"ח בסך ההתחייבויות.

הערכת האקטואר של זכויות העובדים נמצאת באתר מגנ"א של רשות ניירות ערך וכתובתו: www.magna.isa.gov.il

ליום 31 בדצמבר 2022 יתרת רווח כולל אחר מצטבר בגין הטבות לעובדים הסתכמה ביתרה שלילית בסך של 1,397 מיליון ש"ח לאחר השפעת מס, לעומת יתרת קרן שלילית בסך של 3,478 מיליון ש"ח לאחר השפעת מס, ליום 31 בדצמבר 2021.

יתרת ההתחייבות להטבות לעובדים ליום 31 בדצמבר 2022 לפי שיעור היוון על בסיס אגרות חוב קונצרניות בישראל ("שוק עמוק לגישת הרשות לניירות ערך") נמוכה בכ-1.4 מיליארד ש"ח מיתרת ההתחייבות בפועל.

התחייבויות בגין תביעות משפטיות

בין יתר התחייבויות הבנק, קיימות גם הפרשות בגין תביעות משפטיות שונות שננקטו נגד הבנק, ביניהן גם בקשות לאישור תביעות ייצוגיות. הפרשות נקבעו על פי הערכת ההנהלה ומבוססות על חוות דעת משפטיות.

אחת לרבעון נערך דיון בוועדת הפרשות של הבנק בראשות המנכ"ל וכן בוועדת הביקורת של הדירקטוריון, לגבי הפרשות בגין תביעות מעל סכום מסוים שהוגשו נגד הבנק.

לצורך הערכת הסיכונים בהליכים משפטיים המוגשים כנגד הבנק מתבססת הנהלת הבנק על חוות דעתם של היועצים המשפטיים החיצוניים המייצגים את הבנק בתביעות אלו.

חוות דעת אלו ניתנו על ידי היועצים המשפטיים החיצוניים על פי מיטב שיקול דעתם, על יסוד העובדות המוצגות להם על ידי הבנק ועל יסוד המצב המשפטי (הדין והפסיקה) כפי שהם ידועים במועד ההערכה, אשר נתונים, לא פעם, לפרשנות ולטיעונים אפשריים סותרים.

הערכת הסיכונים הגלומים בבקשות לאישור תובענות ייצוגיות הינה מורכבת, שכן מדובר בתחום אשר ההלכות המשפטיות בו, גם בנושאים עקרוניים ומרכזיים, מצויות עדיין בהתהוות וטרם גובשו במלואן. כמו כן, ישנן תביעות בהן, בשל השלב בו מצוי ההליך, אין ביכולתם של היועצים המשפטיים החיצוניים להעריך את הסיכון הכרוך בהן.

לאור האמור לעיל, יתכן שתוצאות התביעות בפועל תהיינה שונות מההפרשות שנעשו.

מיסים על ההכנסה

מיסים שוטפים ונדחים נזקפים לדוח רווח והפסד או נזקפים ישירות להון במידה ונובעים מפריטים אשר נרשמים ישירות בהון.

החל מיום 1 בינואר 2017 מיישמת הקבוצה את כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא מיסים על הכנסה, וזאת בהתאם לחוזר שפרסם הפקוח על הבנקים ביום 22 באוקטובר 2015 בנושא "דיווח של תאגידים בנקאיים בישראל לפי כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא מיסים על הכנסה", וביום 13 באוקטובר 2016 בנושא "דיווח של תאגידים בנקאיים לפי כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב".

מיסים שוטפים

המס השוטף הינו סכום המס הצפוי להשתלם (או להתקבל) על ההכנסה החייבת במס לשנת המס כשהוא מחושב לפי שיעורי המס החלים לפי החוקים שנחקקו עד לסוף תקופת הדיווח. חוק יחשב כ"חוקק" רק עם פרסומו ב"רשומות".

מיסים נדחים

ההכרה במיסים נדחים לקבל/לשלם הינה בהתייחס להפרשים זמניים בין הערך בספרים של נכסים והתחייבויות לצורך דיווח כספי לבין ערכם לצרכי מיסים. המיסים הנדחים נמדדים לפי שיעורי המס הצפויים לחול על הפרשים הזמניים במועד בו ימומש, בהתבסס על שיעורי המס ועל חוקי המס אשר נחקקו עד לסוף תקופת הדיווח. חוק יחשב כ"חוקק" רק עם פרסומו ב"רשומות".

נכס מס נדחה בנין הפסדים מועברים, הטבות מס והפרשים זמניים הניתנים לניכוי מוכר בספרים כאשר צפוי שבעתיד תהיה הכנסה חייבת, שכנגדה יהיה ניתן לנצל אותם.

פוזיציות מס לא וודאיות

הבנק מיישם את כללי ההכרה והמדדה שנקבעו במסגרת ASC 740 בדבר פוזיציות מס לא וודאיות, בהתאם לכך, הבנק מכיר בהשפעת פוזיציות מס רק אם צפוי (more likely than not) שהפוזיציות יתקבלו על ידי רשויות המס או בית המשפט. פוזיציות מס שמוכרות נמדדות לפי הסכום המקסימאלי שסבירות התממשותו עולה על 50%.

בקורות ונהלים לגבי הגילוי בדוח הכספי

הוראות הפיקוח על הבנקים מחילות על תאגידי בנקאיים את דרישות סעיפים 302 ו-404 של ה-*Sox Act*. בהתייחס לסעיפים אלו נקבעו על ידי ה-SEC וה-*Public Company Accounting Oversight Board* הוראות באשר לאחריות ההנהלה לקביעתם וקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי ולקיום בקרה פנימית על הדיווח הכספי וחוות דעת רואי החשבון המבקרים לגבי הביקורת של הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי.

הוראות הפיקוח קובעות:

- תאגידי בנקאיים יישמו את דרישות סעיפים 302 ו-404 וכן את הוראות ה-SEC שפורסמו מכוחם.
- בקרה פנימית נאותה מחייבת קיום מערך בקרה על פי מסגרת מוגדרת ומוכרת, ומודל ה-COSO (*Committee Of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission*) עונה על הדרישות ויכול לשמש לצורך הערכת הבקרה הפנימית.

הבנק מיישם באופן שוטף את ההוראה בקבוצת לאומי.

במהלך שנת 2022 ביצע הבנק תיקוף ועדכון של תהליכי בקרה מהותיים ובדיקות אפקטיביות של כל מערך הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי.

הערכת בקורות ונהלים לגבי הגילוי

הנהלת הבנק, בשיתוף המנכ"ל וראש החטיבה הפיננסית והחשבונאי הראשי, העריכו לתום התקופה המכוסה בדוח זה את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק. על בסיס הערכה זו, המנכ"ל של הבנק וראש החטיבה הפיננסית והחשבונאי הראשי הסיקו כי לתום תקופה זו, הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק הינם אפקטיביים כדי לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על המידע שהבנק נדרש לגלות בדוח הכספי בהתאם להוראות הדיווח לציבור של הפיקוח על הבנקים ובמועד שנקבע בהוראות אלו.

שינויים בבקרה הפנימית

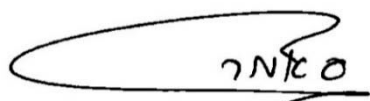
במהלך הרבעון שהסתיים ביום 31 בדצמבר 2022 לא אירע כל שינוי מהותי בבקרה הפנימית על הדיווח הכספי של הבנק, אשר השפיע באופן מהותי או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי על הבקרה הפנימית של הבנק על הדיווח הכספי.

דירקטוריון

בשנת 2022 התקיימו 35 ישיבות של מליאת הדירקטוריון ו-53 ישיבות של ועדות הדירקטוריון.

בישיבת הדירקטוריון שהתקיימה ביום 13 במרס 2023, הוחלט לאשר ולפרסם את תמצית הדוחות הכספיים המאוחדים - המבוקרים של הקבוצה ליום 31 בדצמבר 2022 ולתקופה שנסתיימה באותו תאריך.

דירקטוריון הבנק מביע את הערכתו ותודתו לעובדים ולמנהלים של הבנק ושל חברות הקבוצה, בארץ ובחו"ל, על עבודתם המסורה ותרומתם לקידום עסקי הקבוצה.

ד"ר סאמר חאג' יחיא
יו"ר הדירקטוריון

חנן פרידמן
מנהל כללי

13 במרס 2023